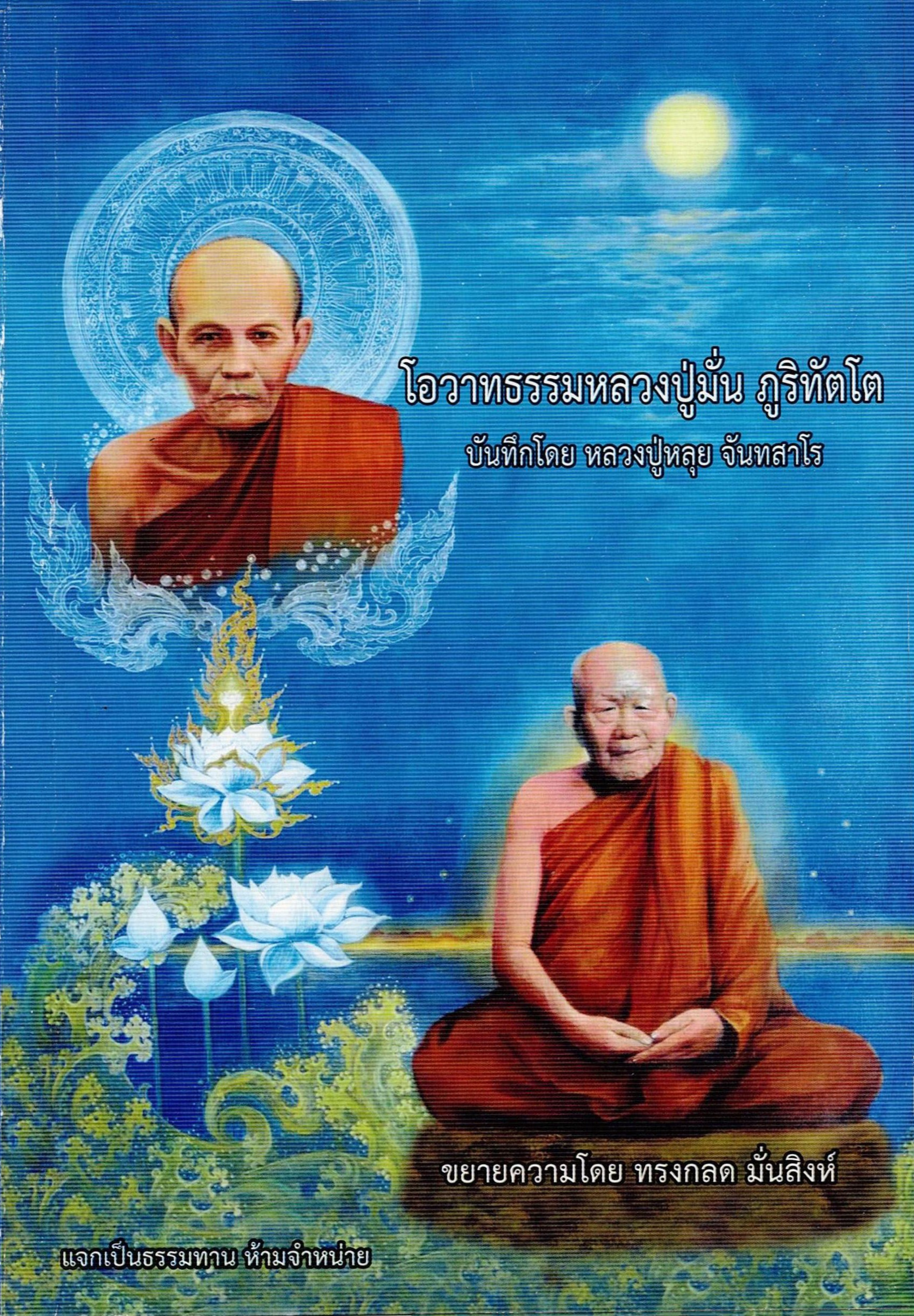
โอวาทธรรมหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
ทรงกลด มั่นสิงห์

โอวาทธรรมหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

บันทึกโดย หลวงปู่หลุย จันทสาโร

ขยายความโดย ทรงกลด มั่นสิงห์

แจกเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย

โอวาทธรรมหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

บันทึกโดย หลวงปู่หลุย จันทสาโร

ทรงกลด มั่นสิงห์

โอวาทธรรมหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

ชื่อผู้แต่ง	นายทรงกลด มั่นสิงห์
ปีที่พิมพ์	2564
ครั้งที่พิมพ์	2
จำนวน	2,000 เล่ม
จัดทำโดย	นายทรงกลด มั่นสิงห์
ISBN	978-616-577-085-9
พิมพ์ที่	ห้างหุ้นส่วนจำกัด น่ำกังการพิมพ์ 74 ซอยสาธุประดิษฐ์ 16 ถนนสาธุประดิษฐ์ แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ 10120 โทร. 02-211-1998, 02-211-9664

คำนำ

หลวงปู่มั่นหรือพระครูวินัยธรมั่น ภูริทัตโต เป็นพระป่าที่ได้ปฏิบัติตนตามแนวทางคำสอนอย่างเคร่งครัด ท่านวางแนวทางในการปฏิบัติสมถะและวิปัสสนาตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าให้แก่พระสงฆ์ สามเณร และฆราวาสโดยทั่วไป แนวคำสอนของท่านเป็นที่รู้จักกันดีในนามว่า คำสอนพระป่า (สายพระอาจารย์มั่น) ท่านถูกกล่าวขานกันไม่รู้จบ เป็นที่ประจักษ์แก่ศิษย์ผู้ใกล้ชิดถึงญาณความรู้ของหลวงปู่มั่นว่ากว้างขวางแม่นยำทุกด้านหาผู้เสมอเหมือนได้ยากยิ่ง ด้วยเทคโนโลยีในยุคท่าน การเทศน์สอนพระสงฆ์ สามเณร หรือฆราวาส ได้ถูกบันทึกไว้ไม่มากนัก หนึ่งในจำนวนนั้นเป็นการบันทึกโดย หลวงปู่หลุย จันทสาโร ซึ่งได้จดสรุปเป็นโอวาทย่อๆ จากการเทศน์แต่ละครั้ง และมีผู้นำมาเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ให้ได้อ่านและศึกษา ด้วยการจินตนาการว่าท่านเทศน์เรื่องใดในแต่ละโอวาท ซึ่งบางโอวาทเป็นเพียงโอวาทสั้นๆ แต่ลึกซึ้ง เมื่ออ่านด้วยความรู้ของนักปฏิบัติธรรมปุถุชนทั่วไปก็ยากยิ่งที่จะเข้าใจ เมื่อมาอ่านโอวาทยาวๆ ก็ยากที่จะเข้าใจเช่นกัน

ในกลางเดือนมิถุนายน ๒๕๖๓ ท่านทรงกลด มั่นสิงห์ ได้ปรารภที่จะขยายความโอวาทหลวงปู่มั่น ที่หลวงปู่หลุย จันทสาโร บันทึกไว้เพื่อให้เป็นมรดกทางธรรมให้พุทธศาสนิกชนทุกคนได้ศึกษาและนำมาใช้ในการปฏิบัติภาวนาตามแนวทางขององค์ท่าน พันตำรวจเอก หญิง ดอกเตอร์ อนันยา พลจันทร์ จึงได้นำโอวาทองค์ท่านจากการบันทึกของหลวงปู่หลุย จันทสาโร มาจัดเรียงและรวมแต่ละโอวาทที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมาถามให้ ท่านทรงกลดฯ ขยายความในกลุ่มไลน์ สายธารธรรม จึงเกิดปรากฏการณ์การได้รับฟังเทศน์โดย

การขยายความดังกล่าว ประหนึ่งย้อนกลับไปฟังการเทศน์ของ หลวงปู่มั่น ในแต่ละค่ำคืนที่มีการเทศน์สอนพระสงฆ์ สามเณร หรือฆราวาส ในวัดป่าแห่งใดแห่งหนึ่งทีเดียว เหล่าศิษย์ในกลุ่มไลน์ ประมาณ ๕๐๐ ชีวิต ได้ฟังเทศน์อย่างลึกซึ้ง ผ่านตัวอักษรที่เสมือนดั่ง หลวงปู่มั่น ได้มายืนตรวจสอบเทศน์แต่ละครั้งของท่านทรงกลดฯ ด้วยองค์ท่านเอง ดังนั้น จึงไม่แปลกใจที่เหล่าศิษย์จะดื่มด่ำและตั้งตารอคอยให้ถึงเวลาที่จะได้รับฟังการเทศน์ในแต่ละค่ำคืน ตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายน จนถึง ต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๓

ในการขยายความ โอวาทหลวงปู่มั่น ท่านทรงกลดฯ ได้แสดงหลักการปฏิบัติภาวนา การเดินหน้าของเหตุแห่งทุกข์ และการถอยกลับ (ดับ) ซึ่งเหตุแห่งทุกข์ ตามวงของปฏิจจสมุปบาท ผ่านการขยายความอย่างละเอียดลึกซึ้ง เหมือนเห็นจิตกระโจนออกไปตะครุบอารมณ์อย่างรวดเร็ว และเห็นจิตย้อนสายกลับหดตัวจากอุปาทานในอารมณ์ ถอยออกมาจากสิ่งที่มันวิ่งเข้าหากระโจนเข้าไปตะครุบ ลีลาจิตพอรู้สึกตัวมันจะคายอารมณ์ออกมา ดุจปลาใหญ่สำรอกของมีพิษออกไป ประคองจิตด้วยสติกลับไปสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะกระโจนออกมาปรุงแต่งเรื่องราวในสังสารวัฏอันมากมาย ไม่รู้ต้นรู้ปลาย ด้วยเหตุนี้ ไฉนเลยที่เหล่าศิษย์จะเก็บการเทศน์ไว้เพียงในกลุ่มที่มีผู้ได้อ่านจำนวนไม่มากนี้ จึงเป็นบุญของพระพุทธศาสนา ที่มีทีมงานสายธารธรรมคอยตามเก็บธรรมที่แสดงไว้ในกลุ่มอย่างไม่ขาดตกหล่น และจัดพิมพ์เป็นหนังสือด้วยเงินบริจาคของท่านผู้ใจบุญที่เห็นคุณค่าแห่งธรรมนี้ทุกท่าน จึงเป็นที่มาของหนังสือที่อยู่ในมือของท่านเล่มนี้ ซึ่งจะคงอยู่คู่แผ่นดินพุทธ เป็นมรดกธรรมในอนาคตกาลต่อไป

คณะผู้จัดทำขอถือเอาความเพียรและความตั้งใจปฏิบัติวิปัสสนาเป็นอาจาริยบูชาแด่ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่หลุย จันทสาโร และพ่อแม่ครูอาจารย์ที่ท่านทรงกลดฯ ขอโอกาสกล่าวถึงในการเทศน์ ตลอดจนพระอริยสงฆ์ลูกศิษย์หลวงปู่ และท่านทรงกลด มั่นสิงห์ ที่ได้เดินตามรอยทางมรรค จนสามารถรักษามรดกธรรมได้อย่างไม่ผิดเพี้ยนจากองค์หลวงปู่ มาสู่เราท่าน

บุญกุศลใดที่เกิดจากการได้ช่วยงานธรรมครูบาอาจารย์ ขออุทิศแด่ผู้เกี่ยวข้องกับคณะผู้จัดทำทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และได้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจนสรรพสัตว์ทุกภพโดยไม่มีประมาณ สุดท้ายนี้ขอให้ท่านผู้อ่านทุกท่านเมื่ออ่านแล้วให้เจริญในธรรม ให้เกิดปัญญาได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นสมบัติครองใจตราบเท่านิพพานกันถ้วนทั่วทุกคนเทอญ สาธุ สาธุ สาธุ

ทีมงานสายธารธรรม ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

โอวาทหลวงปู่มั่นนั้นศักดิ์สิทธิ์ ประจักษ์จิตผู้ชิดใกล้ในคำสอน
อีกหนึ่งชื่อคือ "พระครูวินัยธร" ทุกบทตอนแม่นยำล้ำเลิศญาณ

หลวงปู่หลุยเมตตาพาบันทึก สรุปลึกโอวาทเก่าเล่าสืบสาน
มีผู้เผยออกสื่อถือเป็นงาน ศึกษาอ่านเรื่องท่านเทศน์เหตุอันใด

หลวงปู่มั่นบรรพชาสิบห้าครบ แต่ประสบเหตุลาสิกขาใหม่
เมื่อพบหลวงปู่เสาร์จึงเข้าใจ ความยิ่งใหญ่ในข้อวัตรชัดศรัทธา

จึงติดตามเดินทางไกลไปอุบล ฤดีดลวิเวกค่ำจำพรรษา
พ.ศ.สองสี่สี่สามตามตำรา จุดนี้มีชื่อว่า "พระธาตุพนม"

หลวงปู่มั่นออกปลีกหลีกวิเวก ท่านเป็นเอกบำเพ็ญเพียรเวียนสั่งสม
ถ้ำสาริกาเหตุการณ์สานเกลียวกลม น้อมกราบก้มรับธรรมนำกมล

เป็นครูใหญ่ของพระกรรมฐาน สืบตำนานศักดิ์สิทธิ์สัมฤทธิ์ผล
ปฏิบัติเป็นแบบอย่างช่างแยบยล ธุดงค์ดลปรากฏจรดวันนิพพาน

ปวงศิษย์กราบเคารพนบเศียรเกล้า ท่านทรงกลดบอกเล่าตามกล่าวขาน
มุ่งหมายมอบหลักธรรม์อนันตกาล เพื่อเป็นทานปุถุชนคนภักดิ์ธรรม

เจือจันทน์ พ.ประสิทธิ์ ประพันธ์
เผด็จ บุญหนุน ตรวจ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๓

- ในโลกนี้เป็นธาตุทั้งนั้นให้รู้เท่าทันกับธาตุอย่าหลงตามธาตุ

ท่านทรงกลด : คำว่าโลกในที่นี้หมายถึงโลกที่เราเห็นทั่วๆ ไป ได้แก่ ผืนแผ่นดิน ผืนน้ำ ต้นไม้ ภูเขา ธรรมชาติต่างๆ แต่ในทางธรรม คำว่าโลกไปไกลกว่านั้น คำว่าโลกในทางธรรม หมายถึงขันธ์ห้า ได้แก่ รูปนาม แต่ในความหมายคำสอนของหลวงปู่มั่น คำว่า โลก ในที่นี้หมายถึงรูปภายนอก และรูปกาย ให้เห็นโลกเห็นกายตามความเป็นจริง โลกภายนอกเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ส่วนโลกที่เป็นรูปกายก็เป็นธาตุดิน น้ำ ไฟ ลมเช่นกัน

ธาตุดินคืออะไร ก็ได้แก่ส่วนของกายที่เป็นส่วนแข็งหยาบ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็นทั้งหลาย กระดูกทั้งหลาย เยื่อในกระดูก ไต หัวใจ ตับ พังผืด ม้าม ปอด ไส้ใหญ่ ไส้เล็ก อาหารใหม่ (อาหารที่ยังไม่ย่อย) อาหารเก่า (อุจจาระ)

ส่วนธาตุน้ำก็ได้แก่ น้ำดี น้ำเสลด น้ำเหลือง เลือด เหงื่อ น้ำมันข้น น้ำมันเหลว น้ำตา น้ำลาย น้ำมูก เยื่อในสมอง ซึ่งมองว่าเป็นธาตุดินเพราะมีลักษณะแข็ง

ส่วนธาตุลมก็คือลมหายใจเข้าออก ลมในท้อง ลมในร่างกาย

ธาตุไฟก็คือส่วนที่ให้ความอบอุ่น

ถ้ามีปัญญาพิจารณาดูดีๆ จะเห็นว่าเรายืมธาตุดินน้ำไฟลมจากธรรมชาติมาทั้งนั้น พอถึงเวลาก็ต้องคืนเขาไป นี่แหละหลวงปู่มั่นจึงสอนว่าให้มองให้เห็นว่าโลกนี้เป็นธาตุทั้งนั้น ให้รู้เท่าทันธาตุ คือรู้เท่าทันกาย เห็นกายตามความเป็นจริงว่าสักแต่ธาตุประชุมกันขึ้นมาเท่านั้น เมื่อเห็นความจริง จะได้ไม่หลงธาตุ

การเห็นความจริง ไม่ได้หมายถึงการคิดเอา เข้าใจเอา อย่างนั้นไม่เรียกว่าเห็น แต่เรียกว่าทึกทักเอา หมายเอาว่าเห็น การจะเห็นจนรู้เท่าทันได้ จะต้องพิจารณากายที่เรียกว่ากายคตาสติ หรืออาการสามสิบสอง ดังที่เขียนไว้ในหนังสือ หรือที่มักจะเอามาลงให้พิจารณาในส่วนธรรมภาคปฏิบัติบ่อย ๆ พิจารณาให้เห็นความไม่เที่ยงของผมขนเล็บฟันหนัง ให้เห็นเป็นสักแต่ว่าธาตุ ดังที่กล่าว เมื่อพิจารณาอยู่เนืองๆ วันหนึ่งจิตจะสงบลงไป คราวนี้จะเห็นปรากฏขึ้นในจิต อาจจะไม่เห็นตรงตามที่พิจารณาอยู่ก็ได้ เช่นกำลังพิจารณาผม พอจิตสงบ ก็จะเห็นกระดูกปรากฏขึ้นมา จิตพอเห็นอย่างนั้น ก็ยอมรับว่ากายนี้สักแต่ธาตุเท่านั้น พอเห็นตามจริงอย่างนี้ ก็จะไม่หลงในกาย ไม่หลงในธาตุ เห็นกายเป็นเพียงธาตุทั้งสี่ประชุมกันขึ้นมาเท่านั้นเอง ถึงเวลาก็เสื่อมพังดินกลับสู่ดิน น้ำกลับสู่น้ำ ลมกลับสู่ลม ไฟกลับสู่ไฟ จริงๆ มันกลับคืนอยู่ทุกขณะลมหายใจ แต่เรามันโง่ ไม่เห็นเอง อย่างลมหายใจ วันๆ หนึ่ง หายใจเข้าออกไม่รู้กี่พันหมื่นครั้ง แต่กลับไม่เห็นความจริงกัน เรียกว่าหายใจทิ้งไปวันๆ พอหายใจเข้า นั่นไง ยืมธรรมชาติลมเขามาใช้แล้ว พอหายใจออก ก็คืนให้เขาไป ลมหายใจมันไม่ใช่เรา ของเราแต่อย่างใดเลย แล้วจะไปยึดสิ่งอื่น ๆ เป็นเราของเราได้อย่างไร คนมีปัญญาโยนิโสมนสิการได้อย่างนี้ จิตก็จะคลายความยึดมั่นหรืออุปาทานออกมาแล้ว ที่มันคลายก็เพราะมันหายหลงธาตุ

ถ้าเห็นโลกเป็นธาตุตามความเป็นจริง ก็จะไม่หลงธาตุ อย่างบ้าน ก็เป็นธาตุดินประกอบกันขึ้นมา อิฐก็มาจากดิน หินก็มาจากดิน ไม้ก็มาจากดิน เหล็กก็มาจากดิน แล้วจะมายึดเอาบ้านเป็นของเราได้หรือ เราทึกทักไปเองทั้งนั้น หรืออย่างเครื่องเพชรทอง มันก็เป็นธาตุทั้งนั้น มันก็อยู่ของมันอย่างนั้น เราไปทึกทักให้ราคามันเอง มันไม่ได้รู้เรื่องอะไรกับเราด้วยเลย นี่ ถ้าเราเห็นตามจริงอย่างนี้ ก็จะไม่หลงธาตุ

● ให้เห็นปัจจุบันธรรม อย่าส่งจิตอนาคตและอดีต

ท่านทรงกลด : เรื่องนี้ก็แสดงตอบไปมากมายเช่นกัน การที่จิตเราไม่เป็นปัจจุบัน ก็เพราะเราหลงส่งจิตไปอนาคตบ้าง อดีตบ้าง ที่ท่านสอนอย่างนี้ ไม่ได้หมายถึงห้ามไม่ให้คิดถึงอนาคต บางคนก็โง่หนัก พอบอกว่าไม่ควรส่งจิตไปอนาคต ก็หยุดวางแผนทุกอย่าง อย่างนี้ พระอรหันต์เวลาสร้างศาลา สร้างโบสถ์ ก็ไม่ต้องวางแผนอะไรเลยสิ มันไม่ใช่อย่างนั้น คำว่าส่งจิตไปอนาคตหมายความว่าอนาคตเราคิดได้ แต่ไม่ควรส่งจิตเข้าไปยึดมั่นในอนาคต ในความคิด ไม่ควรส่งจิตไปยึดมั่นว่า อนาคตต้องสำเร็จอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนี้ เพราะเมื่อใดที่ยึด เมื่อนั้นย่อมทุกข์ทันที ยิ่งพออนาคตไม่ได้เป็นไปตามที่วาดหวังไว้ ก็ยิ่งทุกข์หนักเข้าไปอีก

ในการปฏิบัติ ท่านมิได้สอนห้ามไม่ให้คิด คิดได้ แต่อย่าแบกความคิด เหมือนที่เขียนไว้ในหนังสือว่าจะถึงกระแสธรรม บอกว่าเวลาเราขุดดินเสร็จ เราจะแบกจอบหรือวางจอบ คำตอบก็คือวางจอบ ความคิดก็เช่นกัน เมื่อเราใช้งานมันเสร็จ เราก็ควรจะวางความคิด ไม่ใช่แบกยึดความคิดไว้ข้ามวันข้ามคืน ใครเห็นต่างจากความคิดตน ไม่ได้ อันนี้คือการส่งจิตเข้าไปอนาคตแล้ว ถ้าไม่ส่งจิตเข้า คิดอะไร มันก็วางไว้ตรงนั้น จิตก็อยู่ส่วนจิต คิดก็ส่วนคิด ไม่เกี่ยวข้องกัน เมื่อจิตอยู่ส่วนจิต นั่นแหละเรียกว่าอยู่กับปัจจุบันแล้ว อดีตก็เช่นกัน เราห้ามอดีตไม่ได้ จะไปสั่งว่าอดีตที่ไม่ดีทั้งหลายเอ๋ย จงอย่ามาให้เห็นหน้านะ ทำได้ไหม ทำไม่ได้หรอก หรือจะไปสั่งอดีตว่า อดีตที่ดีๆ ทั้งหลายเอ๋ย จงอยู่กับเราให้เราได้ชื่นใจไปตลอดนะ ทำได้ไหม ทำไม่ได้หรอก ตรงทำไม่ได้ มันก็บอกอยู่โทนโท่แล้วว่า มันบังคับบัญชาอะไรเขาไม่ได้เลย นึกจะมามันก็โผล่มา นึกจะไปมันก็ไป ก็อะไรที่ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของเราได้ จะถือว่าสิ่งนั้นมันเป็นของเราได้อีกหรือ

อดีตก็คือสัญญาขันธ์อย่างหนึ่ง เรื่องขันธ์ห้านี่ก็สำคัญ ถ้าใครจะมาเรียนธรรมะกับเรา ไปศึกษาขันธ์ห้าที่เขียนไว้ในหนังสือให้เข้าใจก่อน ไม่งั้นไม่มีวันรู้เรื่องในสิ่งที่เราแสดง ในสิ่งที่เราตอบ เรื่องขันธ์ห้าเป็นเรื่องตั้งต้นพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ก็ตรัสรู้เรื่องขันธ์ห้า รู้ที่มาของขันธ์ห้า รู้ที่ดับของขันธ์ห้า เรื่องอดีตก็เป็นเรื่องสัญญาขันธ์คือความจำได้หมายรู้ ไม่ควรส่งใจไปในอดีต คือไม่ควรจมปลักอยู่กับอดีต เมื่อใดที่จมปลัก เมื่อนั้นยึดในอดีต ส่งใจเข้าไปยึดอดีตแล้ว อดีตผ่านมา ให้แค่รับรู้ รับทราบ ให้หยุดเพียงแค่นั้น ไม่ควรปล่อยให้ใจหลงปรุงแต่งว่ามันควรจะเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ มันแก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว แต่การคิดทบทวนเพื่อแก้ไขในอนาคต พอคิดแล้ววางความคิด อย่างนี้ไม่เรียกว่าส่งจิตไปในอดีตหรืออนาคต

อนาคตก็ต้องวาง อดีตก็ต้องวาง การวางในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงวางแบบวางสิ่งของ แต่หมายถึงการหยุดอยู่แค่รู้ อารมณ์ใดๆ มากระทบก็หยุดอยู่แค่รู้ อดีตก็หยุดแค่รู้ อนาคตก็หยุดแค่รู้ ถ้าหยุดได้ มันจะวางไปเองโดยไม่ต้องแสดงกริยาวางอะไรเลย ถ้ายังตามวางอยู่ แสดงว่ายังวางไม่ได้จริง การตามวาง ก็คือการตามยึด ไม่ยอมวางนั่นเอง บางคนนี่ เข้าใจการปฏิบัติแบบผิด ไปตามดูความคิด ตามวางความคิด

มีอยู่คนหนึ่งไลน์มาถาม บอกตามความคิดอยู่หลายปี ไม่เห็นก้าวหน้าอะไรเลย จะก้าวหน้าอะไรได้ เพราะปฏิบัติผิดตั้งแต่แรก การตามกับการหยุด มันก็ต่างกันอย่างแจ้งชัดอยู่แล้ว ดังแสดงไปนานแล้ว ความคิดก็เหมือนลิง เราตามมันไหวหรือ บัดเดี๋ยวมันอยู่บนต้นไม้ต้นนี้ บัดเดี๋ยวมันก็ไปอยู่บนต้นไม้ต้นโน้นบ้าง ไม่มีทางตามมันทันหรอก จะบ้าเอาเสียก่อน บางคนก็ไปหลงความคิดว่าคือจิต ดูจิตก็ตามความคิดไป หลักการปฏิบัติมีแค่ว่า ความคิดใดๆ เกิด ก็แค่รับรู้ รับทราบ ให้หยุดแค่นั้น พอกันแค่นั้น หยุดอยู่กับรู้ ไม่หลงตามความคิด

ไป หลงตามความคิดก็คือหลงส่งจิตไปในอนาคต อดีต นั่นแหละ ให้รู้ทันอดีต รู้ทันความคิด รู้ทันว่า มันไม่แน่ ไม่เที่ยงหรอก มาแล้วก็ไป เกิดแล้วดับ ธรรมดาของมันเป็นอย่างนั้น ไม่มีความคิดใด อดีตใดจะคงทนอยู่ได้ นี่เรียกว่า รู้เท่าทัน ขณะเดียวกันก็ให้รู้สึกตัว อยู่กับความรู้สึกตัวให้มาก มันจะเสริมให้จิตเป็นปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว

ถ้าเรารู้เท่าทันความคิด รู้เท่าทันอนาคต รู้เท่าทันอดีต ว่าสักแต่มาแล้วก็ไป หาสาระแก่นสารอันใดไม่ได้ (อนัตตา) จิตก็จะไม่หลงไปในอดีต ในอนาคต เมื่อจิตไม่หลงไป จิตก็จะกลับคืนสู่ฐานะเดิมของมัน ก็จะเห็นปัจจุบันธรรม ก็คือจิตนั่นแหละเป็นปัจจุบันธรรม ตัวจิตเอง (จิตเดิม) มันเป็นปัจจุบันอยู่แล้ว แต่เพราะไม่รู้เท่าทันอารมณ์ ไม่รู้เท่าทันอดีต อนาคต จึงหลงไป พอรู้ก็หายหลง รู้ในที่นี้ก็คือรู้เท่าทัน และอยู่กับ "รู้" ตัวหลงคืออวิชชา ตัวรู้คือวิชชา เมื่อวิชชาหรือตัวรู้เกิด อวิชชาก็ดับไปเท่านั้นเอง เมื่อตัวรู้เกิด ก็หายหลง เมื่อหายหลง จิตก็เข้าถึงปัจจุบัน เห็นปัจจุบันธรรม ก็พอสมควรแก่คำถาม คำสอนของหลวงปู่มั่นเป็นคำสอนของพระอรหันต์ที่พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาญาณ จึงลึกซึ้งเกินคนสามัญจะเข้าใจ เข้าถึงได้ คนที่ไม่เห็นธรรมจริง ก็จะสอน จะตีความไปผิดๆ ชักพาคนให้หลงได้อย่างง่ายดาย

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓

- ธาตุ ๘๔,๐๐๐ ธาตุออกมาจากจิตหมด

- ความรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นอนันตนัย มากมายยิ่งกว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เป็นอุบายที่จะทรมานสัตว์

- พ้นวิสัยของสาวกที่จะรู้ตามเห็นตามได้ สาวกกำหนดรู้แต่เพียง ๘๔,๐๐๐ เท่านั้นก็เป็นอัศจรรย์

- ธรรมะเป็นต้น เอโกมีอันเดียว แต่แสดงอาการโดยนัย ๘๔,๐๐๐ ธาตุ ๔ ธาตุ ๖ ธาตุ ๑๘ ให้เห็นด้วยจักษุด้วย ให้เห็นด้วยญาณ คือปัญญาด้วย นโม ดิน น้ำ บิดา มารดา ปั้นขึ้นมา

- ๘๔,๐๐๐ เป็นอุบายที่ให้พระองค์ทรมานสัตว์ สัตว์ย่อมรู้แต่ ๘๔,๐๐๐ เท่านั้น จะรู้ยิ่งไปกว่านั้นเป็นไม่มี เว้นแต่นิสัยพุทธภูมิฯ รู้อนันตนัย หาประมาณมิได้ พ้นจากนิสัยของสาวก สาวกรู้แต่ ๘๔,๐๐๐ เท่านั้น จะรู้ยิ่งไปกว่านั้นมิได้

ท่านทรงกลด : คำว่า ๘๔,๐๐๐ ธาตุก็คือ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ล้วนออกมาจากจิตอันเดียว ที่พระองค์สอนสาวกก็เพียง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เท่านั้น แต่ว่าความรู้ของพระองค์มีมากกว่านั้น นับประมาณไม่ได้ ส่วนสาวกก็จะสามารถเรียนรู้ได้ก็เพียง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เกินกว่านั้นก็ไม่สามารถเรียนรู้ได้ เพราะพ้นวิสัยของสาวก

๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ก็คือตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั่นแหละ คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนสั่งเวไนยสัตว์อยู่ ๔๕ พรรษาส่วนคำว่าธรรมเป็นต้น เอโกมีอันเดียวก็คือจิต แต่พอแสดงอาการของโดยนัยก็กระจายออกไปได้ถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์หรือธาตุ

ส่วนธาตุ ๔ ก็คือธาตุดินน้ำไฟลม ซึ่งแสดงไปมากมายแล้ว ถ้าไม่รู้ว่าธาตุสี่คืออะไร ก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรเหมือนกัน

เหมือนไม่รู้ว่าขันธ์ห้าคืออะไร อันนี้ก็จัดว่าแย่มาก ไม่สมควรจะเรียกว่าพุทธศาสนิกชน เพราะไม่รู้เรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ จะทำบุญสร้างพระมากมาย ปล่อยวัวปล่อยควายมากมาย สร้างวิหารเจดีย์มากมาย แต่ไม่รู้ว่าขันธ์ห้าคืออะไร ธาตุสี่คืออะไร ก็ไม่ควรจะเรียกตนเองว่าเป็นพุทธศาสนิกชน ไม่ควรจะกล่าวว่าตนเองนับถือศาสนาพุทธ ส่วนธาตุหกก็เพิ่มอากาศธาตุ กับวิญญาณธาตุเข้ามา อากาศธาตุก็คือความว่างทั้งในร่างกายและข้างนอก ส่วนวิญญาณธาตุก็คือธาตุตัวรู้

สำหรับธาตุสิบแปด อันนี้ก็ไม่มีอะไร เป็นเรื่องปริยัติล้วนๆ คือเอาผัสสะทั้งหกมาขยาย เช่น ตาเห็นรูปเกิดวิญญาณ (วิญญาณทำงาน) ขึ้นมา ตาก็เป็นจักขุธาตุ รูปที่เห็นก็เป็นรูปธาตุ ส่วนวิญญาณก็เรียกเป็นจักขุวิญญาณธาตุ ประตูทั้งหกหรือทวารทั้งหก คูณสามเข้าไปก็กลายเป็นสิบแปดธาตุขึ้นมาเท่านั้นเอง

อย่างอันสุดท้ายใจสัมผัสธรรมารมณ์ ตัวใจก็เรียกมโนธาตุ ธรรมารมณ์ก็เรียกธรรมธาตุ ส่วนวิญญาณที่รับรู้ก็เรียกมโนวิญญาณธาตุ อันนี้ไม่ต้องไปสนใจอะไรมาก เพราะรู้แล้วก็ไม่ได้ทำให้ตรัสรู้ธรรมได้ เป็นเรื่องที่พวกเรียนหนังสือเรียนปริยัติเขาเรียนกัน เรียนสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่ได้เป็นปัจจัยให้บรรลุธรรม

ตรัสรู้ธรรมแต่อย่างใด จะตรัสรู้ธรรม บรรลุธรรม ให้เรียนเรื่องสติอันเดียว (สติปัฏฐานสี่) พอบรรลุแล้ว สิ่งที่กล่าวมันจะปรากฏขึ้นให้เห็นเอง

เท่าที่เห็นมา ยังไม่เคยเห็นอาจารย์สอนปริยัติ สอนพระอภิธรรมคนไหนบรรลุธรรมเลย มีแต่ความรู้ความจำสัญญาเต็มหัวไปหมด อย่างพระพุทธเจ้า ก่อนตรัสรู้ ท่านก็ไม่ได้รู้อะไรมาก รู้แค่ว่าหายใจเข้ารู้สึกตัว หายใจออกรู้สึกตัว หรือที่เรียกในตอนหลังว่า อานาปานสติ พระองค์รู้แค่นั้น พอจิตกับความรู้สึกตัวหรือสติตั้งมั่นเข้าด้วยกัน เกิดสัมมาสมาธิ ซึ่งไม่ใช่สมาธิแบบที่เคยเรียนกับอุทกดาบส อาฬารดาบส ก็บรรลุธรรมตรงนั้น เห็นรูปนามตามความเป็นจริง เห็นขันธ์ห้าเกิดจากไหน มาจากไหน เห็นการทำงานของตาเวลาเห็นรูป เห็นผัสสะ เห็นเวทนา เห็นจิตทำงานอย่างไร หรือเรียกว่าเห็นปฏิจจสมุปบาท สิ่งที่เขาเรียนปริยัติอะไรกัน มันมาทีหลังเห็นธรรมทั้งนั้น พวกเราที่ไม่ตรัสรู้ก็เพราะเรียนเยอะ อยากรู้เยอะๆ รู้แล้วก็ไม่เอาไปใช้ อย่างหนังสือที่ทีมงานจัดทำขึ้นมา (รวมทั้งธรรมะจากใจ เล่ม ๖ ที่กำลังจะปรากฏโฉมในเร็ววันนี้) รวมสิบเล่ม ถ้าเอาสักประโยคหนึ่งในหนังสือไปใช้ ก็สามารถบรรลุธรรมได้แล้ว แต่ก็ไม่เอากัน

อย่างสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าก็ดี พระอรหันต์ก็ดี ท่านสอนลูกศิษย์ ไม่ได้สอนมากแบบนี้ อย่างเรานี้ สอนยิ่งกว่าพระสอนเสียอีก สมัยพุทธกาล ท่านก็ให้อุบายในการเจริญสติภาวนาสั้นๆ แต่คนรับอุบายธรรม เมื่อฟังแล้ว ก็ปลีกตัวไปทำให้มาก เจริญให้มาก เอาชีวิตเป็นเดิมพัน จึงบรรลุธรรมกัน

อย่างบางคนอ่านหนังสือจบทุกเล่ม อารมณ์มากระทบหน่อยเดียว หลุดเลย วิ่งตามอารมณ์ไป ที่อ่านมาไม่เข้าหัวเข้าจิตเข้าใจเลย ท่านพุทธทาสจึงบอกว่า เวลาอารมณ์มันเกิดในขณะนั้นพิจารณาในขณะนั้นให้เห็น อนิจจัง ทุกขัง

อนัตตา ในอารมณ์นั้น มันยิ่งกว่าอ่านพระไตรปิฎกเสียอีก แต่เราส่วนใหญ่ก็ไม่เอากัน ปล่อยให้อารมณ์ผ่านไปทิ้งไปวันหนึ่งไม่รู้เท่าไรต่อเท่าไร

หลวงปู่ชาจึงบอกว่ามะม่วงมันหล่นให้เราเก็บมากมายทุกวัน แต่เราก็ไม่รู้จักค่า เราก็เลยอยู่ไปแบบวันๆ เท่านั้น นี่ก็สอนมามากมาย จิตเป็นกลางเอย ความรู้สึกตัวเอย พิจารณากายเอย พิจารณาอารมณ์เอย ให้รู้เท่าทันอารมณ์เอย บัดนี้จิตปรุงแต่งเป็นอย่างนั้นอย่างนี้แล้วนะ ออกมาอยู่กับความรู้สึกตัวเสีย บางคนก็จะเอาแต่ความสงบ หนีอารมณ์ไปอยู่กับความสงบ เขาสอนให้อยู่กับอารมณ์อย่างรู้เท่าทัน แต่คอยจะหนีอารมณ์ มันก็เลยไม่ได้ก้าวหน้าไปไหน

พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์มันก็มีแค่นี้แหละ จิตหนึ่ง สติ แล้วก็อารมณ์ สติจะแยกอารมณ์ออกไป จนเหลือจิตหนึ่ง อย่างที่หลวงปู่ดูลย์บอก ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ออกมาจากจิตดวงเดียว ท่านก็กล่าวเหมือนหลวงปู่มั่นถึงจิต (จิตเดิม) ก็จะเห็นสิ่งเดียวกัน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ก็คือสิ่งที่จิตปรุงแต่งทั้งหมด จะเป็นรูปนามอะไรก็แล้วแต่ ออกมาจากจิตหนึ่งทั้งนั้น ทวนกระแสเข้าถึงจิตหนึ่งจิตเดิมได้ จะหายสงสัยในสิ่งที่หลวงปู่มั่น หลวงปู่ดูลย์กล่าวมาทั้งหมด

พระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนแล้วพระท่านได้รวบรวมกันไว้ ก็มาจากจิตหนึ่งนี้แหละ ท่านไม่ได้ไปเอาจากนอกโลกหรือโลกไหน แต่ท่านสอนท่านบอกท่านบัญญัติเอาไว้นั้น ไม่หมายถึงต้องเรียนรู้ให้หมดแล้วจึงจะบรรลุธรรม หลวงตามหาบัวหรือพระมหาทั้งหลาย พอไปถึงหลวงปู่มั่น ท่านก็บอกวางตำราเสียก่อนนะท่านมหา แสดงว่าไม่จำเป็นต้องเรียนต้องจำตำราพระไตรปิฎกทั้งหมด แล้วจึงจะสามารถบรรลุธรรม เอาแค่สติตัวเดียวเท่านั้น ถ้าได้สติแล้ว

ที่เหลือไม่ว่าจะเป็นมรรคเป็นผลนิพพานก็ตามมาเองโดยอัตโนมัติ เพราะได้พบทางเจอทางมรรคผลนิพพานแล้ว

หลวงปู่แหวนจึงบอกท่านเจ้าคุณพุธหรือหลวงพ่อพุธ ฐานิโย วัดป่าสาลวันว่า ท่านเจ้าคุณ ไม่ต้องกำหนดอะไรมากนะ เอาสติตัวเดียวเท่านั้นแหละ แล้วเราก็ขอยืนยันว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ ถ้าได้สติที่ถูกต้อง (สัมมาสติ) เจริญสติ สตินำพาไปหาจิต พบจิต พบธรรม คราวนี้จะอ่านธรรมะอะไรก็เข้าใจแตกฉานเอง หรือจะเป็นเฉพาะกับเราก็ไม่รู้เหมือนกัน เห็นธรรมะที่พระสอน ก็รู้ทันทีว่าถูกหรือผิด พระรูปนี้ยังไม่ได้อะไรเลย พระรูปนี้แค่เป็นนักคิดนักเขียนเท่านั้น ถ้าบอกไปจะตกใจเปล่าๆ พระที่เห็นพากันนับถือกันอยู่ ไม่ต้องกำหนดจิตดูก็ได้ เห็นข้อเขียน คำสอน ก็รู้ทันทีว่ายังเป็นปุถุชนอยู่ ยิ่งฆราวาสที่อวดอ้างตนเองว่าบรรลุโสดาบันบ้าง สอนธรรมอย่างนั้นอย่างนี้ ที่เห็นมายังไม่ถึงไหนสักคนเลย พูดอย่างนี้ ไม่ต้องมาถามนะว่าองค์นั้นใช่ไม่ใช่ ฆราวาสคนนั้นใช่ไม่ใช่ ไม่ตอบหรอก ถ้าจะตอบก็จะตอบว่า ปฏิบัติให้ถึงก็จะรู้เองแหละ เพราะตอบไปก็ยังไม่หายสงสัยอยู่ดี จึงไม่มีประโยชน์ที่จะตอบ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓

● นิโรธเป็นของดับเพราะรู้เท่าแล้ว จิตไม่เกิดยินดี ยินร้าย ดับไปเช่นนี้ชื่อว่านิโรธ

ท่านทรงกลด : การปฏิบัติที่จะไปถึงนิโรธคือการดับทุกข์ได้นั้น จะต้องเจริญสติจนเกิดสติอัตโนมัติรู้เท่าทันอารมณ์ทั้งปวง คำว่ารู้เท่าหมายถึงอารมณ์ใด ๆ เกิดก็รู้เท่า คือรู้เท่ากันเสมอกัน เช่นอารมณ์มาร้อยก็รู้ร้อย อารมณ์มาห้าสิบก็รู้ห้าสิบ เมื่อรู้เท่าอยู่อย่างนี้ อารมณ์ไม่ว่าดีหรือร้ายก็เข้าไม่ถึงจิต เพราะมีสติคอยกางกั้นอารมณ์หรือนิวรณ์ทั้งปวงดังกล่าว จิตก็ไม่อาจจะส่งออกนอกไปยึดฉวยปรุงแต่งเต้นไปตามอารมณ์ต่างๆ เรียกว่าจิตวางเฉยต่ออารมณ์ทั้งปวง อารมณ์ก็สักแต่อารมณ์ อารมณ์ยินดีเกิด เมื่อรู้เท่าก็ดับไปทันที อารมณ์ยินร้ายเกิด เมื่อรู้เท่าก็ดับไปทันที เรียกว่าอารมณ์มาไม่ถึงจิต

จิตก็ไม่พลอยยินดีไปตามอารมณ์ยินดี และไม่พลอยยินร้ายไปตามอารมณ์ยินร้าย นี่แหละ หลวงปู่มั่นจึงเรียกว่าจิตไม่เกิดยินดียินร้าย ที่จิตของปุถุชนมันเกิดยินดียินร้าย ก็ใช่ใดอื่น เพราะไม่รู้เท่าทันในอารมณ์ทั้งปวง หลงส่งจิตเข้าไปยึดแล้วปรุงแต่งอารมณ์ขึ้น คำว่าปรุงแต่งอารมณ์กับจิตเกิดอารมณ์ยินดียินร้ายที่หลวงปู่มั่นบอก ก็คืออันเดียวกัน ส่วนจิตของผู้ที่มีสติรู้เท่า อารมณ์ก็ทำอะไรจิตไม่ได้ จิตไม่พลอยเต้นตามอารมณ์ไปด้วย เมื่ออารมณ์ทำอะไรจิตไม่ได้ จิตนั้นก็สงบจากทุกข์จากสุข เรียกว่าจิตนิโรธ นิโรธคือการดับสนิท อะไรดับ ก็อารมณ์ต่างๆ ที่จิตเคยหลงเข้าไปพัวพัน เมื่อรู้เท่าทันมันก็ดับ ส่วนข้างในจิตนี้ เมื่ออารมณ์มาไม่ถึง จึงเรียกว่าอารมณ์มันดับ มันไม่มีอารมณ์หลงเหลืออยู่ อารมณ์ทั้งปวงที่จิตยึดไว้คือตัวทุกข์ เมื่ออารมณ์ขาดจากจิต เพราะมีสติรู้เท่าอยู่ ทุกข์ก็ดับสนิทจากจิต จิตไม่ได้ดับ แต่ทุกข์ดับ

คำว่านิโรธคือการดับสนิทแห่งทุกข์ พระพุทธเจ้าก็ดี พระอรหันต์ทั้งหลาย มีหลวงปู่มั่น เป็นต้น ไม่เคยบอกว่าจิตดับสนิท ไม่เคยสอนว่านิโรธคือการดับสนิทแห่งจิต แต่นิโรธคือการดับสนิทแห่งทุกข์ทั้งปวงต่างหาก ว่าโดยย่อ จิตที่พ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวงนั่นแหละ คือนิโรธ คือการดับสนิทแห่งทุกข์ทั้งปวง ตอบโดยย่อเท่านี้ล่ะ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓ วันอาสาฬหบูชา

● มรรค ๘ ใครภาวนาเจริญดีแล้ว แก้โลกธรรม ๘ ประการ ฉะนั้นจิตท่านอรหันต์ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม ๘ ประการ มีไตรลักษณ์บังคับ แม้โลกีย์ทั้งหลาย มีไตรลักษณ์บังคับอยู่เสมอ ไตรลักษณ์บังคับไม่ได้นั้น มีโลกุตระเท่านั้น โลกุตระอันนี้อยู่เหนือไตรลักษณ์ สถานที่เกษมบุคคลที่จะพ้นโลกโลกีย์ไปถึงโลกุตระ ต้องสร้างพระบารมีเป็นการใหญ่ บุคคล ๓ จำพวกคือ พระพุทธเจ้า ๑ พระปัจเจก ๑ พระอรหันต์ ๑ พระพุทธเจ้าสร้างบารมี ๓ ชนิด ปัญญาบารมี ๔ อสงไขย แสนกำไรมหากัป ศรัทธาบารมี ๘ อสงไขย แสนกำไรมหากัป วิริยบารมี ๑๖ องไขย แสนกำไรมหากัป พระปัจเจกสร้างบารมี ๒ อสงไขย แสนกำไรมหากัป พระอรหันต์สร้างบารมี ๑ อสงไขย แสนกำไรมหากัป ดังนี้ สร้างพระบารมีมิใช่น้อยกว่าจะสำเร็จพระนิพพานได้ดังนี้ ชำนาญมากที่สุด ๑ อสงไขย เหลือที่จะนับนั้นประการหนึ่ง เอาสวรรค์ เอานรกเป็นเรือนอยู่สร้างพระบารมี พระนิพพานเป็นของที่แพงที่สุด ต้องสร้างบารมีแลกเปลี่ยนเอาจึงจะได้พระนิพพาน

ท่านทรงกลด : วันนี้จะตอบคำถามนี้ ฉลองวันอาสาฬหบูชา ๒๕๖๓ ใครเจริญภาวนามรรคแปดดีแล้ว จะสามารถแก้โลกธรรมแปดประการได้ วันปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตนสูตร คือการหมุนกงล้อแห่งธรรม ธรรมที่พระองค์แสดงก็ได้แสดงไปหลายครั้งแล้ว ว่าโดยย่อก็คือทรงแสดงทางสายกลาง ทางหนึ่งก็คือการปล่อยใจให้หลงใหลเพลิดเพลินไปกับอารมณ์ที่น่ารักน่าใคร่น่ายินดี หรือกามสุขัลลิกานุโยโค อีกทางก็คือการปล่อยใจให้หลงใหลไปกับอารมณ์ที่ไม่น่ายินดี หรืออัตตกิลมถานุโยโค จิตท่านโกณฑัญญะ พอฟังถึงตรงนี้ ก็ผละจากอารมณ์ทั้งสองฝั่งที่แต่ก่อนแล่นไปไม่

เกาะฝั่งโน้นก็ฝั่งนี้ เหมือนอารมณ์ปุถุชนทั่วๆ ไป แล้วจิตท่านก็เป็นกลางขึ้นมา จิตเกิดสัมมาสมาธิ ตั้งมั่นขึ้นมา เห็นรูปนามตามจริงว่าสักแต่เกิดสักแต่ดับ หาตัวตนแก่นสารไม่ได้ ท่านอุทานว่า ยังกิญจิ สมุทยธัมมัง สัพพันตัง นิโรธธัมมันติ คือสิ่งใดเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นก็ย่อมดับเป็นธรรมดา คำว่าสิ่งใดก็คือรูปนามขันธ์ห้านี่แหละ พระพุทธเจ้าท่านทรงรู้วาระจิต ก็อุทานว่า โกณฑัญญะรู้แล้วหนอๆ เกิดดวงตาเห็นธรรม บรรลุโสดาปัตติผล พระโสดาบันจะต้องผ่านจุดนี้ทั้งนั้น จะนั่งสมาธิอยู่เป็นวันเป็นคืน ถ้าไม่เห็นตรงนี้ ก็ยังไม่ถือว่าบรรลุโสดาบัน

พระบางรูปก็สอนผิดๆ ว่า การบรรลุโสดาบันคือเข้าใจธรรมจนถึงพร้อมด้วยสัมมาทิฏฐิ ความจริงแล้วการเข้าใจธรรมกับการบรรลุธรรมมันคนละเรื่องกัน การเข้าใจยังเป็นชั้นความคิดอยู่ แต่การบรรลุธรรม มันพ้นความคิดไปแล้ว เมื่อใดบรรลุธรรมก็จะรู้เองว่ามันต่างกันอย่างไร

เรื่องปฐมเทศนา ได้แสดงไปหลายครั้ง มีรายละเอียดมากมายอยู่ในหนังสือ ซึ่งเชื่อว่าคนจำนวนมากไม่เคยอ่านเคยฟังที่ไหนมาก่อน พวกเราที่อยู่ในกลุ่มนี้ถือว่ามีบุญวาสนามากจริงๆ ที่ได้ฟังได้อ่านธรรมที่ไม่ค่อยปรากฏในที่ใด อย่างวันนี้ไปทำบุญที่วัดป่าสองแห่ง ทอดสายตามองไปดูคนที่มาทำบุญมากมาย ไม่เห็นใครเลยที่จะมุ่งพระนิพพานเหมือนพวกเรา ส่วนใหญ่มาทำบุญตามประเพณีบ้าง มาเพื่อสะสมบุญบ้าง ซึ่งยังเป็นบุญหยาบๆ อยู่ จะมีบุญเหมือนพวกเราที่มุ่งเน้นภาวนา ไม่มีเลยจริงๆ แต่ก็ดีกว่าไม่ทำอะไรเลย อย่างน้อยก็ยังนึกถึงบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คนที่สนใจธรรมปฏิบัติภาวนา คือคนที่สั่งสมวาสนามามากกว่าคนปรกติ และยิ่งมาพบคำสอนที่ถูกต้อง ไม่หลงทาง เกิดสัมมาทิฏฐิแบบพวกเรา จักต้องมี

พระนิพพานเป็นที่ไปอย่างแน่นอน การมีสัมมาทิฏฐิก็คือปฐมบทของมรรคมีองค์แปด คืนวันพระปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนเรื่องมรรคมีองค์แปดเริ่มที่สัมมาทิฏฐิ ทำความเห็นให้ถูก ความเห็นว่าอารมณ์ยินดี ไม่ควรข้องแวะอารมณ์ยินร้ายก็ไม่ควรข้องแวะ

เมื่อความเห็นถูกจิตก็ออกจากอารมณ์ยินดี อารมณ์ยินร้าย หรือเรียกว่าสัมมาสังกัปปะ ขณะจิตนั้นศีลก็มาพร้อม สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เมื่อประกอบด้วยความเพียร คือเพียรให้จิตไม่แส่ส่ายเข้าไปสู่อารมณ์ทั้งสอง อันเรียกว่าสัมมาวายามะ ก็เกิดสติขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติ ความรู้สึกตัว หรือสภาวะจิตที่เป็นกลางจะมาเอง เรียกว่าสัมมาสติ พอสติมีกำลัง จิตก็จะตั้งมั่นเกิดสัมมาสมาธิ จิตพรากออกจากอารมณ์ ออกจากขันธ์ห้า มาตั้งมั่นเห็นรูปนามตามจริง เกิดสัมมาสมาธิ สมาหิโต ยถาภูตัง ปชานาติ

เมื่อจิตตั้งมั่นก็จะเห็นรูปนามตามจริง จิตจะเห็นจิตอย่างแจ่มแจ้ง และจะเห็นรูปนามตามจริงในขณะเดียวกัน ครูบาอาจารย์จึงเรียกตรงนี้ว่าพบจิต พบธรรม เมื่อจิตตั้งมั่น จิตจะพบตัวมันเอง เห็นตัวมันเอง สิ่งที่กล่าวไม่ได้เห็นเป็นรูปร่าง เพราะขณะจิตนั้น มันไม่มีการปรุงแต่งของจิตเลยแม้แต่นิด มันเป็นการเห็นที่เรียกว่าญาณทัสสนะ ต้องเห็นเองจึงจะเข้าใจนะ

ทีนี้ มรรคมีองค์แปดแก้โลกธรรมได้อย่างไร จะแก้ได้จริง ต้องเป็นอย่างที่หลวงปู่มั่นว่าไว้ คือต้องภาวนาเจริญดีแล้ว มันถึงจะแก้ได้ โลกธรรมแปดคือมีลาภ เสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มีสรรเสริญ มีนินทา มีสุข เสื่อมสุขกลายเป็นทุกข์ จิตของผู้ที่เจริญภาวนามรรคแปดดีแล้ว จะอยู่เหนือโลกธรรมแปด โลกธรรมแปดเข้าไม่ถึงจิต ผู้ที่เจริญมรรคแปดดีแล้วก็คือพระอริยบุคคล คำว่าดีแล้ว คือถึงอริยมรรคแล้ว ถึงอริยมรรคถึงขั้นที่อารมณ์มาไม่ถึงจิต มีลาภ

มียศ มีสรรเสริญ มีสุข รวมลงมาก็คืออารมณ์ยินดี หรือสุขเวทนา เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนินทา เสื่อมสุข รวมลงมาก็คืออารมณ์ยินร้ายหรือทุกขเวทนา มันก็กลับไปที่อารมณ์สองฝั่งดังกล่าวข้างต้นนั่นแหละ

เมื่อเจริญมรรคจนถึงขั้นที่จิตพ้นไปจากอารมณ์ อารมณ์มาไม่ถึงจิตได้ จิตก็อยู่เหนืออารมณ์ จิตที่อยู่เหนืออารมณ์ก็คือโลกุตตรจิต อารมณ์ทั้งปวง โลกธรรมแปดทั้งปวง เป็นเรื่องของโลกียะ มีลาภเสื่อมลาภ ก็คืออนิจจัง คือไตรลักษณ์ มียศ เสื่อมยศ มีสรรเสริญ มีนินทา มีสุข เสื่อมสุขก็คืออนิจจัง คือไตรลักษณ์ทั้งนั้น โลกธรรมแปดมันไม่เที่ยง เป็นอนิจจัง ทุกขัง คือทนไม่ได้ วันนี้รวย พรุ่งนี้จน วันนี้มีลาภ พรุ่งนี้ลาภที่ได้มาก็เสื่อมหายไป หมดไป มันเที่ยงเสียที่ไหน ยศ ก็เช่นกัน ไม่ได้ติดตัวเราไปตลอดหรอก สรรเสริญเล่า วันนี้คนเดียวกันชมอยู่ พรุ่งนี้เขาก็อาจจะนินทาว่าร้ายเราก็ได้ ไม่แน่หรอก สุขก็เช่นกัน ไม่มีสุขใดจะคงอยู่ไปตลอด อาหารมื้อเช้าที่แสนอร่อย สุขใดๆ ที่ได้เสพเมื่อตอนกลางวัน ตอนนี้มันก็เสื่อมดับไปหมดแล้ว อย่ายึดมั่นให้มากนักเลย แต่จิตปุถุชนก็จะวิ่งเป็นบ้าเป็นหลังไปกับโลกธรรมแปดเหล่านี้แหละ บางคนเจอคนนินทาว่าร้ายหน่อยเดียวก็จะเป็นจะตาย ไม่บ้าโกรธ ก็ไปนั่งเศร้าซึม ร้องไห้ฟูมฟาย ตีโพยตีพาย เป็นเรื่องเป็นราว เคยมียศศักดิ์ มีคนนับถือ พอเสื่อมยศคนไม่นับถือ ก็เที่ยวโกรธแค้นเขา นึกน้อยใจอยู่ คนทางโลกจึงเป็นบ้าอยู่กับสิ่งเหล่านี้อย่างน่าสังเวชใจที่สุด

แต่สำหรับผู้ที่เจริญมรรคแปด มีความเห็นชอบ เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มันไม่เที่ยง ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น เป็นเพียงเงาแห่งใจที่ไม่มีอยู่จริง คนที่วิ่งไล่ตะครุบเงาตนเองไม่ต่างจากหมาเที่ยวไล่ตะครุบเงาตนเอง เงาในอดีตก็ตะครุบ เงาที่ยังมาไม่ถึงก็ตะครุบ แต่คนที่รู้เท่าทันเงา เห็นเงาตามจริง คือเห็นว่าโลกธรรมแปดมันไม่เที่ยง ไม่มีอยู่จริง เป็นอนัตตา โลกธรรมแปดก็ทำอะไรจิตใจเขาไม่ได้ เพราะ

เขาเจริญมรรค เกิดความเห็นชอบที่เป็นอริยมรรคขึ้นมา คือเจริญภาวนามรรคดีแล้ว จิตอยู่เหนือโลกธรรมแปด โลกธรรมแปดตกอยู่ภายในกฎไตรลักษณ์

แต่จิตที่อยู่เหนือโลกธรรมแปด อยู่เหนืออารมณ์ จะไม่มีการเสื่อม จึงไม่ตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ที่มันไม่เสื่อม เพราะมันพ้นการปรุงแต่งเป็นวิสังขารไปแล้ว จิตที่พ้นการปรุงแต่ง ก็คือโลกุตตรจิต จิตที่อยู่เหนืออารมณ์ เหนือโลกธรรมแปดนั่นเอง โลกธรรมแปดทำอะไรจิตที่พ้นจากการปรุงแต่ง ไม่ได้เลย โลกธรรมแปดเข้าไม่ถึงโลกุตตรจิต จิตที่เป็นโลกุตระ อยู่เหนือไตรลักษณ์ เพราะไม่มีการปรุงแต่งไม่มีการเสื่อมการดับ หลวงปู่มั่น จึงบอกว่าโลกุตตระอยู่เหนือไตรลักษณ์ ก็ด้วยเหตุนี้ จิตของผู้ที่เข้าถึงสภาวะโลกุตตระ ย่อมไม่เกลือกกลั้วด้วยอารมณ์ ด้วยโลกธรรมแปด จึงเรียกว่าไม่หวั่นไหวไปตามโลกธรรมแปด จะเห็นโลกธรรมแปดเกิดแล้วดับเป็นธรรมดาแต่จิตนี้ตั้งมั่นวางเฉยอยู่ ไม่หวั่นไหว ผู้ใดเจริญมรรคมาถึงตรงนี้ จะพบจิตตนตั้งมั่นเป็นสมาธิอยู่ตลอดเวลา ไม่หวั่นไหวเวลาลาภเสื่อม เวลายศเสื่อม เวลาใครนินทา และเวลาสุขเสื่อม จะเห็นก็สักแต่ว่าเห็นเท่านั้นเอง

สำหรับคำสอนของหลวงปู่มั่นในส่วนที่ถัดมาก็เป็นเพียงพลความ กล่าวถึงการสร้างบารมีของผู้ที่จะไปถึงโลกุตตระ ซึ่งเชื่อว่าหลายๆ คนในกลุ่มนี้ได้สร้างบารมีมาถึงแล้ว เพราะผู้ที่จะมาพบคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้องอย่างพวกเรานี้ ไม่ใช่เป็นของง่ายอย่างที่กล่าวข้างต้น จะต้องมีบารมีมาพอแล้วเท่านั้น จึงจะพบ ซึ่งบัดนี้ก็ได้พบแล้ว ก็อย่าทิ้งบารมีอันนี้ไปเสียก่อน ถ้าท่านไม่ทิ้งธรรม ทิ้งทางถูกไปหาทางผิด ก็จะเข้าถึงโลกุตตระด้วยกันทุกท่านทุกคน ก็ขอจบธรรมเทศนาเนื่องในวันอาสาฬหบูชา ๒๕๖๓ แต่เพียงเท่านี้

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓

● พระอานนท์ เป็นคลังแห่งพระธรรม อะไรท่านรู้หมด ทำเนิ่นช้า เพราะท่านติดพระสูตร พระอภิธรรม ไม่น้อมลงมาปฏิบัติ จึงสำเร็จช้าอายุ ๘๐ ปี หลังพุทธปรินิพพาน ๓ เดือน

● พระอานนท์ทำความเพียรในกายวิปัสสนา กำหนดจิตโดยมิได้ละ จนขาตรงทีเดียว จึงได้ทอดกายด้วยสติ หัวยังไม่ทันถึงหมอนจิตก็เข้าสู่ภวังค์ ภวังค์หายไป เกิดความรู้ เญยธรรมทั้งหลายฯ

● พระอานนท์ทรงไว้ซึ่งพระสัทธรรม ว่าเป็นของภายนอก ต่อหันเข้ามาปฏิบัติภายในจึงสำเร็จฯ

ท่านทรงกลด : จะตอบเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคำถาม เพราะเรื่องพระอานนท์มีรายละเอียดที่แสดงไว้มากมาย ปรากฏอยู่ตามหนังสือเล่มต่างๆ พระอานนท์เป็นเลิศกว่าภิกษุอื่นในการจดจำคำสอนของพระพุทธเจ้าได้มากที่สุด เรียกว่าพหูสูต ตอนสังคายนาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าครั้งแรก พระอานนท์จะเป็นผู้รับรองว่าพระองค์ได้ตรัสสอนอย่างนี้ๆ จริงหรือไม่ ท่านบรรลุโสดาปัตติผลอยู่หลายสิบปี แต่ไม่บรรลุอรหัตผล จนอายุแปดสิบ หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วสามเดือนจึงบรรลุอรหัตผล เหตุที่ท่านบรรลุอรหัตผลเนิ่นช้า นอกจากท่านจะคอยจดจำคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้ไม่มีเวลาประกอบความเพียร เหตุผลหนึ่งที่สำคัญก็คือพระอานนท์เป็นพระพุทธอุปัฏฐาก ธรรมดาของพระพุทธอุปัฏฐากจะไม่เป็นอรหันต์ เพราะต้องคอยเป็นหน้าด่านให้กับพระพุทธเจ้า คือเป็นผู้ประสานการเข้าพบพระพุทธเจ้า ปรกติใครจะเข้าพบฟังธรรม สนทนาธรรม จะต้องผ่านท่านก่อน เป็นคำสัญญา

ที่พระพุทธเจ้าให้ไว้กับพระอานนท์ เพราะเวลาแสดงธรรม สนทนาธรรม พระอานนท์จะต้องคอยอยู่ด้วย เพื่อจดจำคำสอนคำสนทนาต่างๆ เราจึงได้พระสูตร มาเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก ก็เพราะพระอานนท์

เหตุที่ผู้ทำหน้าที่ตรงนี้จะต้องไม่เป็นพระอรหันต์ ก็เพราะความเป็นอรหัตผลจะทำร้ายคนที่มาขอพบพระพุทธเจ้า หากพูดจาไม่ดี กระทำการไม่ดีต่อพระพุทธอุปัฏฐากที่เป็นอรหันต์นั้น แต่พระอานนท์เป็นแค่พระโสดาบัน หากพวกที่มาติดต่อขอพบพระพุทธเจ้าล่วงละเมิด กรรมก็จะไม่หนักเหมือนละเมิดพระอรหันต์ ไม่ใช่ว่าท่านไม่สามารถบรรลุอรหัตผลได้ ท่านทำได้ แต่ท่านไม่ทำต่างหาก เพราะถ้าท่านทำความเพียร บรรลุอรหัตผล พระพุทธเจ้าก็จะหาพระอุปัฏฐากองค์ใหม่แทน ท่านก็จะหลุดจากตรงนี้ไป เพราะท่านรักพระพุทธเจ้า ประสงค์จะดูแลพระพุทธเจ้าไปจนกว่าพระองค์นิพพาน ท่านจึงค่อยประกอบความเพียร อันนี้ ไม่มีในตำราหรอก มันออกมาจากความรู้ของเราเอง โดยท่านใช้ความเพียรไปในทางคอยจดจำคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ให้คลาดเคลื่อนแม้แต่นิด ท่านเล็งเห็นว่าบรรลุอรหัตผลไม่ใช่เรื่องยาก เพราะท่านบรรลุโสดาบันแล้ว พระโสดาบันจะบรรลุอรหัตผลง่ายดุจพายเรือตามน้ำ

แต่การจดจำคำสอนของพระพุทธเจ้า จะเป็นประโยชน์ต่อมหาชนต่อไปในอนาคตกาลอย่างประมาณค่าไม่ได้ ท่านจึงเลือกที่จะเอาเวลาไปจดจำคำสอนของพระพุทธเจ้าก่อน พอพระพุทธเจ้าปรินิพพานล่วงไปสามเดือน ท่านจึงเร่งความเพียรในคืนก่อนที่จะมีการสังคายนาคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก ซึ่งมีพระมหากัสสปะเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ คืนนั้นท่านก็ทำความเพียรอย่างหนัก ทบทวนคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สำคัญๆ ทั้งหมด แต่ก็ไม่สามารถบรรลุอรหัตผล เหตุที่ไม่บรรลุ (เคยแสดงไปหลายครั้ง) ก็เพราะจิตท่านจดจ่อแต่จะ

บรรลุ เพราะมีแรงกดดันจากงานสังคายนา ที่มีแต่พระอรหันต์ทั้งนั้น ท่านเป็นพระโสดาบันองค์เดียว ดังนั้น คืนนั้น ท่านจึงอยากบรรลุมาก อยากเป็นพระอรหันต์มาก ความอยากเป็นความคิด เป็นกิเลสอย่างหนึ่ง จวบจนใกล้รุ่ง ท่านก็ทอดถอนใจ ตรึกว่าตนคงหมดวาสนาจะเป็นอรหันต์แล้ว "ไม่เอา" มันแล้ว อรหันต์อะไรนี่ แล้วก็จะล้มตัวลงนอน ศีรษะยังไม่ทันถึงหมอนจิตท่านก็หลุดพ้นตรงนั้น เพราะท่าน "ไม่เอา" อรหันต์ ท่านจึงบรรลุอรหันต์

พึงเข้าใจว่า จิตพระโสดาบันนั้นปรกติจะแยกจากความคิดอารมณ์ เห็นอารมณ์ความคิดไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนเราเขาอยู่เป็นปรกติ แต่ก็ยังยึดว่ามันเป็นของเราอยู่ ชั้นเห็นกับชั้นละมันคนละชั้นกัน พระอานนท์เห็น แต่ยังละไม่ได้ พอไม่เอาไม่เอาความคิดความอยากที่จะเป็นอรหันต์มาเป็นของตน นั่นแหละจิตท่านจึงละ จึงหลุดได้ นอกจากพระอานนท์ไม่เอาความคิดความอยาก ท่านก็ไม่เอาสัญญาความจดความจำคำสอนของพระพุทธเจ้าในขณะจิตนั้นด้วย อย่างที่หลวงปู่ชาบอก ในนั้นเขาไม่ได้แบกคัมภีร์เข้าไปหรอกนะ ความคิดต่างๆ ก็ดีสัญญาความจำก็ดี ล้วนเป็นสิ่งภายนอกจิตทั้งนั้น ต่อเมื่อทิ้ง ไม่เอา ทวนเข้าจิตภายใน จิตถึงจิต จึงบรรลุอรหัตผล ที่หลวงปู่มั่นบอกว่าต้องหันปฏิบัติภายในจึงจะสำเร็จนั่นแหละ

ส่วนคำว่าจิตเข้าสู่ภวังค์ ภวังค์หายไป เกิดความรู้ คำว่าภวังค์อันนี้ ไม่ได้หมายถึงจิตตกภวังค์แบบที่เข้าใจกัน คือจิตตกไหลวูบลงไปแล้วรวมลง แช่แน่นิ่งสว่างอยู่ แบบนี้มันคือสมาธิแบบฌานของพวกฤษี แต่ภวังค์ที่หลวงปู่มั่นบอก เป็นสภาวะที่จิตจะหลุดพ้น ก่อนหลุดพ้นก็ดี ขณะหลุด หรือพ้นแล้วก็ดีสติจะต้องมีตลอด

หลวงปู่มั่นจึงใช้คำว่า "จึงได้ทอดกายด้วยสติ หัวยังไม่ทันถึงหมอน.."

ตรงกับที่หลวงปู่ดูลย์เคยบอกไว้ว่าขณะบรรลุ สติจะต้องมีตลอด ขาดไม่ได้เลย ถ้าตกภวังค์แบบที่เข้าใจกัน ขณะจิตนั้นจะไม่มีสติ แต่ภวังค์ที่หลวงปู่มั่นบอก เป็นขณะจิตที่จะหลุดพ้น เป็นขณะที่มีสติ แล้วขณะจิตนั้นหายไป เกิดความรู้ ความรู้อันนี้ก็คือความรู้ว่าจิตหลุดพ้น กิจที่จะทำเพื่อการนี้ไม่มีอีกแล้ว เรียกว่า จบกิจ หรืออาสวักขยญาณนั่นเอง ญาณที่รู้ว่ากิเลสหมดสิ้นแล้ว บรรลุอรหัตผล แล้ว คำว่าขณะจิตหายก่อนบรรลุ ไม่ได้หมายถึงจิตหาย มันเป็นสภาวะของจิต ก่อนหลุดพ้นจากอย่างหนึ่ง หลวงปู่มั่นเอาประสบการณ์การบรรลุอรหัตผล ของตนมาเปรียบกับพระอานนท์ มันเป็นขณะจิตเดียวกัน เรื่องนี้ลึกซึ้งเกินกว่า คนสามัญจะเข้าใจเข้าถึง ตอบไว้ก็เพื่อเป็นมรดกโลก และเพื่อคนมีปัญญาเห็น ธรรมในอนาคตกาลข้างหน้าเท่านั้น

สำหรับศิษย์ของเราในปัจจุบัน ก็มีจำนวนไม่น้อยที่จะเป็นแบบพระอานนท์ คือ บรรลุโสดาบันก่อน แล้วบรรลุอรหัตผลได้ต่อไป ถ้าเดินมรรคถูก โสดาปัตติผล ก็ไม่ไปไหนหรอก ที่เราสอนก็มุ่งพระนิพพาน แต่อย่าเพิ่งสนใจว่านิพพานอยู่ที่ไหน ถ้าจะตอบสั้นๆ นิพพานก็อยู่ที่ใจนั่นแหละ ใจที่สิ้นกิเลส หยุดปรุงแต่งเสีย ได้นั่นแหละคือนิพพาน ถึงกระแสธรรม กระแสพระนิพพานเมื่อใด ก็หายสงสัย ไปเอง ตัววิจิกิจฉา (สังโยชน์เบื้องต้น) มันหมดอำนาจลงตรงนั้น

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓

● ให้เอากาย วาจา ใจนี้ยกขึ้นพิจารณา อย่าเพิ่มอย่าเอาออก ให้เห็นเป็นปรกติ

ท่านทรงกลด : ให้เห็นกาย วาจา ใจเป็นปรกติของมันอย่างนั้น ธรรมชาติของกายเป็นอย่างไรก็ให้เห็นตามจริงอย่างนั้น ธรรมดาของกายเป็นของไม่สะอาด เป็นสิ่งไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ ต้องผุต้องพังไปตามธรรมดาปรกติของมัน หาแก่นสารไม่ได้ ไม่ควรยึดว่ากายนี้เป็นเราของเรา

อย่าเพิ่มก็คืออย่าไปปรุงแต่ง (คิด) มันว่าเป็นของสวยงาม เป็นเรา ของเรา

อย่าเอาออกก็คืออย่าเอาจิตออกจากกาย ให้พิจารณากาย เอากายเป็นที่ตั้งแห่งการพิจารณา ให้มีสติอยู่ในกาย ไม่ออกจากกาย พิจารณากลับไปกลับมา การมีสติระลึกรู้อยู่ในกายก็คือกายคตาสติ เป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เปลี่ยนที่อยู่ของใจมาอยู่ในกาย อย่าเอาจิตเอาใจออกจากกาย พิจารณากายให้เห็นตามความเป็นจริง

การเห็นตามจริงในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการคิด แต่หมายถึงการพิจารณาอยู่ในกายกลับไปกลับมา ผมขนเล็บฟันหนัง ไปจนถึงเยื่อมันสมอง (มัตถะเกมัตถะลุงคัง) ใครที่ไม่รู้เรื่องกาย เรื่องอาการสามสิบสอง จะบอกว่าเป็นศิษย์เรา เป็นศิษย์ตถาคต ก็ยังพูดได้ไม่เต็มปากนะ เมื่อเราพิจารณากาย จิตไม่ออกไปจากกายอยู่เนืองๆ วันหนึ่งจิตจะสงบลงไป แล้วจะเห็นกายตามความเป็นจริงปรากฏขึ้นในจิต พอจิตเห็นกายตามจริง จิตก็จะคลายความยึดมั่นถือมั่นออกมาเองโดยไม่ต้องบังคับขับไส หน้าที่ของเราก็คือทำสิ่งที่เอื้อต่อการที่จิตได้เห็นความจริงของกายของขันธ์ที่เหลือเท่านั้น

หลวงปู่ดูลย์ก็สอน บอกว่าหน้าที่เรามีแค่นั้น พอมันเห็นตามจริง (ในจิต) จิตก็จะปล่อยจะวางของมันเอง ถ้าไปท่องแต่คำว่าปล่อยวางๆ คิดว่าปล่อยวางๆ ไม่มีทางจะปล่อยวางอะไรได้ ต้องทำให้จิตมันเห็นประจักษ์อยู่ต่อหน้า นั่นแหละมันจึงจะวางได้จริง เห็นมาเยอะ คนที่บอกว่าปล่อยวางๆ อะไรได้ เอาเข้าจริงยังปล่อยวางอะไรไม่ได้เลย บอกว่าปล่อยวางได้ ก็เพราะยังไม่มีอะไรมาทดสอบลองมีอะไรมาสะกิดหน่อยเดียว ถ้าไม่หลอกตัวเองอย่างโง่ที่สุด ก็จะรู้เองว่าปล่อยวางได้จริงหรือไม่ได้จริง บางคนบอกปล่อยวางได้จริง โดนด่าหน่อยเดียวแทบจะเป็นจะตาย นอนไม่หลับอยู่ทั้งคืน เราจึงเหม็นขี้ฟันพวกที่บอกว่าปล่อยวางๆ อะไรได้

อย่างคนที่เห็นกายตามจริง เห็นนะ ไม่ใช่คิดว่าเห็น ลองรถถูกชน ของมีค่าจะมากจะน้อยหาย พวกนี้ไม่ทุกข์ร้อนอะไรมากหรอก เพราะอะไร เพราะเห็นแล้วว่าแม้กายนี้ยังไม่ใช่เราของเราแต่อย่างใดเลย สิ่งอื่น ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ คน สัตว์ มันจะเป็นของเราได้อย่างไร จิตมันจะโยนิโสมนสิการของมันเองโดยอัตโนมัติ

ส่วนวาจา ก็ให้พิจารณาด้วย ว่าวาจาต่างๆ คำพูดคน ไม่ว่าของเราของใคร พูดแล้วก็ดับลงทันที จริงๆ การเห็นการเกิดดับในชีวิตประจำวันที่ง่ายที่สุดก็คำพูดวาจาคนนี่แหละ พูดคำหนึ่ง เสียงก็ดับลงทีหนึ่ง แต่เรามันโง่ ไม่เห็นเอง เที่ยวไปตามยึดสิ่งที่ดับ พูดครั้งหนึ่ง ก็ดับลงครั้งหนึ่ง ไม่เหลืออะไรเลย คนโลกๆ เท่านั้นเที่ยวไปตามไขว่คว้าสิ่งที่ไม่เหลือเขาจึงเป็นทุกข์กับคำพูดคน จริงๆ ถ้าจะพูดให้ถูก เป็นทุกข์กับความโง่ของตนเองมากกว่า ที่ไม่รู้เท่าทันคำพูดคนวาจาคน ถ้าพิจารณาให้เห็นตามจริงว่าสักแต่เกิดสักแต่ดับ หาแก่นสารอะไรไม่ได้ คือไม่ไปปรุงแต่งต่อเติมเพิ่มอะไรขึ้นมา มันก็จบแค่นั้น แต่ก็อย่าปล่อยให้

ผ่านไป เอามันมาพิจารณาให้เห็นตามจริงเสียหน่อย ว่ามันก็ตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ เกิดแล้วดับเป็นธรรมดา เช่นนั้นเอง

ส่วนใจเล่า อันนี้ก็แสดงไปเยอะแล้ว การเห็นใจหรือจิตตามจริง ก็คือการดูจิตนั่นเอง เห็นไหม จิตมันแสดงฤทธิ์เป็นนั่นเป็นนี่ แสดงวาดลวดลายเป็นอารมณ์ต่างๆ มากมาย หน้าที่เราก็คือสักแต่รู้อารมณ์เท่านั้น หลวงปู่ดูลย์ก็สอนเสมอหน้าที่เรามีแค่นั้น เคยเอารูปมาลงเตือนสติบ่อยๆ หน้าที่เราแค่รู้อารมณ์เท่านั้น อย่าไปต่อความยาวสาวความยืดอะไรกับมัน มันสักแต่เกิดแล้วก็ดับไปเป็นธรรมดาเช่นนั้นเอง หาตัวตนแก่นสารอะไรไม่ได้ จะยึดเป็นเราของเราก็ไม่ได้

ไอ้ความยึดนั่นยึดนี่เป็นเราของเรานี่ ตราบใดที่ยังไม่เห็นการเกิดดับของสิ่งนั้นของรูปของนาม ไม่มีทางที่จะละความยึดมั่นอะไรได้เลย จะนั่งสมาธิอยู่ร้อยปีถ้าไม่เห็นอนิจจังในรูปในอารมณ์แล้ว ก็ปล่อยวางอะไรไม่ได้หรอก การเห็นอนิจจังจึงเป็นปากทางของพระนิพพาน จะเห็นได้ ก็ต้องเจริญสติปัฏฐานเท่านั้น ถึงตรงนี้ คงไม่ต้องมาถามแล้วว่า อะไรคือสติปัฏฐาน ถ้ายังไม่รู้ถือว่าแย่มากๆ จะนั่งหลับตาทำสมาธิ ทำบุญมากมายมหาศาล ถ้าไม่รู้เรื่องสติปัฏฐาน อันเป็นสติที่แท้จริง (สัมมาสติ) แล้ว ก็ถือว่ายังห่างไกลพุทธศาสนาอยู่อีกมากๆ

ถ้าจะคุยเรื่องการปฏิบัติ เรื่องทางพ้นทุกข์ ต้องคุยเรื่องสติปัฏฐาน เพราะสติปัฏฐาน จะนำไปสู่การเห็นอนิจจังในรูปนาม เห็นแล้วจิตจะผละจากความยึดมั่นออกมาเองโดยอัตโนมัติ จนวันหนึ่ง ผละออกมาตั้งเด่นให้เห็น หรือที่เรียกว่าความตั้งมั่นของจิต มันก็คือสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปดนั่นเอง หลักการมันมีอยู่แค่นี้ เหลือแต่ว่าจะลงมือทำ ทำจริงหรือไม่เท่านั้นแหละ เรื่อง

ของใจก็มีเพียงเท่านี้เช่นกัน อย่าเพิ่มก็คืออย่าไปปรุงแต่งต่อ มันเกิดอะไรขึ้นมาก็ปล่อยให้มันดับไปเช่นนั้น หน้าที่เราก็คือเฝ้าดูหรือที่เรียกว่าพิจารณานั่นเอง

อย่าเอาออกก็คืออย่าเอาใจออกจากใจ ให้ใจมันอยู่กับใจ ให้ใจมันพิจารณาใจที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น อันนี้ ก็เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมแล้ว ส่วนใหญ่จะเจอคนสักแต่อ่าน แต่อ่าน "เจอ" นี่ ไม่ค่อยเห็นนะ การดูจิตดูใจ ก็คือจิตหนึ่งเฝ้าดูจิตที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น อย่าให้จิตออกจากจิต อย่าให้ใจออกจากใจ จิตส่งนอกเป็นสมุทัย ผลของจิตส่งนอกคือทุกข์ คำสอนของหลวงปู่ดูลย์ มันลงรอยกับหลวงปู่มั่น เพราะท่านถึงจิตถึงใจเหมือนกัน แล้วอย่ามาถามว่าจิตหรือใจต่างกันหรือเหมือนกัน ถ้ายังถาม ยังสงสัยอยู่ ถือว่าอนุบาลเรื่องธรรมะอีกมาก เรื่องจิตหรือใจ ก็เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมแล้วเหมือนกัน บางคนก็สงสัย บางทีครูบาอาจารย์ใช้คำว่าจิต บางคนใช้คำว่าใจ มันคือสิ่งเดียวกัน

จิตส่งนอก ก็คือเอาจิตออก นี่ไง หลวงปู่มั่นบอกว่า "อย่าเอาออก" คืออย่าส่งจิตออกนอก ให้จิตมันอยู่กับจิต พิจารณาอยู่แต่จิต หรือที่เรียกว่าจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่นแหละ จิตเห็นจิตเป็นมรรค จิตหนึ่งเห็นจิตที่ปรุงแต่งเป็นอารมณ์ต่างๆ นี่คือมรรค พอมันเห็นอย่างแจ่มแจ้ง จิตก็ละความยึดมั่นในจิต หลุดพ้นวิมุตติ นิโรธ ดับทุกข์ จิตเห็นจิตอย่างแจ่มแจ้งคือนิโรธ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓

- แสดงฌานเป็นที่พักชั่วคราวแล้วเจริญต่อๆ ไป

- พวกสุทธาวาสทั้งหลาย คือ เจริญฌานและวิปัสสนาต่อไป จึงสำเร็จได้ในที่นั้น

ท่านทรงกลด : ฌานเป็นที่พักชั่วคราวของพระอนาคามี พวกสุทธาวาสก็คือพระอนาคามี ไม่ว่าจะเป็นอนาคามีมรรคหรืออนาคามีผล เมื่อตายแล้ว เพราะยังไม่บรรลุอรหัตผล จึงไปเกิดในพรหมชั้นสุทธาวาส แล้วเจริญวิปัสสนาต่อที่นั้นจนบรรลุอรหัตผล

คำว่าฌานในที่นี้หมายถึงฌานของพระอนาคามี ไม่ใช่ฌานของพวกฤษีชีไพร มีพระมากมายได้ฌาน ติดฌาน หลงว่าฌานคือนิพพาน ทำสมาธิแล้ว จิตดิ่งลงไปสงบ สว่าง ก็นึกว่าบรรลุอรหัตผลแล้ว บางคนก็ตัวเบาอยู่หลายวัน ต่อมาอาการตัวเบา ปิติก็หายไป ถ้าของจริง มันจะไม่หาย เพราะของจริงมันพ้นการปรุงแต่งไปแล้ว ถ้าหาย แสดงว่ายังปรุงแต่งอยู่ อะไรที่ปรุงแต่งก็ต้องเสื่อมต้องดับเป็นธรรมดา

แต่ฌานของพระอนาคามีไม่มีการเสื่อมการดับ จึงเรียกโลกุตตรฌาน คือฌานที่จิตอยู่เหนือโลกแล้ว พวกฤษี หรือพระที่ได้ฌานธรรมดา ไม่ใช่ฌานของพระอริยเจ้า เมื่อตายก็จะไปพรหมเหมือนกัน แต่ไม่ใช่พรหมชั้นสุทธาวาส คำว่าที่พักชั่วคราวที่หลวงปู่มั่นบอก หมายถึงสภาวะจิตของพระอนาคามี มีฌานเป็นที่พักชั่วคราว บางทีการจดคำสอนสั้นๆ ก็ขาดที่มาเหมือนกัน ก่อนหน้าที่จะมีการจดคำสอนนี้ หลวงปู่มั่นได้แสดงธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งก่อน ที่จดมาคือใจความตอนท้าย

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓ วันพระ

- ต้องผ่านความผิดมาเสียก่อนจึงปฏิบัติถูก ความผิดเป็นเหตุ ความถูกเป็นผลของความทั้งหลาย ต้องเดินมรรค ๘ ให้ถูกจึงจะแก้ได้ เดินตามสายหนทางของพระอริยะเจ้า ใช้ตบะอย่างยิ่งคือ ความเพียร จึงจะสอนตนได้ โลกีย์ โลกุตตระ ๒ อย่างประจำอยู่ในโลก ๓ ภพ

- มรรค ๘ นั้น สมาธิมรรคเป็นองค์ ๑ นอกนั้นเป็นปริยาย

ท่านทรงกลด : คำถามนี้ มาตรงกับวันพระพอดี

สัปดาห์หนึ่ง มีวันพระหนึ่งวัน ควรใช้เวลาในวันพระสวดมนต์ ภาวนากันบ้างก็จะดีไม่น้อย คำว่าภาวนาในที่นี้หมายถึงการเจริญสติ จะเป็นกายคตาสติหรืออะไรก็ได้ ซึ่งก็ได้เขียนไว้ในหนังสือมากมาย ส่วนคนที่ภาวนาเป็น เจริญสติเป็นก็เท่ากับมีวันพระทุกวัน เอาวันพระมาเตือนใจกันบ้างว่าวันคืนล่วงไปเราทำอะไรกันอยู่ อายุก็มากขึ้นๆ ความตายก็เดินทางมาใกล้ขึ้นๆ หรืออีกนัยหนึ่งเราก็เดินไปสู่ความตายใกล้ขึ้นๆ จึงไม่ควรประมาทในการใช้ชีวิต

กลับมาที่คำสอนของหลวงปู่มั่น ต้องผ่านความผิดมาเสียก่อนจึงปฏิบัติถูก ความผิดเป็นเหตุ ความถูกเป็นผลของความทั้งหลาย จริงๆ ต้องบอกว่าความถูกเป็นผลของความผิดทั้งหลาย อย่างพระพุทธเจ้าท่านก็ผ่านความผิดมาก่อน ไปภาวนาแบบฤษี จนได้ฌานสี่ฌานแปด ก็ไม่สำเร็จ เลยทิ้งอุทกดาบส อาฬารดาบส ไปบำเพ็ญทุกกรกิริยา ทรมานร่างกาย คิดว่าทรมานมากๆ ความทุกข์จะหายไปได้ ทิ้งความผิดไปหาความผิด จึงไม่บรรลุธรรมแต่อย่างใด

ต่อมาทรงค้นพบทางสายกลาง คืออานาปานสติ หายใจเข้ารู้สึกตัว หายใจออกรู้สึกตัว ความรู้สึกตัว รู้ตัวทั่วพร้อมนี่แหละคือทางสายกลาง มันเป็นความรู้สึกที่ไม่ซ้ายไม่ขวา ไม่สุขไม่ทุกข์ ตอนพระองค์ไปอยู่กับสองฤษีนั่น บำเพ็ญจิตแบบฌานสมาธิ มันก็สุขดี แต่สุขยังไม่แท้ ยังเสื่อมดับได้ พอออกมา ความทุกข์ก็ถาโถมจิตอยู่เหมือนเดิม ยังไม่ใช่ทางสายกลางแท้ ยิ่งไปบำเพ็ญทุกรกิริยา ก็ยิ่งไปกันใหญ่

พอมาหายใจแล้ว ทรงพบความรู้สึกตัวขึ้นมา อันนี้ก็ไม่เคยพบ ก็เลยลองดู และเกิดความคิดว่าชะรอยจะใช่ทางแล้วกระมัง เมื่อเอาเข้าจริง ก็ปรากฏว่าใช่ทางจริงๆ เป็นมรรคที่จะนำสู่การพ้นทุกข์ได้จริง เรียกว่าต้องผ่านความผิดเสียก่อน หรืออย่างหลวงปู่มั่น ท่านก็ผ่านความผิดมาก่อนเหมือนกัน ภาวนาพุทโธ จิตสงบ เกิดสมาธินิมิต เพลิดเพลินอยู่หลายเดือน

พอออกมา จิตท่านมันไม่หยุด ยังเที่ยววิ่งแส่ส่ายไปตามอารมณ์เหมือนเดิม จะมามัวรอนั่งหลับตาหนีอารมณ์ เข้าไปอยู่ในสมาธินิมิตก็ไม่ได้ ท่านเลยเอาใหม่ ลองพิจารณากายดู (กายคตาสติ) คราวนี้ ท่านว่าจิตมันหยุด หยุดอยู่ในกาย ไม่เที่ยววิ่งไปข้างนอกเหมือนเคย เอากายมาเป็นฐานในการเจริญสติ ท่านก็เลยมั่นใจว่า ใช่ทางแล้ว ถูกทางแล้ว ท่านบำเพ็ญจิตจนบรรลุอนาคามีก่อน แล้วตามด้วยอรหัตผลในที่สุด

ต้องเดินมรรค ๘ ให้ถูกจึงจะแก้ได้ เดินตามสายหนทางของพระอริยะเจ้า นี่ท่านก็บอกตรงๆ อยู่ในตัวแล้วว่า ต้องเดินมรรคแปดให้ถูกจึงจะแก้ได้ คำว่าแก้ได้ก็คือแก้ความผิดนั่นเอง ถ้ามรรคผิด ผลก็ย่อมผิด มรรคแปดก็คือทำความเห็นให้ถูก เช่นเห็นว่ากายนี้ไม่ใช่เราของเรา เป็นของไม่สะอาด หาความจีรังยั่งยืนแก่นสารไม่ได้ ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น เป็นต้น เห็นอารมณ์สุขก็ดีทุกข์ก็ดี

เป็นของไม่แน่นอน หาแก่นสารสาระไม่ได้เช่นกัน เกิดแล้วก็ดับอยู่อย่างนั้น ถ้าเห็นอย่างนี้ ชื่อว่ากำลังเจริญสติอยู่ในตัวอย่างถูกต้องแล้ว นี่คือทางของพระอริยะเจ้าทั้งหลาย คำว่าทางของพระอริยะเจ้าก็คือสติปัฏฐาน พระอริยะเจ้าทุกๆ องค์ต้องเดินทางนี้ เดินมรรคอันนี้ ทางอื่นนอกจากนี้เป็นไม่มี (เอโกมัคโค) ใช้ตบะคือความเพียรอย่างยิ่ง จึงจะสำเร็จ อย่างที่หลวงปู่ชาบอก นิพพานอยู่ฟากตาย คือต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพัน คำว่าชีวิตเป็นเดิมพัน หมายถึงว่าภาวนาอย่าถอย ไม่ใช่เกิดอะไรมาสะดุดความเพียรหน่อยเดียว ก็เลิกรากันไปแบบคนส่วนใหญ่

การปฏิบัตินั้นมักจะมีอะไรมาทดสอบอยู่เสมอ เขาจะดูว่าเราของจริงหรือไม่ ถ้าผ่านบททดสอบไปได้ ก็จะได้พบของจริง บททดสอบที่สำคัญก็คือคนรอบข้างนั่นแหละ โดยเฉพาะคนที่ทำให้รักให้ชัง ถ้าไม่รู้ทัน ก็เสร็จทุกราย จึงต้องประกอบด้วยความเพียรอย่างล้ำเลิศ ขี้เกียจก็ทำ ขยันก็ทำ มีอยู่แค่นี้ อารมณ์ที่มากระทบทุกชนิดคือครูสอนใจ เรียนรู้จากเขา ศึกษา พาจิตออกจากอารมณ์ให้ได้ ออกมาอยู่กับความรู้สึกตัวให้ได้ แรกๆ จะยากหน่อย แต่ถ้าทำบ่อยๆ มันจะออกมาเอง เพราะมันรู้ว่าตรงไหนอยู่แล้ววุ่นวายเดือดร้อน ตรงไหนอยู่แล้วสงบสุข ค่อยๆ พร่ำสอนจิตไป อย่างที่หลวงปู่มั่นบอก จิตเราก็เหมือนเด็กน้อยจะไปบังคับให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้คงไม่ได้ ต้องค่อยๆ ตะล่อมมันเข้ามา ผิดพลาดเผลอไผลไปบ้างก็ไม่เป็นไร ดึงกลับมาใหม่ ให้มาอยู่กับความรู้สึกตัวเสีย มาอยู่กับการพิจารณากายบ้าง ลมหายใจบ้างก็ได้ เอาเท่าที่ได้ไปก่อน ดีกว่าไม่มีอะไรให้เป็นหลักทางใจเอาเสียเลย

เรื่องล้มลุกคลุกคลานเป็นเรื่องธรรมดาของการปฏิบัติ แต่พอตั้งตัวได้ จะเริ่มดีขึ้น มีกำลังใจยิ่งขึ้น คำว่าตั้งตัวได้ก็คือจิตเริ่มตั้งมั่นขึ้นมาได้ โดยไม่ต้องคอยนั่ง

หลับตาภาวนาให้จิตรวม จิตรวมกับจิตตั้งมั่น คนละอย่างกัน อันนี้อธิบายไปหลายครั้งแล้ว เมื่อมีความเพียรไม่ท้อถอยอย่างนี้ ก็จะสอนตนได้ในที่สุด

โลกียะ- โลกุตระ ๒ อย่างประจำอยู่ในโลก ๓ ภพ หมายความว่าในภพมนุษย์ เทวดา พรหม ย่อมมีความเป็นโลกอยู่ (โลกียะ) แต่ในความเป็นโลก ถ้าเจริญมรรคถูก ก็สามารถออกจากโลก นำพาจิตเข้าสู่แดนโลกุตตระได้ โลกก็คือสิ่งสมมุติ ออกจากสมมุติก็เป็นวิมุตติ ภพเทวดาก็ภาวนาได้ แต่ยากกว่าภพมนุษย์สักหน่อย เพราะส่วนใหญ่จะหลงเพลิดเพลินอยู่ในสุข ก็เหมือนคนที่เกิดมาแล้วร่ำรวยนั่นแหละ มักจะหลงระเริงความในความร่ำรวย จะไม่ค่อยมองเห็นทุกข์ เพราะขาดอะไร ก็ใช้เงินซื้อได้หมด น้อยคนนักที่เกิดมาร่ำรวยแล้วจะเห็นทุกข์ เห็นภัยในวัฏสงสาร มีแต่คนที่มีบุญวาสนาทางธรรมสูงๆ ทั้งนั้นที่จะเห็นดังนี้ได้ แต่แม้เห็นแล้ว ก็น้อยคนเข้าไปอีก ที่จะพบมรรคถูก ส่วนใหญ่ในคนส่วนน้อยนี้จะพบกับมรรคผิดๆ แทบทั้งสิ้น คนเกิดมารวย แล้วเห็นทุกข์ แล้วพบมรรคถูก นี่คือคนที่บุญวาสนายิ่งกว่าใครที่สุดในสามภพ ภพพรหมก็ภาวนาได้ ยกเว้นพรหมชั้นสุทธาวาส ซึ่งเป็นที่อยู่ของพระอนาคามี อันนี้จิตท่านเป็นโลกุตตระแล้ว จิตมันภาวนาของมันโดยปรกติอยู่แล้ว แต่ที่หลวงปู่มั่นบอกหมายถึงพรหมที่ยังเป็นโลกียะอยู่ จริงๆ แล้วโลกียะกับโลกุตตระเป็นของคู่กัน ประจำโลกก็คือประจำจิต จิตดวงเดียวเป็นได้ทั้งโลกียะและโลกุตตระ จิตพระพุทธเจ้าหรือพระอริยะเจ้าทั้งหลาย ก่อนจะเป็นโลกุตตรจิต ก็ล้วนเป็นโลกียจิตมาก่อนทั้งสิ้น แต่เมื่อมาพบมรรคที่ถูก ก็พลิกจากโลกียะมาเป็นโลกุตตระได้

● มรรค ๘ นั้น สมาธิมรรคเป็นองค์ ๑ นอกนั้นเป็นปริยาย นี่ถ้าไม่ใช่พระอรหันต์ก็ไม่สามารถเข้าถึงและพูดเช่นนี้ได้ ส่วนเราแม้ยังเดินทางไปไม่ถึงที่หลวงปู่มั่นถึง แต่พอเห็นแล้ว ก็รู้ชัดแจ้งขึ้นมาโดยไม่ต้องคิด ว่าที่ท่านกล่าวหมายถึงอย่างไร การที่เราเจริญมรรค เจริญสติมาทั้งหมด สิ่งที่เราเจริญเป็น

เพียงทางเอื้อที่จะนำพาจิตไปสู่การตั้งมั่นของจิตทั้งนั้น มรรคอีกเจ็ดข้อเป็นเพียงสิ่งเอื้อ เป็นสิ่งประกอบ เพื่อจะยังจิตให้ตั้งมั่นเกิดสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด หรือที่ครูบาอาจารย์เรียกว่ามัคคสมังคี คำว่ามัคคสมังคี อย่าไปปนสับสนกับการภาวนาสมาธิแบบฌาน แบบจิตรวมลงไปแล้วสว่าง แช่แน่นิ่งขึ้นมา อย่างนั้นไม่ใช่มัคคสมังคี ถ้ามัคคสมังคีเกิดแล้ว ความเป็นพระอริยะเจ้าก็จะเกิดในขณะจิตเดียวกัน ที่เราปฏิบัติมาทั้งหมดก็เพื่อสมาธิมีองค์แปดหรือมัคคสมังคีนี่เอง เพื่อความตั้งมั่นของจิตหรือสัมมาสมาธิเพราะเมื่อจิตผละจากขันธ์ห้าอารมณ์ออกมาตั้งมั่น เราก็จะพบจิต พบจิตหรือใจก็คือพบธรรม นี่คือวาจาของครูบาอาจารย์ทั้งหลาย

หลวงปู่ชาบอกว่าที่เราลำบากปฏิบัติธรรมกันก็เพื่อให้มันได้พบจิตเดิม พบจิตเดิมก็คือพบจิต การจะพบจิตเดิมได้ ก็ต้องเจริญสติให้จิตตั้งมั่นขึ้นมาจึงจะพบจิตรวมเป็นฌานสมาธิ ไม่มีทาง ไม่มีวันพบจิตเดิม จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าพวกที่เรียนสมาธิแบบฌานกันทั้งหลาย จึงยังไม่พบจิตเดิมแต่อย่างใด คำว่ามรรคอื่นเป็นปริยายก็หมายถึงมรรคอื่นเป็นเพียงสิ่งรอบข้าง สิ่งประกอบ แต่เป็นสิ่งประกอบที่จำเป็นขาดไม่ได้ เพราะเมื่อประกอบได้ที่หรือที่เรียกว่าเจริญมรรคได้เต็มรอบของมันแล้ว ผลที่ตามมาอย่างแน่นอนที่สุดก็คือความตั้งมั่นของจิตหรือสัมมาสมาธินั่นเอง

สมาธิในมรรคมีองค์แปดจึงแปลว่าความตั้งมั่นของจิต มันคล้ายกิ่งไม้ที่จมอยู่ในปลักในโคลนเลนมองไม่เห็น พอมันตั้งขึ้นมาจึงจะมองเห็นได้ว่าอันไหนคือกิ่งไม้อันไหนคือโคลนเลน กิ่งไม้ก็คือจิต โคลนเลนก็คืออารมณ์ทั้งปวงที่ห่อหุ้มจิตไว้ หรือเหมือนเมฆหมอกที่ห่อหุ้มพระจันทร์วันเพ็ญไว้ มองไม่เห็นดวงจันทร์ดวงจันทร์จะหามีไม่ก็ไม่ได้ แท้จริงดวงจันทร์นั้นมีอยู่ แต่เพราะเมฆหมอกบดบังจึงทำให้มองไม่เห็น เมื่อสลัดเมฆหมอกออกมาได้ จึงปรากฏดวงจันทร์

แจ่มกระจ่าง นี่คือหลักการที่พระสุภัททะใช้ในคืนบรรลุธรรม อันเป็นคืนเดียวกับที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน

ดังนั้นการที่เราปฏิบัติทั้งหมดก็เพื่อความตั้งมั่นของจิตนี่แหละ ส่วนตั้งมั่นแล้วจะละกิเลสได้มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับกำลังสติที่ทำให้จิตมันตั้งมั่นขึ้นมา ถ้ากำลังดีที่สุด ก็บรรลุอรหัตผลเลยทีเดียว ถ้ากำลังอ่อนแต่พอจะทำให้จิตตั้งมั่นขึ้นมาได้ แยกได้ว่าอันไหนจิตอันไหนอารมณ์ ก็โสดาบัน ถ้ายิ่งกว่านั้นขึ้นมาหน่อยก็สกทาคามี ถ้ามีกำลังมาก พรากจิตออกจากกามราคะโทสะได้ด้วย ก็อนาคามี คำว่าองค์หนึ่งก็คือองค์เดียว นำไปสู่องค์นี้องค์เดียว ที่ทำมาทั้งหมดก็เพื่อองค์นี้องค์เดียว นั่นคือสัมมาสมาธิ ก็ตอบปัญหาพอสมควรแก่เวลา

ปัญหาที่ถามที่ยกเป็นคำสอนของพระอรหันต์ ที่หาได้ยากยิ่งในยุคนี้ จึงลึกซึ้งเกินคนสามัญทั่วไปจะเข้าใจเข้าถึงได้ จึงเป็นบุญของพวกเรากลุ่มนี้ ที่ได้มาฟังมาอ่านประกอบสติปัญญาทางธรรมกัน

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓

- เล่นนิมิตก็ได้ ยินดียินร้ายก็ได้ เรียกว่าคุ้มเงาตน เชื่อนิมิตเป็นบ้า

- ปฏิภาค นั้นอาศัยผู้ที่มีวาสนา จึงจะบังเกิดขึ้นได้ อุคคหนิมิต นั้นเป็นของที่ไม่ถาวร พิจารณาให้ชำนาญแล้วเป็น ปฏิภาคนิมิต ชำนาญทาง ปฏิภาคแล้วทวนเข้ามาเป็นตน ปฏิภาคนั้นเป็นส่วนวิปัสสนาฯ

- นิมิตทั้งหลายเกิดด้วยปีติสมาธิอย่างเดียว การภาวนาอย่าให้ทิ้งกายกับจิต นี้เป็นกรรมฐานเดิม แต่ให้จิตเด็ดเดี่ยวอย่างที่สุดจึงเป็นผู้ที่รู้ธรรมในธรรมฯ

- ปฏิภาคนิมิตเกิดเฉพาะผู้ที่มีวาสนาอย่างเดียว การภาวนาอย่าให้ทิ้งกายกับจิต นี้เป็นกรรมฐานเดิม แต่ให้จิตเด็ดเดี่ยวอย่างที่สุดจึงเป็นผู้ที่รู้ธรรมในธรรมฯ

- ปฏิภาคนิมิต เป็นปาฏิหาริย์ของจิต มีอำนาจทำให้เป็นอากาศว่างเปล่าได้อันเป็นอัศจรรย์ใหญ่หลวงฯ

ท่านทรงกลด : คำสอนของหลวงปู่มั่นเป็นคำสอนที่ลึกซึ้ง ยากที่คนสามัญจะเข้าใจจริงๆ ตอบแสดงไว้เพื่อเป็นมรดกโลก หากอ่านแล้วไม่เข้าใจก็อย่าท้อใจ เพราะบางทีก็เกินกำลังปัญญาของคนอ่านเหมือนกัน ความเป็นพระอริยะเจ้านี้ไม่ได้หมายความว่าจะมีปัญญาเสมอกัน เสมอกันก็แต่ดวงจิต แต่ปัญญาอยู่ที่การสั่งสมมาไม่เหมือนกัน มิฉะนั้น พระพุทธเจ้าคงไม่ยกย่องพระสารีบุตรว่าเป็นเลิศทางปัญญายิ่งกว่าภิกษุอื่น พระอริยะเจ้าจะพ้นทุกข์ตามลำดับไป

เหมือนกัน แต่ปัญญาที่จะถ่องถึงธรรมต่างกันตามวาสนาบารมี บอกไว้จะได้ไม่ท้อเวลาอ่านแล้วไม่เข้าใจ

อย่างธรรมที่แสดงๆ ไป หรือที่เอามาลงให้อ่านนี้ คงมีแต่คนละเอียดทางธรรมละเอียดทางจิตแบบพวกเราที่จะเข้าใจอยู่ ถ้าคนโลกๆ หยาบๆ เขาจะไม่เข้าใจอะไรเลย และจะออกไปในที่สุด เหลือไว้แต่ผู้ที่มีวาสนาบารมีทางธรรมอย่างแท้จริงเท่านั้น สำหรับหนังสือที่ได้รับไป ก็อ่านให้บ่อยๆ อย่าเอาไปเก็บ อย่างมีนักปฏิบัติท่านหนึ่ง ไปปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่ง แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางของวัดนั้น เพราะเป็นแนวทางที่ผิด แต่ท่านก็ปฏิบัติตามแนวทางที่เราสอน จนมีความก้าวหน้าด้วยดี เกิดฝันนิมิตเป็นนิมิตหมายว่าจะพ้นจากวัฏสงสารได้เร็ววัน และได้ไปหยิบหนังสือปุจฉาเล่ม ๓ ที่ยากที่สุดมาอ่าน คราวนี้อ่านแล้วทะลุเข้าใจหมด ก็โมทนากับท่านด้วย เพราะในบรรดาหนังสือที่ทำ เนื้อหาปุจฉาเล่มที่ ๓ เป็นอะไรที่ลึกซึ้งที่สุด เป็นเล่มที่หนาที่สุด ถ้าใครอ่านแล้วทะลุ ก็ถือว่าสอบผ่านระดับหนึ่งแล้ว อันนี้ก็คงจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดฝันนิมิตที่จะพ้นจากวัฏสงสารได้

สำหรับคำสอนของหลวงปู่มั่นอันนี้ก็เป็นเรื่องนิมิต แต่เป็นนิมิตที่เกิดจากการภาวนา ซึ่งท่านก็บอกอยู่แล้วว่าถ้าไปยินดียินร้ายกับนิมิต เล่นกับนิมิต ก็เหมือนไปเล่นกับเงาตน เห็นนิมิต เชื่อนิมิตจะเป็นบ้าได้ นิมิตเป็นเครื่องรู้ของจิต ถ้าเป็นจิตที่ยังปรุงแต่งอยู่ นิมิตก็ไม่แน่นอน ถ้าเป็นจิตที่พ้นปรุงแต่งไปแล้ว (จิตของพระอริยะเจ้า) จะมีความแน่นอน แต่ไม่ว่าจะเป็นนิมิตอะไร ก็อย่าไปยินดียินร้าย ให้ปล่อยวางเสีย อย่าไปยึดมั่นหมายมั่นเป็นจริงเป็นจังกับมัน สักแต่รู้เท่านั้น

การเจริญภาวนา ไม่ได้หมายเอานิมิตเป็นจุดหมาย บางคนก็ไม่มีนิมิตอะไรเลย ขอให้เอาสติเป็นจุดหมาย เป็นหลักในการภาวนา ทำจิตให้อยู่กับสติได้ พบความสงบตรงนั้น เป็นความสงบสุขท่ามกลางความวุ่นวายของโลก ของอารมณ์ ก็ถือว่าถูกต้องแล้ว เรื่องนิมิตก็เป็นเรื่องของวาสนาของแต่ละคนที่สั่งสมมาไม่เหมือนกัน

ปฏิภาคนิมิตคือนิมิตที่เป็นประกายพรึก อุคคหนิมิตจะมาก่อนปฏิภาค อุคคหนิมิตก็คือนิมิตหยาบ นิมิตติดตา เช่นเรานึกภาพกระดูก จนปรากฏขึ้นในจิต เป็นภาพกระดูก พอเพ่งมากเข้าๆ ภาพกระดูกนั้นก็จะใสเหมือนแก้ว เรียกปฏิภาค ที่หลวงปู่มั่นบอกว่าพิจารณาอุคคหนิมิตให้ชำนาญ ก็จะเป็นปฏิภาคนิมิต แต่อย่างไรก็ตาม การภาวนาอย่าให้ทิ้งกายกับจิต ถึงจะไปได้ต่อ ให้เพ่งอะไรใสเป็นแก้ว เป็นปฏิภาค ถ้าพ้นไปจากกายและจิตแล้ว ไม่มีทางบรรลุธรรม อย่างพวกฤษีเพ่งน้ำ (อาโปกสิณ) พอภาพน้ำติดตาติดใจ เกิดเป็นภาพขึ้นมา เรียกว่าอุคคหนิมิต พอเพ่งจนชำนาญ ก็จะเป็นปฏิภาคนิมิต ตรงนี้แหละที่ทำให้เกิดฤทธิ์ เช่นสามารถทำฝนให้ตกได้ หรือเพ่งไฟก็เช่นกัน ซึ่งจะไม่ขอกล่าวถึงเพราะไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ แต่ถ้าเพ่งกระดูก เห็นกระดูกเสื่อมพังไป อันนี้คือเป้าหมายของศาสนาพุทธ

เรื่องนิมิตก็จะไม่อยากให้เน้นกันมาก ตรงที่บอกว่าปฏิภาคเป็นส่วนของวิปัสสนา อันนี้น่าจะบันทึกมาไม่ครบถ้วน เพราะจิตที่เพ่งจนเป็นปฏิภาค จะไม่สามารถพิจารณาอะไรได้ แต่ทำให้เกิดฤทธิ์ เกิดปาฏิหาริย์ของจิตได้ การปฏิบัติธรรม ต้องมีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ จึงจะเป็นผู้รู้ธรรมในธรรมขึ้นมาได้ ต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ถ้าทำเหยาะๆ แหยะๆ ไม่มีทางจะรู้เห็นได้เลย แต่ถ้าเป็นการเหยาะๆ แหยะๆ แต่พยายามทำอยู่ตลอดเวลา อันนี้ก็พอจะได้อยู่ แต่อาจจะช้าหน่อย แต่ก็ดีกว่าไม่ทำอะไรเลย หรือทำทิ้งๆ ขว้างๆ พอด่าทีก็ทำที

อย่างหลังก็คงจะยาก แล้วไม่นานก็จะเกิดความท้อถอย เกิดความสงสัย แล้วทิ้งไปในที่สุด เหมือนที่หลวงปู่ชาบอก ใต้ดินมันมีน้ำ แต่เราขุดไปไม่ถึง แล้วบอกว่าน้ำไม่มี และถึงแม้เราจะตะโกนบอกว่าน้ำมีอยู่ น้ำมีอยู่ จนเสียงแหบเสียงแห้ง แต่ถ้าคนมันไม่เอา ไม่ยอมขุด มันก็เปล่าประโยชน์เท่านั้นเอง

ธรรมะเป็นของปัจจัตตังคือรู้ได้เฉพาะตน ใครทำก็ได้กับคนนั้น ไม่มีพระที่ไหนที่จะพาเราไปนิพพานได้ แม้พระพุทธเจ้าก็พาไปไม่ได้ พระองค์จึงบอกว่าเราเป็นเพียงผู้ชี้ทางเท่านั้น ถ้าพระที่ไหนมาบอกว่าอยู่กับเราแล้วจะไปนิพพานได้ ก็ขอให้รู้ว่ากำลังเจอพระตอแหลเข้าแล้ว ปฏิบัติมาขนาดนี้ เรียนรู้มาขนาดนี้ ถ้ายังโง่อยู่ ก็คงช่วยอะไรไม่ได้แล้ว ในทางโลกนั้น ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา โลกนี้ย่อมพร่องอยู่เป็นนิจ นี่คือถ้อยคำที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ คนที่แสวงหาความสมบูรณ์ของโลก ไม่มีทางจะพบ คนที่แสวงหาความเป็นธรรมก็เช่นกัน ไม่มีทางจะพบเช่นกัน เพราะทุกคนล้วนทำกรรมกันมาทั้งนั้น กรรมดีบ้าง ชั่วบ้าง กรรมที่ทำก็ส่งผลไปตามลำดับ ดังนั้น ระหว่างการแสวงหาความเป็นธรรม กับแสวงหาธรรม จงแสวงหาอย่างหลังจะดีกว่า

ความเป็นธรรมมันเป็นธรรมอยู่ในตัวอยู่แล้ว ไม่ต้องแสวงหา แต่ธรรมนี้แม้จะมีอยู่ในตัว แต่ก็น้อยคนนักจะพบจะเห็น ต้องเด็ดเดี่ยวกล้าหาญอย่างที่หลวงปู่มั่นว่าไว้นั่นแหละ จึงจะพบธรรม ส่วนความเป็นธรรมนั้น มันเป็นเรื่องของกรรม ถ้าไม่เอาเรื่องของกรรมมาจับ ก็จะทุกข์ไปกับการแสวงหา คนที่แสวงหาความเป็นธรรมโดยไม่เชื่อเรื่องกรรม จึงไม่มีวันพบความเป็นธรรม ทุกวันนี้เรามีแต่คนแสวงหาความเป็นธรรม ซึ่งเราเห็นแล้วก็ได้แต่สลดสังเวชใจ คนทางโลกจะแสวงหาความเป็นธรรมอยู่เสมอ แต่คนทางธรรมจะแสวงหาธรรม หาจิตหาใจตน ก็เลือกเอาว่าจะเป็นคนทางโลกหรือคนทางธรรม

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓

● ท่านไม่ชอบฤทธิ์ ชอบภาวนาให้สิ้นกิเลส ฤทธิ์ทั้งหลายเกิดด้วยกำลังสมถะ ฌานสมาบัติ ทั้งนั้น ใช้วิปัสสนาอย่างเดียวไม่มีฤทธิ์สำเร็จอรหันต์

● การนอน การสงบเข้าฌานเป็นอาหารของจิตและร่างกายอย่างหนึ่ง สมถะ ต้องพักจิตสอบอารมณ์ ส่วนวิปัสสนา จิตเดินไตรลักษณ์ให้รู้อริยสัจจ์ เหนื่อยแล้วเข้าพักจิต พักจิตหายเหนื่อยแล้ว จิตตรวจอริยสัจจ์อีกดังนี้ ฉะนั้น ให้ฉลาดการพักจิต การเดินจิต ทั้งวิปัสสนาและสมถะ พระโยคาวจรเจ้าทิ้งไม่ได้ ชำนิชำนาญทั้งสองวิธี จึงเอาตัวพ้นจากกิเลสทั้งหลายไปได้ เป็นมหาศีล เป็นมหาสมาธิ เป็นมหาปัญญา มีศีลทั้งอย่างหยาบอย่างกลาง อย่างละเอียด พร้อมทั้งจิตเจตสิก พร้อมทั้งกรรมบถ ๑๐ ไม่กระทำผิดในที่ลับและที่แจ้ง สว่างทั้งภายในและภายนอก มีมหาสติรอบคอบหมด วิโมกข์ วิมุตติ อกุปปธรรม จิตบริสุทธิ์ จิตปรกติเป็นจิตพระอรหันต์ สว่างแจ้งทั้งภายนอกภายในสว่างโร่ ปุถุชนติเตียนเกิดบาป เพราะพระอรหันต์บริสุทธิ์ กายเป็นชาตินิพพาน วาจา ใจ เป็นชาตินิพพาน นิพพานมี ๒ อย่าง นิพพานยังมีชีวิตอยู่ ๑ นิพพานตายแล้ว ๑ พระอรหันต์ขึ้นรถขึ้นเรือไปนิพพานฉะนั้น

ท่านทรงกลด : เป็นโอวาทที่ค่อนข้างยาวทีเดียว

ก่อนจะไปโอวาทของหลวงปู่มั่น ก็เตือนสติพวกเรากันสักเล็กน้อย วันนี้เป็นวันพระ คืนนี้หลังจากอ่านธรรมที่แสดงจบ ก็ควรจะภาวนากันสักเล็กน้อย จะพิจารณากาย อานาปานสติ หรือเดินจงกรมอะไรก็ได้ หรือจะสวดมนต์พิจารณาสังขารก็ได้ หรือจะนั่งสมาธิตามที่ถนัด พอจิตสงบก็พิจารณากายเสีย หรือจะนั่งเฝ้าดูเหตุการณ์ภายในใจก็ได้ ดูให้ดีๆ ว่ามันมีแก่นสารอันใดไหม เรื่องหนึ่งมาแล้วก็ไป เรื่องนั้นมาก็ไปอีก ไม่มีเรื่องไหนที่อยู่ถาวรกับใจเราได้ บางเรื่องเหมือนจะเป็นการจำฝังใจ ถ้าดูดีๆ ใจเรานี่แหละมันโง่ ไม่รู้เท่าทัน

สัญญาขันธ์ คือความจำ ไปหลงคิดหลงจำมันเอง จริงๆ มันก็อยู่ของมันอย่างนั้น แต่เพราะใจที่ไม่เคยศึกษาเรื่องการปฏิบัติ ส่ายแส่เข้าไปยึด ไปหลงอยู่กับมันจนดูเหมือนเป็นจำฝังใจขึ้นมา ถ้าเห็นตามจริง จะเห็นว่ามันก็อยู่ของมันตามเรื่อง การย้ำคิดเรื่องเดิมๆ จำเรื่องเดิมๆ จนเกิดทุกข์ขึ้นมา กับอุปาทานเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะที่ใดมีอุปาทาน ที่นั่นย่อมมีทุกข์ อุปาทานแปลว่าความยึดมั่นถือมั่น

หลวงปู่ชาจึงสอนว่า เมื่อใดที่รู้สึกทุกข์ ก็ขอให้รู้เถิดว่าเมื่อนั้นไปหลงยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าให้แล้ว หาเหตุให้เจอ แล้วทำลายเหตุนั้นเสีย ที่ยึดคนก็เพราะหลงเห็นคนเป็นตัวตน เป็นเราเป็นเขา ถ้าพิจารณากาย จนเห็นตามจริงขึ้นในใจว่าเป็นเพียงธาตุทั้งสี่ประชุมกันขึ้นมา ถึงเวลาก็แตกดับทำลายไป มันก็ไม่มีอะไร ใจของคนที่เห็นความจริงเหล่านั้น จึงปล่อยวางเรื่องคนได้ไม่ยาก คำว่าเห็นหมายถึงเห็นปรากฏขึ้นเฉพาะหน้า (จิต) ไม่ใช่เห็นแบบคิดเอา นึกเอา ให้จิตมันเห็น มันจึงจะแก้ไขเหตุได้ เคยสอนไปหลายครั้ง เวลามีอะไรไม่สบายใจ ให้หายใจเข้าลึกๆ ให้รู้สึกตัวขึ้นมา แล้วอยู่กับความรู้สึกตัวที่พบ จะเห็นความไม่สบายใจถอยออกไปจากใจ จริงๆ ใจเรามันถอยออกมาจากความไม่สบายใจนั้น ความไม่สบายใจก็คืออารมณ์อย่างหนึ่ง ความรู้สึกตัวก็คือสติ สติจะแยกใจออกจากอารมณ์ หลักธรรมชาติของสติ ของจิตมันเป็นอย่างนั้น และนี่คือหลักการภาวนาที่เอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แรกๆ จะทำยาก เพราะสติมันอ่อน พอทำบ่อยๆ สติมีกำลัง วันหลังเวลามีอะไรไม่สบายใจ หรือมีอะไรมากระทบใจ สติจะทำงานให้เห็น จะเห็นอาการของจิตหรือใจผละออกจากอารมณ์ที่ไม่สบายใจนั้น แล้วจะพบกับความสงบขึ้นมาแทน สิ่งที่สอนอันนี้ ถ้าจะเรียกให้โก้ๆ ก็คือเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ลองเอาไปใช้กันดู หาสติให้พบ พบสติก็จะพบสงบ พอใจพบสงบ เขาจะเรียนรู้ของเขาเอง ว่าอยู่กับความสงบจะสุขกว่าอยู่กับเวทนาอารมณ์ต่างๆ จิตมันก็จะปริวัตรของมันไปเอง จนวัน

หนึ่งแยกจิตออกจากขันธ์ จากอารมณ์ได้ คราวนี้ก็จะเป็นจิตที่มุ่งพระนิพพานอย่างไม่มีวันถอยกลับ

สำหรับโอวาทคำสอนของหลวงปู่มั่นในคืนนี้ ท่านไม่ชอบฤทธิ์ ชอบภาวนาให้สิ้นกิเลส ฤทธิ์ทั้งหลายเกิดด้วยกำลังสมถะ ฌานสมาบัติ ทั้งนั้น ใช้วิปัสสนาอย่างเดียวไม่มีฤทธิ์สำเร็จอรหันต์ อันนี้ก็ตรงชัดเจนที่สุด เรื่องฤทธิ์นี้ เป็นเรื่องที่ไม่ใช่ทางพระนิพพาน ส่วนใหญ่คนมีฤทธิ์ ก็ติดฤทธิ์ ติดแล้วออกยาก สอนยาก พระบางรูปมีฤทธิ์ คิดว่าตนเองบรรลุอรหัตผล ก็ติดอยู่ตรงนั้น ติดองค์เดียวไม่พอ พาลูกศิษย์ติดตามไปด้วยอย่างน่าอนาถใจเป็นที่สุด ฤทธิ์ทั้งหลายเกิดจากกำลังสมถะ คือการภาวนาแบบเพ่งบริกรรม พอจิตสงบลงไปก็เกิดฤทธิ์ต่างๆ นานา รู้วาระจิตคนบ้าง เสกของให้ศักดิ์สิทธิ์ พูดคุยกับผีกับเทวดาได้ บางคนก็เข้าใจผิดคิดว่าต้องภาวนาให้มีฤทธิ์อะไรก่อน แล้วจึงจะเดินวิปัสสนาได้ เห็นไหม หลวงปู่มั่นก็บอกว่าใช้วิปัสสนาอย่างเดียวไม่มีฤทธิ์สำเร็จอรหันต์ได้ อย่างสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าก็สอนการเจริญสติก่อน พอสำเร็จอรหันต์ฤทธิ์ก็มีขึ้นมาเอง เป็นของเก่าที่พระรูปนั้นๆ เคยบำเพ็ญมา บางรูปบรรลุอรหัตผลแล้ว จิตบริสุทธิ์แล้ว ก็ไม่สนใจเรื่องฤทธิ์อะไรหรอก เพราะต่อให้มีฤทธิ์อะไรมากมาย ก็สู้ฤทธิ์กรรมไม่ได้ เห็นพระโมคคัลลานะไหม เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด เป็นเลิศกว่าภิกษุอื่นในทางฤทธิ์ แต่สุดท้ายพอกรรมที่เคยทำร้ายพ่อแม่ส่งผล ฤทธิ์ก็ยังพ่ายแพ้ฤทธิ์กรรม ก้มหน้าก้มตารับกรรมที่เคยก่อไป

การใช้วิปัสสนาอย่างเดียวก็สำเร็จธรรมได้ คำว่าวิปัสสนาก็คือการเจริญสติปัฏฐานสี่นั่นแหละ ถึงตอนนี้คงไม่ต้องถามแล้วว่าสติปัฏฐานสี่คืออะไร การบำเพ็ญสมถะ พอจิตสงบ ก็เท่ากับได้พักจิต ส่วนวิปัสสนา พอเจริญสติ พบจิตพบธรรม มันก็พักจิตอยู่ในตัว ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เพราะเมื่อพบจิต แยกจิตออกจากขันธ์ได้ จิตมันก็จะสงบพักอยู่ในตัว เหมือนคนที่เคยวิ่งถือดุ้นไฟร้อนอยู่ พอรู้ว่าดุ้นไฟนั้นทั้งร้อนทั้งหนัก ก็วางลง หยุดวิ่งเสีย มันก็สงบ เย็น เบา

ขึ้นมาแทน ตรงสงบ เย็น เบา นั่นแหละคือการพักจิต จริงๆ แล้วการเจริญสติเป็นทั้งสมถะและวิปัสสนา ซึ่งก็ได้แสดงตอบไปหลายครั้งแล้ว พอมีสติ จิตก็สงบ ถ้าจิตอยู่กับสติได้ มันจะสงบจริง ตรงสงบก็คือสมถะ พอจิตสงบ ก็จะเห็นรูปนามตามจริงว่าเกิดแล้วต้องเสื่อมดับ หาแก่นสารไม่ได้ ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ตรงเห็นรูปนามตามจริงว่าไม่เที่ยง ก็คือไตรลักษณ์ คือวิปัสสนา เมื่อทำชำนิชำนาญ จิตก็จะพ้นจากกิเลสไปได้ คือวิมุตติ หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง จิตที่พ้นจากกิเลสย่อมเป็นมหาศีล คือเป็นศีลอยู่ในตัว ไม่ต้องสมาทาน มหาสมาธิก็คือเป็นสมาธิอยู่ในตัว ไม่ต้องคอยกำหนด เป็นมหาปัญญา คือจิตจะรู้แจ้งแทงตลอดในรูปนามโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องคอยพิจารณาไตรลักษณ์อะไรอีก ไตรลักษณ์เหมือนแพพาข้ามฝั่ง เมื่อถึงฝั่ง ก็ทิ้งแพไป เหลือแต่จิตบริสุทธิ์อันเดียว เสวยวิมุตติสุขอยู่อย่างนั้น ไตรลักษณ์ไม่จำเป็นอีกต่อไป

สำหรับศีลนั้นก็มีศีลอย่างหยาบ ก็คือศีลห้าทั่วๆ ไป อย่างกลางก็คือศีลแปด ศีลสิบ อย่างละเอียดก็คือกรรมบถสิบ ได้แก่ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม เรียกว่ากายกรรม ไม่พูดปด พูดเพ้อเจ้อ ส่อเสียด หยาบ เรียกว่าวจีกรรม ไม่คิดเอาของของใคร ไม่คิดพยาบาท และมีความเห็นที่ชอบ เรียกว่ามโนกรรม

พระอริยะเจ้าชั้นโสดาบัน สกทาคามี มีศีลห้าเป็นปรกติ เป็นศีลวิรัติ แต่ก็ยังพูดเพ้อเจ้อได้ ส่อเสียด หยาบได้ จะหมดไปเมื่อบรรลุอนาคามีผล กล่าวโดยย่อ พระอริยะเจ้าชั้นอนาคามีผลขึ้นไปก็จะมีศีลที่ละเอียด ไม่กระทำผิดศีลทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

คำว่าสว่างทั้งภายในภายนอกก็คือ นอกจิตก็สว่าง ภายในจิตก็จ้าสว่าง นั่นคือสภาพจิตของพระอรหันต์ เพราะจิตหลุดพ้นแล้ว เป็นวิโมกข์ วิมุตติ แล้ว ออกจากกองกิเลสได้แล้ว

ส่วนคำว่าอกุปปธรรม หมายถึงธรรมที่ไม่กำเริบขึ้นมาอีก ราคะก็ไม่กำเริบ โทสะก็ไม่กำเริบ อย่างพระหลายๆ รูปที่ดังๆ ตอนแรกก็สมาธิดี แต่เพราะยังไม่บรรลุธรรมจริง วันหนึ่งราคะกำเริบ ก็มีเรื่องราวขึ้นมา ต้องสึกไปบ้าง ถูกจับสึกบ้าง หรือโลภะ (กิเลสประเภทเดียวกับราคะ) กำเริบ ก็เบียดบังทรัพย์มาเป็นของตนเสีย เข้าข่ายลักทรัพย์ ต้องปาราชิก สิ้นจากความเป็นพระไป

แต่สำหรับพระอรหันต์ที่แท้ ท่านละกิเลสได้จริง กิเลสไม่อาจจะกำเริบขึ้นมาใหม่ได้ พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนตาลยอดด้วน คือไม่สามารถงอกเงยอะไรขึ้นได้อีก จึงเรียกว่าอกุปปธรรม กายเป็นชาตินิพพาน คือกายสงบ สงบจากการเบียดเบียน วาจาเป็นชาตินิพพาน ก็คือวาจาสงบ ไม่พูดปดเพ้อเจ้อส่อเสียดใคร หรือพูดคำหยาบ คำหยาบนี้ก็ต้องระวังให้ดีเหมือนกัน เห็นพระอรหันต์พูดมึงๆ กูๆ ด่าแรงๆ หยาบๆ อย่าไปมองอย่างนั้น ท่านพูดก็จริง แต่ใจไม่ได้ยินดีไปกับคำหยาบนั้นๆ ด้วย พูดไปตามกริยาอาการ หรือขันธสันดานของท่านเท่านั้น หรือบางทีก็ด่าแรงๆ ด้วยเมตตา เพื่อให้ลูกศิษย์มีสติขึ้นมา เจตนาท่านที่จะพูดหยาบไม่มี

ส่วนคำว่าใจนิพพานก็คือใจสงบ เย็น นิพพานแปลอีกอย่างว่าเย็น

นิพพานมีสองอย่าง คือนิพพานยังมีชีวิตอยู่ เรียกว่าสอุปาทิเสสนิพพาน คือใจนิพพาน แต่ขันธ์ยังอยู่

ต่อเมื่อดับขันธ์ จึงเรียกว่านิพพานตายแล้ว หรือ อนุปาทิเสสนิพพาน

ตรงคำว่าพระอรหันต์ขึ้นรถขึ้นเรือไปนิพพาน หมายถึงพระอรหันต์ไปนิพพานนั่นง่าย ท่านเปรียบเหมือนว่าอยากไปที่ไหนก็ขึ้นรถขึ้นเรือไป ไม่นานก็ถึง แต่ความจริงจิตของพระอรหันต์ท่านนิพพานอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว จึงง่ายเหมือนขึ้นรถขึ้นเรือไปฉะนั้น

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ วันพระ

- ให้รู้ธรรมะและอาการของธรรมถึงขั้นละเอียดแล้วก็จะรู้เองเห็นเอง

ท่านทรงกลด : ให้รู้ธรรมะคืออะไร ธรรมะคืออะไร ถ้าใครอ่านหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมในตอนธรรมะพื้นฐาน จะจำได้ ว่าธรรมะคืออะไร จริงๆ ก็มีแม่ชีท่านหนึ่งแนะนำว่าในธรรมพื้นฐานในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรม น่าจะไปบรรจุไว้ในหนังสือปุจฉาเล่ม ๑ คือเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ซึ่งก็เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในคราวต่อไป หากมีการพิมพ์ปุจฉาเล่ม ๑ ก็จะบรรจุธรรมพื้นฐานที่ปรากฏในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมเอาไว้ด้วย เพราะธรรมพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวพุทธควรรู้ เนื้อหามีอยู่เพียง ๒๕ หน้า แต่ก็ครอบคลุมพุทธศาสนาไว้ทั้งหมด

ก่อนจะไปอ่านเล่มอื่นๆ ควรจะกระจ่างแจ้งในธรรมพื้นฐาน ๒๕ หน้านี่เสียก่อน มีหัวข้ออยู่เจ็ดหัวข้อ แต่ย่อใจความพุทธศาสนาเอาไว้หมด เช่น ธรรมะคืออะไร ทำไมต้องเรียนรู้ธรรมะ ชีวิตคืออะไร พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ทางนำไปสู่การพ้นทุกข์ สติปัฏฐานสี่คืออะไร และสติปัฏฐานสี่ในชีวิตประจำวัน ธรรมะคืออะไร ธรรมะก็คือธรรมชาติ ธรรมชาติของรูปของนามของกายของใจที่ปรุงแต่งเป็นนั่นเป็นนี่ เรียกว่าเป็นอาการของใจ อาการของธรรมะ

ธรรมชาติของรูปเป็นอย่างไร รูปก็คือรูปกายนี้บ้าง รูปภายนอก เช่น ต้นไม้ ใบหญ้าบ้าง ธรรมชาติของรูปเป็นอย่างไร ธรรมชาติของรูปล้วนไม่เที่ยง ใบไม้ก็ไม่เที่ยง ต้องเหลืองต้องหล่นผุพังเน่าเปื่อยลง หาแก่นสารไม่ได้ ธรรมชาติของกายก็ไม่เที่ยง ต้องแก่ต้องเฒ่า หนังเหี่ยวย่น อวัยวะภายนอกภายในก็เสื่อม

ทรุดลงทุกวัน ธรรมชาติภายในก็คืออารมณ์ต่างๆ เรียนรู้เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่ามันก็ไม่ต่างจากธรรมชาติภายนอก คือล้วนไม่เที่ยง เป็นอนิจจัง ทนอยู่ไม่ได้ต้องเสื่อมต้องดับ เป็นทุกขัง ดับแล้วก็หาตัวตนแก่นสารอันใดไม่ได้ เรียกว่าเป็นอนัตตา อาการของธรรมะก็คืออาการที่มันปรุงแต่งแล้วไม่เที่ยงนั่นเอง อาการของจิตหรือใจที่ปรุงแต่งเป็นจิตสังขารต่างๆ หรืออารมณ์ต่างๆ ให้เห็นอาการเหล่านั้น หรือจะเรียกว่าให้เรียนรู้กิริยาจิตก็ได้ อาการกับกิริยามันก็อันเดียวกัน ให้รู้อาการถึงขั้นละเอียด หมายถึงรู้ถึงอาการที่มันดับไป ไม่เหลืออะไร เห็นการเสื่อมดับของอาการของจิตเหล่านั้น เมื่อถึงขั้นละเอียด "จิตก็หมดอาการ" หรือ "หมดกิริยาของจิต" ตรงนี้ อุปมาเหมือนคนแสดงท่าทางต่างๆ ไม่เคยหยุด ออกอาการโน่นนี่นั่น พอหยุดอาการ หยุดการแสดงกิริยาต่างๆ มันก็จะนิ่งขึ้นมา จิตก็เหมือนกัน พอรู้ถึงอาการอันละเอียด คือเห็นการเสื่อมดับจนไม่เหลืออะไร มันก็เห็นแล้วว่าอาการของจิตมันไม่มีอะไร จิตก็หมดอาการ ตั้งมั่นเกิดสัมมาสมาธิขึ้นมาตรงนั้น

หลวงปู่มั่นจึงบอกว่า แล้วจะรู้เห็นเอง ก็คือรู้เห็นธรรม ที่หลวงปู่ดูลย์บอกว่าคิดเท่าไรก็ไม่รู้ จะรู้เมื่อหยุดคิดก็คืออันเดียวกัน คิดเป็นอาการของจิต พอหยุดคิดก็หยุดอาการของจิตเสียได้ ก็จะรู้ธรรมเห็นธรรมขึ้นมา นี่คือนัยแห่งธรรมที่หลวงปู่มั่นสอน และหลวงปู่หลุยบันทึกเอาไว้ ซึ่งตอนเห็นคำถาม พอกำหนดลงไป มันก็ไหลออกมาแบบนี้แหละ ไม่รู้เหมือนกันว่ามาได้อย่างไร การปฏิบัติก็เพื่อไปสู่การหยุดคิดหยุดปรุงแต่ง จิตจะรู้ธรรมก็ตรงนั้น เห็นคิดว่ามันสักแต่จิตปรุงแต่งขึ้นมา พอมันเสื่อมดับให้เห็น ก็จะเห็นว่าแท้จริงคิดมันไม่มีอะไร คือเห็นความละเอียดของคิดของสังขารแล้วว่ามันไม่มีอะไร จิตก็จะปล่อยคิด ไม่ยึดคิด และหยุดคิด ตัวจิตนั่นหยุดคิด แต่คิดที่เป็นสังขารยังทำงานอยู่ หลวงปู่ดูลย์จึงบอกว่า แต่ทั้งนี้ ต้องอาศัยคิดจึงจะรู้ ถ้าไม่มีคิด ก็ไม่มีอะไรจะให้รู้ ไม่มี

คิดเหลือก็พวกภาวนาแล้วรวมลงไปแช่แน่นิ่ง ไม่เหลือคิด ไม่เหลืออะไร เลยไม่รู้อะไร ออกมาก็โง่เหมือนเดิม เรื่องนี้ก็เขียนไว้หมดแล้วในหนังสือเช่นกัน ที่ว่าต้องอาศัยคิดจึงจะรู้ ก็หมายความว่า จะรู้ว่าคิดนั่นไม่ใช่เรา ของเรา คิดเป็นสังขารต่างหากจากจิต เป็นเพียงอาการหรือกิริยาของจิตอย่างหนึ่ง จะถือเป็นเราของเราไม่ได้ แต่จะรู้อย่างนี้ได้ ต้องแยกจิตออกจากคิดได้เด็ดขาดก่อน คือจะต้องเจริญสติจนจิตแยกออกจากคิดมาตั้งมั่นให้ได้ก่อน ถ้าเราเห็นคิดเป็นเพียงสักแต่ว่าอาการของจิตอยู่เนืองๆ วันหนึ่งพอมันละเอียดลงไป จิตก็จะผละออกมาตั้งมั่นให้เห็น เรียกว่าให้รู้เห็นธรรม

เรื่องนี้ก็กล้าพูดได้ว่ายังไม่เคยมีใครเอาคำสอนของหลวงปู่มั่นแบบนี้มากล้าถามและจะมีคนกล้าตอบได้แบบเรา ถ้าจะบอกว่าหาอ่านแบบนี้ในโลกไม่ได้หรอก ก็จะเป็นการเกินไปหรือไม่ ก็ไม่รู้เหมือนกัน

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๓ วันพระ

● อรหันต์ก็เป็นคุณอนันต์ นับหาประมาณมิได้ พระอรหันต์ตรัสรู้ในตัว เห็นในตัวมีญาณแจ่มแจ้งดี ล้วนแต่เล่าเรียนธรรมชาตินั้นๆ

ท่านทรงกลด : กลับมาที่หัวข้อธรรมในวันพระวันนี้ พระอรหันต์ตรัสรู้ในตัว หมายความว่าไม่ได้ตรัสรู้นอกตัว ในตัวคืออะไร ก็คือขันธ์ห้านี่แหละ เห็นไหม การตรัสรู้ธรรมไม่ได้ไปตรัสรู้ที่ไหน เอาขันธ์ห้ามาเรียนรู้ให้แจ่มแจ้งเท่านั้น ในตัวก็คือในกายนี้ หลวงปู่มั่นสอนให้พิจารณากาย หรือกายคตาสติ อันเป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ในตัวก็คือความรู้สึกนึกคิดในตัวเรานี้ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พิจารณาด้วยพระไตรลักษณ์ ด้วยอำนาจสติ ให้เห็นมันเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเสียให้หมด

หลวงปู่ชาบอกว่าเห็นอะไร (ในใจ) ก็ใส่อนิจจังเข้าไป น้อมอนิจจังเข้าไป อนิจจังตัวเดียวใช้ได้ถึงอรหัตผล ท่านบอกไว้ ตรัสรู้ในตัว เห็นในตัว คือเห็นตามจริงในตัว ว่าที่แท้ตัวมันไม่มี มันเป็นอนัตตาทั้งนั้น คำว่าเห็นในตัว ไม่ได้หมายถึงเห็นด้วยตาเนื้อ หรือเห็นด้วยความคิดความเข้าใจ แต่หมายถึงเมื่อพิจารณาขันธ์ห้าจนจิตสงบ เกิดญาณแจ่มแจ้งขึ้นมา ก็จะเห็น เรียกว่าเป็นการเห็นด้วยญาณทัสสนะ การจะเห็นเป็นญาณดังกล่าว ก็ต้องเล่าเรียนธรรมชาตินั้นๆ ธรรมชาติอะไร ก็ธรรมชาติของรูปของนามของขันธ์ห้าอารมณ์ ธรรมชาติของรูปของกายว่ามันเป็นของสกปรก ไม่สะอาด เป็นของไม่เที่ยง ต้องเสื่อมต้องพังต้องดับ หาตัวตนไม่ได้ ธรรมชาติของเวทนา ธรรมชาติของสุขของทุกข์ของอารมณ์ยินดียินร้าย ธรรมชาติของสัญญา ความจำ มาๆ ไปๆ หาตัวตนไม่ได้ จะวิ่งตามอยู่ทำไม ทำไมไม่สักแต่เป็นผู้ดู จะวิ่งตามคลุกคลีกับความหลังไปทำไม ธรรมชาติของความคิดปรุงแต่ง คิดครั้งหนึ่งก็ดับลงไปครั้งหนึ่ง หา

ตัวตนได้ที่ไหน จะยึดมั่นความคิดไปทำไม ธรรมชาติของวิญญาณ ตาเห็นรูป ก็เกิดความรู้ขึ้นครั้งหนึ่งแล้วดับลงทันที หาตัวตนอะไรที่ไหนได้ นี่ หลวงปู่มั่นสอนให้เรียนรู้ธรรมชาติของรูปนามขันธ์ห้าอย่างนี้ เมื่อเรียนรู้ จิตก็จะสงบ เกิดญาณทัสสนะ เห็นตามจริงอย่างแจ่มแจ้ง

สมาหิโต ยถาภูตัง ปชานาติ เมื่อจิตสงบเป็นสัมมาสมาธิ ก็จะเห็นรูปนามตามจริง เห็นแล้ว จิตก็ถอนจากความยึดมั่นออกมา ถอนหมด ก็บรรลุอรหัตผล จิตของผู้บรรลุอรหัตผล ย่อมมีคุณมาก ผู้ใดได้ทำบุญกับพระอรหันต์แท้ๆ ย่อมจะได้บุญมาก ตรงกันข้ามทำบุญกับอรหันต์เก๊ ก็อาจจะไม่ได้อะไรเลย เว้นแต่พระนั้นมีศีลบริสุทธิ์ก็พอจะได้บ้าง พระอรหันต์นี้ ท่านย่อมจะแจ้งในธรรมชาติของรูปนามอยู่ตลอดขณะจิต ไม่กลับกลอกไปมา เห็นธรรมชาติตามจริง แล้วจิตมันก็ถอนออกมาเสียเท่านั้นแหละ พระพุทธเจ้าสอนให้ฝึกจิตให้ออกจากธรรมชาติ เพราะธรรมชาติของรูปนามของทุกสิ่งย่อมตกอยู่ภายในอนิจจัง ไม่ได้สอนให้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ อันนี้เป็นคำในหนังเรื่องพระพุทธเจ้า ซึ่งหนังเรื่องนี้ ดูเพื่อความบันเทิงได้ แต่เอาสาระทางธรรมไม่ได้ เพราะคำสอนแทบจะผิดทั้งสิ้น บางอันก็ออกมาจากความคิดความเข้าใจของผู้เขียนบทเอง ทำให้คนหลงเข้าใจว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า

จิตของพระอรหันต์จะอยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้เราเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ แต่สอนทำจิตของเราให้ถึงสภาพที่ไม่อาจจะปรุงแต่งอะไรได้อีกต่อไป วิสังขารคตัง จิตตัง เป้าหมายของพุทธศาสนาคือการทำจิตให้บริสุทธิ์ นี่คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน หรือหลวงปู่มั่นก็สอนให้อบรมจิตให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม หรือฐีติภูตัง หรือหลวงปู่ชาก็สอนให้หาจิตเดิม กลับคืนสู่สภาพจิตเดิมเสีย ซึ่งการกลับคืนสู่สภาพจิตเดิมในครั้งนี้ จะเป็นสภาพที่ไม่มีการปรุงแต่งใดๆ อีกต่อไป กล่าวคือจิตมันหลุดพ้น

เป็นอิสระจากธรรมชาติทั้งปวงแล้ว คำว่าจิตเป็นหนึ่ง หรือจิตหนึ่งที่หลวงปู่ดูลย์บอก หมายถึงจิตมันอยู่ด้วยลำพังของตัวมันเอง ไม่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติใดๆ จิตเป็นหนึ่งแท้จริงแล้ว จะไม่รวมกับใคร กับธรรมชาติใดๆ ทั้งสิ้น กล่าวโดยสรุป จิตหนึ่งนี่แหละคือเป้าหมายของการปฏิบัติทั้งปวง ผู้ใดปฏิบัติจนถึงจิตหนึ่งได้ ผู้นั้นก็ถึงธรรม สิ้นการเวียนว่ายตายเกิด หักกงล้อวัฏสงสารได้ หรือที่เรียกว่าอรหัตผลนั่นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๓

- ถ้าส่งจิตใจต้องเด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่สุดจึงจะรู้ธรรมเห็นธรรม

- ส่งจิตออกนอกกาย ทำให้เผลอสติฯ

- แก้โทษคือแก้อาบัติ ให้แก้ปัจจุบันจิต อย่าส่งจิตอดีต อนาคต แล้วบอกจิตว่าไม่มีโทษ เมื่อท่านไปจำพรรษาอยู่เทือกเขาใหญ่ท่านเกิดอาบัติจนฉันอาหารเข้าไป ก็เป็นอันนั้นออกมา เพราะจิตวิบัติแล้ว ธาตุก็วิบัติด้วย ต่อนั้นแก้จิตได้แล้ว อาพาธ ๓ วัน หายเป็นปรกติดี การอาบัติเช่น อาบัติอุกฤษฏ์ อย่าพึงล่วงง่ายๆ เพราะมันเคยตัวฯ

ท่านทรงกลด : อันแรกน่าจะบันทึกผิดหรือข้อความไม่ครบถ้วน จิตใจต้องเด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่สุดจึงจะรู้ธรรมเห็นธรรม หมายความดังที่หลวงปู่ชาบอกไว้ว่านิพพานอยู่ฟากตาย คือต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพันในการปฏิบัติ ถ้าทำเหยาะๆ แหยะๆ แม้จะถูกทางก็จะเนิ่นช้า แต่ก็ดีว่าการปฏิบัติที่ผิดทาง ทำให้ตายอย่างไรก็ไม่มีวันรู้เห็นธรรม หากปฏิบัติถูก อาจจะทำบ้างไม่ทำบ้าง ก็จะมีโอกาสรู้เห็นธรรมได้ แต่อย่างที่บอกก็คือจะเนิ่นช้าสักหน่อย เปรียบเหมือนการเดินทางกลับบ้าน คนหนึ่งเดินถูกทาง แต่เดินๆ หยุดๆ แต่ก็ยังเดินอยู่ ก็จะถึงบ้านในที่สุด กับอีกคนหนึ่งเดินผิดทาง หลงทางอยู่ เดินให้ตายอย่างไรก็ไม่มีวันจะถึงบ้าน

การปฏิบัติผิดๆ ในสมัยนี้ก็มีให้เห็นอยู่มากมาย บอกทั้งตรงและอ้อมไปก็เยอะแล้ว ให้ใช้ปัญญาพิจารณาเอา เชื่อไม่เชื่อก็แล้วแต่บุญวาสนาของคนที่ไม่เท่ากัน ปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติก็แล้วแต่บุญวาสนาของแต่ละคนเช่นกัน ถ้าปฏิบัติตามสักหน่อย จะมีสติรู้เท่าทันอารมณ์ขึ้นมาบ้าง อย่างบางครั้ง มีการส่งข้อความที่ผิดกติกาเข้ามาในกลุ่ม ก็มีบางท่านเตือนไป แทนที่จะมีปัญญา มีสติ

รู้เท่าทันอารมณ์ กลับออกจากกลุ่มไปทันที ส่อให้เห็นว่าสักแต่อ่าน ไม่ได้ปฏิบัติอะไรแต่อย่างใด

เวลามีใครเตือน หรือว่าอะไร หน้าที่เราก็คือให้ดูอารมณ์ที่เกิด ให้มีสติรู้เท่าทันเสียว่าอารมณ์ที่เกิดนี้ ไม่นานก็จะดับไป เพราะธรรมดาสิ่งใดเกิด สิ่งนั้นย่อมดับ ธรรมดาของทุกอย่างมันเป็นอย่างนั้น นี่แค่จะรู้เท่าทันอารมณ์แค่นี้ยังไม่มีปัญญา จะไปเอาความก้าวหน้าในการปฏิบัติอะไรได้ อารมณ์แค่นี้ยังไม่รู้ทันจะทำตามที่หลวงปู่มั่นบอกได้อย่างไร จิตใจไม่ได้มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่จะสู้กับอารมณ์นิดหน่อยแค่นี้ จะเอาไปรู้เห็นธรรม นิพพานอะไรได้ ก็จมอยู่กับโลก อยู่กับกองขี้กองเลือดอย่างนี้ต่อไปเถิด

บางคนยิ่งน่าสมเพชใจนัก บอกว่าปฏิบัติธรรมมาหลายสิบปี พออ่านพบข้อความไม่พอใจหน่อยเดียว ก็ออกอาการทันที แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าที่ปฏิบัติมามันของปลอมทั้งสิ้น ใครบอกปฏิบัติธรรมมานาน ลองเดินเข้าไปด่าดู จะได้เห็นของจริงว่าจริงหรือปลอม ของจริงต้องแบบที่หลวงปู่มั่นบอกนั่นแหละ เด็ดเดี่ยวกล้าหาญที่สุด

อย่างเมื่อปีก่อนๆ มีพระรูปหนึ่งออกมารับรองเด็กคนหนึ่งว่าใจเป็นธรรมแล้ว ลองเอาเด็กคนนั้นไปอยู่ป่าช้าคนเดียวสักสามคืนซิ มันจะอยู่ได้ไหม ถ้าใจเป็นธรรมมันต้องไม่กลัวตาย เชื่อเถอะ คืนเดียวก็ร้องไห้คิดถึงแม่แล้ว แล้วจะมาบอกใจเป็นธรรมได้อย่างไร เท่าที่เห็นมีแต่ใจเป็นธรรมปลอมทั้งนั้น

โอวาทถัดมาของหลวงปู่มั่นก็คือส่งจิตออกนอกกายทำให้เผลอสติ หมายความว่าอย่างไร ก็หมายความว่าหลวงปู่มั่นกำลังสอนให้เจริญกายคตาสติ ถึงตอนนี้ คงไม่มีใครถามแล้วกระมังว่ากายคตาสติคืออะไร ถ้ายังสงสัยถามอยู่ ก็ยังสอบตกอยู่ คนอื่นเขาไปถึงไหนกันหมดแล้ว หากกายคตาสติไม่รู้เรื่อง ก็ถือว่าแย่มากๆ การระลึกรู้อยู่ในกาย มีผมขนเล็บฟันหนัง ไปตลอดจนมัตถะเกมัตถะลุงคัง หรือมันสมอง หรือที่เรียกว่าอาการสามสิบสอง นี่คือกายคตาสติ จะสวดมนต์กี่

ร้อยพันจบ ก็สู้บทการพิจารณาอาการสามสิบสองไม่ได้ เพราะบทนี้มันแก้โรคเกิดโรคตายได้ ถ้าเราระลึกอยู่ในกายเสมอ จิตจะไม่ส่งออกนอก เมื่อจิตไม่ส่งออกนอก แส่ส่ายไปหาอารมณ์โน่นนี่นั่น จิตก็จะสงบ เห็นกายตามความเป็นจริง ว่าไม่ใช่เราของเรา จากนั้นจิตก็จะปริวัตรตัวมันมองเห็นส่วนที่เหลือของขันธ์ได้แก่เวทนาสัญญาสังขารวิญญาณว่าไม่ใช่เราของเราด้วย เพราะสภาพขันธ์แต่ละอันไม่ต่างกัน กล่าวคือเกิดขึ้นตั้งอยู่แล้วดับไป เรียกว่ามีไตรลักษณ์ประจำตัวมัน

ไตรลักษณ์นี้ท่านพุทธทาสแปลว่าลักษณะสามัญของทุกสิ่ง หรือสามัญลักษณะทุกอย่างไม่ว่ารูปหรือนามล้วนตกอยู่ในลักษณะสามัญนี้ทั้งสิ้น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การระลึกรู้ในกายหรือกายคตาสตินี้ เป็นสิ่งที่ควรจะกระทำบ้างสำหรับนักปฏิบัติ หลวงปู่มั่นเคยหลงทางอยู่พักหนึ่ง ต่อมาก็ลองพิจารณากายแล้วพบว่าจิตไม่ส่งออกนอกเหมือนเคย เลยมั่นใจว่ามาถูกทางแล้ว จนบรรลุอนาคามีในที่สุด ก็ลองพิจารณากายกันดู อย่างน้อยก่อนนอนบ้างก็ยังดี หลายคนพิจารณาแล้ว ก็เกิดสภาวะเป็นปัจจัตตังขึ้นกับตัว ความสงสัยในกายก็หมดไป นั่นแหละคือปากทางพระนิพพานแล้ว

อันสุดท้ายในโอวาทนี้คือเรื่องอาบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของพระ แต่จะตอบเป็นความรู้ไว้ ปรกติพระมีศีล ๒๒๗ ข้อ ผิดข้อใดข้อหนึ่งก็เป็นอาบัติ คือผิดศีลของพระ หลวงปู่มั่นแก้อาบัติด้วยการทำจิตให้เป็นปัจจุบัน เพราะที่เกิดอาบัติก็เพราะจิตวิบัติ จิตวิบัติแล้วอาบัติ พออาบัติจิตก็วิบัติ เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ทุกอย่างเกิดจากจิต ให้แก้ที่จิต ก็จะแก้อาบัติทั้งปวงได้ ผลของอาบัติอย่างหนึ่งก็คือธาตุวิบัติ หมายถึงส่งผลถึงกาย ทำให้กายรวนไม่สบายไปด้วย เมื่อแก้ที่จิต ให้จิตดิ่งอยู่ในปัจจุบัน ไม่ส่งไปในอดีตหรืออนาคต หมายถึงให้มีสตินั่นเอง เมื่อจิตมีสติ จิตก็จะไม่มีโทษ โทษที่เกิดจากอาบัติทั้งปวงก็หมดลงดับลง เช่นนั้นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๓ วันพระ

● เกิดตาย เกิดแล้วตาย ชมแต่หนังของเก่า อย่าไปเอามา ให้รู้เฉพาะปรกติของจิต

ท่านทรงกลด : เกิดตาย เกิดแล้วตาย หมายความว่าคนเรานี้เกิดมาแล้วก็ต้องตาย ไม่มีทางอื่นจะหนีไปได้ ชมแต่หนังของเก่า หมายความว่าเกิดมาเป็นคน ก็มีหนังห่อหุ้ม มันก็หนังอันเก่าอันแหละ หุ้มแล้วก็เหี่ยว มีอยู่แค่นั้น เกิดมากี่ชาติๆ ก็หลงหนังอันเก่า ตอนเต่งตึง มันก็หลอกให้เราหลง หลงคนนั้นคนนี้บ้าง หลงหนังตัวเองบ้าง มันจะเหี่ยวก็ไม่ยอมให้มันเหี่ยว ไปดึงไปเสริมมันขึ้นมา พยายามจะเอาชนะธรรมชาติแต่สุดท้ายก็ไม่มีใครชนะธรรมชาติอันสุดท้ายได้ นั่นคือความตาย

อย่าไปเอามาก็คืออย่าไปยึด ยึดในหนัง ยึดในการเกิด ให้รู้เฉพาะปรกติจิตของตน จิตที่ปรกติเป็นอย่างไร ก็คือจิตที่ไม่แส่ส่ายไปยึดในร่ายกาย ในหนัง ในคน จิตที่ผิดปรกติก็คือจิตปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น ขณะจิตที่ปรุงแต่ง ขณะนั้นจิตย่อมผิดปรกติแล้ว ปรกติของจิตก็คือจิตที่มีสภาพไม่ปรุงแต่ง คือจิตที่อยู่กับรู้ อยู่กับความเป็นกลาง ไม่วิ่งตามอารมณ์น้อยใหญ่ อารมณ์ยินดีก็ปรกติ อารมณ์ยินร้ายก็ปรกติ ปรกติของจิตก็คือความเป็นกลางนั่นเอง ถ้าคนที่รักษาความเป็นกลางของจิตได้ คนนั้นก็จะเข้าถึงความปรกติของจิต

อย่างเรื่องกายเรื่องหนังนี้ก็เป็นเรื่องหยาบๆ เป็นสิ่งแรกๆ ที่คนเราจะส่งจิตเข้าไปยึดไปติด ทำให้จิตผิดปรกติไป จิตที่ผิดปรกติจะมีสภาพที่ดิ้นรน กวัดแกว่งซัดแส่ส่ายไปตามกระแสโลก คนชมทีหนึ่ง จิตก็ฟูขึ้นทีหนึ่ง พอมีคนด่าทีหนึ่งจิตก็ฟุบลงทีหนึ่ง วิ่งขึ้นวิ่งลงอยู่อย่างนี้ ไม่มีวันสงบสุขเป็นจิตที่ปรกติได้เลย

พระพุทธเจ้าจึงสอนไม่มาก สอนให้รักษาจิตให้ปรกติไว้ คนชมก็อย่าหลง คนด่าก็อย่าหลงไปกับคำด่า พวกเรานี้ ฝึกปฏิบัติมาขนาดนี้ ถ้ามีคนด่า แล้วยังวิ่งตามคำด่าอยู่อีก หนังสือสิบเล่มที่ทำมาก็เป็นหมัน ควรจะวางจิตให้นิ่งเป็นปรกติได้บ้างแล้ว เวลามีคนด่า ห้ามไม่ได้ที่จะเกิดอารมณ์ไม่พอใจ แต่เราก็ต้องรักษาจิตไว้ ไม่ให้ไหวไปตามอารมณ์นั้น ถ้าทำได้ นี่แหละคือการรู้เฉพาะปรกติของจิตแล้ว จะเห็นว่าจิตที่ไม่วิ่งตามอารมณ์ จะมีสภาพนิ่ง แต่ไม่ใช่นิ่งแบบไม่รู้สึก แบบคนตายด้าน มันเป็นการนิ่งที่รู้เท่าทัน ถ้ามีคนด่าแล้วยังวิ่งตามเขา ก็อย่าเพิ่งไปพูดเรื่องปฏิจจสมุปบาทอะไรเลย เห็นบางคน ท่องปฏิจจสมุปบาทได้คล่องแคล่ว พอโดนด่าหน่อยเดียว ของขึ้นระเบิดออกมาเลย พวกนี้เก่งแต่เรียน แต่จำ เจอของจริง เสร็จทุกราย คนชมก็เช่นกัน อย่าไปหลงระเริงกับคำชมให้มากเลย วันนี้ชม เพราะทำให้เขาถูกใจ ลองพรุ่งนี้ ทำในสิ่งที่เขาไม่ถูกใจ คำชมก็จะกลายเป็นคำด่าเท่านั้นเอง ไม่มีอะไร ที่ดีที่สุดก็คือรักษาจิตเราให้ปรกติไว้ คำชมคำด่าไม่แน่นอน แต่การรักษาจิตให้ปรกติ จะนำไปสู่ความแน่นอน นั่นคือพระนิพพาน

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๓ วันพระ

- แสดงฐานของธรรมะเป็นบ่อเกิดอริยสัจจ์ของจริง

ท่านทรงกลด : แสดงฐานของธรรมะเป็นบ่อเกิดอริยสัจจ์ของจริง ฐานของธรรมะอย่างกว้างก็คือมรรคมีองค์แปด ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

ฐานของธรรมอย่างกลางก็คือศีล สมาธิ ปัญญา

สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สามอย่างนี้คือศีล

สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ คือสมาธิ

สัมมาทิฏฐิ และสัมมาสังกัปปะ คือปัญญา

เรื่องศีลก็ไม่ยากที่จะเข้าใจ เรื่องสมาธิ ก็แสดงไปมากว่าสติต้องมาก่อนสมาธิ เมื่อเราเจริญสติอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย จิตกับสติตั้งมั่นเข้าด้วยกัน ก็จะเกิดสัมมาสมาธิขึ้นมา คำว่าต่อเนื่องไม่ขาดสายก็คือความเพียร คือสัมมาวายามะ พอเกิดสัมมาสมาธิ ปัญญาที่เป็นโลกุตระปัญญาก็จะเกิดขึ้นมา นั่นคือเกิดความเห็นตามจริงในรูปนามว่าไม่ใช่เราของเรา เรียกว่าเป็นสัมมาทิฏฐิ ฝ่ายโลกุตตระปัญญา สมาหิโต ยถาภูตัง ปชานาติ เมื่อจิตตั้งมั่นก็จะเห็นรูปนามขันธ์ห้าตามจริง พอเห็นตามจริงว่าไม่ใช่เราของเรา จิตก็จะผละออกจากความยึดมั่นในขันธ์ห้า เรียกว่าดำริออกจากกาม ออกจากพยาบาท ออกจากความคิดที่จะเบียดเบียนใคร เห็นรูปนามครั้งแรกเกิดโสดาปัตติผล สกทาคามีผล พอดำริออกจากกาม ออกจากกามได้ ก็จะเกิดอนาคามีผล และอรหัตผลตามมาในที่สุด นี่คือผลของมรรคที่เป็นโลกุตระ

แต่ก่อนที่จะมาถึงมรรคที่เป็นโลกุตระอันนี้ ก็จะดำเนินโลกียมรรคมาก่อน กล่าวคือจะเกิดความเห็นขึ้นว่าชีวิตนี้มีแต่ทุกข์ สุขที่มีอยู่มันไม่จริง ก็ดำริ เป็นการดำริแบบโลกๆ ก่อน คือคิดว่าจะต้องไปจากโลก จากวัฏสงสาร โลกนี้ก็คือกาม คืออารมณ์ เหมือนพวกเราที่เบื่อหน่ายการเกิด ไม่อยากกลับมาเกิดอีก เพราะเห็นแล้วว่าชีวิตนี้มันมีแต่ทุกข์ นี่คือเห็นชอบ จากนั้นก็สำรวมกายวาจา (ศีล) พากเพียรอบรมสัมมาสติอันได้แก่สติปัฏฐานสี่ จนจิตตั้งมั่นอยู่กับสติได้ แยกจิตออกจากรูปนาม ก็จะเห็นรูปนามตามจริง หรือที่เรียกว่ามัคคสมังคีดังที่แสดงไปเมื่อวันก่อนนั่นเอง

ส่วนฐานของธรรมะอย่างแคบ รวบย่อลงมาเหลืออันเดียวนั่นก็คือสตินั่นเอง เมื่อมีสติอันเดียวก็จะเกิดความเห็นชอบ ดำริออกจากกาม สำรวมกายวาจา เจริญสติอย่างต่อเนื่อง จนเกิดสมาธิในที่สุด เวลามีสติที่แท้จริง กล่าวคือจิตกับสติอยู่ด้วยกันได้ จะเห็นสภาพอารมณ์ตามจริง คือจะเห็นมันเกิดดับๆๆๆ แรกๆ จะเห็นไม่มาก หรือเห็นครั้งเดียว จิตก็จะเรียนรู้ขึ้นมาว่า เออ อารมณ์รูปนามนี่มันไม่เที่ยง ถ้ามันเที่ยงมันจะดับลงไปให้เห็นอย่างนี้เหรอ พอเห็นจิตก็จะคลายความยึดมั่นออกมา ตรงที่คลายออกมานี่แหละเรียกว่าสัมมาสังกัปปะล่ะ คลายจาก ออกจากอารมณ์รัก (กาม) อารมณ์ไม่รักไม่ยินดี (พยาบาท) เรียกว่าสติคือฐานของธรรมะที่แท้จริง พอเข้าถึงฐานของธรรมะที่แท้จริงได้ หมายความว่าจิตกับสติตั้งมั่นเข้าด้วยกันได้ เกิดสัมมาสมาธิ เกิดมัคคสมังคี แยกจิตออกจากขันธ์ได้ ออกจากรูปนาม ออกจากเวทนาอารมณ์ทั้งปวงได้ ก็จะเห็นดังนี้ จะเห็นอารมณ์ที่เป็นทุกข์หรือเวทนาแยกออกไปปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นการเห็นด้วยญาณทัสสนะ ไม่ใช่เห็นแบบคิดเอาคาดเอา เห็นอย่างแจ่มแจ้ง จึงเรียกเห็นจริงรู้แจ้ง จะเรียกว่าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาก็ได้

พอเห็นทุกข์แยกออกไป ก็จะเห็นเหตุแห่งทุกข์ ว่าโดยปรกติ ทุกข์มันแยกออกไปจากจิต จิตก็ไม่ทุกข์ แต่พอส่งส่ายเข้าไปยึดทุกข์ว่านั่นคือเราของเรา ก็เกิดทุกข์ขึ้นมา ถ้าต่างคนต่างอยู่ไม่ทุกข์ พอยึดก็ทุกข์ ตรงนี้เรียกว่าเห็นสมุทัย คือเหตุแห่งทุกข์ นั่นคืออุปาทานนั่นเอง พอเห็นตรงนี้ จิตก็เกิดปัญญาขึ้นมา ขณะจิตเดียวกันนั้นว่าจะละทุกข์ต้องทำอย่างไร นั่นคือดับเหตุแห่งทุกข์เสีย คือละสมุทัยเสีย ขณะจิตเดียวกันนั้นก็จะเกิดปัญญาขึ้นว่าหนทางแห่งการดับทุกข์ก็คือความเห็นชอบ ซึ่งตอนนี้เป็นความเห็นชอบหรือสัมมาทิฏฐิฝ่ายโลกุตระแล้ว เห็นชอบว่าทุกข์ก็ดี ขันธ์ห้าก็ดีมันไม่ใช่เราของเรา พอเห็นชอบดังนี้ จิตก็จะออกจากอารมณ์ ออกจากกาม จากพยาบาท คือสัมมาสังกัปปะนั่นเอง แล้วจิตก็เกิดศีลวิรัช คือมีศีลห้าโดยบริบูรณ์ไปตลอด นี่เอง ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าพระโสดาบันจะมีศีลห้าเป็นปรกติประจำจิตโดยไม่ต้องสมาทาน แล้วจิตก็จะรู้ต่อไปว่าเมื่อเดินมรรคเช่นนี้ต่อไป สติจะยิ่งมากขึ้นๆๆ และจะเกิดสมาธิตัดสังโยชน์ที่เหลือได้ไปตามลำดับ เห็นทุกข์ เห็นสมุทัย เห็นนิโรธ เห็นมรรคมีองค์แปด จึงเรียกว่าเห็นอริยสัจจ์ นั่นเอง นี่คือแสดงฐานของธรรมะบ่อเกิดอริยสัจจ์ของจริง เป็นเช่นนี้แล

หลวงปู่หลุย จันทสาโร ท่านบันทึกไว้สั้นๆ เพียงนั้น แต่เรามาแสดงขยายความให้ตามที่เห็น ซึ่งแสดงออกมา ก็เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมากๆๆ คงหาอ่านที่ใดไม่ได้ในโลกนี้ มันไหลออกมาเองจากจิต ของมันเอง เป็นเช่นนั้นเอง ท่านที่อยู่ในห้องธรรมนี้ คงได้ทำบุญมามากจริงๆ มีบุญวาสนาทางธรรมกันมากจริงๆ จึงได้มีโอกาสได้มาอ่านสิ่งที่เราแสดงเช่นนี้ แม้ตัวเราเองอ่านหนังสือธรรมะมามากมาย (ก่อนที่จะรู้เห็นว่าอะไรเป็นอะไร) ก็อดพิศวงกับตัวเองไม่ได้ ว่าเวลาแสดงธรรม ทำไมมันออกมาได้ลึกซึ้ง อย่างที่ตัวเองก็ไม่เคยอ่านหนังสือที่ไหนมาก่อน ธรรมนี้เป็นของอัศจรรย์อย่างนี้นี่เอง

● แสดงตนดูถูกท่านว่าท่านเป็นคนโกรธ เพราะผู้ฟังไม่เห็นตามความเป็นจริง

หมายความว่าอย่างไร เรื่องนี้ก็แสดงไปหลายครั้งแล้ว ว่าเวลาพระอรหันต์โกรธ ดูเหมือนจะโกรธ แต่ท่านไม่ได้โกรธ อย่างหลวงตามหาบัว ท่านเหมือนจะดุตลอดเวลา หลวงปู่มั่นนี่ดุมาก การดุกับการโกรธ สำหรับคนทางโลก บางทีก็เป็นเรื่องเดียวกัน แต่สำหรับคนทางธรรม การดุกับการโกรธคนละเรื่องกัน คนทางโลกเห็นพระดุ ก็เข้าใจว่าพระโกรธ เหมือนท่านจะโกรธอยู่ตลอดเวลา หน้าตาท่าทางมันเป็นเรื่องของขันธ์ ของกิริยาทางกาย แต่กิริยาทางจิตของท่านมันไม่มี เมื่อกิริยาจิตไม่มี จะเอาโกรธมาจากไหน ก็เป็นเพียงอาการของกายเท่านั้นเอง ที่ดูเหมือนท่านโกรธ จริงๆ ท่านดุด้วยความเมตตาต่างหาก

อย่างหลวงปู่มั่น ถ้าท่านไม่ดุ ก็อาจจะไม่มีพระอรหันต์มาให้เราเห็นให้เรากราบไหว้อยู่มากมายหลายองค์เช่นนี้หรอก คนเรามันไม่เห็นตามจริง เห็นท่านดุก็เข้าใจว่าท่านโกรธ ถ้าเห็นตามจริงในใจท่าน จะเห็นว่าใจท่านไม่มีอะไร คือไม่มีอะไรที่จะปรุงแต่งเป็นอารมณ์โน่นนี่นั่นอีก วิสังขารคตัง จิตตัง จิตมันหมดสภาพที่จะปรุงแต่งเป็นอะไรได้อีก ทีนี้ คนโลกๆ หยาบๆ เห็นกิริยาท่านว่าเหมือนคนมักโกรธ ก็ไม่รู้เรื่อง ไปดูถูกดูหมิ่นท่าน นี่หรือพระสุปฏิปันโน นี่หรือพระปฏิบัติ นี่หรือพระอรหันต์ หารู้ไม่ว่ากำลังสร้างกรรมไม่รู้ตัว ถ้าตำหนิในใจก็เบา แต่ถ้าเอ่ยวาจา หรือลงมือแสดงท่าทางเหยียดหยาม ก็หนักทีเดียว เห็นพระ ก็อย่าไปดูภายนอกท่าน

พระแท้ ท่านจะมีความเป็นธรรมชาติของท่าน คือธรรมชาติเดิมของขันธ์ หรือที่เรียกว่าขันธสันดาน พระสาวก เรื่องขันธสันดาน มันแก้ไม่ได้ อย่างเช่นพระสารีบุตร เป็นถึงพระอัครสาวก ดูน่าจะสำรวมเรียบร้อยให้สมฐานะที่

พระพุทธเจ้าแต่งตั้ง แต่พอเดินเจอท้องร่องก็กระโดดข้ามๆๆ คนเห็นก็ดูถูกพระอัครสาวกอะไรไม่สำรวม ไปฟ้องพระพุทธเจ้า พระองค์ก็บอกว่า มันนิสัยเดิมๆ ของท่าน (ทางพระเรียกวาสนา) เพราะท่านเกิดเป็นลิงมาหลายชาติของเดิมมันเลยติดมา แก้ไขไม่ได้หรอก ตรงกันข้าม ไปเห็นพระพูดจาเรียบร้อยสำรวม จ๊ะๆ จ๋าๆ ระวัง จะเป็นอรหันต์เก๊ กิริยาพระจึงบอกอะไรไม่ได้ ที่พอจะบอกได้ก็คือคำสอน เพี้ยนหรือไม่เพี้ยน เพราะคำสอนออกมาจากจิต ถ้าไม่ถึงจิตไม่ถึงธรรม คำสอนก็จะเพี้ยนไปอีกแบบหนึ่ง เช่น นิพพานแล้วจิตกลืนหายไปกับอากาศธาตุ อันนี้เป็นคำสอนที่เพี้ยนสุดๆ ก็ขอให้ระวังให้จงดี

จริงๆ ข้อธรรมคำสอนที่ยกมาให้แสดงในวันนี้ เหมือนจะไม่เกี่ยวกัน แต่จริงๆ แล้วเกี่ยวกัน เพราะเมื่อผู้ใดเข้าถึงฐานของธรรมะ จนเกิดเห็นอริยสัจจ์ของจริงแล้ว บุคคลนั้นก็จะอยู่อีกฐานะหนึ่ง ต่างจากเดิมโดยสิ้นเชิง จากปุถุชน กลายมาเป็นอริยชน มีพระโสดาบันเป็นปฐม ทีนี้ คนที่ไม่รู้เรื่อง ไปดูหมิ่นดูถูกท่านเข้า เพราะไม่เห็นตามจริงว่าบัดนี้บุคคลนั้นจิตได้ข้ามโคตรจากปุถุชนไปสู่ความเป็นอริยชนแล้ว เห็นเพียงกิริยาภายนอกที่ยังเหมือนคนปรกติทั่วๆ ไป ไปแสดงอาการดูถูกดูหมิ่น กรรมหนักก็จะตกแก่คนที่ไปกระทำดังว่า อย่างไม่อาจจะหลีกหนีพ้นได้เลย

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓ วันพระ

● ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ นี้เองทำให้บุคคลเป็นพระอรหันต์

● ให้รู้ นโม นะ น้ำ โม ดิน (อิ อะ) อิติปิโสฯ อรหํ เมื่อรู้แล้วความรู้หาประมาณมิได้ อะ อิ สำคัญนัก เป็นคุณสมบัติของพระอรหันต์ฯ

ท่านทรงกลด : ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ นี่เองทำให้คนเป็นพระอรหันต์ หมายความว่าให้พิจารณากายนี้แยกส่วนออกไป ให้เห็นเป็นธาตุต่างๆ ดังที่เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมและหนังสือเล่มอื่นๆ มากมาย วันก่อนมีนักปฏิบัติธรรมปฏิบัติดีท่านหนึ่งส่งข้อความมาบอกว่า สงสารเพื่อนจริงๆ ได้หนังสือของท่านทรงกลดไปครบทุกเล่ม แต่ยังภาวนาไม่เป็น ไม่รู้จะภาวนาอย่างไร ไม่รู้จะพิจารณาอสุภะอย่างไร คือไม่รู้จะพิจารณากายอย่างไร

การพิจารณากายให้เป็นอสุภะก็ดี เป็นธาตุดินน้ำไฟลมก็ดี มันเรื่องเดียวกัน นักปฏิบัติที่ปฏิบัติดีท่านนี้บอกว่า ผู้ถามมีอาวุธครบมือแล้วแต่ไม่รู้จะใช้อย่างไร มันก็เหมือนกับคนส่วนหนึ่งในกลุ่มธรรมนี้แหละ มีหนังสือทุกเล่ม แต่ไม่เคยเปิดอ่าน หรืออ่านแล้วก็ไม่เคยนำมาใช้ สักแต่อ่านให้มันจบๆ ไป อ่านให้มันผ่านๆ ไป ร่างกายนี้มีแต่ของไม่สะอาด ตั้งแต่ผมขนเล็บฟันหนังไปจนถึงมันสมอง หรือที่เรียกว่าอาการสามสิบสอง หรือเป็นภาษาบาลีว่าเกศา โลมา นขา ทันตา ตโจ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง มังสัง เนื้อ นหารู เอ็นทั้งหลาย อัฏฐิ กระดูกทั้งหลาย อัฏฐิมิญชัง เยื่อในกระดูก วักกัง ไต หะทะยัง หัวใจ ยะกะนัง ตับ กิโลมะกัง พังผืด ปิหะกัง ม้าม ปัปผาสัง ปอด อันตัง ไส้ใหญ่ อันตะคุนัง สายรัดไส้หรือลำไส้เล็ก อุทะริยัง อาหารใหม่ กะรีสัง อาหารเก่า และมัตถะเกมัตถะลุงคัง เยื่อสมอง นี่คือการพิจารณาให้เห็นว่าสิ่งต่างๆ ที่

กล่าวมา นอกจากจะไม่สะอาดด้วยสีสัณฐานกลิ่นที่เกิดที่อยู่แล้ว มันก็เป็นแค่สักแต่ว่าธาตุ คือธาตุดิน คำว่าธาตุดินหมายถึงส่วนที่เป็นส่วนแข็งในร่างกายที่กล่าวมาคือธาตุดิน

ส่วนธาตุน้ำ จะเริ่มด้วยปิตตัง น้ำดี เสมหัง น้ำเสลด ปุพโพ น้ำเหลือง โลหิตัง เลือด เสโท เหงื่อ เมโท น้ำมันข้น อัสสุ น้ำตา วสา น้ำมันเหลว เขโฬ น้ำลาย สิงคานิกา น้ำมูก ละสิกา น้ำมันไขข้อ มุตตัง น้ำมูตร นี่คือรวมเรียกว่าธาตุน้ำ ท่องกันบ้างหรือเปล่า ก่อนนอนสาธยายกันบ้างไหม ดีกว่าเอาเวลาไปร้องเพลง ดูหนังซีรีย์เกาหลี หรือคุยไร้สาระกับคนโลกๆ ใครท่องได้ พิจารณาได้ ปลายทางก็คือพระนิพพาน นี่เป็นเรื่องที่สอนซ้ำๆ อยู่อย่างนี้ แต่คนส่วนใหญ่ก็ไม่นำพา จะเรียนลัดไปดับอวิชชากันเสียทีเดียว เลยโดนอวิชชามันดับมันน็อคเสียทุกราย ไม่ต้องโทษใครหรอก โทษตัวเองที่โง่ ปล่อยให้อวิชชามันหลอกเอาได้

ส่วนธาตุไฟในร่างกายก็คือความอบอุ่น คือไฟที่ช่วยย่อยอาหาร ธาตุลมก็คือลมหายใจเข้าออก ลมในท้อง คนเราประกอบด้วยธาตุทั้งสี่นี้ อันนี้ว่าด้วยหยาบๆ พิจารณาแยกธาตุให้ได้อย่างนี้ ให้ใช้ความคิดไปก่อน พอจิตได้ที่ มันจะสงบของมันเอง ใครภาวนาอย่างอื่นมา ถ้าจิตสงบแล้ว ก็ให้เอามาใช้พิจารณากายอย่างนี้ จะไปนอนตายอยู่กับพุทโธ หรือการภาวนาอย่างอื่น มันไร้ประโยชน์ ถ้าไม่พิจารณาอย่างนี้ ก็ตายเปล่าทุกรายไป เมื่อพิจารณาเข้าไป จิตสงบ คราวนี้มันจะเห็นเป็นธาตุปรากฏขึ้นในจิตจริงๆ ความเป็นสัตว์บุคคลตัวตนเราเขามันก็หมดไป มันสักแต่ว่าธาตุดินน้ำลมไฟเท่านั้น แล้วจิตมันก็จะถอนออกมาจากความยึดมั่นในกาย ถอนออกมาจากความยึดมั่นในความยินดีในกาย ความพอใจไม่พอใจ มันจะถอนออกมา ถอนออกจากความจำสัญญาในกาย ในความคิดปรุงแต่งต่างๆ ในตัวรู้หรือวิญญาณที่วิ่งรับรู้อยู่ตามทวารต่างๆ ผลก็

คือจิตถอนหลุดพ้นออกจากขันธ์ห้า กลายเป็นวิมุตติจิต วิมุตติธรรม นั่นคืออรหัตผลนั่นเอง

การพิจารณากายหรือกายคตาสติ จัดเป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐานอย่างหนึ่ง บอกไปในหนังสือแล้วว่า การปฏิบัติไม่จำเป็นต้องปฏิบัติทุกฐานของสติปัฏฐานสี่ ฐานใดฐานหนึ่ง ที่เราถูกจริต พิจารณาแล้วเกิดปัญญา การรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นในจิตก็ใช้ได้เหมือนกันหมด เพราะผลสุดท้ายก็เหมือนกัน นั่นคือความหลุดพ้นของจิต แม้จะพิจารณาได้ไม่ถึงขนาดจิตถอนออกมาจากความยึดมั่นในขันธ์ห้าทั้งหมดได้ แค่เห็นกายตามจริงอย่างนี้ ว่าสักแต่ว่าธาตุดินน้ำลมไฟ จิตหมดสงสัยในกาย มันจะรู้ของมันเองว่าหมดสงสัยเมื่อใดอย่างไร จะเห็นคนไม่ใช่คน เห็นเป็นเพียงธาตุเท่านั้น เวลาใครด่า ก็จะเห็นดินน้ำลมไฟมันด่าเราอยู่ คนที่เที่ยวโมโหดินน้ำไฟลม ก็มีแต่คนบ้าเท่านั้น มันจะรู้ทันอารมณ์ รู้ทันคนขึ้นมาเอง ตรงรู้ทันนั่นคือสติ แล้วจิตก็จะเรียนรู้ของมันไปเองตลอดทาง จนถึงพระนิพพานในที่สุด ถึงพระนิพพานก็คืออรหัตผล

ดังแสดงมาจะเห็นได้ว่า เริ่มต้นพิจารณากาย ก็ไปถึงอรหัตผลได้ เพราะมันก็คือทางที่จะทำให้สติมันโตได้เหมือนกันหมด เมื่อสติโต มรรคก็โต สติกล้า มรรคก็กล้า เมื่อมรรคกล้า ผลก็คือพระนิพพานอย่างมิต้องสงสัย มรรคผลนิพพานจึงเป็นครรลองของมันอยู่ในตัวเสมอ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๓ วันพระ

- เกิดความรู้อย่างพิเศษแล้วย่อมหาอานิสงส์ประมาณไม่ได้

ท่านทรงกลด : ความรู้พิเศษตามความหมายของหลวงปู่มั่น นั่นคือ ญาณทัสสนะ นั่นเอง หรือเรียกสั้นๆ ว่า "ญาณ" ญาณแปลว่าเครื่องรู้ ความรู้ที่ออกมาจากจิต เช่น ล่วงรู้เหตุการณ์ในอดีตบ้าง ที่เรียกว่าอตีตังสญาณ หรือเหตุการณ์ใน อนาคตบ้าง เรียกว่า อนาคตังสญาณ แต่ญาณหรือความรู้พิเศษ ใดๆ ก็สู้ อาสวักขยญาณไม่ได้ เพราะเป็นญาณที่รู้ว่ากิเลสดับแล้ว ภพชาติสิ้นแล้ว กิจที่ ควรทำเพื่อการนี้ไม่มีอีกแล้ว หรือญาณที่รู้ว่าบรรลุอรหัตผลแล้วนั่นเอง อานิสงส์ก็จะประมาณมิได้ หมายความไม่สามารถประมาณอานิสงส์แห่งการ เกิดความรู้พิเศษดังกล่าวได้ เพราะเป็นไปเพื่อการสิ้นภพสิ้นชาติ ความรู้พิเศษ มาจากไหน ข้อธรรมที่ยกมาให้สาธยายช่างตรงกับข้อธรรมที่ลงให้อ่านในวันนี้ เหลือเกิน ไม่มีคำว่าบังเอิญนะ ความรู้พิเศษทั้งปวงไม่ได้มาจากตำรา ไม่ได้มา จากการจดการจำ ไม่ได้มาจากผู้ใดพร่ำสอน แต่ความรู้พิเศษดังกล่าวมาจาก จิตหรือใจดวงเดียว

อย่างที่หลวงปู่ดูลย์ อตุโล บอกไว้ ธรรมทั้งปวงย่อมออกมาจากจิต หลวงปู่มั่น ก็บอก พบใจคือพบธรรม ถ้าเราพบใจพบธรรม ก็จะพบความรู้พิเศษของมัน เอง มากน้อยขึ้นอยู่กับการสั่งสมของแต่ละคนไม่เท่ากัน อย่างเราอ่าน พระไตรปิฎก พระบางรูป ระลึกชาติได้เพียงเจ็ดชาติบ้าง บางรูประลึกชาติได้ ร้อยชาติ บางรูประลึกชาติได้หมื่นชาติ บางรูปแสนชาติ บางรูประลึกได้นับ อสงไขย บางรูปบรรลุธรรม ระลึกชาติอะไรไม่ได้เลยก็มี แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือ ญาณที่รู้ว่าบรรลุธรรมแล้ว

การจะเกิดความรู้พิเศษเบื้องต้นต้องรักษาใจให้ได้ก่อน คนโลกๆ ก็จะรู้จักแต่ อารมณ์ หมายเอาอารมณ์ว่าใจ หมายเอาใจเป็นอารมณ์ หลวงปู่ชาบอก ใจก็ใจ

อารมณ์ก็อารมณ์ มันคนละอันกัน หรือหลวงตามหาบัวก็บอก จิตหรือใจกับขันธ์ห้า คือ รูปเวทนาสัญญาสังขารวิญญาณ มันแยกกันได้ จะเห็นได้เมื่อลงมือปฏิบัติ หมายความว่านั่งอ่านนั่งจำนั่งท่องอยู่ ไม่มีวันจะเห็นได้ ต่อให้ท่องปฏิจจสมุปบาทจนคล่องแคล่วก็ไม่มีวันจะเห็นตรงนี้ได้

ดังนั้น จึงเป็นไปไม่ได้เลยที่ก่อนตายเพียงแต่ได้ฟังปฏิจจสมุปบาทแล้วจะเห็นธรรม พบธรรม บรรลุธรรม เป็นเรื่องลวงโลกทั้งสิ้น แต่ก็ดีกว่าเปิดเพลงให้ฟังก่อนตาย อย่างน้อยคนตายเมื่อฟังปฏิจจสมุปบาท ก็จะระลึกถึงพระพุทธเจ้าระลึกถึงพระธรรม ถ้าไม่เคยทำกรรมหนักไว้ จิตก็อาจจะสงบ ตายแล้วไปสู่สุคติภูมิได้ คนตายถ้าไปดี ผิวหน้าจะอิ่มเอิบ เพราะเกิดปีติในขณะจิตที่ตายนั้นด้วยอำนาจปีติก็จะทำให้ร่างกายผิวพรรณผ่องใสได้ เพราะอำนาจปีติจะหลั่งสารแห่งความสุขส่งผลต่อร่างกายนั่นเอง แต่ในเรื่องธรรมะ ก็ยังโง่อยู่เหมือนเดิม ไม่ได้บรรลุอะไรหรอก

การจะบรรลุธรรม เห็นธรรม เกิดความรู้พิเศษหรือญาณ จะต้องเริ่มต้นที่รักษาใจให้ได้ก่อน โดยเบื้องต้นจะต้องรักษาความรู้สึกตัวทั่วพร้อม ความรู้สึกกลางๆ รู้ซื่อๆ รู้ซื่อๆ นะ ไม่ใช่รู้เซ่อๆ รู้ซื่อๆ กับรู้เซ่อๆ นี่ต่างกันราวฟ้ากับเหว รู้ซื่อๆ ที่หลวงปู่ทา จารุธัมโมสอน หมายถึงรู้แบบไม่ปรุงแต่ง คำว่าซื่อหมายถึงไม่ปรุงแต่งต่อเติม รู้ซื่อๆ กับรู้อยู่กับที่ แบบที่หลวงปู่ดูลย์สอน มันก็อันเดียวกัน ส่วนรู้เซ่อๆ ก็คือไม่รู้อะไรเลย คือความเฉย หรืออทุกขมสุขเวทนานั่นเอง ถ้ารู้ซื่อๆ หรือรู้อยู่กับที่ มันจะเกิดความรู้สึกตัวตื่นขึ้นมา จึงเรียกว่ารู้ตัวทั่วพร้อม บางคนเกิดมาแล้วแก่ตายไป ยังไม่รู้จักความรู้สึกตัวทั่วพร้อมเลย ความรู้สึกตัวหรือรู้สึกกลางๆ อันนี้แหละคือสติ คือทางสายกลาง ซึ่งสอนไปมากมายแล้ว

คนโลกๆ หรือใครๆ ที่บอกว่ารู้จักใจ ยังไม่รู้จักจริงทั้งนั้น คนที่รู้จักจักใจจริงมีแต่พระอริยะเจ้าเท่านั้น เพราะเมื่อเขาสามารถดำรงความรู้สึกตัว ความรู้สึกกลางๆ รู้ซื่อๆ รู้อยู่กับที่ไว้ได้ ขณะจิตนั้น ใจหรือจิตก็จะอยู่ที่เดียวกับความ

รู้สึกตัว ความรู้สึกกลางๆ รู้ซื่อๆ รู้อยู่กับที่ หรือสติโดยอัตโนมัติ จนเมื่อดำรงไว้ได้นานๆ ด้วยความเพียรที่ต่อเนื่อง เหมือนสายน้ำที่ไม่ขาดสาย วันหนึ่งจิตหรือใจกับสติก็จะตั้งมั่นเข้าด้วยกัน เกิดสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด หรือจะเรียกว่ามัคคสมังคีก็ได้ วันนั้นก็จะแยกจิตหรือใจออกจากขันธ์ห้าอารมณ์ได้ คราวนี้ก็จะเกิดความรู้หรือญาณพิเศษขึ้นมาเองว่าอันไหนจิตใจอันไหนอารมณ์ขันธ์ห้า

คำว่าญาณพิเศษนี้ไม่ใช่คิดเอาเอง หมายเอา ทึกทักเอา อย่างที่หลวงปู่มั่นบอก คิดก็ไม่ใช่ หมายเอาก็ไม่ใช่ ญาณกับความคิดมันคนละเรื่องกัน มันเป็นความรู้ที่ออกมาจากจิตเองโดยไม่ต้องคิด วันใดปฏิบัติไปถึง จะรู้เอง สิ้นสงสัยเอง ความรู้ที่ออกมาจากจิตหรือญาณนี้แหละ มันจะทำลายสังโยชน์ได้ ทำลายกิเลสได้ ความคิดทำลายสังโยชน์ไม่ได้ ต่อให้คิดพิจารณาจนลงแก่ใจแค่ไหน ก็ทำลายสังโยชน์ไม่ได้ วันนี้ลงแก่ใจ พรุ่งนี้ก็ไม่ลงแล้ว สงสัยใหม่อีกแล้ว ถ้าลงจริง ความสงสัยหรือวิจิกิจฉาจะหายไป เพราะวิจิกิจฉาเป็นหนึ่งในสังโยชน์เบื้องต้น

อย่างวันก่อน เอาเรื่องคนนั่งเผาร่างกายตนเองอยู่มาเล่าให้ฟัง ว่าทำไมไม่ใช่ทาง เพราะเข้าไปเล่น ไปปรุงแต่งทั้งสิ้น ไม่มีตรงไหนที่เรียกว่าญาณอะไรเลย วันนี้เผา พรุ่งนี้ก็ปรากฏขึ้นมาอีก ก็ต้องเผาอีก การไปกำหนดนั่งเผา กับการเห็นตามจริงคนละเรื่องกัน เห็นตามจริงได้จะต้องเกิดสัมมาสมาธิก่อน หมายความจิตต้องตั้งมั่นให้ได้ก่อน คำว่าจิตตั้งมั่นหมายถึงจิตแยกออกจากรูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ออกมาตั้งมั่น ไม่ใช่เข้าไปเล่นคลุกวงในแบบนั้น เข้าไปเล่นอยู่ จะออกมาตั้งมั่นได้อย่างไร พอจิตตั้งมั่น จึงจะเห็นตามจริง สมาหิโต ยถาภูตัง ปชานาติ เมื่อจิตตั้งมั่นก็จะเห็นรูปนามตามจริง ตรงนี้แหละจะเกิดญาณหรือความรู้พิเศษขึ้นมาล่ะ รู้แล้วรู้ตลอดไป ไม่กลับกลอกไปมา สังโยชน์เบื้องต้นคือสักกายทิฏฐิถูกทำลายตรงนี้ นี่คือญาณหรือความรู้พิเศษที่สำคัญยิ่งกว่าญาณอื่น เพราะเป็นญาณ

นำไปสู่การสิ้นภพสิ้นชาติ เมื่อเกิดญาณตรงนี้แล้ว สังโยชน์เบื้องต้นถูกทำลายแล้ว เบื้องหน้าก็คือพระนิพพานอย่างไม่มีเป็นทางอื่นไปได้ ญาณนี้แหละย่อมมีอานิสงส์ไม่มีประมาณสิ้นสุด เพราะไม่มีอะไรประมาณได้เท่ากับพระนิพพาน

บางคนก็สงสัยว่าแล้วการพิจารณากาย จะทำให้เกิดญาณได้อย่างไร คำตอบง่ายๆ ก็คือเมื่อเราพิจารณากายในแบบอย่างที่พระพุทธเจ้าสอน จิตหรือใจก็จะเบื่อหน่ายในกาย ผละออกมาจากความยึดมั่นในกาย มันผละออกมานะ ไม่ใช่เข้าไปคลุกวงในอยู่ ผละออกความความยึดมั่นในกาย ในขณะจิตเดียวกับที่ผละออกมาจากความยึดมั่นในความยินดีในกาย (นาม) แล้วมันก็มาตั้งมั่น แยกจิตหรือใจออกจากรูปนามได้เช่นกัน พบจิตพบใจพบธรรมเหมือนกัน การรักษาใจไว้กับสติก็ดี การระลึกรู้อยู่ในกายก็ดี เป็นไปเพื่อการพบใจพบธรรมเกิดญาณหยั่งรู้ในรูปนามขันธ์ห้า ส่วนญาณอื่นๆ เป็นเพียงผลพลอยได้ ไม่ได้เป็นไปเพื่อการสิ้นสังโยชน์ ญาณที่เห็นรูปนามตามจริงเรียกย่อๆ ว่ายถาภูตญาณทัสสนะ

ส่วนญาณที่หยั่งรู้อนาคต อดีต หรือวาระจิตคน ไม่ได้เป็นไปเพื่อพระนิพพาน ดังนั้นพระมากมายที่ได้ฌาน แต่ยังไม่บรรลุธรรม (เรียกว่าฌานโลกีย์) จึงสามารถที่จะมีญาณแบบที่ว่าได้ แต่พอพูดถึงธรรมะ พูดถึงพระนิพพาน พูดถึงจิตใจที่แท้จริง ก็จะพูดหรือสอนเพี้ยนๆ แปลกๆ ให้เห็นอยู่เสมอ แต่ถ้าได้ญาณที่เห็นธรรม จะสอนตรง เรียกว่าเป็นอุชุปฏิปันโน คือปฏิบัติตรง สอนตรง เป็นสงฆ์ที่สมควรกราบไหว้ได้ เพราะเป็นอริยะสงฆ์ที่แท้จริง พระที่สอนผิดๆ คือผิดทางปฏิบัติ ไม่ตรงต่อพระนิพพาน ยังไม่เป็นอุชุปฏิปันโน ตามหมายความของคำว่าสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ เรียกว่ายังเป็นสมมุติสงฆ์อยู่ แม้จะได้ฌานมีฤทธิ์มากมาย ก็ยังได้ชื่อว่าสมมุติสงฆ์อยู่ ลองไปดูบทสวดมนต์ก็ได้ ที่ว่าบุรุษมีสี่คู่ นับเรียงบุรุษได้แปด นั่นแหละคือสงฆ์ที่สมควรกราบไหว้อย่างแท้จริง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๓

- พิจารณาค้นกาย ตรวจกายถูกดีแล้ว ไม่เป็นปัญหาขึ้นมาได้ ถ้าไม่ถูก ย่อมเป็นปัญหาขึ้นมา

- ให้ม้างกายเป็นนิจนั้นดี อย่าให้มันหุ้ม

- ภายนอกให้ละเอียดเสียก่อน แล้วภายในจึงละเอียด

- สกลกายอันเดียวนี้แหละเป็นตัวธรรม

ท่านทรงกลด : เป็นเรื่องเดียวกัน จะขอขยายความในคราวเดียวกัน คำว่าค้นกาย ก็คือกายคตาสติดังที่แสดงไปมากมายแล้วนั่นแหละ ม้างกายก็คือรื้อกายออก แยกส่วนของกายออกเป็นดินเป็นน้ำ ส่วนที่แข็ง ส่วนนั้นก็เป็นดิน ส่วนไหนเหลวส่วนนั้นก็เป็นน้ำ เป็นธาตุดินธาตุน้ำ รื้อออกมาเป็นผมขนเล็บฟันหนังไปจนถึงเยื่อมันสมอง รวมแล้วเรียกว่าอาการสามสิบสอง

พอม้างออก รื้อออกมา ก็ไม่มีอะไรหุ้มกายอีกต่อไป ก็จะเห็นคนไม่ใช่คน เป็นเพียงธาตุทั้งสี่มาประชุมกันอยู่เท่านั้น เมื่อไม่มีอะไรหุ้ม ความเป็นคน ตัวตนเราเขาก็หมดไป เมื่อตรวจกาย พิจารณากายดีแล้ว จิตก็จะสงบขึ้นมา มันสงบได้จริงๆ เพราะเคยทำเห็นผลมาแล้ว

พิจารณากายให้เห็นเป็นสิ่งปฏิกูล เป็นของไม่เที่ยงต้องเสื่อมต้องพัง เป็นเพียงธาตุ พิจารณากลับไปกลับมาอย่างนี้ เรียกว่าตรวจกายถูกดีแล้ว จิตจะสงบ ถ้าพิจารณาไม่ถูก จิตย่อมเป็นปัญหาขึ้นมา คือไม่สงบ ที่จิตสงบเพราะมันเห็นกายตามความเป็นจริง กายคือภายนอก ถ้าพิจารณาเห็นละเอียดลงไปเป็นสักแต่ว่า

ธาตุ จิตคือภายในก็จะละเอียดระงับขึ้นมา จิตมันจะเบา เพราะเห็นความละเอียดของกาย ไม่ยึดมั่นในกาย ที่มันหนักก็เพราะอำนาจความยึดมั่น อำนาจอุปาทานในกาย ที่หลงรักหลงชังกันอยู่ทุกวันนี้ มันไปติดที่เปลือกคือหนังหุ้มทั้งนั้นแหละ ลองรื้อหนังออก จะเห็นว่าตนเองมันโง่แท้ เที่ยวหลงรักหลงชังกองขี้กองเยี่ยวกองเลือดกองเนื้ออยู่ มันหาตัวตนอะไรได้เสียที่ไหน ถ้าค้นคว้าในกายจนเห็นกายไม่มีอะไร จิตก็จะถอนออกมาจากความยึดมั่น ตรงที่จิตมันถอนมันผละออกมาตั้งมั่นนั่นแหละ ตรงนั้นคือธรรม กายคตาสตินำไปสู่การพบธรรม เห็นธรรมได้ เพราะเมื่อเบื่อหน่ายในกายแล้ว ก็ย่อมเบื่อหน่ายในความยินดีในกายไปด้วย จิตจะผละจากรูปจากนามออกมาให้เห็น พบจิตก็คือพบธรรม ท่านจึงว่าสกลกายอันเดียวนี้แหละเป็นตัวธรรม

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๓

● สัตว์เกิดในท้องมารดาทุกข์แสน กามเป็นของต่ำช้า เป็นของที่นำทุกข์เดือดร้อนฯ

● พระโมคคัลลาน์ สารีบุตร ล้วนแต่เกิดในตระกูลมิจฉาทิฐิ โมคคัลลาน์สั่งสอนแม่ไม่ได้เลยทีเดียวฯ

● พระโมคคัลลาน์ สารีบุตร พระองค์เกิดในตระกูลมิจฉาทิฐิ ดุจดอกบัวย่อมเกิดในตมฉันใด

ท่านทรงกลด : สัตว์ที่เกิดมาในท้องมารดานั้นทุกข์แสนสาหัส เพราะต้องนอนขดตัวอยู่ในท้องที่แคบๆ อาศัยอาหารจากสายรก มารดาเป็นผู้ให้อาหารอยู่ตลอดที่ยังอยู่ในครรภ์ ขณะเกิดก็ทุกข์แสนสาหัส ที่เคยแสดงไปว่าการเกิดเป็นทุกข์ เพราะขณะเกิด หากเป็นการเกิดแบบธรรมชาติสมัยก่อน มารดานั้นทุกข์แสนสาหัส บางคนก็เบ่งลูกขาดใจตายไปก็มี ส่วนทารกที่เกิดก็ทุกข์ทรมานมาก ร้องลั่นขณะที่เกิด ใบหน้าบิดเหยเกด้วยความเจ็บปวด ไม่มีเด็กทารกที่ไหนเกิดมาแล้วยิ้มร่าออกมาหรอก นี่แหละท่านว่าการเกิดมันเป็นทุกข์

เหตุที่หลวงปู่มั่นกล่าวว่ากามเป็นของที่ต่ำช้า ก็เพราะเหตุมีกาม จึงมีการเกิด ถ้าไม่มีกาม ก็ไม่มีการเกิด เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องทุกข์ ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย อย่างทุกวันนี้ ก็มีโรคระบาดโควิด ๑๙ ไม่รู้ว่าจะติดโรคร้ายตัวนี้เข้าวันไหน อยู่ด้วยความหวาดระแวง แล้วยังจะบอกว่าเกิดมาไม่ทุกข์อีกหรือ ความกลัว ความหวาดระแวง อยู่ไม่เป็นสุขนั่นแหละ คือตัวทุกข์แล้ว เพราะมีกาม จึงมีเกิด พอเกิดแล้ว ก็นำทุกข์เดือดร้อนมาให้สารพัด ต้องต่อสู้ดิ้นรน แก่งแย่ง

ตั้งแต่เกิดไปจนตาย เห็นแต่ทุกข์ทั้งนั้น มีแต่คนทางโลก คนหลงโลกเท่านั้น ที่ไม่เห็นทุกข์

คนที่เห็นว่าชีวิตนี้คือทุกข์ จัดว่าเป็นคนมีบุญวาสนาทางธรรม แบบพระโมคคัลลานะ กับพระสารีบุตร ทั้งสองคนไปนั่งดูการละเล่นกันตามปรกติ วันหนึ่ง มันถึงเวลาของมันขึ้นมา ต่างก็มองหน้ากัน แล้วบอกว่าเรามานั่งดูอะไรกันอยู่นี่ ควรจะแสวงหาโมกขธรรม ทางพ้นทุกข์กันดีกว่า เหมือนคนโลกที่นั่งดูหนังดูละคร ดูซีรีย์หนังเกาหลีแล้วติด จะมีใครสักกี่คนที่จะเป็นแบบพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร ที่ดูแล้ว รู้สึกเบื่อหน่าย ควรจะแสวงหาสุขที่ยั่งยืน อย่างหนังละคร พอเรื่องนี้จบ เรื่องใหม่ก็มา คอยตามดูเรื่อยไป ไม่รู้จักจบ วิ่งตามหาความสุขจอมปลอมกันอยู่ จนอายุห้าสิบหกสิบเจ็ดสิบก็ยังวิ่งตามหาความสุขจอมปลอมกันอยู่ ต่างกับพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร พอรู้สึกขึ้นมาเท่านั้น ก็ไปกราบลามารดาแสวงหาโมกขธรรม ทั้งสองได้ไปสำนักสัญชัยปริพาชก แต่ก็รู้สึกว่ายังไม่ใช่ ต่างก็ยังคงแสวงหากันอยู่ ได้ข่าวว่าที่ไหนมีคนบรรลุธรรม ก็ไปหากัน แต่ก็ยังไม่พบอยู่ดี

ทั้งสองตกลงกันว่า จะแยกกันไปหาผู้รู้ ใครได้บรรลุธรรมก่อน ก็จงมาบอกอีกฝ่ายหนึ่ง จนวันหนึ่ง พระสารีบุตรก็ได้มาพบพระอัสสชิ หลังจากติดตามดูสักพักหนึ่ง ก็เกิดความเลื่อมใสในกริยาของพระอัสสชิ ท่านจึงถามว่าใครเป็นอาจารย์ท่าน พระอัสสชิตอบว่าพระสมณโคดมเป็นศาสดาของเรา แล้วศาสดาของท่านสอนอย่างไรเล่า ท่านถามพระอัสสชิ พระอัสสชิก็ถ่อมตน บอกว่าเราเพิ่งบวชใหม่ พอจะแสดงธรรมได้แต่เพียงย่อๆ เท่านั้น พระอัสสชิแสดงย่อที่สุดว่า ธรรมทั้งปวงย่อมไหลมาแต่เหตุ พระพุทธเจ้าแสดงเหตุและการดับแห่งธรรมทั้งปวงนั้น เพียงแค่นี้พระสารีบุตรก็บรรลุโสดาปัตติผล แล้วท่านก็ร้องห้ามไม่ให้พระอัสสชิแสดงธรรมต่อ เพราะเกรงจะผิดสัญญาที่ให้ไว้กับพระโมคคัลลานะ บอกขอกลับไปบอกเพื่อนก่อน แล้วจะตามไปบวชกับพระศาสดา

ทำไมแสดงแค่นั้น พระสารีบุตรจึงบรรลุโสดาบันได้โดยง่าย แม้เมื่อพระสารีบุตรนำธรรมดังกล่าวไปแสดงแก่พระโมคคัลลานะๆ ก็บรรลุเช่นกัน แต่ตอนที่แสดงให้พระโมคคัลลานะฟัง ท่านไม่ได้แสดงย่อแบบที่ได้ฟังมา เรื่องนี้ไม่มีในพระไตรปิฎกหรอก หาฟังหาอ่านได้ที่นี่เท่านั้น

ตอนพระสารีบุตรฟังธรรมโดยย่อ ธรรมทั้งปวงย่อมไหลมาแต่เหตุ แค่นี้ท่านก็บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว เพราะท่านมีปัญญามาก มากถึงขนาดเป็นรองจากพระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น ท่านสงสัยมาตลอดว่าเจ้าอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่มันแล่นอยู่ในหัวของท่านมาจากไหน พวกนับถือพระเจ้า พราหมณ์ต่างๆ ก็บอกว่าพระเจ้า พระพรหมเป็นผู้สร้างให้ แต่พระสารีบุตรก็ไม่เชื่อ ยังสงสัยอยู่ ต่อเมื่อได้ฟังว่าอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดหรือธรรมารมณ์ทั้งปวง มันไหลมาแต่เหตุ เพราะมีเหตุจึงมีสิ่งเหล่านี้ตามมา เหตุก็คือการปรุงแต่ง การปรุงแต่งกับเหตุอันเดียวกัน เมื่อมีปรุงแต่ง ก็ต้องมีเสื่อมดับ

รูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ต่างๆ ที่พระสารีบุตรสงสัยมาตลอดว่ามันมาจากไหน พอมีพระอัสสชิมาบอกว่า มันมาจากการเหตุคือการปรุงแต่งนะ ถ้าไม่มีปรุงแต่ง มันก็ไม่มีเหตุ ไม่ปรุงแต่ง ก็ไม่เกิดธรรมคือรูปนามอารมณ์ต่างๆ ขึ้นมา ขณะจิตนั้น จิตท่านหยุดปรุงแต่ง หรือออกจากการปรุงแต่ง จิตเดิมสลัดออกมาจากการปรุงแต่ง ต้องหยุดปรุงแต่ง จิตเดิมจึงจะสลัดตัวออกมาตั้งมั่นให้เห็น พระสารีบุตรเกิดสภาวธรรมคือจิตท่านตั้งมั่นขึ้นมาในขณะนั้น ที่จิตท่านตั้งมั่นได้ เพราะจิตท่านไม่ปรุงแต่ง จิตท่านหยุดการปรุงแต่ง ออกจากสิ่งที่ปรุงแต่ง ก็จะพบสิ่งที่ไม่ปรุงแต่ง เรียกว่าดับเหตุ หยุดเหตุในขณะจิตนั้นได้ แต่ยังหยุดได้ไม่จริง แต่ขณะจิตนั้น จิตพระสารีบุตรก็ข้ามโคตรมาสู่จิตอริยชน แล้วจิตสลัดจากอุปาทานออกมาตั้งมั่น พบจิตพบธรรม เห็นรูปนามตามจริงว่าสักแต่ไหลออกมาจากเหตุคือจากจิตที่ปรุงแต่งขึ้นมาทั้งสิ้น และนี่คือข้อความที่พระสารีบุตรนำไปขยายให้พระโมคคัลลานะฟัง

ถ้าพระโมคคัลลานะได้ฟังธรรมฉบับย่อที่พระอัสสชิแสดงให้พระสารีบุตรฟัง ท่านไม่อาจจะบรรลุธรรมได้ เพราะปัญญาท่านไม่เท่าปัญญาของพระสารีบุตร พระสารีบุตรจึงต้องแสดงให้พิสดารคือแจกแจงให้ละเอียดยิ่งขึ้น ขณะที่พระสารีบุตรแสดงธรรมให้พระโมคคัลลานะฟัง ขณะนั้นท่านบรรลุโสดาบันแล้ว เห็นครรลองของพระนิพพานแล้ว ผู้ที่มีปัญญามาก พอบรรลุโสดาบัน ก็สามารถแสดงธรรมได้ลึกซึ้งวิจิตรกว่าพระโสดาบันทั่วไป พระพุทธเจ้าจึงไว้วางพระราชหฤทัยพระสารีบุตรให้แสดงธรรมแทนพระองค์อยู่บ่อยครั้งทีเดียว

หลังจากทั้งสองบรรลุโสดาบัน ต่างก็ไม่ลืมครูบาอาจารย์คือสัญชัยปริพาชก จึงไปชักชวนสัญชัยปริพาชกไปกราบพระพุทธเจ้า แต่ด้วยทิฏฐิมานะ สัญชัยไม่ยอมไป กลับถามทั้งสองว่า โลกนี้มีคนโง่หรือคนฉลาดมากกว่ากัน ทั้งสองตอบว่าคนโง่ย่อมมากกว่าคนฉลาด สัญชัยจึงบอกว่า นั่นแหละคนฉลาดย่อมไปหาพระพุทธเจ้า ส่วนคนโง่ที่มีอยู่มากกว่าจักมาหาเรา ลาภสักการะก็จะบังเกิดแก่เราเป็นจำนวนมาก โลกปัจจุบันก็เช่นกัน มีคนโง่มากกว่าคนฉลาดมากเหลือคณานับ ยิ่งความฉลาดในทางธรรม หาได้ยากยิ่งนัก เราจึงเห็นคนโง่เที่ยวไปสำนักโน่นนี่นั่น ไปหาพระอาจารย์รูปนั้นรูปนี้ โดยไม่รู้เลยว่าคำสอนที่พระรูปนั้นรูปนี้สอนมันผิดจากพระธรรมวินัยอย่างล่อแหลมเป็นอย่างยิ่ง

อย่างวันนี้มีศิษย์คนหนึ่ง ส่งคำสอนของพระป่ารูปหนึ่งมาให้อ่าน ตอนแรกเหมือนจะถูก แต่พอตอนหลังถึงคำว่า สุดท้ายกายกับจิตก็มารวมกัน อันนี้มันผิดจนไม่รู้จะผิดอย่างไร ศิษย์คนนี้ก็เก่ง รู้ว่าคำสอนอันนี้ไม่ถูกทาง ก็โมทนาสาธุกับเขาด้วยที่มีปัญญาเห็นชอบ แยกสิ่งที่ผิดจากถูกได้ เราปฏิบัติก็เพื่อชำระจิตให้บริสุทธิ์ อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ไม่ได้ปฏิบัติเพื่อให้จิตมารวมกับกาย นี่แสดงว่ายังแยกจิตออกจากขันธ์อะไรไม่ได้เลย พระรูปนี้ก็มีชื่อเสียงอยู่ มีลูกศิษย์มากมาย เป็นพระในพุทธศาสนา ไม่ใช่ว่าจะสอนถูกไปทุกรูป ถ้ายังไม่เห็นธรรมแบบพระสารีบุตร ไม่มีทางจะสอนถูกได้เลย มีแต่ชักพาคนไป

หลงทางเท่านั้นเอง ซึ่งก็มีจำนวนมาก หลงแล้วหลงเลย กู่เท่าไรก็ไม่กลับ หายากที่จะมีปัญญาเหมือนคนในกลุ่มธรรมกลุ่มนี้ ที่แสดงด่าๆ ไป แล้วออกจากกลุ่มไป นั้นก็คือพวกที่ยังหลงอยู่ หลงทางอยู่ พอแสดงสิ่งที่ถูกให้ก็ไม่พอใจ ขาดปัญญาทางธรรมที่จะพินิจว่าอันไหนถูกอันไหนผิด

จริงๆ คำสอนต่างๆ ลองไปเทียบเคียงกับหลวงปู่ชา หลวงปู่มั่น หลวงปู่ดูลย์ พระอรหันต์แท้ทั้งหลาย ก็จะลงรอยเดียวกัน ที่ผิดเพี้ยน บางทีก็เกิดจากการบันทึกธรรมของพระใกล้ชิดที่ยังไม่บรรลุธรรม อ่านก็รู้ทันทีว่า อันนี้บันทึกผิดมาแน่ๆ มันรู้ออกมาเอง ไม่รู้เหมือนกันว่ารู้ได้อย่างไร

อย่างพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พอบรรลุโสดาบัน ก็เกิดญาณคือความรู้ที่ตัดวิจิกิจฉาขึ้นมาในขณะจิตนั้น ท่านจึงไม่สงสัยเหมือนกับที่เคยไปหาอาจารย์คนนั้นคนนี้ที่เขาบอกบรรลุธรรม พอไปฟัง กลับมาก็ยังสงสัยอีก ความสงสัยไม่มีวันหมด แต่พอบรรลุโสดาบัน สักกายทิฏฐิเอย วิจิกิจฉาคือตัวสงสัยเอง มันถูกทำลายลงสิ้นแล้ว มันไม่สงสัยเหมือนเมื่อก่อน เพราะเกิดญาณทัสสนะเห็นตามจริงในรูปนามแล้ว ท่านก็หมดสงสัยในรูปนามขันธ์ห้าว่ามันมาจากไหน เพราะเห็นประจักษ์แจ้งต่อใจแล้วว่า มันมาจากจิตนี้เอง จะเรียกว่าท่านเห็นปฏิจจสมุปบาทก็ได้

ถ้าเห็นธรรม (ชั้นโสดาบัน) จะเห็นเลยว่ารูปนามมันไหลออกไปจากจิต มันเห็นอย่างนั้นจริงๆ มันเห็นอย่างนั้นจริงๆ ที่พระอัสสชิบอกว่าธรรมทั้งปวงย่อมไหลมาแต่เหตุ อ่านตั้งแต่ชั้นประถมมัธยม จำได้ว่าท่านสอนพระสารีบุตรอย่างนี้ ไม่รู้หรอกว่า คำว่าไหล มันไหลอย่างไร พอเห็นเข้าจริง เออ มันไหลจริงๆ ท่านจึงใช้คำว่ามันไหลมาแต่เหตุ เหตุก็คือจิตที่ปรุงแต่ง เราก็สิ้นสงสัยไปเหมือนกับพระสารีบุตรนั่นแหละ

พระสารีบุตรก็ดี พระโมคคัลลานะก็ดี ก่อนที่จะมายังสำนักพระพุทธเจ้า ท่านก็เกิดในตระกูลพราหมณ์ เป็นมหาเศรษฐี แต่มีความเห็นผิด จึงเรียกว่า เกิดในตระกูลมิจฉาทิฏฐิ เห็นว่าทุกอย่างเกิดจากการดลบันดาลของพรหม ของพระผู้เป็นเจ้า แต่จริงๆ ทุกอย่างเกิดจากเหตุทั้งสิ้น ไม่มีใครดลบันดาลอย่างนั้นอย่างนี้ได้ ตระกูลนอกพระพุทธศาสนา จึงเรียกว่าตระกูลมิจฉาทิฏฐิ แต่ถึงแม้ท่านทั้งสองเกิดในตระกูลมิจฉาทิฏฐิ ดุจดอกบัวเกิดในตม แต่ท่านก็หาทางโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำจนได้

ส่วนมารดาของทั้งสองท่าน เป็นมิจฉาทิฏฐิด้วยกันทั้งคู่ แต่ชะตากรรมกลับต่างกันราวฟ้ากับเหว กล่าวคือมารดาของพระโมคคัลลานะ มีจิตอกุศลในพุทธศาสนามาก พระโมคคัลลานะไม่สามารถโปรดได้ ต่อมาก็ได้ตายลง พระโมคคัลลานะจึงใช้ฤทธิ์ตรวจดูว่าไปอยู่ที่ไหน ก็ปรากฏว่าไปตกนรกหมกไหม้อยู่ ท่านก็ใช้ฤทธิ์ดับไฟนรก ไปโปรดมารดา มารดาผอมหิวโหย เหลือแต่หนังติดกระดูก ถูกไฟนรกเผาผลาญตลอดเวลา พอดับไฟได้ พระโมคคัลลานะก็ยื่นบาตรส่งอาหารให้ แต่นางไม่สามารถกินอะไรได้ ด้วยอำนาจบาปกรรมหนัก พระโมคคัลลานะก็กลับมาหาพระพุทธเจ้าๆ แนะว่าให้ทำบุญอาหาร ผลไม้ ดอกไม้ธูปเทียนแก่หมู่สงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์ที่จะมาประชุมกันในเวลาอันใกล้นั้น แล้วอุทิศมหาบุญนั้นให้มารดา นั่นแหละจึงโปรดได้

ส่วนมารดาของพระสารีบุตรมีบุญมากกว่านัก เพราะก่อนที่พระสารีบุตรจะนิพพาน ก็ลองย่องๆ ไปโปรดมารดาดู มารดาในขณะนั้นโกรธพระสารีบุตรมาก เพราะนอกจากตนจะทิ้งครอบครัว ทิ้งทรัพย์สมบัติไปบวช ไม่มีใครดูแลทรัพย์สมบัติมหาศาลของตระกูล ยังพาญาติพี่น้องออกบวชไปหลายคน พอเห็นพระสารีบุตรกลับมาหาตน ก็นึกดีใจว่าสงสัยจะมาสึกตอนแก่ กลับมาดูแลทรัพย์สมบัติกระมัง ตอนนั้น พระน้องชายคือพระจุนทะก็ติดตามมาด้วย ขณะนั้นใกล้จะถึงวาระสุดท้ายของพระสารีบุตรแล้ว เพราะอาการอาพาธ

กำเริบหนักมาก เลือดไหลออกจากปาก ไม่ยอมหยุด แต่เพราะประสงค์จะตอบแทนค่าน้ำนมเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิต ในชีวิตจริงๆ เพราะท่านจะไม่กลับมาเกิดอีกชั่วอนันตกาล ท่านจึงแข็งใจไม่ยอมนิพพานง่ายๆ เพราะยังไม่ได้โปรดมารดา

ขณะนั้น มารดาของท่าน แม้จะไม่พอใจการบวชของพระสารีบุตร แต่ก็อดเป็นห่วงลูกไม่ได้ แอบเดินเข้าไปดูที่ห้องนอนเดิมที่พระสารีบุตรอยู่ตอนที่ยังไม่ได้ออกบวช แล้วมารดาของพระสารีบุตรก็เห็นเทวดา เห็นพรหมมากราบพระสารีบุตรกันมากมาย ก็สงสัยว่าพวกเหล่านั้นเป็นใคร มาทีก็สว่างไปทั้งบ้านแล้วก็จากไป สงสัยว่าคนเหล่านั้นเป็นใครมากราบลูกเรา กราบแล้วก็ไป กราบแล้วก็ไป อดสงสัยไม่ได้ จึงเดินเข้าถามว่า เห็นมีใครมาเยี่ยม เขาเหล่านั้นเป็นใคร พระสารีบุตรก็บอกว่า เป็นท้าวมหาราช ท้าวสักกะ ท้าวมหาพรหม นางก็เกิดปิติขึ้นว่า เทวดา พรหมเหล่านั้น ต่างเป็นใหญ่ แต่กลับมากราบไหว้บุตรเรา บุตรเรามีอานุภาพถึงเพียงนี้เชียวหรือ แล้วจิตนางที่เคยดูหมิ่นพระพุทธเจ้าก็พลิกขึ้นมาว่า ขนาดบุตรเราที่เป็นเพียงพระสาวกยังมีอานุภาพเพียงนี้ แล้วพระพุทธเจ้าจะมีอานุภาพขนาดไหน จิตนางเกิดปิติอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนเลยในชีวิต พระสารีบุตรเห็นสีหน้านาง ก็รู้ว่าความคิดนางได้เปลี่ยนไปแล้ว จากเกลียดชังกลายเป็นศรัทธา

ท่านจึงใช้โอกาสครั้งสุดท้ายในชีวิตแห่งวัฏสงสาร แสดงธรรมให้มารดาฟัง จบพระธรรมเทศนา มารดาของท่านก็บรรลุโสดาปัตติผล ขณะจิตที่บรรลุ นางอุทานว่า ทำไมเจ้าจึงปล่อยเวลาล่วงเลยมาถึงป่านนี้ ทำไมเพิ่งมาแสดงธรรมให้แม่ฟัง ทำไมเพิ่งทำให้แม่ลิ้มรสกระแสธรรม กระแสพระนิพพานเล่า พระสารีบุตรทราบว่ามารดาตนบรรลุโสดาปัตติผลแล้ว ก็บอกกับตนเองว่า บัดนี้ เราได้ทดแทนค่าน้ำนมให้แก่แม่เราแล้ว ขณะนั้นใกล้สว่าง ท่านให้พระจุนทะเรียกประชุมสงฆ์ กล่าวขอขมาสงฆ์ และให้สงฆ์ขอขมาท่าน ท่าน

รับขมา แล้วท่านก็นอนนิพพานอยู่ตรงนั้น ฝ่ายมารดาของพระสารีบุตรกลับเข้ามาที่ห้องอีกครั้ง ไม่รู้ว่าพระสารีบุตรนิพพานแล้ว เห็นท่านนอนอยู่ไม่พูดไม่จา จึงเข้าไปจับที่หลังเท้า ก็รู้สึกเย็นชืด จึงรู้ว่าลูกตาย (นิพพาน) แล้ว นางเสียใจร้องไห้คร่ำครวญ ถึงกาลก่อนที่ไม่รู้คุณของพระพุทธศาสนา คุณของพระสารีบุตร บุตรของตน

พึงสำเหนียกว่า พระโสดาบันเพียงแค่ละสังโยชน์เบื้องต้นได้เท่านั้น ยังยึดอารมณ์ ยังละอารมณ์อะไรไม่ได้ เพียงแต่เห็นอารมณ์ตามจริง แต่ยังละไม่ได้ เพราะชั้นเห็นกับชั้นละ มันคนละชั้นกัน มารดาของพระสารีบุตรก็เช่นกัน แม้จะบรรลุโสดาบัน แต่ก็ยังละอารมณ์อะไรไม่ได้ (จะเริ่มละได้เมื่อเข้าสู่อนาคามีมรรค) ท่านจึงร้องไห้คร่ำครวญ นึกถึงคุณของพระสารีบุตร แต่นางก็โชคดีกว่าใครอีกหลายพันล้านคน ที่ก่อนบุตรตนจะตาย ยังได้ฟังธรรมจากบุตร จนบรรลุโสดาปัตติผล

พวกเราก็เช่นกัน ไม่ควรปล่อยเวลาให้เนิ่นนานไปแบบมารดาของพระสารีบุตร เพราะมัจจุราชไม่มีการต่อรองกับใคร และก็ไม่ใช่ว่าจะมีบุญแบบมารดาของพระสารีบุตร ให้ใช้เวลาทุกขณะให้มีค่า อย่าหายใจทิ้งไปเปล่าๆ ให้มีสติกำกับในทุกอิริยาบถ พระสารีบุตรก็ไปนิพพานแล้ว พระโมคคัลลานะก็ไปนิพพานแล้ว (ท่านนิพพานหลังพระสารีบุตร ๑๕ วัน) หลวงปู่ครูบาอาจารย์ที่เราเคารพทั้งหลายก็ไปนิพพานกันหมดแล้ว เราจะมามัวหลงโลกที่มีแต่เรื่องไร้สาระอยู่อย่างนี้หรือ ควรจะมุ่งหน้าเจริญสติ ปฏิบัติภาวนา มุ่งตรงต่อพระนิพพาน

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

● เรื่อง กัมมัฏฐาน ๕ ภาวนาให้มาก ในร่างกาย เห็นอสุภะเป็นยาปรมัตย์แก้จิตพระเณรที่บรรพชาอุปสมบท ล้วนแต่พระอุปัชฌายะให้กรรมฐาน ๕ มาทั้งนั้น เป็นหลักสำคัญที่กุลบุตรจะภาวนา รู้แจ้งในรูปธรรมเป็น สันทิฏฐิโก เห็นเอง เบื่อหน่ายรูปธรรม อรูปธรรม แลเห็นนามธรรมไปพร้อมกัน

● ปัญจวัคคีย์นั้นทางปรมัตถ์ว่า หัว ๑ แขน ๒ ขา ๒ เป็นห้า ภิกษุแปลว่าคนต่อยกิเลส ปัญจวัคคีย์ก็เป็นภิกษุเหมือนกะเราฯ

● ท่านพิจารณาร่างกระดูกได้ ๕๐๐ ชาติมาแล้ว ตั้งแต่เกิดเป็นเสนาบดีเมืองกุรุราชเป็นอุบาสก ถึงพระรัตนตรัย

ท่านทรงกลด : โอวาทอันนี้ของหลวงปู่มั่น ก็ไม่ต้องขยายความอะไรมาก ท่านสอนให้พิจารณากายให้มาก ผมขนเล็บฟันหนัง คือกรรมฐานห้าที่พระอุปัชฌาย์บอกแก่ภิกษุบวชใหม่ เพราะธรรมดาภิกษุบวชใหม่ จะมีจิตใคร่ไปทางกามคุณ ท่านจึงสอนให้พิจารณาผมขนเล็บฟันหนังก่อน ให้เห็นเป็นของไม่สะอาด จะได้เบื่อหน่ายในกาย จิตจะได้สงบ ไม่ส่งส่ายไปทางกามคุณ เรื่องกายนี้หลวงปู่มั่นจะสอนให้ภิกษุพิจารณาเป็นส่วนใหญ่ ตัวท่านเองก็พิจารณาอยู่ห้าร้อยชาติ จนมาชาติปัจจุบันในชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย

ศิษย์หลวงปู่มั่นส่วนใหญ่เมื่อภาวนาพุทโธจนจิตสงบแล้ว ท่านไม่ให้ติดตรงความสงบนั้น ให้เดินต่อด้วยการพิจารณากายเสีย แต่ก็ไม่ได้จำกัดทุกรูปเสมอไป อย่างหลวงปู่ดูลย์ ท่านก็ดูจิต ไม่ได้พิจารณากายอะไร หลวงปู่มั่นท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร หรือหลวงปู่ลี วัดอโศการาม ท่านก็สอนอานาปานสติ มีพระไปฟ้องหลวงปู่มั่น ท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร เพราะในความเป็นจริง สติปัฏฐานสี่ไม่ได้มีเฉพาะการพิจารณากายแต่อย่างเดียว หรืออย่างหลวงปู่เทียน ท่านก็สอนเรื่อง

ความรู้สึกตัว หลวงปู่ชาจะสอนเน้นให้มีสติรู้เท่าทันอารมณ์ยินดี ยินร้าย หรือเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่นเอง สำหรับแนวทางที่ให้ไว้ ก็สามารถทำไปด้วยกันได้ ข้อสำคัญก็คือขอให้เป็นเรื่องสติ เป็นใช้ได้หมด เพราะสุดท้ายจิตจะต้องหดตัวมาอยู่กับสติ

พิจารณากาย ระลึกรู้เพื่อให้รู้เท่าทันกายว่ามันไม่ใช่ของสะอาดนะ เป็นของไม่เที่ยงนะ เป็นสักแต่ว่าธาตุดินธาตุน้ำนะ พอรู้เท่าทันเห็นตามจริง จิตก็จะหดตัวเข้ามา คำว่าจิตหดตัว หมายถึงจิตผละจากความยึดมั่นในกายออกมา หรืออย่างดูจิต ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น พอเห็นการปรุงแต่ง จิตจะหยุดการปรุงแต่งโดยอัตโนมัติ จะไม่ไหลตาม หรือที่หลวงปู่ดูลย์เรียกว่าส่งจิตออกนอก ออกจากจิตที่ปรุงแต่ง ก็จะพบจิตที่ไม่ปรุงแต่งหรือจิตเดิมนั่นเอง พระสารีบุตรกับหลวงปู่ดูลย์ก็บรรลุธรรมด้วยนัยเดียวกัน หรือหลวงปู่เทียนก็สอนตรงๆ เลย ให้รู้สึกตัวขึ้นมา ตรงรู้สึกตัว ตรงนั้นจิตหยุดปรุงแต่ง จิตหดตัวมาอยู่กับรู้

ในหนังสือธรรมะจากใจก็เคยเขียนไว้ว่า สติคือตัวที่หยุดการปรุงแต่งของจิต เป็นเครื่องทำลายการปรุงแต่งของจิต คิดเท่าไรก็ไม่รู้ จะรู้เมื่อหยุดคิด นี่หลวงปู่ดูลย์สอนไว้ คิดก็คือปรุงแต่ง หยุดคิดก็คือหยุดปรุงแต่ง หรือหลวงปู่ทา จารุธัมโม ท่านก็สอน ให้รู้ซื่อๆ รู้ซื่อๆ ก็คือรู้แบบไม่ปรุงแต่ง หลวงปู่ดูลย์ก็สอนอีก ให้รู้อยู่กับที่ ถ้ารู้อยู่กับที่ได้ ก็จะไม่ปรุงแต่ง หลวงปู่ชาก็สอนรู้เท่าทันอารมณ์ยินดียินร้าย พอรู้เท่าทัน จิตก็ผละจากอารมณ์ยินดียินร้าย จิตจะเป็นกลางขึ้นเองโดยอัตโนมัติ จิตเป็นกลาง จิตหยุดปรุงแต่ง อันเดียวกัน ดังนั้นการปฏิบัติถ้าอิงสติแล้ว เป็นอันถูกหมด อย่างที่สอนๆ ไป ให้พิจารณากายบ้าง รู้สึกตัวบ้าง รู้อยู่กับที่บ้าง รู้เท่าทันอารมณ์บ้าง รู้เท่าทันจิตที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่นบ้าง เพราะพระพุทธเจ้าท่านก็สอนว่าเห็นกายในกายบ้าง เห็นเวทนาในเวทนาบ้าง เห็นจิตในจิตบ้าง พอเห็นมากๆ เข้า ธรรมก็จะปรากฏขึ้นมาแก่ใจเอง คราวนี้ จิตก็จะเดินธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานของมันเองโดยไม่ต้องคอยกำหนดบังคับแต่อย่างใด

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๓

- เรื่องของโลกย่อมมีการยุ่งอยู่เรื่อยๆ มาตั้งแต่ไหนๆ

- ในโลกนี้เป็นอนัตตาหมด ไม่มีต้นไม้และภูเขา วิปัสสนาลบล้างหมด ไม่มีเชื้อโรคอยู่ในโลกชื่อว่า โลกุตระ

- พระองค์แสดงอนุปุพพิกถาไปโดยลำดับ ยกทานขึ้นก่อนดุจบันได ขึ้นต้น แม้ฉันใด โลกุตระ โลกีย์ก็ดี ก็ต้องเจริญต้นขึ้นไปก่อน ไม่เจริญขึ้นต้นไป ก่อนเป็นผิด จะกระโดดขึ้นสูงทีเดียวไม่ได้ตายกัน

- ปัญญามีสัมปยุตทุกๆ ภูมิ กามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร โลกุตระ เหล่านี้ล้วนแต่มีปัญญาประกอบ ควรที่เป็นเสียมก็เป็น ควรที่เป็นขวานก็เป็น ส่วนที่เฉยๆ เรื่อยๆ นั้น เช่น เหล็กเป็นแท่งกลม จะเอามาใช้อะไรก็ไม่ได้ นี่ฉันใด

ท่านทรงกลด : สำหรับโอวาทธรรมของหลวงปู่มั่นในวันนี้ ก็ไม่ต้องอธิบายอะไรมาก เพราะท่านก็ได้อธิบายอยู่ในตัวอยู่แล้ว อย่างที่ว่าเรื่องของโลกย่อมมีการยุ่งอยู่เรื่อยๆ มาตั้งแต่ไหนๆ อันนี้ก็หมายความว่า จะสมัยนี้หรือสมัยไหน มันก็ยุ่งเหมือนกันหมด สมัยพุทธกาล สมัยสุโขทัย อยุธยา หรือรัตนโกสินทร์ มันก็ยุ่งเหมือนกัน มันไม่ใช่เพิ่งจะมายุ่งเอาตอนนี้ อย่างเรื่องโรคระบาด ไม่ใช่ว่าเพิ่งจะมามีเอาวันนี้ ในสมัยก่อนก็มี คร่าชีวิตคนไปมากมายหลายล้านคน เรื่องการเมืองการทหาร ก็ยุ่งไม่ได้แตกต่างกัน คนก็โหดไม่แพ้กัน บางคนอ่านข่าว บอกสมัยนี้คนจิตใจโหดร้ายจัง ฆ่าลูกบ้าง ฆ่าพ่อฆ่าแม่บ้าง นี่คือคนที่ไม่มีปัญญา เพราะในสมัยก่อน คนก็ฆ่าลูก ฆ่าพ่อฆ่าแม่กัน ไม่ได้แตกต่างกัน ตราบ

ใดที่คนยังมีกิเลส คนก็ไม่ได้ต่างกัน ถ้าทำกันไว้ จองเวรกันไว้ ก็ต้องมาทวงคืนกันเป็นธรรมดา บางคนบอก แค่มือถือเครื่องเดียว ทำไมคนเราถึงขนาดลงมือฆ่ากันได้ มันเป็นเพราะเขามีกรรมต่อกัน ถ้าไม่มีมือถือให้เป็นเหตุ ก็มีเหตุอื่นให้เขาฆ่ากันอยู่ดี

ผู้ที่คิดว่าบ้านเมืองจะเรียบร้อย ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น มีแต่คนรวยเสมอกัน อันนั้นมันยิ่งกว่าฝันกลางวันเสียอีก มันไม่มีทางเป็นไปได้หรอก คนเรามันประกอบกรรมมาไม่เหมือนกัน จะให้คนที่ไม่เคยให้ทาน เป็นคนรวย มันเป็นไปไม่ได้ ให้เงินเขาไปสักสิบล้าน ไม่นานก็หมด ถ้าคนยังเบียดเบียนกันอยู่ โกงกันอยู่ ผิดลูกผิดเมียกันอยู่ โกหกกันอยู่ ดื่มสุรากันอยู่ จะสร้างโรงพยาบาลสักล้านโรง เปลี่ยนรัฐบาลสักร้อยรัฐบาล มันก็ไม่มีทางจะทำให้คนกินดีอยู่ดี ไม่เจ็บไม่ป่วยได้หรอก ธรรมดาของโลกย่อมจะยุ่งอยู่เสมออย่างคนเอาเปรียบกัน คนถูกเอาเปรียบก็จองเวร ทั้งๆ ที่เขาเองก็เคยเอาเปรียบคนที่เอาเปรียบเขามาก่อน มันก็จองเวรกันไม่สิ้นสุด แล้วมันจะเอาความไม่ยุ่งมาจากไหน ที่โลกมันยุ่ง ก็เพราะไม่รู้จักอารมณ์ตามความเป็นจริง คนโลกมันวิ่งตามอารมณ์อยู่ทุกขณะจิต จะเอาความสงบมาจากไหน มันก็ยุ่งอยู่อย่างนั้นแหละ โลกยุ่ง เราก็อย่าไปยุ่งตามโลก ก็เท่านั้นเอง

พวกที่ไม่มีปัญญา ก็จะคิดว่า พอบอกว่าไม่ยุ่งตามโลก ก็คือเก็บตัวอยู่คนเดียวไม่ยุ่งกับใคร อันนี้ก็สอนไปมากมายว่าโลกที่แท้ก็คืออารมณ์เรานี่แหละ เห็นพอมีอารมณ์ ก็ยุ่งกันทุกที ที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ แล้วหยุดจิต ไม่วิ่งตามอารมณ์ได้หายากเต็มที ตราบใดที่ยังไม่นิพพาน เราก็ยังต้องเกี่ยวข้องกับโลกอยู่ แต่ทำจิตให้อยู่เหนือโลก ที่เรียกว่าโลกุตระจิต โลกยุ่งก็ยุ่งไป แต่จิตเรานี้เยือกเย็นสบายสงบ ที่หลวงปู่ชาเรียกว่าอยู่เหนือเวทนานั้นแหละ

ถ้าเห็นโลกนี้เป็นอนัตตา อย่างที่หลวงปู่มั่นบอก มันก็ไม่ยุ่ง มันไม่มีต้นไม้และภูเขา วิปัสสนาลบล้างหมด ลบล้างอย่างไร มันลบล้างด้วยความเห็นถูกหรือสัมมาทิฏฐิ เห็นว่าทุกอย่างมันสักแต่ปรุงแต่งสมมุติขึ้นมาเท่านั้น ต้นไม้ก็สมมุติ ภูเขาก็สมมุติ เมื่อเห็นทุกอย่างด้วยญาณทัสสนะว่าเป็นสมมุติ หาตัวตนไม่ได้ เป็นอนัตตา จิตก็หลุดออกจากโลก จากภูเขา จากต้นไม้ จากรูปจากนาม ไปอยู่อีกโลกหนึ่งที่แม้แต่เชื้อโรคก็ไม่มี

โลกนั้นเรียกว่าเหนือโลก หรือโลกุตระ คำว่าไม่มีเชื้อโรค หมายความไม่มีสิ่งปรุงแต่ง หลวงปู่มั่นเปรียบเทียบเชื้อโรคเป็นสิ่งที่มีชีวิตที่เล็กที่สุด มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ว่าในโลกุตระ แม้เชื้อโรคก็ไม่มี หมายความว่าไม่มีการปรุงแต่งแม้แต่อณูเดียว

ส่วนการจะไปสู่โลกุตตระนั้น ก็ต้องปฏิบัติไปตามลำดับ ดุจพระพุทธเจ้าแสดงอนุปุพพิกถา คือแสดงธรรมไปตามลำดับ ยกทานขึ้น ตามด้วยศีล และภาวนา การปฏิบัติก็เช่นกัน ต้องค่อยๆ ศึกษาเรียนรู้ไปทีละลำดับ เริ่มต้นที่มรรคมีองค์แปด เริ่มต้นที่สติ จู่ๆ จะข้ามไปดับอวิชชาเลย ไม่มีทางเป็นไปได้ ดับด้วยความคิดก็พอได้อยู่ คนที่ดับอวิชชาได้ มีแต่พระอรหันต์เท่านั้น เห็นบางสำนักดับอวิชชากันสลอน แต่ยังครองเหย้าครองเรือน บ้างก็บอกว่า เด็กคนนี้ดับอวิชชาได้แล้ว ก็มี ก็น่าสลดใจจริงๆ เรื่องสติที่แท้จริงหรือสัมมาสติยังไม่รู้เรื่อง ริข้ามไปดับอวิชชากันได้แล้ว

บางคนทำสมาธิ แล้วเกิดนิมิตระเบิดกระจกบ้าง กายระเบิดบ้าง โลกระเบิดบ้าง คิดว่าทำลายอวิชชาได้แล้ว บรรลุอรหัตผลกันแล้ว หารู้ไม่ว่ายังโง่เหมือนเดิม หรืออาจจะโง่กว่าเดิมก็ได้ คือหลงว่าตนบรรลุธรรมขั้นสูงแล้ว ไม่ต้องทำอะไรแล้ว

ในการปฏิบัติภาวนา เรื่องสติเรื่องปัญญา ต้องประกอบในทุกขณะจิต คำว่าสัมปยุตหมายถึงทุกๆ ภูมิที่จะละ ต้องประกอบไปด้วยปัญญารู้เท่าทันทั้งนั้น กามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร หมายถึงภูมิที่ข้องเกี่ยวข้องกับกาม รูปพรหม พรหมที่ประกอบด้วยรูป พรหมที่ไม่มีรูป จะต้องมีปัญญาประกอบรู้เท่าทันว่านั่นยังไม่ใช่นิพพาน บางคนภาวนาแล้วตัวกายหายหมด คิดว่าบรรลุอรหัตผลแล้ว หารู้ไม่ว่านั่นมันแค่พรหมไม่มีรูปอย่างหนึ่งเท่านั้น ต้องมีปัญญารู้เท่าทันไม่หลงเข้าไปยึดในภูมินั้นๆ ปัญญาเปรียบเหมือนเสียมหรือขวานด้านที่คม จึงจะใช้ได้ ส่วนที่เฉยๆ เช่น เหล็กแท่งกลม เอามาใช้ไม่ได้ เฉยๆ ทื่อๆ ก็คือสภาพจิตที่เป็นฌานต่างๆ นั่นเอง

พระบางรูปภาวนาแล้วไปติดอารมณ์เฉยที่เรียกอุเบกขารมณ์ เป็นอารมณ์ในฌาน มันแข็ง ทื่อ เฉย ขาดปัญญากำกับ ก็ติดอยู่ตรงนั้น คิดว่าตนถึงที่สุดแห่งพรหมจรรย์แล้ว บรรลุอรหัตผลแล้ว ลูกศิษย์ลูกหาก็มากมายอยู่ ก็พากันหลงในคำสอนที่ผิดๆ นั้นอย่างถอนตัวไม่ขึ้น ก็พากันไปเป็นพรหม น่าเสียดายเกิดมาพบพระพุทธศาสนา แต่กลับไปได้แค่พรหม จะมีประโยชน์อันใดกับการมาบังเกิดของพระพุทธเจ้าเล่า เพราะก่อนหน้าพระพุทธเจ้าจะบังเกิดขึ้นในโลก เขาก็ภาวนาแบบพรหม แบบฤษีกันอยู่ดาษดื่นแล้ว

ดังนั้นในการภาวนา เรื่องปัญญาจึงสำคัญที่สุด อย่างคนในทีมงานก็ดี หรือในกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งก็ดี ก็มีปัญญามากแล้ว สามารถแยกแยะคำสอนผิดคำสอนถูกได้ การสามารถแยกแยะได้เช่นนี้ นี่คือปัญญาบารมีที่สำคัญที่สุด คนทำบุญทำทานสร้างพระสร้างวิหารมีมากมายก่ายกอง แต่หาคนที่มีปัญญาแยกแยะคำสอนผิดถูกได้ มีเพียงกำมือเดียว คนที่แยกแยะมีปัญญาได้เช่นนี้ เบื้องปลายก็คือพระนิพพานอย่างมิต้องสงสัย เหตุเพราะเขาประกอบเหตุไว้ดีแล้ว เหตุนั้นก็คือมีความเห็นชอบหรือสัมมาทิฏฐินั่นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๓ วันพระ

ท่านทรงกลด : วันนี้วันพระ วันออกพรรษา ขอให้ตั้งใจฟังธรรมให้จงดี วันออกพรรษา จังหวัดที่อยู่ริมแม่น้ำโขงบางจังหวัด ก็จะมีการเที่ยวชมบั้งไฟพญานาคกัน เรื่องพญานาคเป็นเรื่องที่มีจริง พระพุทธเจ้าหรือครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ประสบพบเห็น ไม่ได้โกหกเราหรอก เพียงแต่เราปฏิบัติไปไม่ถึง ก็คิดว่ามันไม่มี เราไม่เห็น ก็เลยคิดว่าคนอื่นไม่เห็นเหมือนเรา ลองปฏิบัติถึงจะหายสงสัยในสิ่งที่พระพุทธเจ้าหรือครูบาอาจารย์กล่าวไว้ วันพระวันนี้มีหลายโอวาทที่ยกมาให้ขยายความ

● ภูเขาสูงที่กลิ้งมาบดสัตว์ให้เป็นจุณไปนั้นอายุ ๗๐ ปี แล้วไม่เคยเห็นภูเขา เห็นแต่ชาติทุกข์ ชราทุกข์ พยาธิทุกข์ มรณทุกข์ เท่านั้นแล ทิฐิมานะเป็นภูเขาสูงหาที่ประมาณมิได้

หลวงปู่มั่นพูดถึงภูเขาหมายถึงชีวิตของมนุษย์โดยประมาณมีอยู่ ๗๐ ปี แต่หลวงปู่บอกว่าไม่เคยเห็นชีวิต ไม่เห็นอะไรจะเป็นคนเป็นสัตว์ เห็นแต่ทุกข์ที่อยู่ในคนในชีวิตของคนนั้น ทุกข์ที่เกิดมา ทุกข์ที่แก่ชราลงไป ทุกข์ที่เจ็บป่วยและทุกข์เพราะความตาย ท่านเห็นแค่นั้น และกล่าวว่าภูเขาที่สูงหาประมาณไม่ได้ก็คือทิฐิมานะคน เพราะคนใดที่ทิฐิมานะแรงกล้าแล้ว ก็สอนไม่ได้ ต้องปล่อยทิ้งไป เหมือนดอกบัวเหล่าที่สี่

คนจบสูงๆ มีการศึกษาดีๆ มีการงานดี เกิดมาร่ำรวย คนเหล่านี้ก็จะติดสุข ติดความรู้ ติดตำแหน่งหน้าที่การงาน บางคนเรียนมามาก ไม่ฟังใคร สอนไม่ได้เลย ต้องปล่อยให้แก่ตายไปแบบโง่ๆ คงมีแต่ผู้ที่มีบุญวาสนาทางธรรมสูงเท่านั้น ที่เข้ามาให้เราสอน ตั้งจิตอธิษฐานไว้กับพระพุทธเจ้าว่า ขอให้พบคนที่สอนได้ไปพระนิพพานเท่านั้น คนที่สอนไม่ได้ ขอให้อย่าได้พบ ถ้าพบก็อย่าอยู่ให้ออกไปเสีย เพราะจะเสียเวลาในการสอนเปล่าๆ บางคนก็คิดว่าฉันเป็น

ลูกศิษย์พระอรหันต์องค์นั้นองค์นี้แล้ว ไม่ฟังใครแล้ว ธรรมคนอื่นที่แย้งกับอาจารย์ตน ล้วนผิดหมด หารู้ไม่ว่า พระอรหันต์ที่ตนนับถือศรัทธา บางทีก็เป็นอรหันต์เทียม แล้วก็เห็นคำสอนที่ถูกเป็นผิด เห็นผิดเป็นถูก

ดังเคยมีเรื่องตลกที่เคยเล่าให้ฟังว่า เคยเอาธรรมะไปลงในกลุ่มธรรมกลุ่มหนึ่งลงมาเป็นเวลานาน แล้ววันหนึ่ง คงเห็นว่าคำสอนของเราไม่ถูกต้อง เลยเอาเราออกจากกลุ่มแบบไม่รู้เนื้อรู้ตัว พอวันต่อมา ก็กลับเอาธรรมที่เราแสดง ซึ่งมีคนเอาไปลงไว้ในเพจธรรมะครูบาอาจารย์ มาลงให้คนในกลุ่มธรรมนั้นอ่าน เพราะเข้าใจว่าเป็นธรรมที่ครูบาอาจารย์แสดง ก็ตลกดีเหมือนกัน เห็นแล้วก็อดสมเพชไม่ได้ นี่คืออำนาจของทิฐิมานะ ตัวนี้แหละขวางกั้นมรรคผลดีนักแล ทิฐิมานะมันทำอะไรได้ทุกอย่าง ก่อกรรมหนักกรรมเบาอะไรได้หมด ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะทิฐิมานะตัวเดียว เรื่องทิฐิมานะกับเรื่องมุมานะ แม้ภาษาจะคล้ายกัน แต่ความหมายก็คนละเรื่องกัน ทิฐิมานะ เป็นภาษาทางธรรม แต่มุมานะ หมายถึงการขยันสร้างฐานะด้วยตัวเอง ไม่พึ่งพาใคร เป็นภาษาในความหมายทางโลก คนละเรื่องกัน อันนี้ก็มีคนฝากถามมาก ก็ตอบไว้ตรงนี้

● พุทธองค์เกิดในป่าลุมพินีวัน ปลงสังขารในป่า ให้โอวาทปาติโมกข์ในป่า ตรัสรู้ในป่าเปลี่ยว นิพพานในป่าเปลี่ยว วิจัยธรรมในป่า ชนะมารในป่า ธรรมทั้งหลายล้วนแต่เกิดในป่า เป็นธรรมราคาสูง ธรรมโลกุตระเหนือโลกีย์

หมายความว่า ท่านต้องการให้เห็นคุณค่าของป่า ว่าพระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน ก็ล้วนแต่ในป่าทั้งสิ้น ป่าก่อกำเนิดพระอรหันต์มากมาย เมื่อบรรลุธรรมแล้ว จิตก็เข้าถึงโลกุตรธรรม อยู่เหนือโลก ท่านจึงพอใจในการอยู่ป่ากว่าสิ่งใด อันนี้ท่านคงหมายถึงสั่งสอนพระลูกศิษย์ให้พอใจต่อการอยู่ป่า ต่อการธุดงค์แบบพระมหากัสสปะ การอยู่ในป่าเปลี่ยวนี้ ถ้าใครไม่เคยไปอยู่ แนะนำให้ไปลองอยู่นะ แต่ถ้าเป็นสตรีก็ไม่แนะนำ

การอยู่ป่ามันสอนเราอะไรมากมาย สอนให้ต่อสู้กับความกลัว กลัวอะไร กลัวตาย ถึงตอนนั้น มันจะเห็นว่าการเอาชีวิตเป็นเดิมพันมันเป็นอย่างไร แล้วจะเห็นสิ่งอะไรแปลกๆ เยอะ นั่งอ่านหนังสือที่บ้าน ไปปฏิบัติธรรมตามธรรมสถานสะดวกสบายต่างๆ สถานที่สวยงาม แวดล้อมไปด้วยผู้คน อาหารการกินบริบูรณ์ ไม่มีทางจะเห็นอะไรแปลกๆ หรอก ของสิ่งนี้ เขาไม่ชอบการเกลื่อนกล่นของผู้คน กล่าวโดยย่อ ป่าก่อกำเนิดโลกุตรธรรม โลกุตรจิตให้กับพระอริยสาวกมากมายเหลือคณานับ

● มรรค โลกย์ เทวทูต ชาติ ชรา มรณะ พยาธิ ให้โพธิสัตว์ออกบวช พระองค์บวชแล้ว ทำทุกรกิริยา ในวันที่ตรัสรู้ ปฐมยามราคะเกิดในดวงจิตของพระองค์ป่วนปั่น พระองค์ทวนกระแสว่า เราเห็นแล้วไม่ใช่หรือ ที่เราออกบวชเราจะไม่กลับแน่ ต่อนั้นทำจิตเข้าสู่ภวังค์ สงบ อยู่ในอัปปนาสมาธิ ต่อนั้นถึงเกิดปัญญาความรู้ขึ้นมา ระลึกถึงชาติก่อนๆ ได้ ในมัชฌิมสมัย ต่อนั้นพระองค์ตรวจปฏิจจสมุปบาททวนไปทวนมาด้วยปัญญาอันยิ่ง จิตลงสู่ภวังค์ เกิดความรู้ขึ้นมาตรัสรู้ ดับอวิชชาตัณหา เป็นสยมภู พุทธปัจฉิมสมัยกาลครั้งนั้น

● วิชชา ๓ ของพระพุทธเจ้า ลึกลับสุขุมมาก ในยามที่ ๓ พระองค์ทำความรู้เท่าอย่างนั้น ยามที่ ๒ พระองค์ทำความรู้เท่านั้น ยามที่ ๓ พระองค์ทำความรู้เท่าคือแก้อวิชชาและปฏิจจสมุปบาทในของจิตในช่องแคบมารแย่งไม่ได้ มีความรู้อันพิเศษขึ้นมาว่า พระองค์เป็นสยมภูความที่ท่านแก้อวิชชาเป็นของขั้นละเอียดยิ่งนัก บุคคลจะรู้เห็นตามนั้นน้อยที่สุด สุดอำนาจของจิต เมื่อกำหนดรู้ลงไปเป็นของว่างหมด ไม่ใช่ตัวตนสัตว์บุคคลเราเขา ไม่ใช่ผู้หญิงผู้ชาย ธาตุสุญโญ เป็นธาตุสูญ แล้วกำหนดจิต รู้จิต ตั้งอยู่ใน ฐีติธรรม

สองอันนี้เรื่องเดียวกัน ลำดับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ได้เคยแสดงไปหลายครั้งแล้ว มีการรวบรวมไว้ในหนังสือ ลองไปหาอ่านดู แสดงไปก็จะซ้ำเปล่าๆ จริงๆ ธรรมที่แสดงมากมายมหาศาล ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าเอาอะไรมาแสดง มันออกมาเอง และก็ไม่ได้ไปลอกใครเขามาแสดง มันเป็นของมันเองอย่างนี้แหละ แสดงไปๆ ความรู้มันก็ออกมาเองโดยไม่ต้องคิดอะไรเลย

สำหรับโอวาทอันนี้ก็ขอขยายแบบย่อๆ ว่า เมื่อพระองค์หายใจแบบมีสติหรือที่เรียกว่าอานาปานสติ ไม่ได้หายใจแบบเพ่งลมหายใจเหมือนตอนเด็กๆ ตอนนั้นมีพิธีพืชมงคล พระเจ้าสุทโธทนะก็ไปทำพิธี เจ้าชายสิทธัตถะนอนเล่นอยู่ ของเก่าก็มาปรากฏ คือสนุกกับการเพ่งลมหายใจ จนจิตเป็นฌานขึ้นมา แล้วเกิดอภินิหาร กล่าวคือพระอาทิตย์บ่ายคล้อยไปแล้ว แต่เงาไม้ยังคงอยู่ให้ร่มเงากับเจ้าชาย พระเจ้าสุทโธทนะกลับมาเห็น ก็ทรุดลงกราบในอภินิหารของบุตร ตอนนั้นพระองค์เพ่ง ถ้าเพ่งจะเป็นฌาน

แต่คืนวันตรัสรู้ ไม่ได้เพ่ง แต่ "รู้" หายใจเข้า "รู้" หายใจออก "รู้" รู้คือรู้ซื่อๆ รู้สึกตัว รู้สึกกลางๆ รู้ที่พระองค์ค้นพบในคืนตรัสรู้ ก็คือสตินั่นเอง พอจิตอยู่กับรู้มากเข้าๆๆๆๆ จิตก็ทวนกระแสเข้ามา จากที่เคยวิ่งตามอารมณ์ วิ่งตามภาพพระนางพิมพาราหุล (สัญญาขันธ์) ก็ทวนเข้ามาหาตัวจิตเอง จนจิตกับสติตั้งมั่นเข้าด้วยกัน เกิดสัมมาสมาธิขึ้น ซึ่งหลวงปู่มั่นเรียกว่าอัปปนาสมาธิ ตรงนี้คนไม่รู้ จะไม่เข้าใจ อัปปนาสมาธิของหลวงปู่มั่นในที่นี้หมายถึงจิตตั้งมั่น ไม่ใช่อัปปนาแบบฌาน หรือครูบาอาจารย์บางท่านเรียกอัปปนาฌาน คนละเรื่องกัน ถ้าอัปปนาแบบฌาน มันจะเฉย แข็งทื่อ มันคืออารมณ์เฉยอย่างหนึ่ง เป็นอารมณ์ฌาน แต่อัปปนาสมาธิ หมายถึงจิตที่ตั้งมั่นไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ทั้งปวง

ในยามต้นพระพุทธเจ้าสามารถดำรงจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับสติได้ เกิดสัมมาสมาธิ สมาธิที่พระองค์ไม่เคยพบมาก่อนเลยในชีวิต แม้ขณะไปศึกษาสมาธิกับอาฬารดาบสก็ดี อุทกดาบสก็ดี จนได้ฌานสมาบัติ พระองค์ก็ยังไม่รู้จักสมาธิที่ทรงรู้จักในคืนตรัสรู้นี้ สมาธิที่พระองค์ทรงพบในคืนตรัสรู้ ช่างแตกต่างจากสมาธิที่ไปเรียนกับดาบสทั้งสอง ราวฟ้ากับเหว เพราะสมาธิของดาบสทั้งสองคือสมาธิแบบหินทับหญ้า แต่สมาธิที่ทรงค้นพบในคืนตรัสรู้ มันเป็นสมาธิที่จะถอนรากถอนโคนถอนรากหญ้าทั้งปวง ถอนรากตัณหา ถอนโคนวัฏสงสาร ในยามแรกคือเวลา ๑๘ นาฬิกา ถึง ๒๑ นาฬิกา พระองค์ก็ทรงบรรลุ "ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ" คือ ทรงระลึกชาติในอดีตทั้งของตนเองและผู้อื่นได้

พอถึงยามสอง ทรงบรรลุ "จุตูปปาตญาณ" คือ การรู้แจ้งการเกิดและดับของสรรพสัตว์ทั้งหลาย สามารถเห็นการจุติและอุบัติของวิญญาณทั้งหลาย ยามสองก็คือเวลาตั้งแต่สามทุ่มถึงเที่ยงคืน พอยามสุดท้าย คือเวลาเที่ยงคืนถึงตีสาม ยามนี้สำคัญที่สุด ยามไหนก็สู้ยามนี้ไม่ได้ เมื่อระลึกชาติได้นับอเนกชาติ คือนับไม่ถ้วน ในคืนเดียวระลึกชาติได้มากมาย คนที่ทำไม่ได้ หรือพวกบ้าตำราทั้งหลายก็จะเถียงว่า แค่สามชั่วโมง จะระลึกชาติอะไรได้เป็นแสนๆ ชาติ ดูหนังเรื่องหนึ่งก็สองชั่วโมงแล้ว คือคนแบบนี้มีเยอะ ปฏิบัติไม่ถึง ก็จะเหมาว่าสิ่งที่คนอื่นปฏิบัติถึง ไม่จริง จิตของคนเรามันไวยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด หลังจากระลึกชาติได้ ก็เห็นการเกิดการตายของสัตว์มากมาย ก็ทรงเบื่อหน่ายในการเกิดการตาย แล้วพระองค์ก็ทรงพิจารณาปฏิจจสมุปบาท พึงทราบว่า ขณะแยกจิตออกจากอารมณ์ จากขันธ์ห้ามาตั้งมั่นอยู่กับสติ เกิดสัมมาสมาธิได้นั้นก็จะเห็นว่ารูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ทั้งปวงไหลมาจากการปรุงแต่งของจิต พระองค์พบจิตพบธรรมตั้งแต่ยามต้นแล้ว แต่เห็นกับละมันคนละขั้นกัน พระองค์เห็นแล้วว่ารูปนามขันธ์ห้าเกิดจากการจิต ไหลออกมาจากเหตุ ก็คือ

การปรุงแต่งของจิต เรียกว่าเห็นปฏิจจสมุปบาท การจะดับเหตุก็ต้องดับการปรุงแต่งของจิตเสีย

ครูบาอาจารย์มากมาย ไม่เห็นธรรม ก็จะพากันท่องตามๆ กันมาดับที่เหตุๆ แล้วพากันตามดับจิต นึกว่าจิตเป็นต้นเหตุ จิตเป็นต้นเหตุของสิ่งทั้งปวง แต่เราดับจิตไม่ได้ จิตไม่มีวันตายอย่างที่หลวงตามหาบัวบอกไว้ สิ่งที่เราจะต้องดับก็คือการปรุงแต่งของจิต ไปดูในปฏิจจสมุปบาทสิ อะไรคือเหตุ เหตุจริงๆ ไม่ใช่จิตอันเดียว แต่คืออวิชชาคือความไม่รู้ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร จิตจึง ปรุงแต่งรูปนาม เริ่มที่วิญญาณออกมา อวิชชาก่อให้เกิดสังขาร สังขารตรงนี้หมายถึงการปรุงแต่ง คนละสังขารในขันธ์ห้าที่หมายถึงความคิดปรุงแต่ง หมายความว่าจิตมันปรุงแต่งปฏิสนธิวิญญาณออกมา พระองค์เห็นชัดแล้วว่า อวิชชาตัณหาอุปาทาน คือเหตุแห่งทุกข์ เพราะไม่รู้เท่าทันในรูปนาม จึงเกิดตัณหา เกิดความยึดมั่นอุปาทานตามมา แล้วก็เกิดภพชาติชรามรณะตามมาไม่สิ้นสุด

ส่วนจิตจะปรุงแต่งวิญญาณแรกขึ้นมาเมื่อใด วิญญาณจะไปปรุงแต่งรูปนามที่เหลือเมื่อใด ก็สุดจะทวนถึงได้ พระองค์จึงอุทานว่าวัฏสงสารของมนุษย์นี้ไม่รู้ต้นรู้ปลาย ทางที่ดีเราดับที่เหตุก่อนจะดีกว่า เพื่อจะได้ไม่ต้องเกิดต้องตายอีกต่อไป นั่นคือดับวัฏสงสารเสีย แล้วพระองค์ก็สังเกตว่าเมื่อใดที่ส่งจิตออกไปยึดในรูปนาม มีเวทนาเป็นต้น ก็จะเกิดภพชาติชรามรณะทุกข์เมื่อนั้น แต่เมื่อใดที่รู้เท่าทันว่ารูปนามนี้ไม่ใช่ของเรา จิตก็จะหยุดส่งนอกออกไปยึด เมื่อพระองค์เรียนรู้อย่างนี้ พระองค์ก็ปล่อยให้เวทนาสักแต่เวทนา จิตก็สักแต่ว่าจิต ไม่ส่งจิตออกไปยึด ด้วยรู้เท่าทันแล้วว่ารูปนามเวทนาอารมณ์ทั้งปวง มันไม่ใช่เราของเรา ตรงรู้เท่าทันอันนี้แหละคือวิชชา เมื่อรู้เท่าทันขึ้นมา อวิชชาก็จะจางคลายจนดับไปในที่สุด เปรียบเหมือนห้องมืดอยู่ เมื่อเกิดแสงสว่างขึ้นมาในห้องนั้น ความมืดก็หายไป ความมืดกับความสว่างก็อยู่ในที่ดุจเดียวกัน เพียงแต่

เปลี่ยนความเห็นจากผิดเป็นถูกเสีย เห็นผิดก็คืออวิชชา เห็นว่ารูปนามขันธ์ห้าคือเราของเรา นี่แหละคืออวิชชา พอเห็นถูก ก็เป็นสัมมาทิฏฐิขึ้นมา

เมื่อเห็นถูกมากขึ้น จิตพระองค์ก็เบื่อหน่ายคลายกำหนัด จนหลุดพ้นไปในที่สุด คำว่าหลุดพ้นในที่นี้ ไม่ได้หลุดพ้นไปไหน แต่หลุดพ้นกลับคืนสู่ภาวะเดิมของจิตเดิม ที่หลวงปู่มั่นเรียกว่าฐีติ นั่นแหละ การกลับคืนสู่ฐานะเดิมของจิตคราวนี้จะไม่มีวันเคลื่อน ไม่มีวันปรุงแต่งเป็นอะไรได้อีก วิสังขารคตัง จิตตัง จิตตถาคตถึงสภาวะที่ไม่สามารถจะปรุงแต่งเป็นอะไรได้อีก เป็นจิตที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส เครื่องเศร้าหมองใดๆ ก็ไม่มีในจิตดวงนี้อีกต่อไป แล้วพระองค์ก็เกิดญาณคือเครื่องรู้แห่งจิตขึ้นมาว่า บัดนี้ภพชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์จบแล้ว กิจที่ต้องทำเพื่อการนี้ไม่มีอีกต่อไปแล้ว ญาณอันนี้เรียกว่าอาสวักขยญาณนั่นเอง ขณะญาณนั้น ก็จะเห็นความเป็นอนัตตาในธาตุทั้งปวง คือสุญตาความว่าง ข้างนอกก็ว่าง ข้างในก็ว่าง แต่ข้างนอกว่างแบบไม่มีอะไร ข้างใน คือจิตมันว่างแบบมีอะไร ตรงที่ว่างแบบมีอะไรนี่แหละ เรียกว่าว่างแบบนิพพาน นิพพานัง ปรมัง สุญญัง นิพพานว่างอย่างยิ่ง นิพพานว่าง คือจิตว่าง จิตที่พ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวงนี่แหละคือนิพพาน หลวงปู่ดูลย์เมื่อถึงตรงนี้ ก็บอกไว้เลยว่า จิตที่พ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวง ทุกข์ใดๆ ก็อาศัยอยู่ไม่ได้

ส่วนคำว่าธาตุสูญ หมายถึงธาตุคนหญิงชาย มันไม่มีตัวตนจริง มันปรุงแต่งขึ้นมาตามเหตุตามปัจจัย เมื่อถึงตรงนั้น ธาตุนั้นก็สูญ หาตัวตนไม่ได้ แต่นิพพานไม่ได้สูญ มันอยู่ตรงข้ามกัน โลกคือสัตว์สูญได้ แต่นิพพานไม่สูญ ถึงพระนิพพาน ก็คือถึงจิตถึงใจถึงธรรม จิตตั้งอยู่ ไม่เคลื่อน ไม่ปรุงแต่ง หลวงปู่มั่นจึงเรียกว่าตั้งอยู่ในฐีติธรรม คือธรรมอันเป็นธรรมชาติของจิตเดิมนั่นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

● บริจาคทาน โลภนั้นคือปรารถนา เมื่อได้แล้วปรารถนาอยากได้มาก พระเวสสันดรท่านไม่เป็นเช่นนั้น พระองค์ท่านปรารถนาโพธิญาณ เป็นปรมัตถบารมี

ท่านทรงกลด : ขยายความได้ดังนี้ การที่เราให้ทาน ไม่ได้ให้เพื่อหวังผลว่าจะรวย ถ้าให้ทานเพื่อหวังรวย บุญที่ได้ก็นิดเดียวเท่านั้นเอง ทำไมเป็นอย่างนั้น เพราะขณะให้จิตมันเศร้าหมอง เกิดความโลภขึ้นในใจ เป็นอกุศลจิต บุญที่ได้จากการให้ทานเพราะเหตุที่อยากจะรวยจึงได้ไม่มาก ที่เราให้ทานก็เพื่อขจัดกิเลสตัวโลภะ กิเลส ตัวโลภะ จัดเป็นกิเลสอยู่ในราคะ ปรกติกิเลสจะมีราคะ โทสะ โมหะ ราคะไม่ได้หมายถึงเรื่องความอยากในกามคุณอย่างเดียว แต่หมายถึงความอยากได้ อยากมี อยากเป็น

พระเวสสันดรได้ให้ทานที่ยิ่งใหญ่คือภรรยาและลูก แม้ภรรยาและลูกก็ยอมสละได้เพื่อพระโพธิญาณ เพื่อจะได้ตรัสรู้ นำพาขนสัตว์ให้ข้ามวัฏสงสาร ลูกของพระเวสสันดร คือกัณหาชาลี ไม่เข้าใจพระบิดา ว่าทำไมต้องบริจาคตนให้คนอื่น พระองค์เลยบอกว่าช่วยมาเป็นสำเภาทองให้พ่อสามารถข้ามห้วงมหรรณพคือวัฏสงสาร จะได้รื้อขนสัตว์ไปสู่ฝั่งพระนิพพาน ทั้งสองเลยยอม และเมื่อพระเวสสันดรมาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย กัณหาชาลีและพระนางมัทรี มเหสีของพระเวสสันดร ก็มาเกิดในชาติเดียวกับพระพุทธเจ้าเช่นกัน พระนางมัทรีก็คือพระนางพิมพา ภายหลังออกบวชเป็นภิกษุณี ก็บรรลุอรหัตผล เกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ชาลีกลับชาติมาเกิดเป็นพระราหุล ก็บรรลุอรหัตผลเช่นกัน ส่วนกัณหากลับชาติมาเกิดเป็นพระอุบลวรรณาเถรี สุดท้ายก็บรรลุอรหัตผลเป็นชาติสุดท้าย จริงๆ เราต้อง

ขอบคุณพระราหุล หรือชาลี ต้องขอบคุณพระนางพิมพา พระอุบลวรรณาเถรี ที่เสียสละตนเองเพื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ถ้าศึกษาประวัติพระพุทธเจ้าอย่างละเอียด จะเห็นว่ากว่าจะมาตรัสรู้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ สละชีวิตมาเพื่อการตรัสรู้มากมายเหลือคณานับ เช่นชาติหนึ่งบวชเป็นฤษี บำเพ็ญเพียรอยู่ตามป่าตามเขา วันหนึ่ง มองลงไปจากเขาด้านบน เห็นแม่เสือกับลูกเสือครอกหนึ่ง กำลังจะอดตาย เพราะไม่มีอาหารกิน ท่านก็กระโดดลงไป สละร่างกายให้แม่เสือกิน เพื่อจะได้มีน้ำนมเลี้ยงลูก เรื่องอย่างนี้คนโลกๆ เขลาๆ ไม่มีวันเข้าใจหรอก ท่านก็สละร่างกายเท่านั้น แต่ขณะโดดลงไป จิตก็เข้าฌาน ตายแล้วก็ไปเกิดในพรหมโลก สละร่างกายภายนอก แต่จิตไปเกิดเป็นพรหม คนที่มีบุญวาสนาหากอ่านมาถึงตรงนี้ จะเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนามากขึ้นทีเดียว เห็นคุณค่าของการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ว่ากว่าจะมาตรัสรู้ได้ ต้องบำเพ็ญบารมีมาถึงสี่อสงไขยกับแสนมหากัปป์

แต่ชาวพุทธเราส่วนใหญ่ก็ไม่เห็นค่า ได้แต่ทำบุญให้ทานสร้างพระ สร้างโน่นสร้างนี้ เที่ยวไถ่ชีวิตโคกระบือ ซึ่งก็ไม่ได้เป็นเรื่องเสียหายแต่อย่างใด แต่ที่ถูกควรจะเร่งศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนที่เป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์ เจริญสติภาวนานำพาให้พ้นจากวัฏสงสาร ให้สมกับที่พระพุทธเจ้าทรงอุตสาหะบำเพ็ญเพียรสร้างบารมีมาเพื่อตรัสรู้

ตรัสรู้แล้ว ก็ทรงพระมหากรุณาธิคุณ นำสิ่งที่ตรัสรู้มาสอนพวกเรา นำพาพ้นทุกข์ตามไปด้วย แต่ก็น่าเสียดายที่ชาวพุทธในปัจจุบันกลับหลงใหลวัตถุ หลงใหลความเจริญ หลงใหลเทคโนโลยี หลงใหลอยู่ในความสุขสบาย อันเป็นของจอมปลอม ดังที่เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมว่า สิ่งที่เราเสพสุขอยู่ทุกวันนี้ มันก็สุขอันเดียวกับที่พระพุทธเจ้าเคยเสพเคยสุขมาก่อนที่จะออก

บวช พอตรัสรู้แล้ว ก็ไม่ได้กลับไปเสพสุขแบบเก่าอีกเลย เพราะพบสุขที่ยิ่งกว่า เรียกว่าบรมสุข

ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่ได้นำพาต่อการปฏิบัติที่ตรงต่อพระนิพพาน อย่างเรื่องสติปัฏฐานสี่ น้อยคนนักที่สนใจปฏิบัติอย่างจริงจัง แม้เราจะมาพร่ำสอนให้ ก็จะอ่านผ่านๆ ไป ที่จะเอาไปใช้นั้น ไม่แน่ว่าจะมีมากหรือน้อย เราก็ได้แสดงไว้เป็นมรดกโลก มรดกธรรมเท่านั้น เพื่อบางที จะมีคนมีปัญญามาพบ มาอ่าน และนำไปใช้ ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะพบพระนิพพานได้ไม่ยาก น่าเสียดายที่ชาวพุทธส่วนใหญ่ จะสนใจแต่อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สนใจแต่เรื่องบนบาน พระเองก็พาชาวบ้านไปทางนั้นด้วย บางวัดนี้เข้าไปแล้วสลดใจจริงๆ สร้างเทพให้คนกราบไหว้มากมาย ขอพวกเราอย่าได้เป็นชาวพุทธส่วนใหญ่ส่วนนั้น จงมุ่งคำสอนที่นำพาไปสู่การพ้นทุกข์จะดีที่สุด ส่วนเราก็ทำหน้าที่ของเราเท่านั้นเอง วันหนึ่ง ไปพบพระพุทธเจ้า พระองค์จะได้ไม่ตำหนิเหมือนที่เคยตำหนิพระสารีบุตรมาแล้ว

เรื่องมีอยู่ว่า พระสารีบุตรไปโปรดพราหมณ์ใกล้ตายคนหนึ่ง ท่านก็คิดว่าพราหมณ์ตายแล้วคงอยากเกิดไปเป็นพรหมกระมัง เลยแสดงพรหมวิหารสี่ให้ฟัง พราหมณ์ฟังแล้ว จิตเป็นสมาธิแบบฌาน ตายแล้วก็ไปเกิดเป็นพรหมจริงๆ กลับมา พระพุทธเจ้าก็ตรัสถามว่า สารีบุตร เธอไปสอนอะไรพราหมณ์ พระสารีบุตรก็เล่าตามจริง พระพุทธองค์ทรงตำหนิเลยว่า สารีบุตร ทำไมเธอไม่สอนมรรคมีองค์แปดแก่พราหมณ์ เพราะถ้าพราหมณ์ได้ฟัง ก็จะบรรลุโสดาปัตติผลเป็นอย่างน้อย พระเดี๋ยวนี้ก็มีมากมาย สอนคนให้ไปพรหม โดยเฉพาะพรหมลูกฟัก คือสอนให้ภาวนาจนไปเจอความว่าง แล้วบอกว่านั้นคือพระนิพพาน เพราะเข้าใจผิดว่านิพพานคือความว่าง นิพพานว่างก็จริง แต่ไม่ได้ว่างแบบนั้น อันนั้นไปเอาความว่างมาเป็นอารมณ์ เรียกว่าอารมณ์ว่าง

เห็นไหม มันยังมีอารมณ์อยู่ ตราบใดที่มีอารมณ์อยู่ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ว่าง หรืออารมณ์เฉย ไม่ใช่นิพพานทั้งนั้น ต้องเจริญสติ นำพาจิตไปพ้นไปจาก อารมณ์ จึงจะว่าง นิพพานจริง

● ให้เป็นมหาสติ มหาปัญญา รอบกาย รอบจิต มรณะร้ายมาถึงแล้ว ต้องเข้าแย่งกันในช่องแคบ แม้โพธิสัตว์ชนะมาร ชนะในช่องแคบ

คำว่าช่องแคบก็คือคูหาที่จิตอยู่ ท่านเปรียบว่าจิตมีที่อยู่ในคูหา การปฏิบัติภาวนา เมื่อถึงขั้นมหาสติ มหาปัญญา กล่าวคือถึงจิตถึงธรรมแล้ว จิตนั่นแหละเป็นมหาสติ มหาปัญญาในขณะเดียวกัน รอบกายก็คือรู้เท่าทันกาย รอบจิตก็คือรู้เท่าทันจิต เมื่อความตายมาถึง ปรกติก็จะเข้ามาจู่โจมในช่องแคบคือคูหาที่จิตอยู่นี้ ถ้าเป็นจิตปุถุชนก็จะกลัวตาย คนที่บอกว่าไม่กลัวตาย ถ้ายังไม่บรรลุธรรมอย่างน้อยโสดาปัตติผลถึงเวลากลัวตายทุกคนแหละ เมื่อความตายมาถึง ความกลัวต่างๆ เช่นกลัวตาย กลัวทรัพย์สมบัติจะไม่มีใครดูแล กลัวเมียหรือผัวจะไปเป็นของคนอื่น จิปาถะ ก็จะแย่งเข้ามากลุ้มรุมจิตดวงนี้ ในช่องแคบหรือคูหาที่จิตอยู่ สำหรับปุถุชน ถ้าขณะจิตนั้นไม่ได้ระลึกถึงบุญกุศลความดีที่เคยทำ จิตก็จะไม่สว่าง เมื่อความกลัวซึ่งเป็นอารมณ์อย่างหนึ่งเกิดถาโถมเข้ามา จิตก็จะยึดเอาความกลัวนั้น ทำให้เศร้าหมองไม่ผ่องใส หากตายในขณะจิตนั้น ก็ไปอบายภูมิทันที

แต่สำหรับพระอริยะเจ้า ความกลัวตายอันเป็นอารมณ์อย่างหนึ่งแม้จะมี แต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงจิตได้ ความกลัวตาย มรณะร้ายมาถึงก็จริง แต่ได้แต่วนอยู่รอบๆ เข้าไม่ถึงจิต ส่วนคำว่าแม้โพธิสัตว์ชนะมาร ก็ชนะในช่องแคบ ก็หมายถึงชนะกันที่จิตนี่แหละ ไม่ใช่ที่อื่น

● โลกียสัจจะคือโพธิสัตว์เห็นเทวทูต โลกุตรสัจจะคือโพธิสัตว์ตรัสรู้

อันนี้หมายความว่าขณะที่เห็นเทวทูตคือคนแก่คนเจ็บคนตายและนักบวช ขณะนั้นยังเป็นเพียงพระโพธิสัตว์อยู่ ยังไม่บรรลุธรรม จึงเรียกว่าโลกียสัจจะ คือความจริงของโลก ความจริงที่ว่าทุกคนเกิดมาแล้วก็ต้องแก่ต้องเจ็บต้องตาย คนส่วนใหญ่ก็จะเห็นโลกียสัจจะกันทั้งนั้น ไปงานศพกันทุกวัน แต่โลกุตรสัจจะมีแต่พระอริยะเจ้าเท่านั้นที่เห็น หมายความว่าขณะที่เจ้าชายสิทธัตถะหรือพระโพธิสัตว์ในขณะนั้น ตรัสรู้อริยสัจจ์สี่ คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ก็ได้พบความจริงอันยิ่งใหญ่คือความจริงที่ทำให้ไปพ้นจากโลก อยู่เหนือโลก เหนือการเกิดการแก่การเจ็บการตายได้ เรียกว่าความจริงเหนือโลก ซึ่งคนโลกๆ ไม่มีวันจะรู้ จึงเรียกว่าโลกุตรสัจจะ

● ท่านเทศน์ให้สงเคราะห์เข้าตนทั้งนั้น สุภะเป็นธาตุบูดเน่าเป็นธรรมชาติของเขา ร้ายแต่มนุษย์ จิตติดสุภะ ดื่มสุรา ท่านยกพระโพธิสัตว์ยกเป็นกษัตริย์ มีเมีย ๖ หมื่น บุตรราหุล ท่านก็ไม่เมา ไหนเรามีเมียตาเปียกคนเดียวติดกันจนตาย ธาตุเมาอันนี้เป็นธรรมชาติไม่ให้คนสิ้นสุดทุกข์ไปได้

หมายถึงเวลาท่านสอน ท่านก็สอนให้น้อมเข้ามาหาตนหากาย เรียกว่าโอปะนะยิโก ให้เห็นว่ากายนี้เป็นของบูดเน่า ไม่ได้สวยงามหรือเป็นสุภะดังที่เห็นกันอยู่ ท่านบอกว่าร่างกายนี้ คนมองว่าสวยงาม แต่ความจริงแล้วเป็นธาตุบูดเน่าตามธรรมชาติของเขา อย่างเอาอาหารอะไรใส่ปากไป เคี้ยวสองสามทีอาหารที่ดูสวยงามน่าโอชะในตอนแรก พอเคี้ยวเข้าเท่านั้น ลองคายออกมาดูสิ มันกลายเป็นของสกปรกน่ารังเกียจไปเสียแล้ว พระพุทธเจ้าจึงสอนว่า อะไรที่เข้าไปในกายก็จะกลายเป็นของน่ารังเกียจไปด้วยกัน อาหารที่กินมันก็

กลายเป็นของบูดเน่าอยู่ในลำไส้ ทั้งอาหารเก่า อาหารใหม่ ท่านบอกว่า คนเราส่วนใหญ่จิตติดสุภะคือความสวยงามของกาย เหมือนติดสุรา

อย่างเจ้าชายสิทธัตถะ พระโพธิสัตว์ มีเมียหกหมื่น มีบุตรคือพระราหุล ท่านก็ไม่ติด ไม่เมา ทิ้งวัง ทิ้งสุข ออกบวชแสวงหาทางพ้นทุกข์ ไฉนเรามีเมียตาเปียกคือเต็มไปด้วยขี้ตาอยู่คนเดียว จึงติดไปจนตาย ธาตุเมาคือร่างกายนี้ เป็นธรรมชาติที่น่าสะพรึงกลัว เพราะทำให้คนมาหลงติดอยู่ ไม่ให้คนสิ้นสุดทุกข์ไปได้ ทางแก้ไม่ให้เมา ก็คือต้องพิจารณากายหรือที่เรียกว่ากายคตาสติให้มาก ๆ ถึงเวลานี้ อย่ามาถามนะว่าพิจารณาอย่างไร เพราะสอนไปมากมายเหลือที่จะคณานับ ในหนังสือก็เขียนไว้มากมาย

ถ้าสนใจอ่านจริงจัง นำไปใช้จริง ก็จะแก้ธาตุเมาคือการหลงกายนี้ลงได้บ้าง เวลาคนที่รักตาย จะได้ไม่ทุกข์มาก เพราะจะเห็นว่าที่ตายอยู่นั้น มันก็สักแต่ธาตุดินน้ำไฟลมเท่านั้นที่ตาย ถึงเวลามันก็เสื่อมพังไปตามเรื่องของมัน มันไม่ได้มีความหมายของสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาอะไรหรอก ธาตุเมาคือกายนี้มันหลอกให้เราหลงอยู่เท่านั้นเอง ก็ลองพิจารณากันดู

จริงๆ ก็แปลกเหมือนกัน โอวาทธรรมที่เอามาลงให้ขยายนี้ ตอนเห็น ก็ยังไม่รู้เลยว่าจะตอบจะขยายอย่างไร ถึงเวลาก็ออกมาเอง ดุจธาตุพระนิพพานหลวงปู่มั่นมายืนกำกับอยู่ ทั้งโอวาทหลวงปู่มั่น ที่หลวงปู่หลุย จันทสาโรบันทึกไว้ เท่าที่ทราบ ก็ยังไม่เคยเห็นใครบรรยายอธิบายไว้เลย ทุกอย่างไม่มีคำว่าบังเอิญ คงจะรอให้เรามาขยายความ จัดทำเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าอีกเล่มหนึ่งในประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนากระมัง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๓

● เทศน์เรื่องมงคลวิเสส ที่มนุษย์ เทวดามีความสงสัย มิได้แก้อัตถะแปลได้เหมือนพระพุทธองค์ มนุษย์เป็นสถานกลาง อะไรดีหรือชั่วก็ต้องกลั่นออกไปจากมนุษย์นี้ทั้งนั้น ทำให้เป็นดีก็มนุษย์ ทำให้ชั่วก็มนุษย์ จะเป็นปุถุชนก็มนุษย์ จะเป็นพระพุทธเจ้าก็มนุษย์

ท่านทรงกลด : เรื่องมงคลวิเสสเป็นพระนิพนธ์ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ว่าด้วยเรื่องการแสดงธรรมให้พระเจ้าแผ่นดินฟัง เช่นเรื่องทศพิธราชธรรม ซึ่งมนุษย์และเทวดามีความสงสัย ว่าเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างไรเรื่องนี้ๆ เป็นอย่างไร ซึ่งไม่มีใครสามารถตอบเฉลยได้แบบพระพุทธเจ้า ปัญหาบางอย่างก็เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะตอบได้ เกินภูมิพระสาวก ก็ตอบไม่ได้ คำว่ามนุษย์เป็นสถานกลาง หมายความว่า ภพภูมิมนุษย์อยู่ระหว่างเบื้องบนคือ สวรรค์ พรหม กับเบื้องต่ำคืออบายภูมิ จะดีจะชั่วก็ออกไปจากความเป็นมนุษย์ กล่าวคือจะเป็นเทวดาก็มาจากมนุษย์ จะเป็นพรหมก็มาจากมนุษย์ จะเป็นเปรต สัตว์นรก อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉาน ก็มาจากภพภูมิมนุษย์ ถ้าทำดีก็ไปสวรรค์ ทำสมาธิฌานก็ไปเป็นพรหม มนุษย์ทำชั่วก็ไปอบายภูมิ

มนุษย์ปรกติเป็นปุถุชน แต่มนุษย์ที่สร้างบารมีมาเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ก็ต้องมาเป็นมนุษย์ก่อนจึงจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ ไม่เคยมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ในภพภูมิเทวดาหรือพรหม

● สัตว์เดรัจฉาน เขาก็มีสัญญา ปัญญา นามธรรม รู้เหมือนกับมนุษย์ แต่เขาพูดไม่ได้ สัตว์เดรัจฉานกับคนก็ไม่แตกต่างกัน

คือมีขันธ์ห้าเหมือนกัน มีรูปเวทนาสัญญาสังขารวิญญาณเหมือนกับคน แต่เขาพูดภาษาคนไม่ได้ แต่พูดภาษาของเขาได้ พวกเขาสามารถสื่อสารกันด้วยภาษาของเขาได้ อย่างพระอริยะเจ้าบางจำพวก เมื่อปฏิบัติภาวนาถึง ก็สามารถมีญาณล่วงรู้ภาษาสัตว์ได้ เคยเห็นนกไหม เช้าๆ มันก็พากันออกไปหากิน พอกลับมาที่ต้นไม้ที่พวกเขาอาศัยอยู่ ในตอนเย็น ก็จะได้ยินเสียงเขาพูดกันจอแจไปหมด ต่างก็ไต่ถามกันว่าวันนี้ไปไหนมาบ้าง เจออะไรกันบ้าง เคยนั่งรถแท็กซี่กลับบ้าน ใช้เส้นทางถนนรามอินทรา พอมาถึงถนนช่วงหนึ่งใกล้วงแหวนในตอนเย็น ก็จะมีต้นไม้ใหญ่ริมทางอยู่หลายต้น ได้ยินเสียงนกเป็นร้อยๆ ตัวส่งเสียงจ้อกแจ้กดังลั่นไปหมด นั่นแหละ เขากำลังเล่าสู่กันฟังเรื่องผจญภัยที่เขาได้ประสบกันมาในวันนั้น

อย่างพระพุทธเจ้า ตอนที่พระองค์เบื่อพระภิกษุทะเลาะกัน พูดก็ไม่ฟัง พระองค์ก็หลบไปอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง ชื่อป่าเลไลย์ คนละป่ากับที่จังหวัดสุพรรณบุรีนะ ก็มีช้างและลิงคอยอุปัฏฐากดูแล ช้างชื่อปาลิไลย์ เป็นพระโพธิสัตว์เหมือนกัน พระองค์ก็สามารถพูดจาสื่อสารกับช้างรู้เรื่อง จริงๆ พวกสัตว์ต่างๆ เช่นสุนัขหรือแมว เมื่ออยู่กับคนนานๆ หรือตายจากมนุษย์แล้วมาเกิดเป็นสุนัขหรือแมวทันที เขาจะฟังภาษามนุษย์รู้เรื่อง แต่พูดไม่ได้เท่านั้นเอง สัญญาเก่ามาติดตัวมาอยู่ แต่ถ้ามาจากสัตว์นรกที่อยู่ในนรกเป็นเวลาหลายหมื่นๆ ปี พอมาเกิดเป็นสุนัขหรือแมวด้วยเศษกรรม พวกนี้จะยังฟังไม่รู้เรื่องก่อน ต้องใช้เวลาสักพักหนึ่ง

- หนัง คนในโลกยินดีในหนังและเครื่องอุปโภคบริโภค หนังอันนี้ทำให้มนุษย์หลงยินดี พากันทุกข์กันมากๆ

อันนี้ก็แสดงไปเยอะแล้ว สังเกตดูหลวงปู่มั่นจะสอนเน้นเรื่องกายเรื่องหนังมาก เพื่อให้ภิกษุหนุ่มได้เบื่อหน่าย จะได้ไม่สึกเสียกลางคัน คนในโลกก็จะยินดีในหนัง ลองลอกเอาหนังออก ความยินดีก็จะหมดไป เพราะจะเห็นกายตามความเป็นจริง แต่การเห็นตามจริงนี้ เห็นด้วยตาเนื้อ มันละอะไรไม่ได้หรอก ดูอย่างหมอหลายคน ผ่าตัดศพอยู่ทุกวัน ก็ยังถูกอำนาจกิเลสครอบงำ ลงมือก่อกรรมฆ่าคนด้วยกันได้ เพราะปัญหาอยู่ที่จิต กิเลสเกิดที่จิตก็ต้องละที่จิต ละด้วยตาเนื้อ ไม่มีทางเป็นไปได้ จะละด้วยความคิดความเข้าใจก็ไม่ได้อีก เอาสิ่งที่ปรุงแต่งมาละสิ่งที่ปรุงแต่ง ไม่มีทางเป็นไปได้ ต้องทำใจให้หยุดปรุงแต่ง เห็นสิ่งที่ปรุงแต่งตามความเป็นจริง นั่นแหละจึงจะละได้จริง อย่างน้อยแม้จะยังละราคะโทสะไม่ได้ ก็ละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ที่เรียกว่าสังโยชน์เบื้องต้นลงได้ ละสังโยชน์เบื้องต้นได้ ก็บรรลุโสดาปัตติผล เป็นพระโสดาบัน

คำว่าสักกายทิฏฐิ หมายถึงความเห็นผิด เห็นว่ารูปนามขันธ์ห้าเป็นตัวเป็นตนเป็นเราเป็นเขา ถ้าละได้ ก็จะเกิดความเห็นถูก เป็นสัมมาทิฏฐิ ประจำจิตไปจนถึงนิพพาน ถ้าละสักกายทิฏฐิได้แล้ว ก็ไม่มีทางจะลงมือฆ่าใคร เพราะใจมันเห็นอยู่ตลอดเวลาว่ากายก็ดี ความรู้สึกนึกคิดอะไรต่างๆ ก็ดี มันไม่มีความหมายแห่งความเป็นสัตว์บุคคลตัวตนเราเขา เป็นเพียงสิ่งที่จิตปรุงแต่งขึ้นมาเท่านั้น เกิดเป็นธรรมดาและดับไปเป็นธรรมดา เท่านั้นเอง

คนโลกนี้ นอกจากจะหลงยินดีในหนัง ก็ยังหลงยินดีในเครื่องอุปโภคบริโภค หลงในไอโฟน ในเทคโนโลยีใหม่ ที่ทำให้คนเราสะดวกสบาย ยิ่งสะดวก ก็ยิ่งโง่ติดความสบาย เห็นโลกนี้ผิดจากความเป็นจริง ไปหลงเห็นว่าโลกนี้เป็นโลกแห่งความสุข แล้วก็พากันเกิดแก่เจ็บตาย ติดอยู่ในโลก ไม่เคยสำเหนียกเลยว่าสุขที่ได้จากความสะดวกสบาย มันคือกับดักแห่งมาร ให้ติดข้องอยู่ในโลก อาหารการกินก็เช่นกัน ต่างก็แสวงหาอาหารอร่อยๆ มาบริโภค ถ้าสังเกตให้ดี

จะเห็นว่าความอร่อยก็ดี ความสบายก็ดี มันแค่ชั่วครั้งคราว เกิดแล้วดับไป หาแก่นสารอันใดไม่ได้ พอดับ ก็แสวงหาอีก ไม่สิ้นสุด ใจที่ดิ้นรนแสวงหาสุขอยู่ตลอดเวลานั่นแหละ คือตัวทุกข์ นี่คนเรามันโง่อย่างนี้ อยู่กับทุกข์แต่ไม่เห็นทุกข์ อยู่กับอารมณ์ แต่ไม่เห็นอารมณ์

วันนี้ก็มีลูกศิษย์ไลน์มาสนทนา บอกพักนี้ไม่เห็นอารมณ์ น่าจะไปติดความสงบเข้าแล้ว ผิดทางแล้วใช่ไหม ตอบไปว่า ใช่ ผิดทางแล้ว ไปติดความสงบเข้าแล้ว พระบางรูปก็สอนให้เอาแต่ภาวนาหาความสงบ แล้วก็ไปหลงใหลยินดีกับความสงบนั้น คิดว่านั่นคือพระนิพพาน ยิ่งสงบมันยิ่งโง่ สงบไม่โง่ คือสงบเพราะรู้เท่าทันอารมณ์ หลวงปู่ชาเคยถามพระฝรั่งว่า นั่งสมาธิแล้วเป็นไงบ้าง พระฝรั่งตอบว่า สงบเงียบดีครับ หลวงปู่ดุเลย บอกว่า นั่นมันนั่งโง่เข้าแล้ว ถ้านั่งแล้วสงบเงียบ แม้จะสุข แต่มันก็เป็นสุขแบบโง่ๆ ท่านบอกว่า นั่งแล้วต้องเห็นอารมณ์ ถึงจะถูก แต่จิตเราไม่วิ่งตามอารมณ์ จิตเรานิ่ง อารมณ์เคลื่อนไหว จึงเรียกว่าน้ำไหลนิ่ง

อย่างที่หลวงปู่ดูลย์บอกไว้ ยิ่งจิตละเอียดเท่าใด หากมีอารมณ์ไหวตัวขึ้นเล็กน้อยก็จะเห็นได้อย่างชัดเจน คำว่าจิตละเอียดของท่านหมายถึงจิตอยู่กับรู้ได้อย่างแน่นแฟ้น ท่านจึงบอกว่า พระรูปอื่นจะภาวนาอยู่กับอะไร เราไม่รู้ แต่เรา "อยู่กับรู้" ก็ลองพิจารณาเปรียบเทียบกับตนเองดูว่าภาวนาปฏิบัติกันแบบไหน บางคนอ่านฟังธรรมที่เราแสดงมากมาย แต่ก็ไม่เปลี่ยนแนวทางเดิมของตน ความก้าวหน้าจึงไม่มี ได้แค่ความสงบเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติอยู่ สงบแบบนั้นพอออกมาเจออารมณ์ ระวังเถิด มันจะระเบิดเข้าสักวันหนึ่ง ไม่แปลกหรอกที่คนไปอยู่วัดหลายวัน พอกลับบ้านมา มีอะไรมากระทบเข้าหน่อยเดียว ระเบิดเลย คนก็สงสัยไปวัดประสาอะไร ทำให้คนเสื่อมศรัทธาวัด เสื่อมศรัทธาใน

คำสอนของพระพุทธเจ้าเข้าไปอีก จริงๆ ก็ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะไปเสพธรรมแบบผิดๆ มา ผลจึงเป็นเช่นนั้น

● อคฺคํ มนุสฺเสสุ (มาจากประโยคเต็ม ซึ่งปรากฏในหนังสือ มุตโตทัย ว่า อคฺคํ ฐานํ มนุสฺเสสุ มคฺคํ สตฺตวิสุทฺธิยา) มนุษย์เลิศมนุษย์น้ำใจสูง มีทุกข์ มีสมุทัย มีมรรค มีนิโรธ ครบทุกอย่าง จึงสำเร็จนิพพานได้ พระอินทร์ พระพรหมเป็นต้น บวชเป็นพระเป็นเณรไม่ได้เหมือนมนุษย์ มนุษย์เป็นธาตุพอ ดุจแม่ครัวแกงช่างเอร็ดอร่อย มันพอพริกพอเกลือ จึงให้สำเร็จมรรคผลได้ ไม่ขัดข้องด้วยประการใดๆ ฉะนั้นมนุษย์ไม่ควรน้อยเนื้อต่ำใจ ปฏิบัติให้ได้สวรรค์ นิพพาน ได้ธาตุพอเป็นชนิดที่สูงสุด

อันนี้ก็คล้ายกับที่ได้อธิบายไปตามเนื้อความข้างต้นแล้ว ภพชาติที่จะสำเร็จมรรคผลนิพพานได้ง่ายที่สุดก็คือมนุษย์นี่แหละ สำหรับพวกตกอยู่ในอบายภูมิอันนี้ไม่ต้องพูดถึง ไม่มีทางสำเร็จได้ ถามว่าทำไม มันเป็นกฎของธรรมชาติเป็นอย่างนั้น ส่วนเทวดา สำเร็จมรรคผลนิพพานได้ แต่ก็มีเฉพาะที่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้เท่านั้น

ปรกติเทวดาจะเสวยผลบุญ เสพสุขอยู่ตลอดเวลา จนกว่าจะหมดอายุขัยคือตายจากความเป็นเทวดาเรียกว่าจุติ นึกถึงคนรวยที่ไม่สนใจการปฏิบัติธรรมฉันใดก็ฉันนั้น คนรวยมีเงินทองมากมาย อยากได้อะไรก็ใช้เงินซื้อเอา จึงจะไม่ค่อยเห็นความทุกข์ เมื่อไม่เห็นทุกข์ ก็ไม่สนใจหาทางพ้นทุกข์ ไม่สนใจมรรคผลนิพพาน หลวงปู่ชาจึงบอกเสมอว่า รวยกับซวย มันอันเดียวกัน เทวดาก็เช่นกันเสพสุขมาก จนไม่ได้สนใจเรื่องมรรคผลนิพพาน แต่พอพระพุทธเจ้ามาบังเกิดอาศัยที่เคยสร้างบารมีร่วมกับพระองค์มา เวลาพระองค์แสดงธรรม ก็จะดอดมาฟัง แล้วบรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก

อย่างตอนที่พระพุทธเจ้าแสดงพระปฐมเทศนา มีมนุษย์คนเดียวที่บรรลุโสดาบันคือพระอัญญาโกณฑัญญะ แต่เทวดาเป็นจำนวนมากได้บรรลุโสดาบัน หรือตอนที่พระพุทธเจ้าเรียกพระราหุลไปฟังธรรมจนบรรลุอรหัตผล ก็มีเทวดาจำนวนมหาศาลย่องเข้าไปฟังธรรมด้วย และบรรลุมรรคผลเป็นจำนวนมากเช่นกัน หรือครั้งหนึ่ง เมื่อพระพุทธเจ้าระลึกถึงมารดาคือพระนางสิริมหามายาที่สิ้นพระชนม์ และไปบังเกิดเป็นเทวดาอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต พระองค์ก็ไปโปรดพระมารดา จนพระนางสิริมหามายาบรรลุโสดาบัน เทวดาที่บรรลุธรรมก็ต้องเคยสร้างบารมีกับพระพุทธเจ้ามาด้วยกัน ส่วนที่ไม่ได้สร้างบารมีมา ก็จะไม่สนใจธรรมะ เพลิดเพลินอยู่กับความสุขอันเป็นโลกียสุขนั่นแหละ เหมือนอย่างพวกเรา คนที่เคยสร้างบารมีร่วมกันมากับเรา ก็จะได้มีโอกาสมาฟังธรรมเจริญสติภาวนา อุปถัมภ์ค้ำชูกัน เพราะเคยร่วมสร้างร่วมทำกันมาแต่อดีต ไม่มีคำว่าบังเอิญ อย่างที่เคยนั่งสมาธิดู พวกเราจำนวนหนึ่งจะบรรลุมรรคผลในชาตินี้ อย่างน้อยโสดาบัน ส่วนที่ไม่ได้บรรลุ ก็จะปิดอบายได้ ตายแล้วไม่ร่วงลงอบายภูมิ เหตุเพราะมีธรรมที่เราแสดง ธรรมที่ได้อ่านจากหนังสือคุ้มครองจิต

ส่วนที่พวกที่ไม่ได้สร้างบารมีร่วมกันมา เข้ามาไม่นานก็จะร้อนออกไป ทุกอย่างก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมันเช่นนั้นเอง ทำไมจึงกล่าวว่าภพภูมิมนุษย์จึงง่ายต่อมรรคผลนิพพาน เพราะมนุษย์เกิดมาก็ทุกข์แล้ว สำหรับคนมีปัญญาวาสนาทางธรรม เขาจะเห็นโดยไม่ต้องมีใครมาบอกเลยว่า การเกิดการแก่การเจ็บการตาย นี่เป็นทุกข์ อย่างเราไปโรงพยาบาล ไปเห็นคนป่วย มันก็ไม่อยากเกิดแล้ว แต่ทำไมคนอื่นไปแล้ว กลับไม่รู้สึกอะไร เพราะเขาไม่ได้สร้างบารมีมาเพื่อพระนิพพาน ที่ว่าเพศมนุษย์ง่ายต่อพระนิพพาน มันง่ายสำหรับคนที่มีปัญญาสร้างสมวาสนาทางธรรมมาเท่านั้นแหละ จะเห็นทุกข์ได้ง่าย เกิดมาก็ทุกข์แล้ว วันหนึ่งเห็นทุกข์กันบ้างไหม ตื่นมาไม่อาบน้ำแปรงฟัน ก็ไม่สบายตัว

แล้ว นั่นแหละทุกข์ ปวดอึ ปวดฉี่ ลองไม่อึไม่ฉี่สิ ทุกข์ไหม หิวข้าวหิวน้ำ ทุกข์ไหม ใครพูดอะไรให้ไม่พอใจ ทุกข์ไหม นั่งนานก็ทุกข์ ยืนนานก็ทุกข์ เดินนานก็ทุกข์ นอนนานก็ทุกข์ มันทุกข์อยู่ตลอด แต่เรามันโง่ มองไม่เห็นเอง คนฉลาดมีปัญญาทางธรรม ก็จะเห็น พอเห็นเขาก็จะแสวงหาทางพ้นทุกข์ ด้วยการลงมือปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง เจริญสัมมาสติ จนเห็นทุกข์ในอริยสัจจ์ คือเห็นทุกข์ด้วยตาใน เห็นด้วยจิต ไม่ได้เห็นด้วยตาเนื้อเหมือนคราวแรก เห็นคราวนี้จะเห็นเหตุแห่งทุกข์ การดับทุกข์ หนทางการดับทุกข์ในคราวเดียวกัน เรียกว่าเห็นอริยสัจจ์สี่นั่นเอง เห็นแล้วก็จะเดินมรรคจิตต่อไปเองจนถึงพระนิพพาน ที่หลวงปู่มั่นเรียกว่า ได้ธาตุพอเป็นชนิดที่สูงสุด

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๓

● จิตเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ หมดจดทุกอย่าง มนุษย์ เทวดา ไม่มีที่ครหาเลย

ท่านทรงกลด : จิตเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ หมดจดทุกอย่าง มนุษย์ เทวดา ไม่มีที่ครหาเลย อันนี้หมายถึงถึงที่สุดของมันแล้ว หมายถึงจิตของพระอรหันต์ที่บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง ถึงที่สุดแห่งหัวใจพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำจิตให้บริสุทธิ์ คือเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาในโอวาทปาฏิโมกข์ คือละเว้นการทำชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์ ไม่ใช่ทำจิตให้ผ่องใสอย่างที่ท่องๆ กันมา เพราะการภาวนาแบบบริกรรม หรือเพ่งดวงแก้ว จิตก็สงบผ่องใสได้เช่นกัน แต่ไม่เกิดปัญญา ออกมาก็ยังโง่เหมือนเดิม ได้แค่ความสงบ ความผ่องใสเท่านั้น แต่ไม่ได้ความบริสุทธิ์ ถ้าบริสุทธิ์แล้ว จะไม่มีการเกิดอีก จิตจะผ่องใส ไม่กลับมาเศร้าหมองอีก บางคนเคยภาวนาจิตสงบสว่างผ่องใสขึ้นมา แต่ไม่นานก็เสื่อม จิตกลับไปเศร้าหมองอีก อันนี้มันยังเป็นของไม่แน่นอน สมถะนี่ยังไม่แน่นอน ต้องวิปัสสนา เจริญสติปัฏฐาน จนทำให้จิตให้บริสุทธิ์ คือพ้นไปจากอารมณ์ได้ จึงจะเป็นจิตที่บริสุทธิ์ผ่องใสถาวร เมื่อถึงภาวะจิตที่บริสุทธิ์แล้ว จะเป็นมนุษย์หรือเทวดา ก็หาที่ติไม่ได้ เพราะเป็นจิตอันเดียวกัน จะเป็นจิตมนุษย์หรือจิตเทวดา เมื่อถึงความบริสุทธิ์แห่งจิตแล้ว ก็ไม่ได้แตกต่างกัน ไม่มีอะไรต้องติเตียนซึ่งกันและกัน เพราะละอวิชชาคือความไม่รู้ ความโง่ที่ไม่รู้เท่าทันรูปนามอารมณ์ได้แล้ว

บางทีเราก็ใช้คำว่าโง่บ่อยๆ อันนี้หากเป็นคนโลกหยาบๆ ก็รู้สึกเหมือนถูกด่า นี่คือความแตกต่างกันระหว่างปุถุชนคนหนา คนโลกๆ กับผู้มีปัญญาทางธรรม ถ้าปุถุชนก็รู้สึกเหมือนถูกด่า แต่ถ้าคนมีปัญญา ก็จะรู้สึกว่ากำลังถูกสอน จะเห็นกิเลสมันร้อนขึ้นมา คนโลกหยาบๆ บางคนก็ทนไม่ได้ ก็จะออกไปเป็น

ธรรมดา ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ดี เพราะหากอารมณ์ไม่พอใจแค่นี้ ยังไม่รู้เท่าทัน ปล่อยให้อารมณ์มันกดหัว ลากออกไปจากกลุ่ม ก็สมควรที่จะเกิดแก่เจ็บตายอยู่ต่อไปไม่สิ้นสุด กลุ่มนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อคนที่มุ่งหวังพระนิพพานเท่านั้น ดังเจตนาที่เคยตั้งจิตอธิษฐานไว้ ขอให้พบแต่คนมุ่งพระนิพพาน คนหยาบๆ อย่าได้พบ ถึงพบ ก็ขอให้ออกไป ก็ขอให้เหลือไว้แต่คนมีวาสนา มีปัญญาทางธรรมที่แท้จริง เหลือไว้คนที่สามารถไปพระนิพพานได้จริง เท่านั้นก็พอ

● มนุษย์เป็นสัตว์เลิศ เป็นที่ตั้งพระพุทธศาสนา ทวีปทั้ง ๓ ก็เป็นมนุษย์ เช่น อุดร กุรุทวีป แต่ไม่สมบูรณ์ พระองค์ไม่โปรดตั้งศาสนา เทวดาก็เหมือนกัน มนุษย์ที่มาเกิดในชมพูทวีปเป็นมนุษย์วิเศษ รับรัชทายาท

หลวงปู่มั่นก็ดี พระพุทธเจ้าก็ดี ต่างมีความเห็นตรงกันว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่เลิศ เหมาะที่จะศึกษาเรียนรู้ทางพ้นทุกข์ได้ เพราะเกิดมาแล้ว ก็จะเห็นทุกข์ได้โดยง่าย บางคนเกิดมา แค่ไปงานศพครั้งเดียวในสมัยเด็กๆ ก็จะเห็นแล้วว่าชีวิตนี้คือทุกข์ ไม่อยากเกิดอีกแล้ว เพราะเกิดแล้วก็ต้องตายแบบนี้ ก็จะสนใจคำสอนของพระพุทธเจ้าขึ้นมา ส่วนทวีปอื่น เช่นอุดร กุรุทวีป แม้จะมีมนุษย์อยู่ พระพุทธเจ้าก็ไม่ไปบังเกิด เรื่องมนุษย์ต่างดาวนี้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ตั้งสองพันกว่าปีแล้ว ว่านอกจากโลกมนุษย์ของเรานี้แล้ว ก็ยังมีโลกอื่นที่มีมนุษย์อาศัยอยู่อีกด้วย แต่มีความเจริญทางวัตถุมาก มีความสะดวกสบายทุกอย่าง คนก็จะเห็นทุกข์กันน้อย หากไปประสูติและตรัสรู้ที่นั่น การสอนธรรมะเพื่อการพ้นทุกข์ เพื่อการขนสัตว์รื้อสัตว์ไปพระนิพพาน ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ไม่สมกับที่ได้บำเพ็ญบารมีสละชีวิตเลือดเนื้อมามากมาย พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จึงล้วนแต่มาประสูติและตรัสรู้ในโลกมนุษย์ที่เรียกว่าชมพูทวีปนี้

● มนุษย์ตาย จะเอาไปกินและเอาไปใช้ไม่ได้ ไม่เหมือนวัวควาย วัวควายเนื้อกินได้

อันนี้ก็ไม่ยากที่จะเข้าใจ มนุษย์ตายแล้วจะเอาไปกินอะไรไม่ได้ แต่อวัยวะบางอย่างในปัจจุบันสามารถเอาไปใช้ประโยชน์ได้ แต่จะกินแบบเนื้อวัวเนื้อควายคงไม่ได้ ท่านชี้ให้เห็นว่า วัวควายตายแล้ว ก็ยังประโยชน์ให้กับคนได้ กล่าวคือเป็นอาหารให้คนได้กินต่อชีวิต ส่วนคนตายแล้ว ก็กินไม่ได้

● ไม่อ้างสวรรค์ นิพพาน ไม่อ้างทุคติ อ้างความเป็นไปทางปัจจุบันอย่างเดียว เพราะชั่วดีก็ปัจจุบันที่ยังเป็นชาติมนุษย์

อันนี้หมายถึงเวลาสอน จะไม่ยกเอาสวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติมาล่อ ไม่เอาทุคติมาขู่คนให้กลัว แต่จะสอนให้อยู่กับปัจจุบัน ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด เพราะมนุษย์นั้น จะชั่วจะดี ก็อยู่ที่การกระทำของตน อยู่ที่การกระทำในปัจจุบันเท่านั้น อดีตก็ลับไปแล้ว แก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว อนาคตก็ยังมาไม่ถึง และไม่แน่นอน ทางที่ดี ควรทำปัจจุบันให้ดีที่สุด เมื่อปัจจุบันดี ก็จะมีสุคติเป็นที่ไปอย่างมิต้องสงสัย และถ้าดีในแง่การปฏิบัติ เจริญสติภาวนา ก็จะมีนิพพานเป็นที่ไปอย่างมิต้องสงสัย โดยไม่ต้องยกสวรรค์ ยกนิพพานมาอ้างว่าดีอย่างนั้นดีอย่างนี้ แต่อย่างใดเลย

● ธาตุมนุษย์เป็นธาตุตายตัว ไม่เป็นอื่นเหมือนนาค เทวดาทั้งหลายที่เปลี่ยนเป็นอื่นได้ มนุษย์มีนิสัยภาวนาให้สำเร็จง่ายกว่าภพอื่น อคฺคํ ฐานํ มนุสฺเสสุ มคฺคํ สตฺตวิสุทฺธิยา มนุษย์มีปัญญาเฉียบแหลมคมคอยประดิษฐ์ กุศล อกุศล สำเร็จอกุศล...มหาอเวจีเป็นที่สุด ด้วยกุศลมีพระนิพพานให้สำเร็จได้ ภพอื่นไม่เลิศเหมือนมนุษย์ เพราะมีธาตุที่บกพร่องไม่เฉียบขาดเหมือนชาติ

มนุษย์ ไม่มีปัญญากว้างขวางพิสดารเหมือนมนุษย์ มนุษย์ธาตุพอหยุดทุกอย่าง สวรรค์ไม่พออบายภูมิธาตุไม่พอ มนุษย์มีทุกข์ สมุทัย...ฝ่ายชั่ว ฝ่ายดี...กุศล มรรคแปด นิโรธ รวมเป็น ๔ อย่าง มนุษย์จึงทำอะไรสำเร็จ ดังนี้ ไม่อาภัพเหมือนภพอื่น

คำว่าธาตุมนุษย์เป็นธาตุที่ตายตัวหมายความว่า เป็นธาตุที่คงรูปอยู่ชั่วขณะหนึ่ง อย่างน้อยก็ปี สิบปี สามสิบปี ห้าสิบปี เจ็ดสิบปี แปดสิบปี เก้าสิบปี หรือร้อยปี แต่ถ้าเป็นธาตุนาค (พญานาค) หรือเทวดาทั้งหลาย พวกนี้จะมีรูปที่เปลี่ยนแปลงได้ดังใจนึก ท่านจึงบอกว่าเปลี่ยนเป็นอื่นได้ อย่างพญานาคจะแปลงเป็นคนก็ได้ หรือกลับเป็นนาค เป็นงูอะไรก็ได้ ชั่วขณะจิตเดียว มนุษย์หากจะภาวนาก็จะสำเร็จง่ายกว่าภพอื่น ปัญญาของมนุษย์ก็สามารถปรุงแต่งได้ทั้งฝ่ายกุศลอกุศล จะใช้ปัญญาให้เป็นไปเพื่อพระนิพพานก็ได้ หรือจะใช้ปัญญานำไปสู่มหาอเวจีมหานรกก็ได้ (คือคนฉลาดแต่ใช้ปัญญาในทางที่ผิด) คำว่าภพอื่นไม่เลิศเหมือนมนุษย์ เพราะมีธาตุที่บกพร่องไม่เฉียบขาดเหมือนมนุษย์ หมายความว่าภพอื่นยังมีความบกพร่องอยู่ เช่น ภพเปรตอสุรกายสัตว์นรก พวกนี้ส่วนใหญ่ก็จะทุกข์ตลอดเวลา จิตจะเร่าร้อนเพราะอำนาจบาปกรรมตลอดเวลา ไม่มีทางจะพิจารณาอะไรได้ ส่วนสัตว์เดรัจฉาน จะกินจะนอนก็คอยหลบคอยซ่อน แม้เขาจะเอามาเลี้ยงอย่างดี ก็ยังคอยหวาดกลัวภัยต่างๆ จิตมีความพร่องตลอดเวลา

ส่วนภพเทวดาหรือพรหม เหมือนจะสมบูรณ์ แต่ก็ไม่สมบูรณ์ เพราะความสมบูรณ์พูนสุขนั่นแหละคือความพร่อง ในทางโลกถือว่าสมบูรณ์ แต่ในทางธรรม ถือว่าพร่อง เพราะอาศัยอำนาจแห่งความสมบูรณ์ มีทุกอย่าง ทำให้หลงติดยึดอยู่ตรงนั้น ไม่อาจจะเห็นทุกข์ แล้วหาทางไปให้พ้นจากทุกข์ได้ จึงเรียกว่ามีความพร่องอยู่ ไม่พร้อมเหมือนมนุษย์ ที่เห็นทุกข์ตลอดเวลา อย่างที่

บอกไป ตื่นมาก็ทุกข์แล้ว มันปวดอึ ปวดฉี่ หิวข้าว เวทนาทางกายมันทำหน้าที่ตลอดเวลา ถ้าคนมีปัญญาก็จะเห็นเวทนาอันนี้ เวทนาทางใจ ถ้ามันเห็นยาก ก็ดูเวทนาทางกายไปก่อน หลวงปู่ชาก็สอนแรงๆ ว่า หมามันยังรู้จักเวทนาอารมณ์เลย เวลามันหิว มันก็ร้องครางหงิงๆ เราเป็นคน ทำไมจึงโง่กว่าหมา ไม่รู้จักอารมณ์อะไรสักอย่าง ทั้งๆ ที่มันเกิดอยู่ตลอดเวลา เหมือนที่ศิษย์คนหนึ่งเป็นนักภาวนา แต่บอกว่าพักนี้ไม่เห็นอารมณ์อะไรเลย นั่นเพราะภาวนาผิด ไปหลงภาวนาแบบหนีอารมณ์ ไปติดความสงบ จะเอาแต่เข้าถ้ำอย่างเดียว ชีวิตจริงมันอยู่ในนั้นไม่ได้นานหรอก

ภพมนุษย์ ถ้าในทางโลก เหมือนจะอาภัพกว่าเทวดากว่าพรหม แต่ในทางธรรมไม่ได้อาภัพแบบนั้น เพราะสามารถเจริญสติภาวนาบรรลุมรรคผลได้อย่างไม่ยาก หากลงมือปฏิบัติแบบเอาจริงเอาจัง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ก็อยู่ที่ตัวมนุษย์ (จิต) นี่แหละ ไม่ได้อยู่ที่ภพภูมิอะไรที่ไหนหรอก เพียงแต่จิตของเทวดาของพรหมจะเสวยสุข แบบโลกียสุขตลอดเวลา จิตที่จะรับรู้ทุกข์มันไม่มี ส่วนจิตมนุษย์มันรับรู้ทุกข์ได้ไม่ยาก น่าสังเวชใจสำหรับมนุษย์จริงๆ อยู่กับทุกข์ทุกลมหายใจ แต่กลับไม่เห็น ไม่รู้สึก ในบทสวดมนต์ทำวัตรเช้าก็มีเรื่องทุกข์อยู่ลองไปหาอ่านดู

การเกิดการแก่การเจ็บการตาย นี่คือทุกข์ใช่หรือไม่ โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสาปิ ทุกขา ความโศกความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกายความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจก็เป็นทุกข์ ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจก็เป็นทุกข์ มีความปรารถนาสิ่งใด แล้วไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์ วันนี้เห็นทุกข์กันบ้างไหม ทุกข์ต่างๆ ที่เห็นมันก็คืออารมณ์ที่ไม่น่ายินดี หรือทุกขเวทนานั่นแหละ ให้สังเกตให้ดี ก็จะเห็น เมื่อเห็นเนืองๆ ก็จะรู้ทันได้ ไม่มีใครโง่ที่ไหน เห็นไฟ แล้วยังเอามือไป

แหย่ไฟเล่นหรอก ที่แหย่อยู่ ปล่อยให้มันเผาอยู่ ก็เพราะไม่เห็น หลวงปู่ชาบอก อารมณ์ก็เหมือนงูนั่นแหละ ทุกวันนี้ อยู่กับงู แต่ไม่เห็นงู มันก็เลยถูกงูมันกัดเอา เพราะตาบอดมองไม่เห็นงู ลองทำตาให้ดีขึ้นมา ก็จะเห็น พอเห็น ก็จะไม่ปล่อยให้มันกัดอีกต่อไป

ปรกติอารมณ์ที่เป็นทุกข์จะเห็นได้ง่าย จะเห็นก่อน พอเห็น ก็ลองขยับไปดูอารมณ์ฝ่ายดีบ้าง ที่เรียกว่าสุขเวทนา เอาเวทนานอกก่อนก็ได้ เช่นอาบน้ำแล้วสบายตัว นั่นแหละสุขเวทนาแล้ว กินข้าวแล้วอร่อย นั่นก็สุขเวทนาแล้ว มีคนชม เกิดความยินดี นั่นแหละสุขเวทนาแล้ว วันๆ หนึ่ง อารมณ์ทั้งดีและไม่ดีเกิดมากมาย ทำไมจึงไม่เห็นกัน ปล่อยให้มันกัดหัวอยู่ตลอดเวลาได้อย่างไร หลวงปู่ชาบอก ถ้าเห็นแล้ว รู้เท่าทัน มันจะบรรลุธรรมไวมาก แต่เราก็ไม่ค่อยจะเอากัน จะเอาแต่นั่งหลับตาภาวนาหาความสงบกันท่าเดียว แล้วบอกว่าไม่รู้อารมณ์มันหายไปไหนหมด อารมณ์มันยังอยู่ ไม่ได้หายไหนหรอก แต่เรามันโง่เองที่ไม่เห็นมัน อย่างความทุกข์ต่างๆ อันเป็นอารมณ์อย่างหนึ่ง มันก็เกิดตลอดเวลา วันหนึ่งๆ มีใครสมหวังทุกเรื่องบ้าง ตรงที่ไม่สมหวังนั่นแหละคือปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้น มันเป็นทุกข์ ลองพิจารณากันดู ให้มันเห็นทุกข์แบบนี้ไปก่อน แล้วก็ให้มีสติรู้เท่าทัน วันหนึ่งจิตมันหยุดตั้งมั่นขึ้นมา ก็จะเห็นสมุทัย เห็นนิโรธ และเห็นมรรค ขึ้นในดวงจิตอันนี้ แล้วจะขอบคุณธาตุมนุษย์ที่ทำให้เห็นทุกข์ จนนำไปสู่การเห็นธรรม เห็นอริยสัจจ์สี่ในที่สุด

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ท่านกำชับว่าอย่าให้จิตเพ่งนอก ให้รู้ในตัวเห็นในตัว เมื่อรู้ในตัวแล้วรู้ทั่วไป เพราะตัวเป็นต้นเหตุ

● เพ่งนอกนั้นไม่สิ้นสงสัย เพราะยังหมายนอกหมายในอยู่ ตกอยู่ในกระแสของสมุทัย

ท่านทรงกลด: สองโอวาทนี้เนื้อหาอันเดียวกัน จะขอขยายไปในคราวเดียวกัน อันนี้ท่านก็ได้มาจาก ประสบการณ์ส่วนตัวท่าน คือตอนแรกท่านก็ภาวนาแบบพุทโธ พอจิตสงบก็เกิดนิมิต แล้วท่านก็เที่ยวเล่นอยู่ในนิมิตนั้นอยู่หลายเดือน วันนี้เจออย่างนั้น วันนั้นเจออย่างนี้ เที่ยวขี่ม้าไปนั่นไปนี่ แล้ววันหนึ่งท่านก็มาพิจารณาว่า มันไม่จบ ไม่มีทางว่าจะจบอย่างไร ตอนนั้นท่านก็ไม่มีครูบาอาจารย์อะไร มีแต่หลวงปู่เสาร์องค์เดียว ซึ่งท่านสอนให้ภาวนาพุทโธ หลวงปู่มั่นก็นึกถึงที่ตอนบวช พระอุปัชฌาย์สอนกรรมฐานห้าให้คือผมขนเล็บฟันหนัง ท่านก็ลองพิจารณาดู ปรากฏว่าเมื่อพิจารณาแล้ว จิตก็ไม่เที่ยวสร้างนิมิต ไม่เที่ยววิ่งไปโน่นนี่นั่น ท่านก็บอกว่าจิตมันอยู่กับที่ คืออยู่เฉพาะในร่างกายนี้เท่านั้น จิตก็สงบเพราะเห็นกายตามความเป็นจริง ท่านก็มานั่งตรึกว่าชะรอยจะถูกทางแล้ว

ต่อมาเมื่อท่านบรรลุอนาคามี ท่านก็กลับไปโปรดหลวงปู่เสาร์ พระอาจารย์ของท่าน ด้วยบารมีเคยสร้างสมกันมา ทำให้หลวงปู่เสาร์แม้จะเป็นพระอาจารย์ท่าน กลับไม่มีทิฏฐิมานะอะไรแต่อย่างใด ยอมรับฟังหลวงปู่มั่นแต่โดยดี สุดท้ายทั้งสองก็บรรลุอรหัตผลไปด้วยกัน นี่แหละ เป็นที่มาของคำสอนที่ว่าอย่าให้จิตเพ่งนอก เพ่งนอกก็คือเพ่งกสิณต่างๆ บ้าง เพ่งคำบริกรรมต่างๆ บ้าง เพ่งโทษคนนั้นคนนี้บ้าง เพ่งนอกกับส่งจิตออกนอกก็อันเดียวกัน ส่งจิตออก

นอกกับส่งจิตเที่ยววิ่งตามอารมณ์ต่างๆ ก็อันเดียวกัน ถ้ายังเพ่งนอก ก็ตกอยู่ในกระแสของสมุทัย อันนี้ก็ตรงกับคำสอนของหลวงปู่ดูลย์ อตุโล อย่างอัศจรรย์

หลวงปู่ดูลย์สอนว่า จิตส่งนอกเป็นสมุทัย ผลของการที่จิตส่งนอกคือทุกข์ เมื่อใดที่ส่งจิตออกนอก เมื่อนั้นก็จะเกิดทุกข์ตามมา เพราะจิตที่ส่งนอก เพ่งนอก ย่อมเป็นจิตที่ปรุงแต่ง จิตที่ส่งแส่ส่ายไปตามอารมณ์ต่างๆ เหมือนคนวิ่งไม่เคยหยุด แต่เมื่อใดที่หยุดส่งนอก หยุดอยู่กับการระลึกรู้อยู่ในกาย หยุดอยู่กับรู้ได้ เมื่อนั้นก็หยุดส่งนอก หยุดเพ่งนอกไปโดยปริยาย ถ้ารู้ในตัว เห็นในตัวอย่างแท้จริงแล้ว จิตจะหยุดส่งนอกไปโดยปริยาย เพราะเห็นแล้วว่ามันไม่มีอะไร เมื่อเห็นอย่างแจ้งชัดว่าไม่มีอะไร จิตก็คลายความยึดมั่นออกมา ตรงที่คลายออกมา จิตจะผละมาอยู่กับตัวเอง มาอยู่กับรู้ ตรงรู้นั่นแหละ คือจุดที่จิตหยุดเพ่งนอก หยุดส่งนอก เมื่อหยุดส่งนอกได้อย่างมั่นคง ก็จะเห็นอริยสัจจ์ สิ้นสงสัยในคำสอนของพระพุทธเจ้า สิ้นสงสัยในตัวในตนในขันธ์ห้า เพราะเห็นขันธ์ห้าเป็นตัวเป็นตน นี่แหละคือเห็นผิด คืออวิชชา คือต้นเหตุของสิ่งทั้งปวง ทำลายอวิชชาได้ก็คือทำลายความเห็นผิดได้ อวิชชาคือความเห็นผิด ไม่ใช่ม่านหมอก ไม่ใช่เรือนแก้ว ที่ต้องระเบิดออกมา

วันนี้ก็มีลูกศิษย์ส่งคำสอนของพระอาจารย์รูปหนึ่งมาให้ ว่ามีโยมลูกศิษย์พระอาจารย์องค์นั้น ภาวนาแบบไหนไม่รู้ ย้อนมาดูความคิดดูจิต มีเสียงระเบิดในหัว แล้วย้อนดูกายหายใจมีเสียงระเบิดภายในกาย พระอาจารย์องค์นั้นก็รับรองว่าสามารถแยกธาตุแยกขันธ์ได้แล้ว ซึ่งลูกศิษย์เราคนนี้ก็มีปัญญา อ่านแล้วบอกว่าไม่น่าจะใช่ ซึ่งถูกต้องอย่างนั้น การเห็นธรรม แยกธาตุแยกขันธ์ ไม่ได้มีการระเบิดอะไรดังที่พากันเข้าใจผิดๆ กันอยู่ ตอนพระอัญญาโกณฑัญญะบรรลุธรรม หรือพระอริยสาวกองค์ไหนๆ บรรลุ ก็ไม่ได้มีการระเบิดอะไรแต่อย่างใด

การบรรลุธรรมเป็นเพียงการแยกจิตออกจากขันธ์ จิตมาตั้งมั่นเกิดสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด เห็นขันธ์ห้าเกิดดับๆๆๆ หาความหมายตัวตนอะไรไม่ได้ ขณะเดียวกันก็เห็นจิตตนเองตั้งมั่นอยู่ จะพบจิตตนเองในขณะจิตนั้น

หลวงปู่มั่นจึงบอกว่าพบจิตหรือใจคือพบธรรม ท่านประพันธ์ไว้ว่า พบต้นจิต จิตต้นพ้นโหยหวน คือพบจิตต้นหรือจิตเดิม ก็จะพ้นทุกข์ หรือหลวงปู่ขาว อนาลโย ก็บอก ผู้ใดพบตน จะพ้นโลก พบตนก็คือพบจิตนั่นแหละ การบรรลุธรรมไม่ได้หมายถึงการระเบิดกายระเบิดจิตหรืออะไรดังที่เข้าใจผิดกัน การระเบิดเป็นเพียงนิมิต เป็นวิปัสสนูปกิเลสอย่างหนึ่งเท่านั้น ทำให้คนหลงเข้าใจผิดว่าบรรลุธรรมแล้ว ตัวเราก็เคยระเบิดมาก่อน แรกๆ กิเลสก็สงบ พออาทิตย์หนึ่งผ่านไป ราคะโทสะอะไรๆ ก็กลับมาเหมือนเดิม มันระเบิดแล้วสงบ สว่าง ว่างอยู่

มันเป็นความสงบ สว่าง เป็นความว่างแบบโง่ๆ ต่อเมื่อมาเจริญสติอย่างถูกต้อง พบเห็นธรรมอย่างถูกต้อง จึงแยกได้ว่ากาลก่อนกับกาลที่พบธรรม มันต่างกันอย่างไร มันต่างกันราวฟ้ากับเหว มันจะรู้ขึ้นมาเองว่าบัดนี้สักกายทิฏฐิเอย วิจิกิจฉาเอย สีลัพพตปรามาสเอย มันถูกทำลายสิ้นแล้ว ไม่กลับมาอีกแล้ว ไม่เหมือนตอนกายระเบิดจิตระเบิดถึงสามครั้งเมื่อตอนบวชที่วัดมาบจันทร์ใหม่ๆ มันต่างกัน ระเบิดนั้น ยังไม่รู้เลยว่าจิตเป็นอย่างไร อารมณ์เป็นอย่างไร ขันธ์ห้าเป็นอย่างไร พอมาเห็นจริงรู้แจ้ง มันจะแยกให้เห็นเป็นส่วนๆ ของมันเอง และเห็นตลอดเวลา ไม่กลับกลอกไปมาอีกต่อไป ภูมิจิตภูมิธรรมก็ก้าวหน้า ขยับขึ้นของมันเอง แล้วจะรู้ว่าที่ครูบาอาจารย์บอกว่าจิตเป็นหนึ่ง จิตเป็นหนึ่งนี้มันเป็นอย่างไร ใครมาด่าเราตอนนี้ ก็จะมีแต่ความวิบัติเท่านั้นเอง

สำหรับโอวาทวันนี้ ก็ดูเหมือนจะเคยอธิบายไปบ้างแล้ว อธิบายซ้ำบ้างก็ดีเหมือนกัน เป็นการย้ำเตือน บันทึกคำสอนของหลวงปู่มั่น โดยหลวงปู่หลุย จันทสาโร ที่ดอกเตอร์แอมเอามาลงให้ขยายความในวันนี้ หลวงปู่หลุยบันทึกไว้เมื่อปี ๒๔๘๓ มาถึงวันนี้ ก็ตกราวแปดสิบปี ก็เป็นโอกาสดี และเป็นบุญวาสนาของท่านทั้งหลายที่ได้มีโอกาสได้อ่านก่อนคนอื่น เมื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือ ก็จะเป็นหนังสือที่สำคัญของโลกเล่มหนึ่งในอนาคต ก็โมทนากับทุกๆ ท่านที่ร่วมทำบุญเพื่อจัดทำหนังสือสื่อธรรมกันมา วันนี้ ก็พอสมควรแก่เวลา ขอให้เจริญในธรรมด้วยกันทุกๆ ท่านเทอญ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ค้นดูกายถึงหลัก และเห็นอริยสัจจ์ของจริงแล้ว เดินตามมรรคเห็นตัวสมุทัยเห็นทุกขสัจ

ท่านทรงกลด : ค้นดูกายถึงหลัก และเห็นอริยสัจจ์ของจริงแล้ว เดินตามมรรคเห็นตัวสมุทัยเห็นทุกขสัจ อันนี้ท่านก็สอนเน้นเรื่องกายเป็นหลัก ที่เรียกว่ากายคตาสติ ให้ค้นข้างในสรรพางค์กาย ไม่ให้ส่งจิตออกนอกกาย จนถึงหลักทางใจ คือพบใจพบธรรม เห็นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ก็สามารถเดินตามมรรคที่เหลือไปต่อไปจนจบกิจ อย่าถอนทำความเพียร มันจะเคยตัว ให้ทำจนชิน ให้ได้เนื้อหรือคุ้นเคย จึงจะเห็นมรรคผลเห็นผล เรื่องความเพียรนี้สำคัญที่สุด โดยเฉพาะฆราวาสอย่างเราๆ มักจะมีจิตใจโลเลไม่แน่นอน วันนี้ขยันพรุ่งนี้ก็ขี้เกียจ ไม่เอาแล้ว พอไม่เอาวันสองวัน ก็จะกลายเป็นเดือน เป็นปี แล้วหายไปในที่สุด

ส่วนใหญ่คนไม่พบธรรมก็เพราะไม่มีความเพียร เพียรแค่ไหน ก็ต้องบอกว่าให้เพียรแบบหลวงปู่ชา ขยันก็ทำ ขี้เกียจก็ทำ ถ้าทำแล้วหยุด มันจะเคยตัว เพราะธรรมดาจิตมันติดโลก พอมาฝึกอะไรที่สวนกระแสโลก แรกๆ มันก็ไม่ยอม ภาพลูกภาพสามีภาพภรรยา ภาพนั้นภาพนี้มันติดตาติดใจตลอด ยิ่งมีหลานเห็นเสร็จทุกราย ให้อยู่กับสิ่งเหล่านี้อย่างรู้เท่าทัน เราไม่ได้เพิ่งจะมามีลูกมีหลาน มีสามีภรรยาแต่ในชาตินี้ มาเกิดทีก็มีมันทุกชาตินั่นแหละ แล้วก็ติดอยู่หลงอยู่ พอจะกลับไปเริ่มปฏิบัติใหม่บางทีก็ไม่ทันการแล้ว ตายลงระหว่างทางบ้าง นอนติดเตียงเสียแล้วบ้าง นอนเป็นผักเป็นปลา เป็นภาระกับลูกๆ หลานๆ ได้ใช้กรรมกันต่อไปไม่สิ้นสุด เรื่องผู้ป่วยนอนเป็นผักหรือที่เรียกว่าเจ้าชายนิทรานี้ เมื่อวานมีน้องคนหนึ่งถามว่า จิตเขายังอยู่ไหม ก็ตอบไปทันทีว่าบางที

ก็อยู่ บางทีก็ไม่อยู่ ที่ยังอยู่ ก็พอเข้าใจได้ แต่ที่ไม่อยู่ เป็นไปได้อย่างไร ก็ตอบไปว่า ก็ร่างกายกับจิตมันคนละอันกัน จิตก็จิต กายก็กาย ถ้าธาตุสี่ในกายมันยังทำงาน เรียกว่ายังไม่ถึงอายุขัยของมัน มันก็ยังไม่ตาย สมองก็ทำงาน แต่กายขยับไม่ได้ หรือสมองตาย แต่ตัวยังอุ่น เพราะธาตุไฟยังไม่ได้ดับ เรียกว่าชีวิตในส่วนที่เป็นร่างกายมันยังอยู่

ถ้าคนสมัยใหม่ บอกว่าไม่อยากให้เขาทรมาน เลยไปถอดปลั๊ก เรียกภาษาทางการแพทย์สมัยใหม่ว่าการุณยฆาต นั่นคือการทำผิดศีลข้อที่ ๑ คือฆ่าคนเลยทีเดียว เป็นการฆ่าคนด้วยความโง่ เหตุที่กายมารับสภาพอย่างนั้น ก็เป็นไปตามสภาพกรรม อายุขัยของกายยังไม่หมด ก็ต้องปล่อยไป เชื่อไม่เชื่อก็แล้วแต่เราก็ได้แค่บอกแค่เตือน ทีนี้ ส่วนเจ้าจิตนี้ ถ้ามันไม่เอากายแล้ว มันก็ปล่อยกายไว้อย่างนั้น แต่ไม่ได้ปล่อยวางแบบคนที่ปฏิบัติธรรมนะ มันเห็นว่าร่างกายนี้ใช้ไม่ได้ มันก็ไปหาอันใหม่ คือไปสร้างอันใหม่ มันไม่ได้เกิดสติเกิดปัญญาแจ่มแจ้งขึ้นมาว่ากายนี้ไม่ใช่เราของเรา เหมือนเรามีรถ เห็นว่ารถคันหนึ่งเป็นของเรา ก็ยึดอยู่ วันหนึ่งรถมันพัง ก็ไปหารถคันใหม่มาใช้ ได้คันใหม่มา ก็ยึดคันใหม่ว่าเป็นของเราอยู่นั่นเอง ปัญญามันไม่มี บางทีกายนอนอยู่บนเตียง จิตไปเกิดเป็นสัตว์โน่นนี่นั่นแล้วก็มี เรื่องภพชาติจึงเป็นเรื่องที่น่ากลัว อันนี้ก็ประดับความรู้ไว้เท่านั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ แต่ให้เห็นภัยในการเกิดการแก่เจ็บตายก็พอ จะได้เร่งความเพียร เมื่อทำความเพียรจะเห็นอะไรเป็นอะไรขึ้นบ้างแล้ว จิตตกในกระแสมรรคแล้ว มันก็จะทำของมันเอง มันจะเคยชินกับการปฏิบัติของมันเอง หรือบางคนจิตยังไม่ตกกระแส แต่ได้เห็นสภาวธรรมเช่นเห็นการเกิดการดับของกาย ของอารมณ์ รักษาความเพียรไว้ จิตมันเห็นบ้างแล้ว ก็ไม่ยากที่จะเห็นมรรคเห็นผลในอนาคตอันใกล้ หลวงปู่ชาบอกว่า น้ำในดินมันมี

อยู่ ไม่ใช่ไม่มี เพียงแต่เราขุดไปไม่ถึงมันเท่านั้น มรรคผลก็เช่นกัน มันมีอยู่จริง พระพุทธเจ้า พระอริยสาวกไม่โกหกเราหรอก แต่เรามันเพียรไม่ถึงเท่านั้นเอง

● อริยสัจจ์ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือ กาย วาจา ใจ เป็นมรรค เข้าไปดับทุกข์ ดับสมุทัย ดับนิโรธ นิโรธดับไม่เอา เอาที่ไม่ดับ คือดับนั้นยังเป็นตัวมรรค เอาสิ่งที่ไม่ดับ สิ่งที่ตั้งอยู่นั้นแหละเป็นตัวให้สิ้นทุกข์ อันนี้ก็ลึกซึ้งมาก

กายวาจาใจนี่แหละคือตัวมรรค คือตัวที่จะนำไปสู่การเห็นอริยสัจจ์ สำรวมกาย สำรวมวาจา สำรวมใจ สำรวมกาย วาจานี้ก็เป็นศีล สำรวมใจเข้ามา นี้เป็นสมาธิกับปัญญา ให้ใจสำรวมอยู่กับสติ อยู่กับความเห็นชอบ เห็นว่ากายนี้ อารมณ์ รูปนามขันธ์ห้าทั้งปวงไม่ใช่เราของเรา ความยินดีก็ไม่ใช่เรา ของเรา ความยินร้ายก็ไม่ใช่เราของเรา ความยินดียินร้ายหรือเฉยๆ ก็คือเวทนา ความจำคือสัญญา ความคิดคือสังขาร การปรุงแต่งต่างๆ ก็ไม่ใช่เรา ของเรา วิญญาณความรู้สึกเวลาตาเห็นรูป หูได้ยินเสียงก็ไม่ใช่เราของเรา ส่วนรูปหรือกาย หากพิจารณาจนจิตสงบลงไป เกิดความเห็นแจ้งขึ้นมาสักครั้งหนึ่ง ก็จะหายสงสัยว่ามันใช่เราของเราหรือไม่ ให้มีสติรู้เท่าทันเสมอ แล้ววันหนึ่งจิตหรือใจจะตั้งมั่นขึ้นมาเกิดสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด จะเห็นขันธ์ห้าอารมณ์ทั้งปวงตามจริง ถ้าเห็นตามจริง จะเห็นการเกิดการดับของขันธ์ ตรงที่เกิดดับอยู่ ตรงนั้นยังเป็นมรรค ตรงนั้นยังดับไม่จริง แต่ตัวที่ไม่ดับ ตัวที่อยู่นอกมรรค คือจิตหรือใจที่ตั้งมั่นอยู่ อันนี้ไม่ดับ

อย่างที่หลวงปู่ชาบอก จะเห็นการเกิดการดับ สุดท้ายจะเหลือสิ่งที่ไม่ดับ ตรงที่ไม่ดับนั่นแหละคือการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง หมายถึงจิตที่หลุดพ้นออกมาตั้งมั่น ไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ใดๆ จิตที่ไม่ปรุงแต่งเป็นอะไรๆ

นั่นแหละคือนิโรธ เพราะถ้ายังปรุงแต่ง ก็ต้องเสื่อมดับ ไม่อาจจะเป็นนิโรธได้ แต่ถ้าจิตหลุดพ้นแล้ว มันจะตั้งอยู่ ไม่มีการเคลื่อน ไม่มีการปรุงแต่ง ด้วยเหตุนี้แหละ หลวงปู่มั่นจึงบอกว่า "สิ่งที่ตั้งอยู่นั่นแหละ เป็นตัวให้สิ้นทุกข์" นี่ถ้าเราไม่ปฏิบัติมาจนใกล้ถึงที่หลวงปู่มั่นกล่าวไว้ ก็จะไม่มีวันเข้าถึงคำสอนอันลึกซึ้งของหลวงปู่มั่นได้เลย กราบหลวงปู่มั่นด้วยเศียรเกล้าไว้ ณ ตรงนี้อีกครั้ง

● จิตเสวยเวทนาอย่างละเอียดนั้น ให้ละลายเวทนาเข้าไปอีกเอามรรคเข้าไปฟอกแล้วทำความรู้อยู่แทนเวทนา จึงจะเห็นตน เห็นธรรม เห็นความบริสุทธิ์ฯ

คำว่าเสวยเวทนาอย่างละเอียด อันนี้ท่านสอนพระที่ทำสมาธิได้ แต่ยังไม่ใช่สัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด สัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปดเกิดแล้วสังโยชน์จะถูกทำลายไปตามกำลังของสติของสมาธิในขณะจิตนั้น แต่สมาธิแบบธรรมดาหรือฌาน ไม่อาจจะทำลายสังโยชน์ได้ ขณะที่จิตเป็นสมาธิแบบนั้น มันจะมีสุขเวทนาแบบละเอียด ท่านบอกให้ละลายเวทนาด้วยการเอามรรคเข้าไปฟอก คือให้กำหนดเห็นเวทนาตามความเป็นจริง เอาตัวสัมมาทิฏฐิเข้าไปฟอก ให้เห็นตามจริงว่าเวทนาที่กำลังเสวยอยู่นี้ มันไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ต้องเสื่อมดับเป็นธรรมดา หาแก่นสารไม่ได้ เมื่อเห็นเวทนาตามจริง ก็จะเกิดความรู้ขึ้นมาประจำจิตแทนเวทนา จิตจะอยู่กับรู้ ส่วนเวทนาก็จะถูกสลัดออกไปจากจิต เหมือนพระจันทร์สลัดเมฆหมอกออกมา พอจิตสลัดออกมาท่านเรียกว่าทำความรู้อยู่แทนเวทนา จิตก็จะพบตน เห็นจิต เห็นตน เห็นธรรมเห็นความบริสุทธิ์ของจิต ดุจพระจันทร์สลัดตนออกจากเมฆหมอก มาสว่างผ่องใสอยู่ อย่างนั้น

● เดินมรรคให้เห็นทุกข์ ให้เดินมรรคเห็นสมุทัย ให้ยิ่งในมรรคให้ยิ่งมรรคนิโรธ จึงจะพ้นทุกข์ฯ

การเดินมรรคที่ถูกจะต้องยิ่งเดินยิ่งเห็นทุกข์ อย่างที่เล่าเรื่องศิษย์คนหนึ่งให้ฟังว่า ปฏิบัติแล้วไม่เห็นอารมณ์ เพราะไปติดความสงบเข้าให้แล้ว เอาแต่แช่แน่นิ่งอยู่ในความสงบนั้น การเดินมรรค หากเดินตามรอยสติปัฏฐานแล้ว ยิ่งเดินจะยิ่งเห็นทุกข์ ถ้าไม่เห็นทุกข์ แล้วจะเอาเหตุแห่งทุกข์ที่เรียกว่าสมุทัยที่ไหนมาเห็นเล่า หลวงปู่ดูลย์จึงบอกว่า หากปฏิบัติถูก แม้จิตไหวตัวขึ้นเล็กน้อย เกิดอารมณ์ขึ้นเล็กน้อย ก็จะเห็นได้ชัด ยิ่งมีสติ จะยิ่งเห็นอารมณ์น้อยใหญ่ทั้งทุกข์ทั้งสุขได้อย่างชัดเจน แต่อารมณ์เหล่านั้นจะทำอะไรจิตก็หาได้ไม่ ที่มันทำเอาได้ กัดเอาได้ ก็เพราะไม่เห็นมัน ถ้าเห็นจะไม่เป็น ถ้าเป็นจะไม่เห็น ยิ่งเห็นทุกข์เท่าไร ก็จะฉลาดมากเท่านั้น หลวงปู่ชาจึงบอกว่าทุกข์ทำให้เราฉลาด สุขทำให้เราโง่ มีทุกข์จะได้ศึกษามันว่ามันมาจากไหน ทำไมจึงทุกข์ ที่ทุกข์ก็เพราะเราเห็นผิด จิตมีอวิชชา เห็นว่าทุกข์นั้นคือเราของเรา เหตุแห่งทุกข์ก็คือเห็นผิดนี่แหละ ความเห็นผิดคืออวิชชา อวิชชาไม่ใช่กระจกที่จะต้องระเบิดอะไรอย่างที่พระบางรูปสอนผิดๆ อยู่ ระเบิดกระจก ระเบิดกายแล้วบรรลุธรรม อันนี้ผิดเสียยิ่งกว่าผิด มันเป็นเพียงสภาวะที่จิตสงบแบสมถะอย่างหนึ่งเท่านั้น ในทางวิปัสสนามันคือวิปัสสนูปกิเลสอย่างหนึ่ง ทำให้คนหลงปลื้มกระหยิ่มยิ้มย่อง เชื่ออย่างผิดๆ ว่าบรรลุธรรมแล้ว ยิ่งไปเจอพระที่เคยระเบิดมาด้วยกัน หลงว่าบรรลุอรหัตผลแล้ว มารับรองก็ยิ่งพาเข้ารกเข้าพงไปกันใหญ่ เรื่องจิตระเบิดอะไรนี่ เคยถามหลวงปู่แบน ขณะสนทนาธรรมกันสองต่อสองครั้งหนึ่ง ว่ามันใช่บรรลุธรรมอย่างที่พระองค์นั้นองค์นี้สอนหรือ ท่านก็ยิ้มๆ บอกว่าต้องไปถามพระองค์นั้นๆ ดูว่ามันคืออะไร นี่ท่านก็ตอบอยู่ในตัวอยู่แล้วว่า มันไม่ใช่ ถ้าใช่ ท่านก็บอก เออ ตรงกับเรา เราก็ระเบิดเหมือนกันตอนบรรลุ

ส่วนเรื่องที่พระบางรูป พอบรรลุธรรมขั้นสูง โลกธาตุหวั่นไหว อันนี้มันคนละเรื่องกัน ที่โลกธาตุหวั่นไหว เพราะเทวดาเปล่งวาจาสาธุการกันทั่วไตรโลกธาตุต่างๆ ที่ท่านบรรลุก็เพราะเดินมรรคถูก ทำมรรคให้ยิ่ง ให้ยิ่งในมรรค ให้เห็นทุกข์ เห็นเหตุ ว่าที่ทุกข์ก็เพราะเห็นผิด พอเห็นผิด จิตก็แส่เข้าไปยึดทุกข์ เพราะเห็นผิดว่าทุกข์นั่นคือเราของเรา พอเห็นทุกข์ จิตก็หยุดส่งออกไปยึด ตรงนี้นี่แหละคือนิโรธ จิตตั้งมั่น ไม่ส่งแส่ส่ายเข้าไปยึด จิตก็ดับทุกข์ ที่ดับเพราะไม่มีทุกข์ให้ดับ ทุกข์มันอยู่ส่วนทุกข์ จิตก็อยู่ส่วนจิต ไม่มีอะไรจะต้องดับ ส่วนทุกข์อันเป็นเวทนาขันธ์อันหนึ่ง เมื่อดับขันธ์นิพพาน มันก็ดับไป เรียกว่าดับสนิท คงเหลือแต่จิตบริสุทธิ์อันเดียว

● ให้กำหนดจิตให้กล้าแข็ง เรียนมรรคให้แข็งแรง จึงจะเห็นทางสิ้นทุกข์ไปได้

อันนี้ก็สรุปอีกครั้งว่า ต้องกำหนดจิตให้กล้าแข็ง ให้กล้าแข็งด้วยสติ ไม่ให้วิ่งไหลตามอารมณ์ วิ่งไหลตามลูกตามหลานตามภรรยาสามี ตามอารมณ์คนนั้นคนนี้ ตามคำพูดคนนั้นคนนี้ เรียนมรรคให้แข็งแรง ก็คือมรรคหรือแนวทางการปฏิบัติที่พร่ำสอนไปยิ่งกว่าใครอยู่ในขณะนี้ จนจิตหยั่งลงในมรรค เห็นทุกข์ เห็นเหตุแห่งทุกข์ ก็จะเห็นทางสิ้นทุกข์ไปได้โดยปริยาย

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ต้องทำจิตให้เป็นเอก ต้องสงเคราะห์ธรรมให้เป็นเอกเสมอๆ

ท่านทรงกลด : ต้องทำจิตให้เป็นเอก ต้องสงเคราะห์ธรรมให้เป็นเอกเสมอๆ คำว่าเป็นเอกก็คือเป็นหนึ่ง หมายความว่าต้องทำจิตให้เป็นหนึ่ง ต้องสงเคราะห์คือพยายามทำจิตให้เป็นหนึ่งอยู่เสมอ คำว่าสงเคราะห์คือเอื้อให้เกิดให้เป็น สิ่งที่จะทำให้จิต เอื้อจิตให้เป็นเอกเป็นหนึ่งก็คือสติ เมื่อเราเจริญสติอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย สติจะกางกั้นกิเลสอารมณ์ออกไป สติเตสังนิวารณัง สติคือเครื่องกางกั้นกิเลส กางกั้นกิเลสออกจากจิต เมื่อกิเลสอารมณ์ออกจากจิต ก็จะเหลือแต่จิตอยู่อันเดียว จิตที่เหลืออันเดียวนี่แหละเรียกว่าเป็นเอกเป็นหนึ่ง พระอริยะเจ้าแท้จะต้องดำเนินมรรคจิตเพื่อไปสู่จิตที่เป็นหนึ่งเสมอ

หลวงปู่ดูลย์ก็สอนบ่อยเรื่องจิตเป็นหนึ่ง จิตเป็นหนึ่ง จิตไม่เคลื่อน จิตไม่ปรุงแต่ง จิตนิพพานอันเดียวกัน เพราะอวิชชาดับไป จึงจะเหลือจิตเป็นหนึ่ง เป็นเอกขึ้นมา ไม่ใช่ไม่มีจิต ไม่มีอวิชชา ดังที่เข้าใจกันผิดๆ กันอยู่ คนทั่วไปจะมีจิตและอวิชชาอยู่ผสมปนเปกันอยู่ แต่พระอรหันต์จะเหลือแต่จิตที่บริสุทธิ์อันเดียว อวิชชาไม่มี ไม่ใช่อวิชชาดับ แล้วจิตจะดับตามไป หรือจิตดับ อวิชชาดับ อันนี้สอนผิดอย่างมากๆ ลองไปเทียบคำสอนของหลวงปู่มั่นดู จะเห็นความแตกต่างกันราวฟ้ากับเหว หลวงปู่มั่นก็สอนว่าจิตเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ (หลังจากละอวิชชา บรรลุอรหัตผลแล้ว) หาที่ติครหามิได้เลย หลวงปู่ดูลย์ก็บอก อวิชชาดับ ธรรมชาติที่เป็นจิตยังอยู่ ไม่ได้หายไปไหน ก็เลือกเอาว่าจะเชื่อหลวงปู่มั่นหลวงปู่ดูลย์ หรือเชื่อใคร

● โลกสันนิวาส มีความแปรปรวนตั้งเที่ยงอยู่เช่นนั้น แต่จิตของเรารักษาไว้ให้ดีอย่าให้ติด ถ้าไม่ติดก็ได้ชื่อว่าเป็นสุข ในตอนนี้ท่านแสดงทบไปทบมาเพื่อให้ศิษย์รู้

โลกที่เป็นอยู่นี้ มันไม่เที่ยงอยู่เป็นนิจ มีความเสื่อมอยู่เสมอ ให้รักษาจิตไว้ให้ดีอย่าให้ติดในโลก ที่พระพุทธเจ้าสอนว่า สูเจ้าทั้งหลายจงมาแลดูโลกนี้ที่งามตระการตาดุจราชรถ อันคนโง่ติดข้องอยู่ แต่ผู้รู้หาข้องไม่ ก็คือคนโง่คนเขลาไม่รู้เท่าทันโลก เห็นว่าโลกดีอย่างนั้นดีอย่างนี้ ก็จะติดในโลก แต่ถ้าคนมีปัญญารู้เท่าทัน ว่ามันแค่ภาพลวงตา หลอกให้เราหลงติดอยู่ จิตก็จะผละออกจากโลก เมื่อจิตผละออกจากโลกได้ จิตก็จะเป็นสุข แต่ไม่ใช่สุขแบบโลกๆ เป็นสุขที่อยู่เหนือโลก เลยเรียกโลกุตระสุข

● ให้ระงับสังโยชน์ที่ละเอียดสิงอยู่ในดวงจิตนั้นๆ

ตรงนี้น่าจะบันทึกผิด หรือบันทึกคลาดเคลื่อน หรือท่านเข้าใจว่าระงับกับละคือความหมายเดียวกัน เพราะระงับคือยับยั้ง มันไม่หมดไป มันยังอยู่ แต่ถูกระงับไว้เท่านั้น เหมือนเรามีแผนงานบางอย่าง แต่ถูกระงับไว้ แผนงานนั้นยังอยู่ ไม่ได้หายไปไหน แต่สำหรับสังโยชน์ เมื่อดำเนินมรรคถูกต้อง จะเกิดมัคคสมังคีแล้ว จะละสังโยชน์ได้ มีสังโยชน์เบื้องต้น เป็นต้น ละได้แล้ว จะไม่มีการเกิดขึ้นมาใหม่ ละแล้ว ละขาดเลย ไม่กลับกลอกไปมา สังโยชน์เบื้องต้นมีอะไรบ้าง อันนี้ก็แสดงไปเยอะแล้ว ถ้าไม่รู้ ก็ให้ไปหาอ่านเองเองบ้าง อย่าให้ต้องคอยป้อนให้มากนักเลย

● จิตนั้นเมา สุราไม่ได้เมา สุราไม่ติดคน คนติดสุราต่างหาก เมื่อคนดื่มไปแล้ว ทำให้เป็นบ้าไปต่างๆๆ

ท่านพูดถึงของมึนเมาเป็นเชิงเปรียบเทียบ แต่จริงๆ ไม่ได้หมายถึงสุราอย่างเดียว ท่านบอกสุรา ถ้ามันอยู่ของมันเฉยๆ คนเราไม่ไปกิน มันก็ไม่เมา ไม่ติดสุราไม่ติดคน คนไม่ติดสุรา หมายความอารมณ์ต่างๆ ก็ดี ถ้ามันอยู่ของมันเฉยๆ เราไม่ส่งจิตออกนอกไปยึดไปเสพ อารมณ์ก็สักแต่อารมณ์ จิตก็สักแต่ว่าจิต อารมณ์จะทำอะไรคนได้ เหมือนสุรา ถ้ามันวางอยู่ เราไม่ไปดื่มไปกิน สุราจะทำอะไรเราได้ อารมณ์ไม่ได้ติดจิต แต่จิตมันติดอารมณ์ด้วยหลงต่างหาก ถ้าอารมณ์มันตามติดจิตคน ก็ไม่สามารถบรรลุธรรมได้เลย ไม่สามารถนำจิตให้พ้นจากอารมณ์มาเป็นเอก เป็นหนึ่งได้เลย คนเราเมื่อเสพอารมณ์ต่างๆ เข้าไปก็จะเป็นบ้าเป็นหลังไปตามอารมณ์ที่เสพ

● ภุมเทวดา อยากดื้อ ทดลองเสมอทีเดียว ไปอยู่ที่เข็ดขวางต้องระวังต้องตรวจจิตเสมอฯ

ท่านบอกเทวดาบางตนก็อยากดื้ออยากทดลองเรา ไปอยู่ที่ขวางหูขวางตาเขาก็ต้องคอยระวัง หมั่นตรวจตราจิตให้มีสติอยู่เสมอ จิตถ้ามีสติคุ้มครอง พวกเทวดาเกเรก็ทำอะไรไม่ได้ บางคนก็เขลาอีก คิดว่าเทวดาน่ะเป็นคนดี ทำไมบางทีเกเรได้ ก็เทวดาก็แค่จิตอันหนึ่งที่ยังเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ทำไมจะเกเรไม่ได้ แต่ถ้ามีธรรมคุ้มครองจิต เทวดาจะเคารพยำเกรงเรา ถ้ามีเทวดาเกเรเข้ามากล้ำกราย เขาจะแพ้ภัยไปเอง

● อารมณ์ภายนอกและภายใน เป็นของที่ตั้งอยู่เป็นธรรมดา แต่จิตเป็นของที่รับรู้ ฉะนั้นต้องทรมานทางจิตให้มากๆแก้อวิชชา แก้อาสวะ แก้ทุกข์ แก้สมุทัย นิโรธ เกิดญาณตั้งอยู่เป็นอมตธรรมที่ไม่ตายฯ

อารมณ์ภายนอกก็ได้แก่อารมณ์ที่เกิดจากตาหูจมูกลิ้นกาย เห็นรูปได้ยินเสียง ดมกลิ่นลิ้มรสสัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็ง ก็จะเกิดอารมณ์ขึ้นมา ส่วนอารมณ์ภายในก็คือที่เกิดภายในจิตในใจ ไม่ว่าจะเป็นภายนอกภายใน จิตก็เพียงแต่รับรู้เท่านั้น ทีนี้ พอรับรู้แล้ว ไม่รับรู้อย่างเดียว เพราะความไม่รู้เท่าทันว่ามันสักแต่เกิดและดับไปเป็นธรรมดา จึงหลงเข้าไปยึดอารมณ์นั้นๆ ตรงที่ไม่รู้เท่าทันนี้แหละเรียกว่า อวิชชา ท่านจึงบอกให้แก้อวิชชาเสีย คือทำความรู้เท่าทันให้เกิด ทำความเห็นให้ถูกเสีย พอรู้เท่าทัน มีความเห็นที่ถูกต้อง ก็จะแก้อวิชชาได้ แก้อวิชชาได้ ก็จะแก้ทุกข์ สมุทัยได้หมด ส่วนนิโรธเป็นผลของการแก้อวิชชาได้ คือดับทุกข์ พอแก้ได้ จะเกิดญาณตั้งอยู่เป็นอมตธรรมที่ไม่ตาย ที่เรียกว่าอาสวักขยญาณ คือญาณที่รู้ว่ากิเลสสิ้นแล้ว อวิชชาดับแล้ว ญาณที่ปรากฏจะมาพร้อมกับจิตที่บริสุทธิ์ ไม่มีการเกิด เมื่อไม่มีการเกิดก็ไม่มีการตาย จึงเรียกว่าอมตธรรม นั่นคือพระนิพพานนั่นเอง

● ให้เรียนทางจิตทวนกระแส ตัดรากเหง้าเครื่องผูกดุจรื้อเครื่องฟัก

คำว่าเรียนทางจิตทวนกระแส ก็คือทวนกระแสโลก กระแสอารมณ์ อารมณ์ยินดี ก็ไม่วิ่งตาม อารมณ์ยินร้ายก็ไม่วิ่งตาม พยายามทวนกระแสอยู่เสมอ ถ้าทวนได้ จิตจะเป็นกลาง เมื่อจิตเป็นกลางได้อย่างมั่นคง พร้อมด้วยสติ ก็จะเกิดสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด ตัดรากเหง้าเครื่องผูก เครื่องผูกสัตว์ไว้ให้ติดอยู่กับโลก คือสังโยชน์สิบ สังโยชน์แปลว่าเครื่องผูก จะตัดจะละได้เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับกำลังสติในขณะนั้น มีสังโยชน์เบื้องต้น เบื้องต่ำ เบื้องสูง ผู้ละสังโยชน์เบื้องต้นได้มีพระโสดาบัน พระสกทาคามี ผู้ละสังโยชน์เบื้องต่ำได้ก็คือพระอนาคามี สังโยชน์เบื้องสูงได้แก่พระอรหันต์ คำว่ารื้อเครื่องฟักก็คือรื้ออวิชชา รื้ออวิชชาได้สิ้น ก็บรรลุอรหัตผล การรื้ออวิชชาได้ ไม่ใช่ของง่าย ไม่ใช่ทำกันง่ายๆ เหมือนเด็กเล่นขายของ ให้เพียรเริ่มจากสติไปก่อน แล้วมันจะเป็นขั้นเป็นตอนไปของมันเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๓ วันพระ

ท่านทรงกลด : วันนี้เป็นวันพระอีกวัน วันคืนล่วงๆ ไป เราทำอะไรอยู่ ขอให้ระลึกตรงนี้อยู่เสมอ เดือนหนึ่งมีวันพระประมาณสี่วัน มีวันพระเพื่อให้เตือนตนว่าวันคืนล่วงๆ ไป ควรจะคิดถึงพระรัตนตรัยกันบ้าง สมัยนี้ บางคนไม่รู้เลยว่าวันนี้เป็นวันพระ ที่คนโบราณกำหนดวันพระขึ้นมา ก็มิใช่ใดอื่น อย่างน้อยก็ให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะได้เป็นพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ อย่างน้อยจิตจะได้มีพระรัตนตรัย ชั่วขณะหนึ่งก็ยังดี เพราะขณะที่นึกถึง จิตก็จะเป็นกุศลขึ้นมา นี่คือกุศโลบายของการมีวันพระ

● ธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นนั้นอย่าย้าย มันเต็มแล้วมันย้ายเอง ท่านเตือนท่านมหาบัว ฉะนั้นพระโยคาวจรเจ้า ละกิเลสส่วนใดได้แล้วท่านไม่กลับมาละอีก เพราะมรรคประหารสิ้นไปแล้ว เดินหน้าแก้กิเลสใหม่เรื่อยไป จนละกิเลสรอบ ไม่เกิดอีก นี้ก็เป็นอัศจรรย์

อันนี้หมายถึงธรรมส่วนใดเกิดขึ้นในจิต ก็สักแต่ให้มันเกิด อย่าไปคิดย้าย เมื่อใดที่คิดย้าย เมื่อนั้นก็ปรุงแต่ง เมื่อใดที่ปรุงแต่ง เมื่อนั้นยังไม่ใช่ธรรมแท้ มันเกิดแล้ว พอมันเต็มภูมิของมันแล้ว มันก็ขยับย้ายเอง หมายความว่าอย่างไร หมายความว่าเมื่อเราดำเนินมรรคจิต จนประหารกิเลสละสังโยชน์ได้บ้างแล้ว ถ้าเป็นของจริง จะไม่กลับกลอกไปมา อย่างเช่น ละสังโยชน์เบื้องต้นได้แล้ว มีสักกายทิฏฐิคือความเห็นผิดในรูปนามขันธ์ห้าว่าเป็นตัวเป็นตน วิจิกิจฉา สงสัยในขันธ์ห้า สงสัยในคำสอนของพระพุทธเจ้า สีลัพพตปรามาส คือการลูบคลำศีล ถือศีลบ้างไม่ถือศีลบ้าง ปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง ถ้าละสังโยชน์เบื้องต้นได้ ศีลจะเป็นของมันเอง การปฏิบัติก็จะเป็นของมันเอง มันจะทำของมันตลอดเอง อยู่ที่เราว่าจะเร่งความเพียรหรือไม่ ถ้าไม่เร่งก็เจ็ดชาติบรรลุพระนิพพาน

ทีนี้ เมื่อบรรลุโสดาบันแล้ว ก็ไม่ต้องพยายามคิดปรุงแต่งจะย้ายขยับเป็นสกทาคามี อนาคามี หน้าที่ของเราก็คือเดินหน้าปฏิบัติต่อไป เห็นรูปนามชัดแล้ว ก็จะเห็นอนิจจังชัด เห็นทุกขังชัด เห็นอนัตตาชัด ทำความเพียรให้เต็มที่ เมื่อเต็มที่ เต็มรอบของมัน สติมีกำลังดีแล้ว มันก็จะขยับย้ายภูมิจิตของมันเอง เป็นสกทาคามีบ้าง อนาคามีบ้าง กิเลสส่วนใด สังโยชน์ส่วนใดละได้แล้ว ก็จะไม่กลับมาอีก ไม่ใช่ว่าวันนี้ใจเป็นธรรม ละสังโยชน์ได้แล้ว พรุ่งนี้ ใจไม่เป็นธรรมแล้ว อันนี้มันธรรมะหลอกเด็ก ถ้าของจริง จะไม่กลับมาอีก เป็นธรรมแล้ว เป็นธรรมเลย

● วิธีละกิเลสฝังแน่นอยู่ในสันดานนั้น ตีลิ่มใหม่ใส่ลงไปลิ่มเก่ากระดอนออกนี้ฉันใด มรรคเข้าไปฟอกกิเลสเก่าออกมาแล้วจึงเห็นความบริสุทธิ์

ปรกติกิเลสมันหมักหมมอยู่ในสันดานของจิต ต้องตีลิ่มอันใหม่เข้าไป กิเลสที่เป็นลิ่มเก่าก็จะกระดอนออกมา คำว่า "ลิ่ม" ในที่นี้หมายถึงมรรค หมายถึงสติ เอาสติเข้าไปแทนที่กิเลสเสีย ดังที่เคยแสดงไปมากมาย สติคือเครื่องฟอกจิตให้บริสุทธิ์ สติกล้า มรรคกล้า กิเลสก็อยู่ไม่ได้ สติกล้า มรรคกล้า ก็ฆ่ากิเลส กิเลสกล้า ก็ฆ่ามรรค ฆ่าสติ เคยทำเป็นข้อธรรมไปแล้ว นี่ ถ้าปฏิบัติถูก ปฏิบัติตรง ผลก็จะตรงกับของครูบาอาจารย์ที่เป็นของแท้ ถ้าครูบาอาจารย์ปลอมก็จะไม่ตรง ยิ่งเราเจริญสติมีกำลังมากเท่าใด จิตก็ผลักกิเลสออกจากจิตได้มากเท่านั้น จนสติเข้าไปแทนที่กิเลส ในจิตมีแต่สติ จนจิตนั้นแหละกลายเป็นสติเสียเอง เรียกว่าสติบริสุทธิ์ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าพระอรหันต์เป็นผู้มีสติบริสุทธิ์ มันมีแต่สติล้วนๆ สติมากเท่าใด จิตจะสงบขึ้นมาเองมากเท่านั้น ธรรมดาของจิตปุถุชน จะวุ่นวายตลอดเวลา แต่พอมีสติ จิตจะค่อยๆ หยุด จะค่อยๆ สงบ จนหยุดเคลื่อน หยุดปรุงแต่ง

สติคือตัวทำลายการปรุงแต่งของจิต อันนี้ก็เป็นข้อธรรมอยู่ในหนังสือธรรมะจากใจเล่มที่ ๑ ถ้าปฏิบัติถูก จะพบรอยเดียวกับที่เราได้กล่าวไว้ในหนังสือ พบ

รอยเดียวกับของหลวงปู่มั่น ของครูบาอาจารย์ที่เป็นพระแท้ทั้งหลาย ดังนั้น ให้เจริญสติให้มาก คำว่าเจริญก็คือทำให้สติมันโตขึ้น มีกำลังมากขึ้น เมื่อสติมีกำลังมาก มันก็จะฟอกกิเลสเก่าออกมาเอง จริงๆ หน้าที่เราไม่ได้หมายถึงกำจัดกิเลส แต่หน้าที่เราหมายถึงทำสติให้โต เมื่อสติโต มีกำลัง กิเลสก็อ่อนกำลังลงไปเอง กิเลสอ่อนกำลัง มันจะเหมือนถูกฟอกออก จนเหลือความบริสุทธิ์ของจิตอยู่อันเดียว หลวงปู่มั่นจึงใช้คำว่าฟอกกิเลส

● สนิมมันเกิดในเนื้อเหล็ก กิเลสมันเกิดในดวงจิต ต้องประหารจิตให้เป็นธรรม

อันนี้ถ้าไปให้คนที่ไม่รู้เห็นธรรมแสดง เขาก็จะแสดงไปผิดๆ อย่างมิต้องสงสัย เพราะมีคำว่าประหารจิตอยู่ มีมากมายที่พระสอนให้พากันทำลายจิต พอมาเจอคำว่าประหารจิตก็เลยยิ่งมั่นใจว่าต้องทำลาย ต้องประหัตประหารจิตให้สิ้นซาก ความจริงแล้วจิตมันทำลายไม่ได้ หลวงตามหาบัวก็ยืนยันว่าจิตไม่มีวันตาย ถ้าจิตทำลายได้ นิพพานก็ไม่มี เพราะนิพพานก็คือสภาพจิตที่บริสุทธิ์ไม่ได้ถูกทำลายหายไปไหน ข้อความตรงนี้ที่ถูกก็คือ กิเลสมันเกิดในดวงจิต ต้องประหารกิเลส ทำจิตให้เป็นธรรม ต้องประหารกิเลส ทำจิตให้เป็นธรรม ไม่ใช่ประหารจิต

ข้อความที่ถูกคือ กิเลสมันเกิดในดวงจิต ต้องประหาร ทำจิตให้เป็นธรรม กิเลสก็คือสนิม จิตก็คือเหล็ก สนิมเกิดจากเหล็ก กิเลสก็เกิดออกมาจากจิต เอาสนิมออก ก็จะเหลือเหล็กที่สะอาดบริสุทธิ์ เอากิเลสออกจากจิต ก็จะเหลือจิตที่บริสุทธิ์ กิเลสไม่ได้มาจากไหน มาจากการปรุงแต่งของจิตทั้งนั้น อย่างเช่น เวลาตาเห็นรูป จะเกิดเวทนาตามมา เช่นรู้สึกยินดี เป็นสุขเวทนา แต่เพราะความไม่รู้เท่าทันเวทนา จิตก็จะเข้าไปยึดเวทนา แล้วปรุงแต่งเป็นตัณหา เกิดความอยากได้ในรูปนั้นขึ้นมา ในปฏิจจสมุปบาท เวทนาจึงก่อให้เกิดตัณหา จริงๆ เวทนาไม่ได้ก่อให้เกิดตัณหา แต่เพราะจิตไม่รู้เท่าทันเวทนาต่างหาก

แทนที่จะปล่อยให้เวทนาสักแต่เวทนา ก็เข้าไปยึดคว้าฉวยมา "ปรุงแต่ง" ต่อเกิดกิเลสคือตัณหาขึ้นมา ถ้าเราเห็นธรรม จะเห็นภาพที่กล่าวมาเป็นภาพแบบสโลว์โมชั่น จะเห็นชัดถึงการปรุงแต่งกิเลสของจิต พระโสดาบันเห็นตรงนี้เนืองๆ จิตก็จะค่อยหยุดปรุงแต่งกิเลสไปเอง ตรงเห็นเนืองๆ แล้วรู้เท่าทัน ตรงนั้นแหละสติมันจะโตของมันขึ้นมาเอง เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งอยู่เหมือนกัน วันใดเห็นธรรม จะเห็นภาพที่เรากล่าวเหมือนตาเห็นรูป ตรงสนิมเกิดจากเหล็กกิเลสเกิดในดวงจิต อันนี้ก็แปลก ความรู้มันโพล่งออกมาเอง การประหารกิเลสก็คือเจริญสติ ทำสติให้โต ให้มีกำลัง แล้วจะเห็นว่ามันไม่ได้มีการประหัตประหารใดๆ มันเป็นเพียงโวหารเท่านั้น แท้จริง มันคือการค่อยๆ หยุดการปรุงแต่งกิเลสต่างหาก พอหยุดปรุงแต่งได้ ก็ดูเหมือนกิเลสค่อยๆ ดับไปจางคลายไป เลยดูเหมือนมันถูกประหารให้มลายหายไป อย่างนั้น

● ละกิเลสด้วยสติ สติฟอกอาสวะกิเลสเอง

โอวาทอันนี้ ก็คือคำตอบของทุกสิ่ง เราไม่สามารถละกิเลสด้วยความคิด ความเข้าใจ ต่อให้คิดลงแกใจเพียงใด ก็ไม่สามารถละได้และเราก็ไม่สามารถละกิเลสได้ด้วยนิมิตต่างๆ เช่นภาวนาแล้วโลกระเบิด กระจกระเบิด สารพัดอย่างจะยกมาอ้าง เราสามารถละได้ด้วยอำนาจสติเท่านั้น และสติที่จะละกิเลสได้ ก็มีแต่สติปัฏฐานสี่เท่านั้น สติอื่นละไม่ได้ สติที่เป็นความระลึกได้ในลักษณะความจำสติแบบชาวโลกๆ ไม่มีทางละกิเลสได้ เมื่อเราเจริญสติที่ถูกต้อง สติมีกำลังกิเลสก็จะจางคลายไปเอง หน้าที่เรามีเพียงประการเดียวก็คือทำสติให้มีกำลังขึ้นมาเท่านั้น จำไว้ จะไปท่องว่าเราไม่มี ไม่มีเรา ท่องให้ตายก็ไม่มีวันละกิเลสได้ เพราะมันแค่ความจำความท่อง มันไม่เห็นอะไรตามความเป็นจริงเลยความรู้สึกตัวทั่วพร้อมก็ไม่มีอะไรสักอย่าง

● บรรดานักปฏิบัติให้เฉลียวฉลาดรู้เท่าทันโจร เมื่อรู้เท่าทันโจรแล้ว โจรย่อมไม่มีโอกาสลักสิ่งของไปได้ แม้ฉันใด ปฏิบัติให้มีสติและปัญญารักษาตน กิเลสมิอาจเข้าถึงได้ฯ

คำว่าโจรในที่นี้ก็คือกิเลสต่างๆ อารมณ์ต่างๆ กล่าวคือมันเป็นสงครามระหว่างกิเลสกับสติ โดยมีใจหรือจิตเป็นเดิมพัน ดังที่เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรม ปัจจุบันเราไม่รู้เท่าทันโจร ไม่รู้เท่าทันอารมณ์กิเลส ใครด่าหน่อยก็ปล่อยให้อารมณ์ไม่ยินดีฉุดกระชากลากใจไปย่ำยีอยู่ได้เป็นแรมวันแรมคืน เพราะไม่มีสติ ไม่มีปัญญาจะรู้เท่าทันโจรมัน ถ้ารู้เท่าทัน ไม่มีวันที่โจรจะลักใจเอาไปได้ รู้เท่าทันว่าอย่างไร ก็รู้เท่าทันว่า อารมณ์กิเลสก็สักแต่อารมณ์ เกิดแล้วดับเป็นธรรมดาของเขาอย่างนั้น เอาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเข้ามาจับ มันไม่เที่ยง มันทนอยู่ไม่ได้หรอก ต้องเสื่อมต้องดับ ดับแล้วก็หาตัวตนอะไรไม่ได้ นี่เรียกว่าอนัตตา

ถ้ารู้เท่าทันอารมณ์ รู้เท่าทันโจรอย่างนี้ ก็เรียกว่ามีสติมีปัญญารู้เท่าทันขึ้นมา พอรู้เท่าทัน ก็สามารถรักษาจิตไว้ได้ พระพุทธเจ้าสอนอยู่เสมอ แต่พวกเราไม่เคยสำเหนียก พระองค์สอนว่า กิเลสจรมา แล้วจรไป เท่านั้นเอง แต่เพราะเรามันโง่ ไม่รู้เท่าทันกิเลส ไม่รู้เท่าทันอารมณ์ มันจรมา ก็วิ่งตามมันไป โดยไม่รู้อะไรเป็นอะไรเลย เหมือนเรานั่งอยู่ในบ้าน รถคันไหนมา ก็วิ่งขึ้นรถไปไม่สิ้นสุด แทนที่จะนั่งมองกิเลส มองอารมณ์ ให้เหมือนนั่งมองรถวิ่งผ่านไปมา ถ้านั่งมองได้ ก็สบาย แต่ส่วนใหญ่ทำไม่ได้หรอก อย่างก่อนนอน กว่าจะหลับได้แทบตาย อารมณ์ไหนผ่านเข้ามา ก็วิ่งตามมันไป เดี๋ยวอันใหม่มาอีกแล้ว ก็วิ่งตามไปอีก ความคิดหนึ่งผ่านมา ก็วิ่งตามไป ความคิดใหม่ผ่านมา ก็วิ่งตามไปอีก ความคิดกับอารมณ์ก็อันเดียวกัน

ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมก็เขียนไว้ว่าอารมณ์เหมือนรถ ผ่านมาแล้วผ่านไป เท่านั้นเอง เคยอ่านกันบ้างไหม ถ้าอ่าน แล้วเอามาใช้ สติจะดีขึ้นมา

เอง จะไม่ถูกเจ้ากิเลส อารมณ์ลักจิตลักใจเอาไปบดขยี้เล่นแบบที่เป็นทุกวันนี้ หรืออีกอันหนึ่งก็เขียนไว้ในหนังสือว่าจะถึงกระแสธรรมเหมือนกัน เปรียบเหมือนกิเลสอารมณ์เหมือนนักเลงโต สติก็คือพี่เลี้ยง เราก็คือเด็กน้อย นักเลงโตพยายามจะเข้าถึงตัวเด็กน้อย นำพาไปในทางที่ทุกข์ร้อน คบกับกิเลส มีแต่ทุกข์มีแต่ร้อน มันพาเกิดพาตายไม่สิ้นสุด แต่ถ้าพี่เลี้ยงคือสติมีกำลังดี ก็สามารถกันนักเลงโต นักเลงอันธพาลไม่ให้เข้าถึงตัวเราคือเด็กน้อยได้ และเมื่อพี่เลี้ยงคือสติบ่มเพาะเด็กน้อยคือจิต จนเติบใหญ่มีกำลังดี มีสติปัญญารู้เท่าทันนักเลงอันธพาลคือกิเลสได้ดีแล้ว พี่เลี้ยงก็ไม่จำเป็นอีกต่อไป นั่นคือก็ต้องวางพี่เลี้ยงลง ถึงตอนนั้นจิตก็สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองแล้ว รู้เท่าทันกิเลส กิเลสเข้าไม่ถึงจิตแล้ว

● ต้องเจริญทุกข์ให้พอเสียก่อน ดับต้องอยู่ในที่นั้น ดุจตีลิ่มลงไป ลิ่มเก่าถอน ลิ่มใหม่เข้าแทน คือกิเลสออก ความบริสุทธิ์เข้าแทน ดุจของดีอยู่ในของชั่ว คืออวิชชาออกวิชชาเข้าแทนฯ

คำว่าเจริญทุกข์ให้พอหมายความว่า ต้องเจริญสติให้เห็นทุกข์ชัดแจ้ง ถ้าสติดีจะเห็นทุกข์ หรือเวทนาชัดแจ้งมาก แม้ทุกข์ทางใจไหวตัวขึ้นเล็กน้อย ก็จะเห็นได้อย่างชัดเจน เหมือนตาเห็นรูปประจักษ์อยู่เฉพาะหน้า เหมือนเราจับของร้อนอยู่ แต่ไม่รู้ว่าร้อน ทุกวันนี้เราจับของร้อนกันทั้งนั้น ลูกเมียสามี หลาน พี่น้อง คนรัก คนชัง ทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียง คำพูดคน มันของร้อนทั้งนั้น แต่เราไม่เห็นว่าร้อน เพราะจับจนเคยชิน ลองเจริญสติ แยกจิตออกจากอารมณ์ได้สักครั้ง จะเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมันร้อนทั้งนั้น จะเห็นแม้อารมณ์ยินดีก็เป็นของร้อน มิพักต้องกล่าวถึงอารมณ์ยินร้าย อารมณ์โมโห มันเกิดนิดเดียว จิตก็สลัดออกทันทีโดยอัตโนมัติ เพราะจิตมันเย็น พอเจอของร้าน มันก็สลัดออกทันที ทุกข์ก็เช่นกัน ถ้าเจริญสติดี จะเห็นทุกข์มันร้อนอย่างชัดเจน พอเห็นว่าร้อน จิตมันก็จะสลัดออก ภาษาธรรมะเรียกว่าสละคืน ปฏินิสสัคคานุปัสสี พอจิตสลัดคืน

จิตก็เย็น คำว่าดับต้องอยู่ในที่นั้น ก็คืออยู่ในจิตนี่แหละ ดุจตีลิ่มลงไป ลิ่มก็คือสติ พอเอาสติเข้าไปแทนที่ทุกข์ จิตก็ดับทุกข์ ทุกข์ก็ดับในจิต นิโรธคือการดับทุกข์ก็อยู่ที่นั่น คืออยู่ที่จิต ทุกข์กับกิเลสมันเนื้อเดียวกัน ที่ใดมีกิเลส ที่นั่นก็มีทุกข์ กิเลสคือเครื่องเศร้าหมอง เครื่องร้อยรัดจิต จิตเราเศร้าหมองอยู่ ถูกกิเลสร้อยรัดอยู่ ไม่เป็นอิสระได้ ดุจทาสในเรือนเบี้ย จะหาสุขมาจากไหน พอเอาสติเข้าไป คือทำให้สติเจริญขึ้น กิเลสก็ออกมา ทุกข์ก็ออก จิตก็จะบริสุทธิ์ขึ้นมาแทน จริงๆ ความบริสุทธิ์ไม่ได้เข้าแทน แต่ปรากฏแทนที่ขึ้นที่จิต ที่มันปรากฏขึ้น ก็เพราะกิเลสถูกสลัดออกมา เหมือนข้าวสารที่มีเปลือกข้าวหุ้มอยู่ พอเรากะเทาะเปลือกออกมา ความขาวบริสุทธิ์ของข้าวสารก็ปรากฏขึ้นมา

คำว่าดุจของดีอยู่ในของชั่ว ก็คือจิตอยู่ในของชั่วคืออวิชชา อวิชชาครอบงำจิตอยู่ อวิชชาก็คือความเห็นผิด เห็นว่ารูปนามขันธ์ห้าเป็นเราของเรา พอเราใส่ความเห็นถูกเข้าไป มีสติรู้เท่าทันรูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ขึ้นมา ตรงความเห็นถูกดังกล่าวนี่แหละเรียกว่าวิชชา เอาวิชชาเข้าไปแทนที่อวิชชา อวิชชาก็จางคลายไป ยิ่งอวิชชาจางคลายเท่าใด จิตก็จะแสดงความบริสุทธิ์ขึ้นมาชัดขึ้นมากเท่านั้น จนละอวิชชาได้หมด บรรลุอรหัตผล จิตนั้นก็จะเป็นจิตบริสุทธิ์เต็มร้อย บรรลุเป้าหมายสูงสุดของหัวใจพระพุทธศาสนา คือการทำจิตให้บริสุทธิ์นั่นเอง เรื่องอวิชชานี้ ก็ขอให้ทำความเข้าใจให้ดีว่าหมายถึงอะไร ในหนังสือเขียนไว้มากมาย เพราะมีการเข้าใจผิด สอนกันผิดๆ อยู่มากมาย บางทีก็ไปหลงว่าม่านหมอกที่ปรากฏขึ้นในจิตคืออวิชชาบ้าง หลงกระจกหุ้มจิตว่าคืออวิชชาบ้าง หลงโลกหุ้มจิตว่าคืออวิชชาบ้าง พอภาวนาระเบิดกระจก ระเบิดโลก ทำลายม่านหมอกออกมา ก็เลยเข้าใจว่าละอวิชชา บรรลุอรหัตผลกันได้แล้ว จริงๆ สิ่งที่กล่าวเป็นเพียงนิมิตหลอกจิตเท่านั้นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ธรรมเป็นฐีติธรรม ตั้งเที่ยงอยู่เช่นนั้น แปรปรวนอยู่เช่นนั้น ให้รู้ให้เห็นเฉพาะที่เกิดกับจิต

ท่านทรงกลด : ธรรมะของหลวงปู่มั่นเป็นธรรมขั้นสูง คนที่ไม่มีพื้นทางธรรมมาก่อน ยากที่จะเข้าใจ หากเอาไปอ่านคนโลกๆ ทั่วๆ ไปอ่าน อาจจะมองไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นอกุศล เป็นบาปเป็นกรรมกับเขาได้ว่าเรามาแสดงขยายโอวาทอะไรอยู่ เพราะคนโลกๆ ก็จะขลุกติดอยู่แต่กับความสุขทางโลก แต่ก็จะพยายามขยายความด้วยภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจให้มากที่สุด หลวงปู่มั่นบอก ธรรมที่ลึกลับต้องแสดงให้เฉพาะคนในวงในเท่านั้น หมายความว่าธรรมที่ลึกซึ้งต้องแสดงให้เฉพาะคนที่มีวาสนาทางธรรมฟังเท่านั้น ธรรมที่ลึกซึ้งก็คือธรรมที่พ้นโลก พ้นสมมุติ

ธรรมที่ยกมาให้ขยายความนี้ ล้วนแต่เป็นธรรมพ้นโลกทั้งสิ้น ยิ่งแสดงก็ยิ่งสว่างอยู่กลางใจของใครหลายคนทีเดียว อย่างเมื่อคืนก็แสดงไปสองชั่วโมง มันไปของมันเอง ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ใดๆ การฟังธรรมก็เช่นกัน คนที่มีวาสนาทางธรรม เขาจะฟังธรรมโดยไม่เบื่อหรอก โดยเฉพาะธรรมที่ถูกต้อง ยิ่งฟังก็ยิ่งสว่าง ฟังแล้วจิตจะเป็นสัมมาทิฏฐิโดยไม่รู้ตัว ปัจจุบันจะหาผู้สนทนาธรรมที่ถูกต้องก็หายาก อย่างต้นปีก่อน ไปจังหวัดสกลนคร ก็มีโอกาสไปกราบหลวงปู่อยู่สองรูป รูปแรกก็คือหลวงปู่อ้วน เขมโก วัดป่านาคนิมิตต์ สนทนากันอย่างถึงพริกถึงขิง ถึงพระนิพพาน ขณะสนทนา ก็มีผู้หญิงลักษณะมีบุญ ผิวพรรณผ่องใสคนหนึ่ง นั่งอยู่กับสามี นั่งฟังอยู่ด้วย พอเพื่อนที่พาเราไปกราบหลวงปู่หลุดออกมาว่าเราเป็นผู้พิพากษา ผู้หญิงคนดังกล่าว นั่งฟังลีลาการสนทนาธรรมที่ลึกซึ้งกับหลวงปู่อ้วนอยู่ ก็ร้องอุทานออกมาว่า "ท่านทรงกลดหรือ

เปล่าคะ" แล้วคลานเข้ามาหา บอกว่า ศิษย์ขอกราบอาจารย์ แล้วก็กราบเรา ตรงหน้าหลวงปู่นั่นแหละ เล่นเอาเพื่อนที่ไม่ได้รู้จักเราในมุมนี้ ถึงกับงุนงงไปเหมือนกัน

จากนั้นก็ไปกราบหลวงปู่แบน ที่วัดดอยธรรมเจดีย์ ไปถึงมืดแล้ว ไม่มีโอกาสได้เจอ เลยขอค้างที่วัด เช้ามืดราวตีสี่ทำวัตรเช้าสวดมนต์เสร็จราวตีห้า ลงจากโบสถ์มากวาดลานวัด ขณะนั้นเป็นฤดูหนาว ฟ้ายังมืดอยู่ อาศัยไฟที่ลานพอมองเห็นอะไรให้กวาดได้บ้าง ขณะกวาดๆ อยู่ที่ริมลานวัดอีกฟากหนึ่ง ก็สังเกตเห็นคนถือไฟฉายส่องสว่างจ้า เดินตรงมาที่เรา พอผ่านพระรูปหนึ่ง พระรูปนั้นก็ทรุดตัวลงกราบ ผู้ที่เดินถือไฟฉายส่องมาที่เรา พอมาถึงระยะมองเห็นอ้าว! หลวงปู่แบนนี่นา ท่านเดินเข้ามาถามเสียงเข้มๆ ตามสไตล์ท่านว่า มาจากไหนเนี่ย แล้วหลวงปู่ก็เดินพาคุยสนทนาธรรมสองต่อสอง เดินไปมุมโน้นบ้างมุมนี้บ้าง เป็นเวลาราวครึ่งชั่วโมง จนมาถึงปากทางขึ้นกุฏิท่าน ท่านก็บอกว่า อ้าว! แค่นี้ล่ะนะ ธรรมที่สนทนาก็ล้วนเป็นเรื่องลึกซึ้งเช่นกันกับที่สนทนากับหลวงปู่อว้าน นั่นเป็นครั้งสุดท้ายที่ได้กราบและสนทนากับหลวงปู่แบน เพราะต่อมาไม่นาน ท่านก็ละสังขาร ทั้งสองหลวงปู่ เป็นพระที่สนทนาได้ถึงจิตถึงใจ และตั้งแต่นั้นมา ก็ไม่เคยสนทนาธรรมที่ลึกซึ้งถึงใจกับพระรูปใดอีกเลย เพราะส่วนใหญ่ก็จะพบแต่พระที่ "ยังไม่ถึงใจ" ธรรมที่แสดงที่ขยายไป ล้วนแต่เป็นธรรมที่ "ถึงใจ" ทั้งนั้น สุดแท้แต่ปัญญาของใครจะถึงหรือไม่ถึงเท่านั้นเอง ต่อไป จะไม่มีใครมาแสดงธรรมที่ลึกซึ้งแบบนี้ได้อีกแล้ว จึงขอตั้งใจฟังหรืออ่านให้จงดี

- ธรรมเป็นฐีติธรรม ตั้งเที่ยงอยู่เช่นนั้น แปรปรวนอยู่เช่นนั้น ให้รู้ให้เห็นเฉพาะที่เกิดกับจิต

อันนี้หลวงปู่บอกว่าธรรมทั้งปวงเกิดที่จิต เที่ยงก็อยู่ที่จิต แปรปรวนก็อยู่ที่จิต ให้เอาจิตเป็นที่ตั้งแห่งธรรม จึงเรียกว่าฐีติธรรม มีคำสอนของหลวงปู่มั่นเกี่ยวกับฐีติธรรม ฐีติภูตัง ซึ่งก็ได้เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมเหมือนกัน คำว่าฐีติภูตัง มีคนเข้าใจผิด คลาดเคลื่อนไปมากมาย ถ้ารู้เห็นธรรมจริง จะลงรอยเดียวกับหลวงปู่มั่น คำว่าฐีติภูตัง หมายถึงที่ตั้งเดิมของจิต หรือที่หลวงปู่ชาเรียกว่าจิตเดิม เมื่อเราปฏิบัติธรรม เจริญสติอย่างถูกต้อง จิตจะทวนกระแสเข้ามา จนกลับคืนสู่ฐานะเดิม กลับคืนได้สนิทเมื่อใด ก็หยุดเคลื่อนเมื่อนั้น หยุดเคลื่อนก็คือหยุดปรุงแต่ง หลวงปู่ดูลย์จึงสอนว่าอย่าส่งจิตออกนอก จิตที่ไม่ส่งออกนอก กับจิตคืนสู่ฐานะเดิมหรือฐีติภูตังก็อันเดียวกัน จิตถึงจิต ใจถึงใจ ถึงใจก็คือถึงธรรม เมื่อถึงใจแล้ว ก็ไม่มีอะไรจะต้องทำอีก มันกลับคืนสู่ฐานเดิมของมันเรียบร้อยแล้ว

ที่เราพูดได้ เพราะว่ามันกำลังจะเป็นเช่นนั้น กลับคืนฐานะเดิมแล้วจะเป็นอย่างไร ไม่ส่งออกนอกแล้วเป็นอย่างไร ถึงใจแล้วเป็นอย่างไร คงมีคนอยากรู้มากมาย มันจะเป็นอย่างไร มันก็สุขสงบยิ่งกว่าความสุขใดๆ ที่เคยพานพบมาเป็นสุขที่ในโลกไม่มีวันจะหาพบเลย เรียกว่าสุขเหนือโลก หรือโลกุตตระสุข พบร่องรอยสุขอันนี้แล้ว จะหายสงสัยว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงไม่กลับวัง พูดให้ตายก็ไม่มีวันรู้รสหรอก ต้องมาปฏิบัติจนถึงเอง เหมือนผลมะม่วง บอกให้ตายว่ากินแล้วอร่อยเพียงใด คนฟังก็ไม่มีวันรู้ ต้องมากัดกินเอาเอง อมตธรรมนี้ใครได้ลิ้มรส ย่อมจะไม่หวนกลับไปเสพสุขแบบชาวบ้านเขาเสพกันอีกเลย

อย่างเมื่อวันพูดถึงสติฟอกจิตให้บริสุทธิ์ ฟอกกิเลสให้ออกจากจิต ที่หลวงปู่มั่นบอกว่าตอกลิ่มเข้าไป ลิ่มก็คือมรรค คือสติ พอกิเลสสลัดออกมา เหลือแต่จิต กิเลสมันร้อน มันวุ่น พอมันสลัดออกจากจิต จิตก็เยือกเย็น สงบ ตรงนั้นแหละสุขเสียยิ่งกว่าสุข ยิ่งกว่านั่งหลับตาบริกรรมภาวนาให้จิตรวมเป็นร้อยเท่า

พันทวี นี่แหละ หลวงปู่มั่นถึงดุหลวงตามหาบัวตอนที่ติดสุขจากความสงบเพราะภาวนาพุทโธอยู่ ว่า จะมานอนตายอยู่ในสมาธิแบบนี้หรือ นี่มันสุขขี้ฟันของวิมุตติสุขเท่านั้น

● ที่แผ่นดินย่อมเป็นฝุ่นผีทั้งสิ้น ให้จิตพิจารณาตกลงถึงฐานฯ จิตจึงไม่กังวลฟุ้งซ่านกระสับกระส่ายฯ

หมายความว่าแผ่นดินทุกตารางนิ้ว ไม่มีตรงไหนที่ไม่มีคนตายถูกฝัง หลวงปู่มั่นจึงบอกว่าแผ่นดินย่อมเป็นฝุ่นผีทั้งสิ้น ให้จิตเห็นตามจริง จะได้เบื่อหน่ายในการเกิดการแก่การเจ็บการตาย ให้เร่งความเพียรพิจารณากายบ้าง จิตบ้างจนถึงฐาน ฐานในที่นี้หมายถึงฐานะเดิมของจิตหรือฐีติภูตัง ไม่ใช่หมายถึงฐานของจิตแบบสมาธิรวมหรือฌาน เมื่อถึงฐานะเดิมของจิตหรือฐีติภูตังได้แล้ว จิตก็ไม่กังวลฟุ้งซ่านกระสับกระส่าย อย่างที่เขียนไว้ในหนังสือว่าจะถึงกระแสธรรม ว่าแต่ก่อนเรานี่โง่เสียจริงๆ มุ่งแต่จะภาวนาดับความคิดความกังวล วันนี้ภาวนาได้ สงบนิ่ง อีกวันภาวนาไม่ได้ ฟุ้งซ่าน เอาแน่ไม่ได้ มันกลับกลอกไปมาแต่พอมาเจริญสติอย่างถูกต้อง แยกจิตออกจากอารมณ์ได้ จิตมันก็สงบของมันเอง ที่ฟุ้งซ่านก็คืออารมณ์ ที่กระสับกระส่ายก็คืออารมณ์ ที่กังวลก็คืออารมณ์ พอแยกจิตได้ อารมณ์ก็ส่วนของอารมณ์ จิตก็อยู่ส่วนจิต ดังที่หลวงปู่ชา สุภัทโทกล่าวไว้ อารมณ์ก็ปล่อยไปตามเรื่องของมัน แต่จิตนี้สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่กระสับกระส่าย เป็นความสงบที่เป็นอยู่ตลอดเวลา ไม่กลับกลอกไปมาเหมือนเมื่อก่อน และเป็นความสงบที่ไม่จำเป็นต้องหลับตาด้วย จะยืนเดินนั่งนอน มันก็สงบของมันอย่างนั้น ความสงบอันนี้จะสงบไปตลอดจนถึงพระนิพพาน ส่วนอารมณ์ความฟุ้งซ่านกังวลต่างๆ เมื่อถึงเวลาก็จะดับไปเอง ที่เรียกว่าดับขันธ์นั่นแหละ

● ทำจิตให้สว่างโพลง กำหนดรู้ฐีติธรรม นั้นเรียกว่าปัญญาโดยแท้

ถ้าจิตถึงฐีติภูตัง ถึงที่ตั้ง จิตจะสว่างโพลงของมันเอง ที่มันสว่างก็เพราะอวิชชาดับไป วิชชาเข้ามาแทนที่ วิชชากับปัญญาอันเดียวกัน นัตถิ ปัญญา สมะอาภา แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี นี่คือถ้อยวาจาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ คำตรัสของพระพุทธเจ้า เป็นหนึ่งไม่มีสอง เป็นจริงเสมอ ที่เราเห็นว่าไม่จริง ก็เพราะปฏิบัติไปไม่ถึงต่างหาก อย่างแสงสว่างนี้ ถ้าเป็นแสงสว่างทั่วไป ก็สว่างอยู่แต่ภายนอกเท่านั้น แต่ปัญญามันเป็นแสงสว่างอยู่ภายใน ทำให้จิตทำให้ใจมันสว่างขึ้นมา ปัญญาในที่นี้หมายถึงปัญญาทางธรรม ไม่ใช่ปัญญาทางโลก คนมีปัญญาทางโลกมาก เช่นไอน์สไตน์ หรือพวกจบการศึกษาสูงๆ ต่างๆ มากมาย จิตใจไม่ได้สว่างแต่อย่างใด ปัญญาทางโลกซักฟอกจิตให้ขาวสะอาดจากกิเลสไม่ได้หรอก มันต้องปัญญาทางธรรมเท่านั้น

ปัญญาทางธรรมก็คือสัมมาทิฏฐิ คือความเห็นชอบในรูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ต่างๆ ที่เรามาเจริญสติปัฏฐานสี่ ก็เพื่อทำให้จิตมันเกิดปัญญาทางธรรมขึ้นมา พิจารณากายหรือกายคตาสติ ก็เพื่อให้จิตมันรู้เท่าทันกาย เห็นกายตามจริง พิจารณาเวทนาอารมณ์ก็เพื่อให้เห็นเวทนาอารมณ์ตามจริง พิจารณาจิตปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น ก็เพื่อให้เห็นตามจริงว่าสิ่งที่จิตมันปรุงแต่งนั้น มันก็สักแต่ปรุงแต่ง เกิดแล้วดับ หาสาระตัวตนแก่นสารไม่ได้ เวทนาก็สักแต่เวทนา ให้พิจารณาด้วยพระไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จนจิตสงบเกิดปัญญารู้แจ้งขึ้นมา ตรงนี้แหละ จะทำให้จิตมันสว่างขึ้น จนถึงฐานที่แท้จริง ก็จะสว่างเต็มที่

● มีแต่จิต รูปไม่มี แสดงไม่ได้ ต้องอาศัยกันเป็นไปจึงแสดงได้ฯ

ธรรมทั้งปวงออกมาจากจิต จิตเดิมมันไม่มีรูป แต่ไม่ใช่ไม่มีรูปแล้วจะไม่มี ส่วนใหญ่เราก็จะหยาบๆ เห็นสิ่งที่มองด้วยตาเปล่า จึงจะบอกว่ามันมี ความจริงสิ่งที่มองไม่เห็น มันก็มีอยู่ อย่างเช่นอากาศ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า แต่มันก็มีอยู่ คราวนี้จะเอาสิ่งที่ไม่มีแต่มีอย่างจิตมาแสดง มันแสดงไม่ได้เพราะไม่มีรูปให้แสดง ต้องอาศัยรูปที่เกิดจากจิต จึงจะแสดงได้ ต้องอาศัยนามที่เกิดจากจิต จึงจะแสดงได้ เพราะรูปนามล้วนปรุงแต่งออกมาจากจิต

● แก้บ้านั้น ให้ทวนกระแสเข้าจิตเดิม แก้ได้ เสือมาเฝ้าเราที่เป็นพระโยคาวจรเจ้าเป็นเทพโดยมาก ถ้าเป็นเสือ มันเอาไปกินแล้ว

อันนี้ข้อความคนละเรื่องกัน แก้บ้านั้นให้ทวนกระแสเข้าจิตเดิม อันนี้ก็แสดงไปมากแล้ว ปรกติจิตปุถุชน จะบ้าอยู่ตลอดเวลา บ้าทางโลกกับบ้าทางธรรม คนละเรื่องกัน บ้าทางโลกก็คือคนบ้าที่ต้องไปอยู่โรงพยาบาลบ้า บ้าแบบโรคจิต หรือจากเหตุอื่นๆ แต่บ้าทางธรรมนี้ หมายถึงคนที่ไม่รู้เท่าทันรูปนามขันธ์ห้า บ้าวิ่งตามอยู่ อย่างไปเที่ยวหลงรักใครเข้าสักคน เที่ยวบ้าวิ่งตามหึงหวง จะเป็นจะตายถ้าเขาไปมีอื่น นี่ถ้าเรามาพิจารณากาย เห็นกายตามจริง จะเห็นว่าเรานี่บ้าจริง เที่ยววิ่งตามหึงหวงก้อนขี้ก้อนเลือดอยู่ คนดีๆ เขาไม่เที่ยววิ่งตามรักตามชังโครงกระดูก ก้อนเลือดก้อนหนองแบบนี้หรอก ลองพิจารณาอาการสามสิบสองให้เห็นจริงสักหน่อยเถิด แต่ต้องเห็นถึงขนาดจิตผละออกมาจากความยึดมั่นได้ จึงจะหายบ้า หรืออย่างอารมณ์คน ไม่ว่าอารมณ์เราหรืออารมณ์ใคร มันก็เกิดแล้วดับลงตรงนั้นแหละ แต่เรานี่ เก็บมาคิดข้ามวัน

ข้ามคืน อารมณ์มันก็เหมือนเงานั่นแหละ มันไม่มีจริงหรอก มันเป็นเพียงเงาแห่งใจเท่านั้น มีแต่คนบ้าเท่านั้นเที่ยววิ่งตามเงาตนเอง

หลวงปู่มั่นถึงสอนว่าโรคบ้า ต้องทวนกระแสจิตเข้ามา อย่าปล่อยให้จิตไหลตามรูป ตามคนนั้นคนนี้ ตามอารมณ์คนนั้นคนนี้ หรือตามอารมณ์ตนเอง อย่างตามอารมณ์คนนี่ พอเขาโกรธ ก็โกรธตามเขา แทนที่จะเห็นคนโกรธว่าเขากำลังบ้าให้ดูอยู่ เรานี่กลับบ้าไม่แพ้เขา แก้โรคบ้าทางธรรมมีทางเดียว ก็คือเจริญสติให้มากทำให้มาก ถ้าเจริญสติมีกำลังดี ที่เที่ยวตามบ้ารักบ้าชัง จะหายหมด เพราะมันรู้เท่าทันทั้งรักทั้งชังขึ้นมาแล้ว เวลารัก ก็ดึงจิตไว้ อย่าให้ไหลตาม เวลาชังก็เหมือนกัน ดึงจิตไว้ อย่าให้ไหลตาม ดึงเอาไว้กับสติ กับความรู้สึกตัวทั่วพร้อม และให้รู้เท่าทันว่าอารมณ์รักก็ดี อารมณ์ชังก็ดี ล้วนไม่เที่ยงต้องเสื่อมดับไปเป็นธรรมดา อย่าบ้ากับมันให้มากนักเลย ถ้าทำได้ มันจะทวนกระแสเข้าหาจิตเดิมของมันเองโดยอัตโนมัติ ที่หลวงปู่มั่นกล่าวไว้ มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ ท่านพูดออกมาจากจิตจริง พูดจากของจริง ไม่ได้โมเมคิดไปเองเข้าใจไปเอง เห็นไหม ท่านพูดถึงจิตเดิม เหมือนหลวงปู่ชาหรือหลวงปู่แบนหรือหลวงปู่ครูบาอาจารย์ของแท้องค์อื่นๆ ท่านไม่เคยสอนเลยว่า ไม่มีจิต ไม่มีอวิชชา มีแต่จะสอนว่าละอวิชชา เอาอวิชชาออกจากจิตเสีย จะพบจิตเดิม

หรืออย่างหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ท่านก็พูดถึงจิตเดิมจิตแท้ไว้เหมือนกัน ท่านบอกว่า “จิตมีแต่รู้ล้วน ๆ” จิตโดยหลักธรรมชาติ ไม่มีรักมีชังมีเกลียดมีโกรธ มีแต่รู้ล้วนๆ ที่รักที่ชังนั้นเป็นสิ่งที่แฝงขึ้นกับจิต ความแฝงนั้นท่านให้ชื่อว่าสิ่งที่ปลอม ไม่ใช่ของจริงคือ “จิตแท้” ท่านก็สอนให้เอาความแฝงออก ที่รักที่ชังก็คืออารมณ์นั่นแหละ ทวนกระแสอารมณ์เข้ามาหาจิตเดิมจิตแท้ พบจิตแท้ พบจิตเดิม ก็จะพบพระนิพพานอยู่ตรงนั้น

เสือมาเฝ้าเราที่เป็นพระโยคาวจรเจ้าเป็นเทพโดยมาก ถ้าเป็นเสือ มันเอาไปกินแล้ว ข้อความนี้ คงเป็นการบันทึกคนละตอนกับเรื่องจิตเดิม อันนี้หมายถึงการที่มีเสือมาคอยเฝ้าเวลาหลวงปู่มั่นเดินจงกรมหรือนั่งภาวนาว่าเป็นเสือเทพ คือเทวดาแปลงตัวมาเป็นเสือคอยระวังเสือแท้ หรือสัตว์อันตรายอื่นที่มีจิตหยาบแยกแยะไม่ได้ว่าอะไรเป็นอะไร ท่านบอกว่าถ้าเป็นเสือแท้มันเอาท่านไปกินแล้ว จริงๆ ท่านกล่าวด้วยความถ่อมตน เพราะต่อให้เสือจริง ก็ไม่สามารถเอาท่านไปกินได้ ถ้าไม่มีเวรต่อกันมา แต่ถึงแม้จะมีเวรต่อกันมา ด้วยอำนาจจิตที่กล้าแข็งของท่าน ก็จะทำให้เสือคู่เวร จิตใจอ่อนมีเมตตา ระงับการจองเวรได้จริงๆ สัตว์ทุกชนิดก็รู้ภาษาเหมือนคน แต่พูดภาษาคนไม่ได้เท่านั้น พระธุดงค์ท่านอุทิศชีวิตให้พระพุทธศาสนาแล้ว และท่านก็เชื่อเรื่องกรรม ว่าหากถึงที่ตายก็ต้องตาย ไม่ว่าจะนั่งภาวนาอยู่ในป่าหรือในวัด

- น้ำใจของสัตว์ยุ่งด้วยธาตุ ระคนอยู่ด้วยธาตุ ธาตุไม่มีที่สิ้นสุด แม้จิตก็ไม่มีสิ้นสุดฯ

อันนี้หมายถึงสัตว์โลกทั่วๆ ไปว่ามีจิตใจยุ่งอยู่กับธาตุ ธาตุดินน้ำลมไฟเรานี่แหละ ยุ่งอยู่กับลูกกับหลานกับภรรยาสามี คนนั้นคนนี้ คนนี้ก็ประกอบไปด้วยธาตุหยาบคือธาตุดินน้ำไฟลม ส่วนแข็ง เช่น ผมขนเล็บฟันหนังกระดูก ตับไตไส้ ก็จัดเป็นธาตุดิน ส่วนเหลว เช่น เลือด หนอง ปัสสาวะ น้ำหนอง จัดเป็นธาตุน้ำ ถ้าแยกธาตุในคนได้ จะเห็นว่าคนก็เพียงธาตุประกอบกันเท่านั้น มันไม่มีอะไรที่เป็นเราของเราแท้จริงหรอก

สมัยนี้จะเห็นชัด ไม่รู้ไปเอาไตของใครมาใส่ในร่าง แล้วก็ตู่ว่านั่นคือไตเรา ไม่มีอะไรในร่างกายนี้เป็นเราของเราสักอย่าง และธาตุนี้ก็ไม่มีที่สิ้นสุด หมายถึงธาตุของสัตว์โลกไม่มีที่สิ้นสุดตราบใดที่ยังไม่นิพพาน มันก็จะปรุงแต่งธาตุใหม่

ขึ้นมาเรื่อยไปไม่สิ้นสุด ธาตุใหม่ที่ปรุงแต่ง มันก็เหมือนเดิมอีก กล่าวคือต้องเสื่อมต้องดับไป หาสาระแก่นสารอะไรไมได้เลย ส่วนคำว่าจิตของสัตว์ไม่มีที่สิ้นสุด ก็ทำนองเดียวกัน ตราบใดที่ยังไม่นิพพาน จิตดวงนี้ยังมีเชื้อเกิดเชื้อตายอยู่ มันก็เกิดใหม่ไปเรื่อยๆ หาที่สิ้นสุดไม่ได้ จึงเรียกว่าวัฏสงสาร คือการเวียนว่ายตายเกิดไม่มีที่สิ้นสุด

ถ้าคนมีปัญญาวาสนาทางธรรม จะเห็นภัยในวัฏสงสาร เบื่อการเกิดการตาย จะเร่งหาทางให้หลุดพ้นไปจากวัฏสงสาร ดุจดังพระพุทธเจ้าและพระอริยสาวกทั้งหลาย อย่างพ่อแม่ญาติพี่น้องเรา ลูกเมียสามีภรรยาเรา มีมากมายเหลือคณานับที่ล่วงหน้าไปพระนิพพาน รอเราอยู่ที่พระนิพพาน แต่เรากลับมาเกิดมาตายไม่รู้จักพอ ไฉนไม่คิดติดตามคนเหล่านั้นไปพระนิพพานบ้างเล่า การเกิดถ้าเกิดมาสุขสบายดี มันก็ดีอยู่หรอก แต่สังสารวัฏไม่แน่นอน ไม่ใช่เกิดมาชาตินี้ทำบุญมากมาย แล้วคิดว่าชาติหน้าจะสบายเหมือนชาตินี้ เกิดกรรมชั่วที่ทำไว้ตามมาส่งผล ต่อให้ชาตินี้ทำบุญมากมายเพียงใดก็เอาไม่อยู่ เกิดมาใหม่เป็นยาจกขอทานบ้าง คนพิการบ้าง ตาบอดหูหนวก จิปาถะ อย่าหลงระเริงอยู่กับการเกิดให้มากนักเลย

● เรื่องของโลกธาตุนั้น กระทบกระเทือนกันหมด กำหนดรู้ เฉพาะจิตก็รู้สิ้นทางอื่นหมด

คำว่าโลกธาตุในที่นี้หมายถึงขันธ์ห้าเรานี่แหละ รูปเวทนาสัญญาสังขารวิญญาณ เกิดเป็นชาวพุทธ ไม่รู้จักขันธ์ห้า ต่อให้ภาวนาทำสมาธิมานานแค่ไหนก็จัดว่าเสียชาติเกิด คำว่ากระทบกระเทือนกันหมด หมายถึงเมื่อสิ่งใดเกิด ก็พลอยกระทบถึงสิ่งอื่นด้วย เช่นตาเห็นรูป เกิดเวทนา เห็นคนสวยคนหล่อตรงที่เห็นคือรูป พอตาเห็นรูป ก็เกิดความรู้สึกยินดี เกิดสุขเวทนา แล้วจิตก็

ปรุงแต่งจดจำคนที่เห็นไว้ เกิดสัญญา จากนั้นคิดอยากได้มาเป็นของเรา หรือหลงใหลปรุงแต่งชื่นชม เกิดสังขารคือการปรุงแต่งของจิตเป็นความคิดต่างๆ ขณะที่เห็น ตากระทบรูป วิญญาณขันธ์คือการรับรู้ทางตาก็ทำงาน เห็นไหม ครบถ้วน มันกระทบกันหมดทั้งโลกธาตุคือรูปเวทนาสัญญาสังขารวิญญาณ ท่านจึงบอกว่าให้กำหนดที่จิตอันเดียว กำหนดอะไร กำหนดรู้ ให้รู้ที่จิต อะไรเกิด ก็สักแต่รู้ ท่านจึงบอกว่า "กำหนดรู้เฉพาะจิต" เหมือนที่หลวงปู่ดูลย์สอนเลยว่า เมื่อตากระทบรูป ก็ให้หยุดอยู่แค่รู้ อย่าปรุงแต่งเสริมต่อเป็นเรื่องเป็นราวต่อไป ให้รู้เฉพาะจิตอย่างเดียว หรือหลวงปู่ทา จารุธัมโม ก็สอนสั้นๆ ให้รู้ซื่อๆ รู้ซื่อๆ ก็คือรู้พร้อมขึ้นที่จิต เมื่อจิตกับรู้อยู่ด้วยกัน ก็จะเกิดสัมมาสมาธิ เรียกว่ามัคคสมังคี คราวนี้ก็จะรู้สิ้นทางอื่นหมด คำว่ารู้สิ้นทางอื่น ไม่ใช่ไปรู้เรื่องนอกโลก แต่หมายถึงรู้แจ้งในอริยสัจจ์สี่ รู้แจ้งในขันธ์ห้า สิ้นสงสัยในพระพุทธเจ้า สิ้นสงสัยในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ให้แก้ปัจจุบัน เมื่อแก้ปัจจุบันได้แล้ว ภพ ๓ นั้นหลุดหมดไม่ต้องส่งอดีต อนาคต ให้ลบอดีตภายนอกให้หมด จึงจะเข้าอารมณ์ภายในได้ เพ่งนอกเป็นตัวสมุทัย

ท่านทรงกลด : แก้ปัจจุบันก็คืออยู่กับปัจจุบัน ปัจจุบันจึงเป็นธรรม เรียกว่าปัจจุบันธรรม หลวงปู่แหวนบอกอดีตก็ทำเมา อนาคตก็ทำเมา ปัจจุบันจึงธรรมา อันนี้ก็เช่นเดียวกัน คำว่าแก้ปัจจุบันก็คือไม่ส่งใจไปอดีตเพราะอดีตก็ล่วงลับไปแล้ว ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้อีกแล้ว คนทางโลกเป็นอันมาก จะจมอยู่กับอดีต อดีตที่รุ่งโรจน์หวานชื่น มันดับไปแล้ว ก็ยังนั่งจมระลึกถึงอยู่อนาคตสวยหรู ยังมาไม่ถึงก็เฝ้าครุ่นคิดอยู่ เรื่องอดีต เรื่องอนาคต เป็นเรื่องของการส่งจิตออกนอกทั้งสิ้น ทีนี้ ก็จะมีคำถามว่า อย่างนี้จะไม่ให้วางแผนอนาคตอะไรได้หรือ ตอบว่า ก็วางแผนได้ แต่ให้วางด้วยการมีสติรู้เท่าทัน ว่าสิ่งที่วางแผนไว้นั้น ไม่แน่นอน หากไม่เป็นไปตามแผนที่วาง ก็จะได้ไม่ทุกข์มากวางแผนแล้ว ก็ให้วางแผนที่วางเสียด้วย อย่าแบกไว้ให้หนักหัว จริงๆ ถ้าฝึกสติมาดี สติสามารถมีได้ขณะที่วางแผน การวางแผนอนาคตหรือการคิด สามารถคิดแบบมีสติได้ แต่ก่อนไม่นึกว่าจะทำได้ ถึงเวลามันทำได้จริงๆ ขอยืนยันเป็นครั้งที่ร้อย

ดังที่หลวงปู่ชาสอนไว้ ยืนเดินนั่งนอนกินพูดดื่มคิด ให้มีสติ มีความรู้สึกตัวอยู่เสมอ ยืนเดินนั่งนอนกินพูดดื่ม อันนี้ก็ไม่ยาก แต่คิดนี้จะยากสักหน่อยในระยะเริ่มต้น เมื่อสติมีกำลังดี เราสามารถมีสติในขณะที่คิดได้ แล้วจะเห็นคิดดับไปทุกขณะจิตที่มีสติ พอคิดเสร็จ มันก็ดับไม่มีอะไรเหลือ สิ่งที่เหลือคือสัญญาความจำเท่านั้น ซึ่งหากมีสติรู้เท่าทันสัญญาความจำ มันก็ลอยอยู่ห่างๆ จากจิต

เท่านั้นเอง จิตไม่ส่งออกนอกไปยึดสัญญาความจำ ทำให้เกิดทุกข์ขึ้นมาอีกได้ การปฏิบัติมันจะเป็นอย่างนั้น ถึงตรงนั้นเมื่อมีสติที่แท้จริง จิตอยู่กับปัจจุบันได้จริง หลวงปู่แหวนบอกว่าให้จิตมันดิ่งอยู่กับปัจจุบัน ก็คือมันจะดิ่งอยู่กับรู้ รู้คือปัจจุบันที่แท้จริง ถ้าทำจิตให้อยู่กับรู้ได้ ก็ไม่ต้องกังวลถึงอดีตที่ดับไปแล้ว ไม่ต้องกังวลถึงอนาคตที่ยังไม่ถึง หากทำได้อย่างนี้ ก็แก้ภพทั้งสามคืออบายภูมิ มนุษย์ และเทวโลกได้หมด กล่าวคือจะพ้นไปจากภพทั้งสาม ไม่กลับมาเกิดในภพทั้งสามอีก ดินแดนที่ไม่อยู่ในภพทั้งสามก็คือพระนิพพานนั่นเอง คำว่าลบอดีตภายนอก ก็คือไม่ส่งจิตไปจับอดีตหรือสัญญาต่างๆ อนาคตก็ภายนอกเช่นกัน เมื่อไม่ส่งจิตไปอดีตอนาคต ซึ่งหลวงปู่มั่นก็บอกอยู่แล้วว่า ไม่ต้องส่งอดีต อนาคต คำว่าไม่ต้องส่งก็คือไม่ส่งจิตออกนอกนั่นแหละ เมื่อจิตไม่ส่งนอกอดีตก็จะลบออกจากจิต อนาคตก็จะลบออกจากจิต คราวนี้ จิตก็จะดิ่งอยู่กับอารมณ์ภายใน คำว่าอารมณ์หมายถึงที่อยู่ของใจ เมื่อไม่ส่งจิตออกนอกไปอดีตหรืออนาคต จิตหรือใจก็จะเข้าถึงที่อยู่ที่แท้จริงของเขาเอง นั่นคือจิตก็จะอยู่กับจิต

ส่วนคำว่าเพ่งนอกเป็นสมุทัย อันนี้ก็เหมือนที่หลวงปู่ดูลย์สอน คือจิตส่งออกเป็นสมุทัย ผลของการที่จิตส่งนอกคือทุกข์ ส่งนอกก็คือส่งไปยึดสัญญาหรืออดีต ส่งไปยึดสังขารคือความคิดปรุงแต่งหรืออนาคต อนาคตยังมาไม่ถึง แต่เราเฝ้าคิดปรุงแต่งมันขึ้นมา จึงเรียกว่าสังขารในขันธ์ห้า เมื่อทำจิตให้อยู่กับปัจจุบันได้ อยู่กับรู้ อยู่กับสติได้ จิตก็จะหยุดเพ่งนอก เมื่อจิตหยุดเพ่งนอกเท่ากับทำลายสมุทัยได้ ผลก็คือจิตจะอยู่กับจิต หรือจิตเห็นจิต เมื่อจิตอยู่กับจิตได้สนิท เพราะเห็นสังขารทั้งปวงตามความเป็นจริง จิตก็นิโรธ

● อายตนะภายในภายนอกแปรปรวนอยู่เป็นนิจ สว่างโร่ ทั้งภายนอกและภายในไม่ขาดระยะของ ทุกขํ อนิจจํ อนตฺตา ฟังเทศน์ธรรมชาติแสดง

เรื่อยๆ พระโยคาวจรฟังเทศน์ในตอนนี้ ฉลาดในตอนนี้ สิ้นกิเลสในตอนนี้ เป็นปจฺจตฺตํ ความเพียร มรรคผล ถือสมถะพอ วิปัสสนาพอ มันผลักกิเลสมันเอง

อายตนะภายในก็คือตาหูจมูกลิ้นกายใจ อายตนะภายนอกก็คือรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสธรรมารมณ์ มันจะเป็นคู่ๆ กัน มันแปรปรวนคือไม่เที่ยงอยู่เป็นนิจ อย่างรูปที่เห็น มันก็เสื่อม ตาที่เห็นมันก็เสื่อม ที่เหลือก็เช่นกัน เกิดแล้วดับๆๆ อยู่อย่างนั้น จึงเรียกว่าแปรปรวนอยู่เป็นนิจ ส่วนคำว่าใจที่เสื่อมดับได้ หมายถึงใจที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น มันแสดงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้เห็นตลอดเวลา แต่เราไม่เห็นมันเอง ถ้าเห็นสิ่งทั้งปวงเป็นอนิจจังทุกขังอนัตตา ก็เท่ากับฟังเทศน์ที่ธรรมชาติแสดงให้ฟังอยู่ตลอดเวลา จริงๆ ธรรมชาติมันแสดงธรรมให้ฟังตลอดนั่นแหละ แต่เราไม่สำเหนียกมันต่างหาก

ตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอน เห็นอนิจจังทุกขังอนัตตากันบ้างไหม ตื่นเช้ามา ผมร่วงไปกี่เส้นเคยเห็นไหม หนังเหี่ยวไปเท่าไรแล้ว เคยเห็นบ้างไหม ของที่กินดื่มเข้าไปขับถ่ายมันออกมา เห็นไหม มันเสื่อมมันพังเป็นอุจจาระ ปัสสาวะ ที่นอนหมอนมุ้งสิ่งของเครื่องใช้ มันเก่ามันเสื่อมมันพัง นั่นแหละคืออนิจจังทั้งนั้นอย่างหลวงปู่ชาบอก เห็นอะไรก็ใส่อนิจจังเข้าไป ทั้งรูปทั้งนาม นามก็คืออารมณ์ต่างๆ มันเกิดดับๆๆ อยู่ตลอด เห็นบ้างไหม หากเห็นบ่อย จิตมันจะเบื่อหน่ายคลายอุปาทานในรูปนามออกมาเอง คอยชอบแต่จะนั่งหลับตาๆๆหรือสวดมนต์ๆๆ อารมณ์มันกดหัวอยู่ กลับไม่รู้สึก การภาวนาคืออะไร ก็คืออนิจจังทุกขังอนัตตานี่แหละ ถ้าเราภาวนาเป็น เราก็สามารถภาวนาได้ตลอดทุกลมหายใจเข้าออก

พระพุทธเจ้าถามพระอานนท์ว่าวันหนึ่งภาวนาบ่อยแค่ไหน พระอานนท์ตอบว่าครั้งหนึ่งบ้าง สองครั้งบ้าง สามครั้งบ้าง พระพุทธเจ้าตรัสว่าน้อยไป ต้องภาวนาทุกลมหายใจ ลมหายใจเข้าแล้วออก นั่นเห็นไหม เกิดแล้วดับหนึ่งครั้งแล้ว ลมหายใจเข้ากับลมหายใจออกมันก็อันเดียวกัน พอสูดเข้ามันก็เกิด พอหายใจออกมันก็ดับ เห็นอะไรก็ใส่อนิจจัง ทำให้มันเคยชิน เดี๋ยวจิตจะทำของมันเอง เริ่มแรกต้องฝึกมันก่อน พอฝึกได้ มันจะทำของมันเอง คราวนี้ไม่ต้องฝึก เพราะมันทำเองเป็นแล้ว พอมันทำเอง มันก็จะคลายออกจากความยึดมั่นในรูปและนาม ยิ่งคลายออกมากเท่าใด ก็ยิ่งสงบมากเท่านั้น ขณะที่มันคลายออกมา ก็จะมีความรู้สึกเหมือนทวนกระแสอารมณ์จิตจะถอนกลับมาอยู่กับตนเองโดยอัตโนมัติ ยิ่งถอนเท่าใด ความรู้สึกตัวหรือสติก็จะมากเท่านั้น

ไม่ต้องไปฟังพระเทศน์อะไรที่ไหนหรอก ถ้าจับหลัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาได้แล้ว จะเห็นธรรมชาติมันเทศน์ให้เราฟังตลอดเวลาทีเดียว ตอนแรกจะเห็นธรรมชาติภายนอกคือรูปก่อน ต่อเมื่อสติเจริญมากขึ้น ก็จะเห็นธรรมชาติภายในคืออารมณ์ต่างๆ เกิดดับให้เห็นตลอดเวลาเช่นกัน แล้วมันก็จะเกิดปัญญาขึ้นมาในตอนนั้นแหละ จะสิ้นกิเลสในขณะที่ฟังเทศน์จากธรรมชาติได้อย่างอัศจรรย์ ทุกอย่างอาศัยความเพียร มรรคผลต้องอาศัยความเพียร สมถะก็คือความสงบ เมื่อเรามีสติดี จิตจะสงบของมันเอง ตรงสงบคือสมถะ พอสงบจะเห็นธรรมชาติภายในตามความเป็นจริง ตรงนี้คือปัญญา ขณะที่พิจารณาเพื่อให้เห็นตามความเป็นจริงว่าธรรมชาติทั้งปวง ไม่ว่าภายนอกหรือภายในล้วนตกอยู่ในอนิจจังทุกขังอนัตตา ตรงนี้คือวิปัสสนา คำว่าวิปัสสนาคืออนิจจังทุกขังอนัตตา นั่งหลับตาทำสมาธิเอาแต่สงบ อย่างนี้ไม่เรียกวิปัสสนา ได้ฌานนั้นฌานนี้ อย่างนี้ไม่เรียกวิปัสสนา

นั่งท่องว่าเราไม่มี ไม่มีเรา อย่างนี้ไม่เรียกวิปัสสนา แต่เรียกวิปัสสนึก พอเจริญวิปัสสนาได้ จิตเห็นตามจริง จิตจะผลักกิเลสออกจากจิตเอง เห็นตามจริงว่าอารมณ์กิเลสเป็นสิ่งแฝงในจิต ทำให้จิตได้รับความทุกข์บีบคั้น เห็นชัดว่ากิเลสมันร้อยรัดทิ่มแทงอยู่ พอเห็นชัด ไม่มีคนบ้าที่ไหนปล่อยให้ของแหลมเฝ้าทิ่มแทงตนอยู่หรอก มันก็ขับออกมาเองโดยอัตโนมัติเท่านั้นแหละ ข้อสำคัญทำให้จิตมันเห็นก่อน หลวงปู่ดูลย์จึงบอกว่า หน้าที่เราก็คือทำสิ่งที่เอื้อให้จิตได้เรียนรู้ได้เห็นตามจริงเท่านั้น ซึ่งก็คือตัวอนิจจังทุกขังอนัตตาหรือวิปัสสนานี่เอง

● ให้พิจารณาธาตุ เมื่อเห็นธาตุแปรปรวนอยู่เป็นนิจ เรียกว่า สัมมาทิฐิ เห็นชอบ

พิจารณาธาตุดินน้ำไฟลมที่ประกอบขึ้นมาเป็นร่างกายเรา พิจารณาด้วยอนิจจังทุกขังอนัตตา ทั้งผมขนเล็บฟันหนังตลอดจนน้ำเลือดน้ำหนอง ธาตุดินธาตุน้ำ ให้เห็นว่ามันแปรปรวนอยู่เป็นนิจ อย่างผมเคยดำ ก็กลับขาว เคยดกก็กลับร่วง ฟันก็หัก น้ำเลือดก็แปรเปลี่ยนตลอด เดี๋ยวดีเดี๋ยวเสีย ลมในร่างกายก็แปรปรวนตลอด บางทีก็เรอออกมาเหม็นเปรี้ยว ไฟในร่างกายเดี๋ยวอุ่นเดี๋ยวเย็น ให้เห็นเช่นนี้อยู่เสมอ การเห็นอย่างนี้ เรียกว่าเห็นชอบหรือสัมมาทิฏฐิ พอเห็นชอบเนืองๆ จิตก็จะเบื่อหน่ายคลายความยึดมั่นออกมา สติก็จะดีขึ้น จนวันหนึ่ง จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิในมรรคมีองค์แปดขึ้นมาได้ ตรงนั้นก็จะเห็นธรรมรู้ธรรมขึ้นมา

● เป็นทุกข์และเป็นตัวมิจฉาทิฐิ เพ่งในเป็นตัวสัมมาทิฐิ เพ่งในตัวเป็นสัมมาทิฐิ

อันนี้น่าจะบันทึกขาดตอนไปในช่วงต้น ตรงคำว่าเป็นทุกข์ ต้องมีคำมาก่อน คำที่ถูกต้องคือดังนี้ เพ่งนอกเป็นทุกข์และเป็นตัวมิจฉาทิฏฐิ เพ่งในเป็นตัวสัมมาทิฏฐิ หมายความว่าอย่างไร หมายความว่าการเพ่งจิตออกนอกหรือส่งจิตออกนอก ย่อมนำทุกข์มาให้ อย่างเวลาที่ใครด่าเรา หูได้ยินเสียง อายตนะภายในภายนอกกระทบกัน เกิดผัสสะ เมื่อมีผัสสะก็ต้องมีเวทนาตามมาอย่างไม่ต้องสงสัย ทีนี้ ปรกติจิตของปุถุชนพอมีพอเวทนา ในที่นี้ก็คือความไม่ยินดีเพราะถูกด่า เรียกว่าทุกขเวทนา จิตก็จะแถแส่ส่ายเข้าไปยึดไปจับทันที เพราะเหตุที่ไม่เคยฝึกการมีสติ การรู้เท่าทันเวทนาอารมณ์มาก่อน พอจับก็เกิดอุปาทาน คือการยึดเวทนาที่ไม่ดีอันนั้นขึ้นมา ก็เกิดทุกข์ขึ้น นี่คือการเพ่งนอกคือส่งจิตไปเพ่งไปยึดเวทนาอารมณ์ต่าง ๆ

คราวนี้ก็มีคนสงสัยว่าแล้วเวทนาที่เป็นฝ่ายดีหรือสุขเวทนาล่ะ มันจะทุกข์อย่างไร เมื่อมีใครชมเรา หูได้ยินเสียง อายตนะภายในภายนอกกระทบกันเกิดผัสสะ เกิดเวทนา คือความรู้สึกยินดี เป็นสุขเวทนา เช่นเดียวกับอันแรก จิตของปุถุชนก็จะวิ่งเข้าไปจับเวทนาเหมือนกัน ขณะที่จิตจับสุขเวทนา มีความยินดีในเวทนานั้น จิตก็ปรุงแต่งตัณหาคือความอยากได้อยากมีเวทนานี้ไว้นานๆ จิตจะร้อนขึ้นทันทีที่ปรุงแต่งตัณหาขึ้นมา ตรงที่จิตมันร้อนนี่แหละคือทุกข์ แต่จิตปุถุชนจะไม่เห็นทุกข์ตรงนี้ เพราะตามืดบอด ยังไม่เกิดดวงตาเห็นธรรม ไม่เห็นสภาพจิตที่ทุรนทุรายอยากมีสุขเวทนาแบบนั้นไปนานๆ แต่ถ้าวันใดเห็นธรรม จะเห็นสภาพจิตอย่างนั้นชัดเจนมากแล้วจิตก็จะค่อยๆ เบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมาเองเมื่อถึงตรงนั้น นิพพิทาวิราคะจะเกิดตลอดเวลานับแต่เกิดดวงตาเห็นธรรมหรือบรรลุโสดาบัน

แต่ปุถุชนไม่มีวันเห็น พวกเขาถึงน่าสลดสังเวชใจเป็นอย่างยิ่ง อยู่กับทุกข์แต่ไม่เห็นทุกข์ อยู่กับงูเห่า แต่ไม่เห็นงูเห่า แต่สำหรับคนที่ฝึกสติ รู้เท่าทันอารมณ์

เป็นขึ้นมาบ้างแล้ว จะเริ่มเห็นสภาพตรงนี้ชัดขึ้นๆๆ จะเริ่มเห็นตามจริงว่าการส่งจิตออกนอกหรือเพ่งนอกเป็นทุกข์เพียงใด หรือการเพ่งรูป เพ่งนั้นเพ่งนี้ก็เป็นมิจฉาทิฏฐิ แม้แต่เพ่งที่เป็นฌานก็ยังเป็นมิจฉาทิฏฐิ เพราะเอาใจไปไว้ข้างนอก แต่เพ่งในเช่นระลึกรู้อยู่ในกาย พิจารณาอาการสามสิบสองหรือกายคตาสติ อันนี้คือสัมมาทิฏฐิ เพราะจะทำให้เห็นร่างกายตามจริงว่ามันไม่สะอาด เป็นของไม่เที่ยง ต้องเสื่อมดับเป็นธรรมดา หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ (อนัตตา) ไม่อาจจะพึงยึดว่าเป็นเราของเราได้เลยแม้แต่นิด พิจารณาจนวันหนึ่งจิตสงบ ก็จะเห็นตามจริงขึ้นมาในจิต เรียกว่าเห็นเป็นญาณขึ้นมา ตรงเห็นเป็นญาณขึ้นมานี่แหละ จิตจะถ่ายถอนความยึดมั่นออกมาได้เอง ตอนที่คิดพิจารณายังถอนไม่ได้ ต้องเห็นเป็นญาณทัสสนะปรากฏขึ้นในจิต เสมือนตาเห็นรูป แล้วมันก็จะถอนอุปาทานของมันเอง

หลวงปู่มั่นจึงสอนให้เพ่งหรือพิจารณาในตัวคือกายนี้ คำว่าในตัวจริงๆ ไม่ได้หมายถึงกายอย่างเดียว แต่หมายถึงเวทนาสัญญาสังขารวิญญาณด้วย ให้เพ่งพิจารณาเวทนาว่ามันใช่เราของเราไหม มันเกิดแล้วดับๆๆ มันหาตัวตนได้ไหม ควรจะยึดมั่นสิ่งที่มันหาตัวตนไม่ได้ อยู่ได้ไหม จิตจะสอนตัวมันเอง พยายามพิจารณาเวทนาสัญญาสังขารให้เห็นตามจริง ส่วนวิญญาณยากจะเห็น ให้พักไว้ก่อน เอาแค่นั้นก่อน ถึงเวลาก็จะเห็นตลอดไปจนถึงวิญญาณ ถ้าเราเพ่งพิจารณาอยู่ในตัวเสมอ เราก็จะไม่ส่งจิตออกนอก จิตก็จะเป็นสัมมาทิฏฐิของมันเอง พอจิตเป็นสัมมาทิฏฐิ จิตก็เข้าสู่กระแสมรรคมีองค์แปด เมื่อมีมรรคก็ย่อมมีผล มรรคผลนิพพานก็อยู่ไม่ไกลเกินเอื้อมเลย

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

● สติปัฏฐานเป็นความรู้อนันตนัย หาประมาณมิได้ ไม่เหมือนความรู้ชนิดอื่น สนฺทิฏฺฐิโก เห็นด้วยเฉพาะนักปฏิบัติ ปจฺจตฺตํ รู้เฉพาะในดวงจิต รู้ธรรมลึกลับสุขุมคัมภีรภาพ

ท่านทรงกลด : สติปัฏฐานสี่ เมื่อปฏิบัติถึงจิตถึงใจ รู้เห็นธรรมแล้วจะเกิดความรู้นับประมาณไม่ได้ ที่ว่าเป็นความรู้อนันตนัย หาประมาณมิได้ หมายความว่าเป็นความรู้เรื่องขันธ์ห้าที่ประมาณมิได้ สติปัฏฐานสี่เป็นเรื่องของการเรียนรู้เรื่องรูปนามขันธ์ห้าทั้งสิ้น อย่างกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็เป็นเรื่องของกายของรูป แต่ไม่ได้หมายถึงว่าจะจบแต่เพียงเรียนรู้กายเท่านั้น เพราะทุกหมวดในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ล้วนแต่นำพาไปสู่การพบจิตพบธรรมทั้งสิ้น หรือเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็เป็นการเรียนรู้เวทนา ถึงตรงนี้คงไม่ต้องอธิบายแล้วกระมังว่าเวทนาคืออะไร

ถ้าคนในกลุ่มธรรมนี้ ยังเข้าใจว่าว่าเวทนาคือความสงสารแบบเวทนาทางโลกที่มักจะพูดว่า คนนี้น่าเวทนายิ่งนัก ก็ถือว่าสอบตกอย่างสิ้นเชิง หรือจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็เรียนรู้เรื่องจิตที่ปรุงแต่งเป็นความคิดต่างๆ เห็นสัญญาก็จับสัญญามาปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น ส่วนธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน นี่มาทีหลัง หลังจากรู้เห็นธรรมแล้ว จะเรียนลัดไปเรียนรู้เรื่องปฏิจจสมุปบาท อายตนะ ก็คงจะได้แค่ความเข้าใจความจำ มันไม่เห็นภาพหรอก แต่ถ้าเห็นธรรม สิ่งที่กล่าวไว้ในธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็จะปรากฏชัด พระพุทธเจ้าจึงตรัสธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานไว้ท้ายสุด หลวงปู่มั่นกล่าวว่าสติปัฏฐานนี้ หากเรียนรู้ได้ถึงแก่นของมันแล้ว ก็จะหาค่าประมาณมิได้ เพราะทำให้สิ้นภพสิ้นชาติ หยุดการเวียนว่ายตายเกิด ความรู้อื่น สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการจำการท่องการเข้าใจ แต่สติปัฏฐานจะไม่เหมือนความรู้ชนิดอื่น ตรงที่ว่าเรียนรู้แล้ว

จะเห็นได้เฉพาะตนเท่านั้น จะไปทำให้คนอื่นมาเห็นเหมือนตนไม่ได้ อย่างความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่องถอดสมการ เราสามารถสอนให้เห็นให้รู้กันด้วยตาเปล่าบนกระดาษ กระดานได้ แต่สติปัฏฐานมันเป็นเรื่องของจิต รู้ได้เฉพาะตน ท่านจึงว่าเป็นสันทิฏฐิโก เป็นปัจจัตตัง รู้ขึ้นในดวงจิตของนักปฏิบัติเท่านั้น รู้แล้วจะเห็นว่าสิ่งที่รู้เป็นธรรมที่ลึกลับสุขุมคัมภีรภาพจริงๆ

● อัตฺตาหิ.... ฯลฯ เป็นของลึกลับเหลือที่สุด

อัตตาหิ อัตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งของตน เรื่องนี้เคยแสดงไปนานแล้ว คนโลกๆ จะเข้าใจว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ก็คือต้องช่วยเหลือตนเอง แต่ในทางธรรมมันลึกซึ้งกว่านั้น คำว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนหมายความว่าเอาตนมาศึกษามาธัมวิจยะ ตนได้แก่อะไร ก็ได้แก่ กาย รูปนี้ได้แก่ เวทนาสัญญาสังขาร วิญญาณ เอาตนมาเรียนรู้ตน เพื่อจะได้แจ้งในตน เมื่อแจ้งในตน กล่าวคือเห็นชัดแจ้งด้วยญาณแล้วว่าตนไม่มีอะไร ความยึดมั่นหรืออุปาทานในตนก็จะหมดไป ความยึดมั่นหมด ทุกข์ก็หมด เพราะทุกข์เกิดจากความยึดมั่นในตนนี้แหละ พระพุทธเจ้าหรือพระอริยสาวก ตอนตรัสรู้บรรลุธรรม ไม่ได้บรรลุนอกไปจากตน แต่บรรลุในตนนี่เอง เห็นตนตามความเป็นจริง จึงเรียกว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เมื่อเห็นตนตามจริง ปรากฏเป็นญาณทัสสนะขึ้นในจิต จะพบว่ามันเป็นของที่ลึกลับเหลือเกิน แต่ด้วยญาณทัสสนะ ก็จะคลี่คลายความลึกลับออกมาได้

● ให้รู้ธาตุเห็นธาตุ จิตจึงไม่ติดทางราคะ

อันนี้ก็ดังแสดงไป ให้เห็นว่ากายนี้เป็นเพียงแค่ธาตุดินน้ำลมไฟประกอบกันเท่านั้น หาความหมายแห่งสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาไม่ได้สักอย่าง ถ้าเห็นคนเป็นธาตุดินน้ำลมไฟ ความสวยงามภายนอกจะหมดราคาลง มีแต่ดินแต่น้ำลม

ไฟเท่านั้น เมื่อเห็นดังนี้ จิตก็จะไม่ปรุงแต่งราคะขึ้นได้ เรียกว่าจิตไม่ติดทางราคะ ด้วยเหตุนี้ เพราะไม่มีใครที่ไหนจะมีราคะกำหนัดกับดิน กับน้ำ กับลมกับไฟ แต่ถ้าเห็นคนเป็นคนเมื่อใด เห็นเป็นหญิงเป็นชาย เห็นเป็นสวยเป็นงามเป็นหล่อเมื่อใด ก็จะเกิดราคะขึ้นเมื่อนั้น เกิดความอยากได้ เกิดความกำหนัดยินดีขึ้นมา ตรงที่เกิดความกำหนัดเกิดตัณหาราคะ ตรงนั้นก็คือทุกข์

มีราคะ ย่อมเศร้าโศกเสียใจเพราะราคะฯ ผู้มีราคะคือความอยากได้อยากมีอยากเป็น มีความกำหนัดในกาม ย่อมทุกข์โศกเสียใจอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะราคะย่อมนำทุกข์โศกมาให้

อย่างคนเรามีราคะ อยากมีคู่ครอง ผลของการมีคู่ครอง ถ้าพิจารณาดีๆ จะเห็นว่ามีแต่ความทุกข์ทั้งนั้น มีลูกมีหลานก็มีทุกข์ แต่เรามองไม่เห็นมันเอง หลงสนุกอยู่กับทุกข์ โดยไม่รู้ว่าทุกข์ คนมีราคะ จิตจะเศร้าหมองไม่ผ่องใส ทันทีที่มีราคะ จิตย่อมเศร้าหมองทันที จิตที่เศร้าหมองก็ย่อมนำทุกข์โศกมาให้อย่างไม่ต้องสงสัย มีความอยากได้สิ่งใด ไม่ได้สิ่งนั้น อันนี้ก็ราคะทำพิษ ผลก็คือความเศร้าโศก ได้สิ่งใดมา สิ่งนั้นก็ย่อมไม่เที่ยง พอถึงเวลาสูญเสียสิ่งนั้นไป ก็ทุกข์ก็โศกอีก ให้พิจารณาให้เห็นโทษของราคะ จิตจะได้เบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมา

● เขาโกรธเรา แต่เราอย่าตอบ ให้พิจารณาความบริสุทธิ์ละลาย แล้วยกธงชัยขึ้น และมีอะไรก็สงเคราะห์เขาผู้ประมาณ ไม่นานเขากลับคืนดี ไม่กลับคืนดีก็วิบัติถึงตายทีเดียว

อันนี้ท่านก็สอนว่าให้ชนะคนโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ คนโกรธ ให้ดูดีๆ เหมือนคนบ้า เราเห็นว่าเขาบ้า แต่เรายังบ้าตามเขา แสดงว่าเรานี้เลวกว่าเขา คำว่าให้พิจารณาความบริสุทธิ์ละลาย หมายความว่าให้เอาใจที่บริสุทธิ์เข้า

ละลายความโกรธ ไม่โกรธตอบ มีอะไรก็สงเคราะห์ช่วยเหลือเขา ถ้ายังมีบุญวาสนากันอยู่ เขาก็จะหายโกรธ กลับคืนดีกันได้ แต่ถ้าเขาไม่ยอมคืนดี หากเราสงเคราะห์เขาด้วยใจที่บริสุทธิ์ เขานั่นแหละจะวิบัติไปเอง บางทีก็ถึงตายก็มี เรื่องความโกรธนี่เป็นเรื่องหยาบมากสำหรับนักปฏิบัติธรรม เพราะเป็นอารมณ์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนมาก นักปฏิบัติธรรมท่านใดไม่เห็นความโกรธ ก็อย่าเพิ่งริถามหาพระนิพพาน ให้รู้เท่าทันความโกรธให้ได้ก่อน อย่างบางคนคบกันมายี่สิบสามสิบปี โกรธด้วยเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องหน่อยเดียวก็เลิกคบกันไปเลย พวกเรานักปฏิบัติอย่าให้มีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้น ถ้าเกิด แสดงว่ายังหยาบอยู่อีกมาก แต่ถ้าเขาเลิกคบเราด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่องเอง ก็ปล่อยเขาไป ให้เอาเพื่อนทางธรรมจะดีที่สุด เพื่อนทางโลก ล้วนเป็นไปด้วยอารมณ์ หาความแน่นอนไม่ได้ น้อยคนที่จะพบเพื่อนทางโลกที่ยั่งยืน

● คนเราจะดีจะชั่วต้องเกิดวิบัติเสียก่อน

อันนี้หมายความว่า คนเราจะเห็นว่าดีหรือชั่วจริง ก็ต้องมีเหตุวิบัติเสียก่อน พอมีเหตุวิบัติก็จะเห็นล่ะว่าดีหรือชั่วจริง ตอนไม่มีเหตุวิบัติ คือเหตุร้ายต่างๆ ก็ดูไม่ออกหรอก มันดีไปเสียหมด คู่รักสามีภรรยาก็เหมือนกัน ตอนรักกันอะไรก็ดีไปหมด พอมีเรื่องร้ายเกิดขึ้นจะเห็นได้ชัดว่าเขาเป็นอย่างไร ร่วมทุกข์ร่วมสุขได้จริงไหม ถึงเวลาที่มีเหตุคับขัน เหตุร้าย คนที่เห็นว่าดีก็อาจจะไม่ดีดังที่เห็นก็ได้ ส่วนที่เห็นว่าไม่ดี ก็อาจจะกลับเป็นคนดีอย่างที่คาดไม่ถึงเลยก็ได้ โบราณเขาถึงว่าคนเราจะเห็นกันก็ยามยาก เพื่อนก็เหมือนกัน ยามดี มันไม่เห็นหรอกว่าดีจริงไม่ดีจริง ลองเราตกยากสิ คราวนี้ก็จะเห็นล่ะว่าใครดีจริงไม่ดีจริง

ความวิบัติต่างๆ ก็เป็นการพิสูจน์คนไปในตัวว่าคนนั้นดีจริงหรือไม่จริง ถ้าดีจริงรักดีจริงๆ ก็จะสามารถมีกำลังใจฝ่าภัยวิบัติไปได้ แต่ถ้าไม่ดี ก็จะเห็นว่าที่แท้คนคนนั้นเป็นคนอย่างไร เห็นแก่ตัวเพียงใด

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ธรรมะ ธัมโม เรียนมาจากธรรมชาติ เห็นความเกิดความแปรปรวนของสังขารประกอบด้วยไตรลักษณ์

ท่านทรงกลด : อันนี้ก็เขียนไว้ในหนังสือว่าจะถึงกระแสธรรมแล้วเช่นกัน ว่าธรรมะก็คือธรรมชาติ ธรรมชาติภายนอกและภายใน ธรรมชาติภายนอกไม่สามารถทำให้ถึงหลักธรรมที่แท้จริงได้ แต่ธรรมชาติภายในคือกายและใจที่ปรุงแต่งเป็นสังขารต่างๆ จะทำให้เข้าถึงหลักธรรมที่แท้จริงได้ หลวงปู่มั่นสอนว่าให้เรียนธรรมะจากธรรมชาติ ให้เห็นความแปรปรวนของสังขารทั้งปวง ว่าล้วนก็ตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ทั้งนั้น เคยบอกศิษย์คนหนึ่งว่า ให้ดูต้นไม้ ดอกไม้วันนี้มันเขียว สักวันก็จะเหลือง ดอกไม้วันนี้มันสวย วันหนึ่งก็จะร่วงหล่นไป นั่นแหละอนิจจังล่ะ เห็นอนิจจังข้างนอก ก็น้อมเข้าสู่อนิจจังข้างในคือกายคือใจที่ปรุงแต่งเป็นอารมณ์ต่างๆ เขาบอกมันจะง่ายถึงเพียงนั้นหรือ บอกว่าลองไปทำดูเถิด ทุกวันนี้ เหมือนจะยังติดความสงบอยู่เลย มันไม่ได้ง่ายอย่างนั้น ถ้าง่าย ทำไมจึงยังวิ่งตามอารมณ์น้อยใหญ่อยู่ล่ะ

การเรียนรู้ธรรมชาติ เห็นอะไรก็น้อมเข้ามาภายใน เรียกว่าโอปะนะยิโก น้อมเข้ามาๆๆ ให้มันน้อมเข้ามาด้วยไตรลักษณ์ เห็นใบไม้ร่วง น้อมเข้ามาว่าไม่ต่างจากผมจากขนในร่างกายนี้ ว่ามันจะร่วงเหมือนกัน อนิจจัง คือไม่เที่ยงแท้เหมือนกัน ทุกขังคือทนอยู่ไม่ได้เหมือนกัน อนัตตาก็คือเมื่อร่วงหล่นย่อยสลายกลับคืนสู่สภาพธาตุเดิมของเขาคือธาตุดินบ้าง น้ำบ้าง มันก็หาตัวตนของใบไม้ไม่ได้ หาตัวตนของผมของขนไม่ได้ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตานี่แหละ คือทางพ้นทุกข์ สติปัฏฐานสี่ก็สอนเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทั้งนั้น ลองไปหาอ่านฉบับเต็มกันดู

อะไรขึ้นชื่อว่าสังขารคือการปรุงแต่ง ก็ล้วนแต่ต้องแปรปรวนด้วยอำนาจพระไตรลักษณ์ทั้งนั้น อย่างอารมณ์ต่างๆ ไม่ว่าดีหรือร้าย ความคิดปรุงแต่งต่างๆ ไม่ว่าดีหรือร้าย มันก็เกิดแล้วต้องเสื่อมดับไปทั้งสิ้น ให้พิจารณากาย อารมณ์ต่างๆ ยินดีบ้าง ยินร้ายบ้าง ความคิดปรุงแต่งต่างๆ ดีบ้างชั่วบ้าง ด้วยอนิจจัง ทุกขังอนัตตาอยู่เสมอ ตั้งแต่เช้าถึงเข้านอน ถ้าทำได้จะเกิดอะไรขึ้น มันจะเป็นอย่างนี้ จิตมันจะเห็นว่ารูปนามขันธ์ห้าอารมณ์มันไม่เที่ยง ถ้าเราเห็นการเกิดดับอยู่เสมอ จิตจะค่อยๆ ผละออกมาเองโดยอัตโนมัติ นี่คือหลักการที่พระพุทธเจ้าค้นพบและทรงนำมาสอนชาวโลก อะไรที่เกิดดับสิ่งนั้นย่อมไม่ใช่จิต จิตแท้ จิตเดิม ย่อมมีสภาพที่ไม่เกิดไม่ดับ ที่เกิดดับคือสิ่งที่ปรุงแต่งออกไปจากจิต เรียกว่าสังขารทั้งปวงนั่นแหละ

สภาพที่จิตไม่เกิดไม่ดับ จะเห็นเมื่อพบจิตพบธรรม แล้วจะเห็นสิ่งทั้งปวงเกิดออกไปจากจิต สิ่งใดเกิดสิ่งนั้นย่อมดับ จะเห็นสภาพธรรมตรงนี้ได้ ก็ต้องเริ่มจากอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นั่งภาวนาจิตสงบแข็งทื่อให้ตายอย่างไร ก็ไม่มีวันเห็น ต้องเห็นธรรมชาติตามความเป็นจริง จึงจะเห็น การเรียนธรรมะจากธรรมชาติ เครื่องมือที่ใช้เรียนก็คืออนิจจัง ทุกขังอนัตตานั่นเอง เคยสอนไปหลายครั้งว่าทำไมเวลาเห็นสังขาร จิตจึงผละออกมา เปรียบเหมือนบ้านหลังหนึ่ง ถ้าเราเห็นบ้านพัง เราก็จะต้องวิ่งออกมา สังขารอารมณ์ทั้งปวงก็เช่นกัน ถ้าเราเห็นอารมณ์สังขารมันเสื่อมมันพังบ่อยๆ จิตก็อยู่ไม่ได้ ต้องวิ่งออกมาได้สักวันหนึ่ง วันใดวิ่งออกมายืนข้างนอกได้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับบ้านคืออารมณ์อีกต่อไป วันนั้นก็จะพบจะเห็นตนเอง จิตตั้งมั่นมันจะเห็นตนเอง ขณะเดียวกันก็จะเห็นสภาพธรรมขันธ์ห้าอย่างชัดแจ้งเหมือนตาเห็นรูป ก็จะไม่สงสัยในขันธ์ห้าอารมณ์อีกต่อไปว่ามันใช่เราของเราหรือไม่ สิ้นสงสัยไปตลอดอนันตกาล

● เรียนแบบตำราเป็นของที่ไม่แน่นอน สู้เรียนทางกายและจิตให้เป็นธรรมชาติไม่ได้ ฉะนั้น ผู้เรียนกายวาจาจิตไม่ใคร่สึก ปฏิบัติแต่ธรรมที่รู้ยิ่งเห็นจริงๆ

อันนี้ก็ชัดยิ่งกว่าชัด การเรียนจากตำราตามแบบ เป็นของไม่แน่นอนจริงๆ เพราะได้แต่เพียงความจำความเข้าใจ ความจำก็ไม่เที่ยง ความเข้าใจซึ่งก็คือความคิดปรุงแต่ง ก็ไม่เที่ยง วันนี้จำ พรุ่งนี้ลืม วันนี้เข้าใจ พรุ่งนี้ไม่เข้าใจ อย่างพวกนักปริยัตินั่งเถียงถกธรรมกัน ก็เอาความจำความเข้าใจมาแข่งกัน หาประโยชน์อันใดไม่ได้เพราะมันก็ได้แค่ความจำความเข้าใจเท่านั้นเอง ใครจำได้มากกว่า เข้าใจมากกว่า คนนั้นก็ถูกยกย่องว่าเป็นปราชญ์ หารู้ไม่ว่า เป็นแค่ใบลานเปล่าเท่านั้นเอง ที่น่าสังเวชใจเป็นที่สุดก็คือ ชาวพุทธหลงเข้าใจว่าพระที่รู้มาก พูดมาก จำคัมภีร์ได้มาก คือพระอริยะเจ้าต่างๆ หลวงปู่ชาบอกว่า ในนั้นเขาไม่ได้แบกคัมภีร์เข้าไปหรอกนะ

หลวงตามหาบัว ตอนไปกราบหลวงปู่มั่น ท่านบอกว่า ท่านมหา วางคัมภีร์ไว้ก่อนนะ พระที่หลงคัมภีร์ หลงตำรา อยู่ไม่นานก็สึก เพราะมันได้แค่ความจำมันเข้าไม่ถึงรสแห่งธรรม รสแห่งพระนิพพาน ถ้าลองปฏิบัติเข้าถึงรสแห่งธรรมแห่งพระนิพพานได้จริง ไม่มีทางสึก ที่สึกก็เพราะมันได้แค่ความจำความเข้าใจ ที่ไม่สึกก็เพราะไม่มีที่ไป แก่เกินไปแล้ว แต่พระบางองค์ แม้ยังไม่บรรลุธรรม จดจำคัมภีร์ได้มาก แต่สามารถทำคุณประโยชน์ให้พระศาสนาได้ก็มี แต่ถ้าไปถามเรื่องปฏิบัติเรื่องจิตเรื่องใจ ก็จะยกเอาคัมภีร์ตำรามาตอบเท่านั้นเอง ตอบไปตามความจำความเข้าใจ ไม่ได้ตอบออกมาจากใจที่รู้แจ้งในธรรมจริงแต่สำหรับผู้ที่เรียนจากกายวาจาจิต ปฏิบัติจนรู้ยิ่งเห็นจริงแล้วก็จะไม่สึก มีแต่จะปฏิบัติให้รู้จริงเห็นแจ้งยิ่งๆ ขึ้นไป จนจบกิจ

สำหรับพระสมัยนี้ เท่าที่เห็น ออกยูทูบออกคลิปอะไรต่างๆ ล้วนแต่เป็นพระนักจำทั้งนั้น พระนักปฏิบัติที่รู้จริงเห็นแจ้งหาไม่มีหรอก พระที่รู้จริง ท่านไม่ทำคลิปทำหนังอะไรหรอก เพราะท่าน "เลิกแสดง" ได้แล้ว ที่แสดงอยู่ ไม่ใช่พระหรือพระบางรูป ก็ปฏิบัติ แต่ปฏิบัติผิดทาง ไปหลงฌานเป็นญาณ หลงว่าตนบรรลุอรหัตผลแล้วบ้าง บรรลุธรรมแล้วบ้าง แล้วก็สอนนำพาศิษย์ให้หลงทางมากมาย ยังไม่รู้เห็นธรรมจริง พระพวกนี้ ก็จะหลงอามิสคือวัตถุต่างๆ ได้ จะมีข้อวัตรปฏิบัติแปลกๆ ต่างไปจากครูบาอาจารย์ที่รู้เห็นธรรมจริง ซึ่งคนมีปัญญาก็จะมองออกได้ไม่ยาก บางทีก็จะเห็นพระแบบนี้บางรูปสึกออกมาเหมือนกัน

● ให้ถือตามมีตามได้ หันหาธรรมชาติ อย่าก่อความกังวลนั้นดีมาก เมื่อปฏิบัติได้แล้วก็ไม่ดีใจ เสียใจ

อันนี้ก็หมายถึงว่าในการปฏิบัตินั้นให้มักน้อย อย่าขวนขวายมาก ให้ถือตามมีตามได้ ไม่ต้องดิ้นรนแสวงหาสถานที่อะไรให้มาก ไม่ต้องขวนขวายอยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ให้มาก สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก็ไม่ควรดิ้นรนเรียกร้องจากคนให้มาก มีแค่ไหนก็พอแค่นั้น ได้แค่ไหน ก็พอแค่นั้น งานหลักของพระไม่ใช่แสวงหาความเจริญทางวัตถุ ไม่ใช่เที่ยวปลุกเสกพระเครื่องรางของขลัง ไม่ใช่เที่ยวทำพิธี ทำน้ำมนต์อะไรต่างๆ งานหลักของพระก็คือการปฏิบัติ หันหาธรรมชาติ ธรรมชาติภายนอกก็คือความเรียบง่าย อยู่ป่าช้าบ้าง อยู่ป่าอยู่เขาบ้าง ไม่ควรคลุกคลีกับผู้คนให้มากและให้หันหาธรรมชาติภายใน คือกายและจิตอันนี้ พิจารณากายก็เรียกว่าหันหาธรรมชาติแล้ว พิจารณาจิตที่ปรุงแต่งเป็นอารมณ์ต่างๆ ก็คือเรียกว่าหันหาธรรมชาติแล้ว

ถ้าเราเที่ยวแสวงหาไปสถานที่ต่างๆ อยู่ อยากได้เครื่องอำนวยความสะดวกอย่างนั้นอย่างนี้ อยากสร้างถาวรวัตถุให้มันวิจิตรตระการตา สิ่งเหล่านั้นย่อมนำมาซึ่งความกังวลทั้งสิ้น พระบางรูปก็ง่วนแต่สร้างโน่นนี่นั่น กลางคืนก็กังวลแต่เรื่องการก่อสร้าง เกรงเงินจะไม่พอบ้าง เกรงคนงานจะทิ้งงานบ้าง เกรงงานจะบกพร่องอย่างโน้นอย่างนี้บ้าง จิปาถะ สารพัดความกังวลที่ถาโถมเข้ามา ถ้ายังไม่บรรลุธรรม ก็ยากที่จะรู้เท่าทันความกังวลต่างๆ เช่นที่ว่านั้น แล้วความเดือดร้อนก็ตกอยู่กับลูกศิษย์ ต้องเที่ยวหาเงินหาทองมาประเคนให้พระทำนั่นทำนี่ ซื้อนั่นซื้อนี่ จิตนี้วุ่นอยู่แต่ญาติโยม จิตที่วุ่นนั่นแหละคือความกังวลล่ะ บางทีก็ลงมือขอนั่นขอนี่จากศิษย์ กลายเป็นพระนักขอ แทนที่จะเป็นพระนักปฏิบัติ

แต่ถ้าเป็นพระนักปฏิบัติ จะถือตามมีตามได้ หันหาธรรมชาติทั้งกายและใจ อยู่กับกายและใจทั้งวันทั้งคืน ไม่ส่งจิตออกนอกไปไหนได้ วันหนึ่งเมื่อปฏิบัติได้ ก็ไม่ดีใจ เสียใจ ตรงนี้ถ้อยคำเหมือนจะง่าย แต่จริงๆ ลึกซึ้ง คำว่าปฏิบัติได้หมายถึงอะไร ได้อะไร ก็คือได้ "ใจ" หลวงปู่มั่นบอกเสมอว่า ได้ใจก็คือได้ธรรม ได้ธรรมก็คือได้ใจ พบใจคือพบธรรม พบธรรมก็คือพบใจ การปฏิบัติได้ ก็คือการปฏิบัติไปจนถึงพบใจ ได้ธรรม การนั่งบริกรรมภาวนา จิตสงบรวมลงไป ยังไม่เรียกว่าปฏิบัติได้ หรือนั่งคิดนั่งเข้าใจ จนลงแก่ใจ ก็ยังไม่เรียกว่าปฏิบัติได้ อันนี้เรียกว่าทึกทักไปเองว่า "ได้" การปฏิบัติที่เรียกว่าได้จริงๆ ก็คือการเจริญสติปัฏฐานจนเกิดสภาวธรรมจิตตั้งมั่นเป็นสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด ตรงนั้นจะพบใจ พบธรรม พอพบใจพบธรรม จะพบว่าสภาพเดิมของจิตของใจไม่ใช่เสียใจหรือดีใจ อย่างที่หลวงปู่ชาบอกไว้ไม่ผิดเพี้ยน ว่าจิตเดิมหรือใจแท้ไม่ดีใจหรือเสียใจกับใคร ที่ดีใจเสียใจมันคืออารมณ์ หลวงปู่มั่นจึงบอกว่า เมื่อปฏิบัติได้แล้วก็ไม่ดีใจหรือเสียใจ หมายถึงว่าเมื่อพบใจ ได้ธรรม ก็จะพบว่าจิต

หรือใจที่ได้ที่พบนั้น มีสภาพไม่ดีใจหรือเสียใจ ที่ดีใจหรือเสียใจมันก็คืออารมณ์อย่างหนึ่ง คือเวทนา จิตที่แยกจากเวทนาได้ จะไม่ดีใจไปตามอารมณ์ยินดีหรือสุขเวทนา ขณะเดียวกันจิตที่แยกจากเวทนาได้ ก็จะไม่เสียใจไปตามอารมณ์ยินร้ายหรือทุกขเวทนาด้วยเช่นกัน เขาจะมีสภาพเป็นกลางๆ เป็นสภาพกลางๆ ที่สงบ ตั้งมั่น และสุขยิ่ง ดังที่หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี กล่าวสรุปไว้ว่า ผู้ใดทำใจให้ถึงความเป็นกลางได้ ผู้นั้นจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๓

● วาจาของท่านเป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีลาภยศ อามิสเจือวาจาของท่าน เทศน์จึงขลังดี พูดถูกธรรม ตรงไป ตรงมา ไม่เห็นแก่หน้าบุคคลและอามิส

ท่านทรงกลด : เมื่อใจของท่านบริสุทธิ์แล้ว ก็จะทำให้วาจาบริสุทธิ์ไปด้วย ท่านจะพูดแต่เรื่องศีล สมาธิ และปัญญาทางธรรมเท่านั้น ไม่มีเรื่องลาภยศหรืออามิสอื่นเจือวาจาของท่านเลย หมายถึงว่าท่านไม่เคยพูดเอ่ยวาจาขอลาภขอยศขออามิสอันใดเลย พระแท้จะไม่เอื้อนเอ่ยขอนั่นขอนี่จากญาติโยม มีเท่าไรก็เท่านั้น ไม่มีก็คือไม่มี ถ้ายังขออยู่ ยังไม่ใช่พระแท้ ท่านไม่เคยแสดงธรรมเพื่อขอวัตถุสิ่งของจากญาติโยมเลย เทศน์ของท่านเป็นไปเพื่อศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพระนิพพานแต่อย่างเดียว เทศน์ท่านจึงขลัง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นธรรมล้วนๆ ธรรมแท้ จะแสดงตรงๆ ไม่อ้อมไปอ้อมมา ไม่เห็นแก่หน้าบุคคลหรือสิ่งของ ไม่ใช่กลัวว่าเทศน์แรงๆ ลูกศิษย์จะหายหมด พอลูกศิษย์หาย ลาภวัตถุสิ่งของเงินทองก็หาย

พระบางรูปก็เกรงใจญาติโยม ต้องคอยพูดเอาอกเอาใจ กลัวญาติโยมหาย กลัวลูกศิษย์หาย พระอย่างนั้น ยังไม่ใช่พระแท้ พระแท้จะเทศน์ไม่เกรงกลัวใคร เพราะความตายยังไม่กลัว แล้วจะกลัวสิ่งใดอีก เรียกว่าเทศน์ตรงไปตรงมา ถูกก็ว่าถูก ผิดก็ว่าผิด ไม่ได้สนใจว่าใครชอบหรือไม่ชอบ อย่างพระบางรูป พอเห็นคนมีเงินมีทอง เป็นคุณหญิงคุณนาย เป็นนายทหารยศใหญ่ๆ นายตำรวจยศใหญ่ ก็จะเทศน์หรือพูดเอาอกเอาใจ ไม่ใช่ก็บอกว่าใช่ รักษาน้ำใจ ปรนเปรอด้วยคำหวาน เพื่อให้เขาอยู่เป็นลูกศิษย์ พระบางรูปก็เอาแต่ศิษย์รวยๆ จนๆ นี่เข้าไม่ถึงหรอก พระอย่างนี้ยังเห็นแก่วัตถุทานอยู่ ยังไม่มีใจบริสุทธิ์แบบพระแท้อย่างหลวงปู่มั่น เทศน์ของพระพวกนี้จึงยังไม่ถึงแก่น ยังไม่ถึงจิตถึงใจ

เทศน์หรือธรรมที่แสดงก็กลับกลอกไปมา ยังไม่เป็นธรรมที่บริสุทธิ์ เพราะไม่ได้ออกมาจากใจแท้

● คณาจารย์บางองค์แสดงอริยสัจจ์ มีลาภ ยศ เจืออริยสัจจ์ เป็นส่วนมาก อันนี้หมายถึงคณาจารย์ที่ยังไม่ใช่ของแท้ แสดงอริยสัจจ์ ก็เพื่อลาภเพื่อยศ คือแสดงอริยสัจจ์ไปตามความจำความเข้าใจที่ร่ำเรียนมา ไม่ได้แสดงอริยสัจจ์ด้วยใจที่เห็นอริยสัจจ์ ถ้าแสดงด้วยใจที่เห็นอริยสัจจ์ จะไม่แสดงเพื่อลาภยศเพื่ออามิสวัตถุใดๆ

พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ จบเปรียญธรรมเก้าประโยค สามประโยคก็ดี จบนักธรรมตรีโทเอกก็ดี แต่ไม่ได้ปฏิบัติจนถึงแก่นแห่งธรรม ก็จะเทศน์สอนไปตามที่ตนร่ำเรียนเข้าใจมา เขียนหนังสือวางขายอยู่มากมาย พระเหล่านี้ยังไม่ใช่พระแท้ หยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน ตรงพุทธพจน์ที่ยกมาก็ถูกดีอยู่ แต่พอขยายความก็เข้าป่าทุกราย เพราะขยายไปตามที่ตนคิดตนเข้าใจ ขยายความจากความจำ ไม่ได้ขยายจากความจริงที่เห็นประจักษ์เป็นญาณทัสสนะ อ่านแล้วเห็นร่องรอยแห่งความผิดจากอริยสัจจ์แท้เต็มไปหมด บางเล่มก็เป็นหนังสือขายดี พิมพ์เป็นสิบครั้ง คนก็หลงซื้อมาอ่านกันมากมาย อ่านแล้วก็ได้ความเป็นมิจฉาทิฏฐิเต็มหัวใจ เพราะหลงเชื่อว่าเป็นพระมหา จบเปรียญธรรมเก้าประโยค คงจะรู้เห็นธรรม ความจริงแล้ว ยังเป็นใบลานเปล่าอยู่ ยังปฏิบัติไม่ถึงไหนเลย เอาอริยสัจจ์มาเขียนขาย เพื่อหาเงินหาทอง บอกไปหลายครั้งแล้วว่าธรรมแท้ไม่มีขายหรอก คนที่เห็นธรรมรู้ธรรม เขาไม่พิมพ์หนังสือออกมาขายเพื่อหวังลาภสักการะอะไรแบบนั้นหรอก เหมือนหลวงปู่มั่น ท่านเทศน์ก็ไม่ได้เทศน์เพื่อลาภ เพื่อทรัพย์สินเงินทอง พระแท้จะต้องเป็นแบบหลวงปู่มั่น ถ้ายังเทศน์ ยังเขียนหนังสือขายเอาเงินเอาทองอยู่ ก็ไม่ใช่พระแบบหลวงปู่มั่น เป็นพระแบบไหนก็ไปคิดเอาเอง

● อย่าเชื่ออภิญญาฯ ปฏิบัติเพื่อลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นอาบัติทุกกฎ

อย่าเชื่อว่าพระที่ได้อภิญญาจะต้องเป็นพระอรหันต์ คำว่าอภิญญาก็คือความรู้ ความสามารถทางจิตพิเศษ เพราะอบรมสมาธิมาดี สมาธิแบบฌาน ทำให้เกิดอภิญญาได้ รู้เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ รู้วาระจิตคนได้ เสกของให้ศักดิ์สิทธิ์ได้ คือมีฤทธิ์อภิญญานั่นเอง คนพุทธส่วนใหญ่ก็จะโง่มากๆ เห็นพระมีฤทธิ์อะไรพวกนี้ก็ทึกทักว่าเป็นพระอรหันต์ไปเสียหมด หารู้ไม่ว่ามันคนละเรื่องกัน

หลวงปู่มั่นจึงเตือนว่าอย่าไปเชื่ออภิญญา ท่านเตือนทั้งพระทั้งโยม โยมก็ไม่ควรหลงพระที่มีอภิญญา แต่กิเลสยังมีเต็มหัวใจ เอาฤทธิ์อภิญญามาใช้เพื่อแสวงหาลาภ หายศสรรเสริญ ขณะเดียวกันพระก็ไม่ควรเชื่ออภิญญา ไม่ควรหลงอภิญญา ปฏิบัติเพื่ออภิญญา เพื่อลาภ เพื่อยศ ท่านบอกเป็นอาบัติทุกกฏ คำว่าอาบัติทุกกฎเป็นวินัยพระ แต่เป็นอาบัติแบบเบา คือสามารถปลงอาบัติได้ด้วยการกล่าวคำปลงอาบัติกับพระภิกษุ แต่อาบัติแบบปาราชิก อันนี้เป็นอาบัติหนักที่สุด ภิกษุใดต้องอาบัติปาราชิกก็ขาดจากความเป็นพระ โดยไม่ต้องสึกแต่อย่างใดมีพระจำนวนมาก เป็นพระปาราชิก แต่ยังครองจีวรอยู่ ชาวบ้านก็ไม่รู้ ก็หลงทำบุญอยู่ ทำบุญกับพระพวกนี้ อานิสงส์ที่ได้ก็เหมือนให้ทานขอทานเท่านั้นเอง

ปาราชิกมีสี่อย่างคือเสพเมถุน ลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ตามตำราบอกว่าแค่บาทหนึ่งก็ปาราชิกแล้ว พระจะปาราชิกข้อนี้เป็นจำนวนมาก ทรัพย์ใดที่ญาติโยมถวายแล้วบอกว่าเป็นสังฆทาน หากไปเอามาใช้ส่วนตัว ถ้าไม่ขอต่อสงฆ์ก่อน ก็ปาราชิกได้ทันที ส่วนทรัพย์ที่เขาถวายให้ส่วนตัว ความหมายก็บอกอยู่ในตัวแล้วว่าเป็นของพระรูปนั้น อย่างนี้ไม่ปาราชิก เรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่พระสมัยนี้ก็ไม่นำพากันหรอก เงินที่เขาถวายเพื่อการเฉพาะ

อย่างนั้นอย่างนี้ ก็ต้องเป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้ จะไปเบียดบังมาเป็นของตนไม่ได้

ส่วนการเปิดบัญชีในนามตน แต่ปัจจัยที่ได้นำไปใช้ของสงฆ์ อันนี้จะไม่เข้าปาราชิก เพราะเจตนาไม่ได้เปิดบัญชีเพื่อตน ปาราชิกข้อที่สามก็คือฆ่าคน

ข้อที่สี่นี้สำคัญมาก คือการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตนจริง อันนี้เคยแสดงและเคยพิมพ์เป็นหนังสืออยู่ในปุจฉาเล่มใดเล่มหนึ่งไปแล้ว เช่นรู้ว่าตนเองยังไม่บรรลุอรหัตผล ก็เที่ยวบอกเป็นนัยๆ ให้เขาเข้าใจผิดว่าตนบรรลุอรหัตผลแล้ว ทำให้คนหลงเชื่อ เพื่อจะได้นำลาภสักการะมาสู่ตน มีคำถามว่าแล้วถ้าพระหลงเข้าใจผิดคิดว่าตนบรรลุอรหัตผลเล่า อันนี้ก็ไม่ผิด ดูที่เจตนาเป็นหลัก แต่ว่ากันตามจริงแล้ว พระจะต้องรู้ว่าตนบรรลุหรือไม่บรรลุ ไม่ต้องกล่าวถึงบรรลุอรหัตผล อย่างการบรรลุอนาคามี พระก็ต้องรู้ว่าจะต้องละกามได้ ละโทสะได้ ถ้ายังมีกำหนัดอยู่ มีความรู้สึกทางกามอยู่ หรือยังมีโทสะอยู่เที่ยวโกรธโน่นนี่นั่นอยู่ อย่างนี้พระก็ต้องรู้ว่าตนยังไม่บรรลุอนาคามี แล้วจะบรรลุอรหัตผลได้อย่างไร เมื่อรู้อย่างนี้ แต่ทำตัวให้คนเข้าใจผิดคิดว่าตนบรรลุอรหัตผล อย่างนี้ก็อวดอุตริอย่างแน่นอน

อย่างพระห้าสิบรูปในสมัยพุทธกาล ไปปฏิบัติอยู่สถานที่แห่งหนึ่ง จิตสงบว่างขึ้นมา ก็เข้าใจว่าบรรลุอรหัตผลแล้ว เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านทรงรู้ด้วยญาณว่าพระเหล่านั้นยังไม่บรรลุอรหัตผลเลยสักรูปเดียว จึงให้ภิกษุไปบอกว่าอย่าเพิ่งมาเข้าเฝ้าตถาคต ให้แวะไปค้างที่ป่าช้าก่อน เพราะพระองค์รู้ว่าเย็นนั้นจะมีคนนำผู้หญิงสวยแต่ตายแล้วมายังป่าช้า ผู้หญิงสวยเพิ่งตายใหม่ๆ ศพยังสดๆ อยู่ ภิกษุเหล่านั้นเห็นผู้หญิงสวย กามราคะก็กำเริบต่างจึงรู้ว่ายังไม่ได้บรรลุอรหัตผลตามที่หลงเข้าใจแต่อย่างใด จึงพักค้างแรม

บำเพ็ญเพียรที่ป่าช้า พิจารณาศพของผู้หญิงที่ตายนั่น ศพจากสวยก็ค่อยๆ เปลี่ยนสภาพมีน้ำหนองไหลเยิ้ม ตัวบวมเขียว ลิ้นทะลักออกจากปาก การพิจารณาศพจัดเป็นสติปัฏฐานอย่างหนึ่ง อยู่ในหมวดกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เรียกว่านวสีวถิกาบรรพ มีหลักการเดียวกับกายคตาสติ แต่นี้เป็นการพิจารณาศพที่เห็นอยู่เฉพาะหน้า จนจิตสงบเห็นกายตามจริงปรากฏขึ้นในจิต ว่าเป็นของไม่สะอาด เป็นสักแต่ธาตุหาความหมายตัวตนอะไรไม่ได้ จิตก็หลุดจากความยึดมั่นในกาย หลุดจากความกำหนัดยินดีในกาย จิตเกิดนิพพิทา วิราคะ และวิมุตติหลุดพ้นไปในที่สุด ก็เกิดญาณขึ้นที่เรียกว่าอาสวักขยญาณ คือญาณที่รู้ว่าบัดนี้กิเลสสิ้นแล้ว กิจที่ควรทำเพื่อการนี้ไม่มีอีกแล้ว ภพชาติสิ้นแล้ว ซึ่งขณะที่ภาวนาจิตสงบว่างลงไปก่อนจะมาที่ป่าช้า ญาณนี้ไม่เคยปรากฏแต่พวกตนเลยพระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยญาณวิถีว่าพระภิกษุเหล่านั้นบรรลุอรหัตผลแท้แล้ว จึงบอกให้ภิกษุไปบอกว่าให้มาเข้าเฝ้าได้แล้ว

เรื่องนี้ให้แยกทำความเข้าใจเป็นสองตอน ตอนแรกที่ภาวนาจิตสงบว่าง เข้าใจว่าตนเองบรรลุอรหัตผลแล้ว อันนี้ ไม่เป็นปาราชิก แต่พอมาเจอศพสาวสวยแล้วเกิดกามราคะ ก็รู้ว่าตนเองยังไม่บรรลุอรหัตผล หากยังขืนดื้อเที่ยวบอกใครๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้คนหลงเชื่อว่าตนบรรลุอรหัตผล อันนี้ก็ปาราชิกอย่างแน่นอน ดีว่าพระภิกษุเหล่านั้นรักดี ไม่หลอกตนเอง พอรู้ว่าตนยังไม่บรรลุอรหัตผลแท้ ก็บำเพ็ญเพียรกันใหม่ จนบรรลุอรหัตผลแท้ไปในที่สุด

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ปัญญากับสติให้รู้เท่าทันกัน พิจารณากาย จิต ความไม่เที่ยงของสังขารเป็นธรรมะสื่อให้เห็นเรื่อยๆ ทำความรู้ในนั้น เห็นในนั้น ๆ

ท่านทรงกลด : ปัญญากับสติให้รู้เท่าทันกัน คือเมื่อมีสติก็ต้องให้มีปัญญา เมื่อมีปัญญาก็ต้องให้มีสติ ให้มันสม่ำเสมอกันอย่าได้ขาด การเห็นความไม่เที่ยงของสังขารทั้งปวงอยู่เนืองๆ นี่คือปัญญา มีความรู้สึกตัวอยู่เสมอ ยืนเดินนั่งนอนกินพูดดื่มคิด อันนี้คือสติ สังขารทั้งปวงก็คือรูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ต่างๆ พยายามให้เห็นความไม่เที่ยงของสังขารอยู่เสมอ สื่อให้เห็นอยู่เรื่อยๆ ความคิดก็ไม่เที่ยง สุขทุกข์ก็ไม่เที่ยง สัญญาก็ไม่เที่ยง รูปนี้กายนี้ก็ไม่เที่ยง ทำความรู้ในสังขารเหล่านี้อยู่เนืองๆ วันหนึ่งจิตสงบ ก็จะเห็นสังขารตามจริงในสังขารนั้น เมื่อเห็นตามจริง จิตก็จะคลายความยึดมั่นในสังขารออกมาเอง แล้วจะพบว่าสิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น สัพเพ ธัมมา นาลัง อภินิเวสายะ เป็นการพบการเห็นที่เกิดขึ้นประจักษ์ในจิต เรียกว่าญาณทัสสนะ ตราบใดที่ญาณทัสสนะยังไม่เกิดได้แค่คิดแค่นึก ตราบนั้น ไม่มีวันจะละอะไรได้เลย

● พระอรหันต์ทั้งหลาย จิตไม่มีสังขาร มีแต่สติ เพราะจิตสังขารมันเป็นตัวสังขาร สังขารไม่มีในจิตของพระอรหันต์

อันนี้คือคำบันทึกที่ถูกต้อง เพราะมีพระมากมายได้คำบันทึกผิดๆ แล้วก็หลงเข้าใจผิดในธรรมส่วนนี้ เท่าที่เห็น พระบางรูปจำมาว่าพระอรหันต์ทั้งหลายจิตไม่มี มีแต่สติ ก็เลยเข้าใจว่าไม่มีจิต จิตไม่มี ไม่มีจิต ไม่มีอวิชชา จริงๆ จิตมันมีอยู่ ถ้าไม่มีจิต ก็ไม่มีนิพพาน จะเอาอะไรไปนิพพานเล่า พระพุทธเจ้าพอถึงตรงนั้น ก็บอกว่า วิสังขารคตัง จิตตัง จิตเราอยู่ในสภาพที่ไม่อาจจะปรุงแต่ง

อะไรได้อีกต่อไปแล้ว คือมันหมดเรื่องของมันแล้ว จบกิจแล้ว ที่ถูกต้องคือพระอรหันต์ จิตไม่มีสังขาร มีแต่สติ ตรงนี้หมายความว่า จิตพระอรหันต์ก็เป็นแบบจิตพระพุทธเจ้า กล่าวคือไม่มีสังขาร สังขารคือการปรุงแต่ง จิตพระอรหันต์ไม่มีการปรุงแต่งอะไรอีกแล้ว จึงเรียกว่าจิตไม่มีสังขาร มีแต่สติ หมายความว่าอย่างไร ก็หมายความตามที่พระพุทธเจ้าตรัสบอกไว้ กล่าวคือพระอรหันต์เป็นผู้มีสติบริสุทธิ์ จิตที่บริสุทธิ์มันมีสติอยู่ในตัวอย่างพร้อมสรรพ เรียกว่ามีสติเต็มร้อย กิเลสใดๆ อารมณ์ใดๆ ทำอะไรไม่ได้เลย เพราะมีสติคุ้มครองจิตอยู่เสมอ สติเตสัง นิวารณัง สติเป็นเครื่องกางกั้นกิเลส จิตที่เป็นสตินั่นเอง กางกั้นกิเลสอารมณ์ด้วยตัวมันเอง จิตฉันใด สติก็ฉันนั้น จิตคือธาตุรู้ สติก็คือรู้ รู้ๆ อยู่ มันอันเดียวกันนั่นแหละ จิตสังขารกับจิตคนละอันกัน จิตก็จิต จิตสังขารก็จิตสังขาร จิตก็คือจิตเดิม จิตแท้ มีอันเดียวส่วนจิตสังขารก็คือจิตที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น ปรุงแต่งเป็นนามเป็นรูปเป็นอารมณ์เป็นขันธ์ห้าต่างๆ เรียกว่าจิตสังขาร ตัวจิตสังขารมันเป็นสังขารอยู่ในตัว จิตปรุงแต่งสังขารจึงเรียกว่าจิตสังขาร แต่ตัวจิตกับตัวจิตสังขาร มันคนละตัวกัน

สิ่งใดเกิด สิ่งนั้นย่อมดับ สังขารทั้งปวงย่อมเสื่อมดับเป็นธรรมดา ตัวที่เสื่อมดับก็คือตัวจิตที่เป็นสังขารหรือจิตสังขาร หรือตัวที่จิตปรุงแต่งขึ้นมา แต่จิตตัวที่ปรุงแต่ง ตัวเดิม ไม่ได้ดับไปด้วย สังขารทั้งปวงย่อมเสื่อมไปเป็นธรรมดา แต่ตัวที่ปรุงแต่งสังขารคือจิตเดิมไม่มีวันเสื่อมดับ พอออกจากการปรุงแต่งได้ จิตนั้นก็บริสุทธิ์ขึ้นมา หลวงปู่มั่นจึงบอกว่าสังขารไม่มีในจิตพระอรหันต์ เพราะจิตพระอรหันต์ออกจากสังขารได้แล้วนั่นเอง

● มหาสติเรียนกายจิตให้มากๆ ให้เห็นจริง ธรรมะจริง สมมุติ อย่าหลง รูป เสียง กลิ่น รส ของอันนี้เต็มโลกอยู่เช่นนั้นฯ

การจะทำให้เกิดมหาสติมหาปัญญาได้นั้น ก็ต้องเรียนรู้เรื่องกายเรื่องจิตให้มากๆ เรียนรู้กายจิตก็คือเรียนรู้สติปัฏฐานให้มากๆ สติปัฏฐานสี่เป็นเรื่องของการเรียนรู้กายและจิต เมื่อเรียนรู้จนเกิดญาณทัสสนะ เห็นจริงแล้ว ก็จะพบธรรมะจริง คำว่าสมมุติ บันทึกตกไป คำเต็มก็คืออย่าหลงสมมุติ อย่าหลงรูปเสียงกลิ่นรส ของเหล่านี้มันมีมาคู่โลกเต็มโลกอยู่อย่างนั้น อย่าเข้าไปหลงมัน มันเป็นสมมุติทั้งนั้น สมมุติก็คือของไม่จริง ไม่มีอะไรจริงสักอย่าง รูปนี้ก็ไม่จริง ไม่นานก็เสื่อมก็พัง ต้องฝังต้องเผา เวทนาสุขทุกข์หรือเฉยๆ ก็ไม่จริง มาแล้วก็ไป สุขเมื่อเช้า ขณะนี้ก็ดับไปแล้ว ทุกข์จากความหิวความกระหายเมื่อเช้าเมื่อเที่ยง ขณะนี้มันก็ดับไปแล้ว สัญญาความจำก็เช่นกัน วันนี้จำ พรุ่งนี้ก็ลืม ถ้ามันจริง มันจะไม่มีวันลืม แต่เพราะมันไม่จริง มันจึงลืมได้ ความคิดก็เหมือนกัน ปรุงแต่งขึ้นมา ไม่นานก็ดับไป ไม่มีอะไรจริงสักอย่าง วิญญาณ ความรับรู้ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจก็เช่นกัน ตาเห็นรูปครั้งหนึ่ง ความรับรู้ก็เกิดขึ้นครั้งหนึ่ง พอหูได้ยินเสียง ความรับรู้ทางตาก็ดับไป ธรรมชาติมันเป็นเช่นนี้อยู่เสมอ ไม่มีอะไรจริงสักอย่าง ท่านจึงบอกว่าให้เห็นเป็นของสมมุติเสีย มันก็เป็นของมันอย่างนั้น เรื่องความวุ่นวายต่างๆ ก็เช่นกัน มันก็วุ่นวายมาทุกสมัย ไม่มีสมัยไหนที่โลกไม่วุ่นวาย แล้วเราจะมาหลงวุ่นวายไปตามโลกอีกหรอกหรือ เกิดมาครั้งใดก็วุ่นวายเมื่อนั้น ไม่เกิด จึงจะไม่วุ่นวาย ความวุ่นวายเป็นของคู่โลก เป็นของเต็มโลกมาแต่ไหนๆ รูปเสียงกลิ่นรสก็เป็นของคู่โลก เป็นของสมมุติ ไม่มีอะไรจริงสักอย่าง ออกจากสมมุติ จึงจะเป็นวิมุตติ หลวงปู่มั่นก็เคยสอนไว้

● ชีวิตและนิพพาน ธาตุขันธ์มีจิตสิงอยู่เรียกว่า ชีวิต เมื่อพิจารณาวางตามสภาพได้แล้ว จิตหดหาจิตเดิมเข้า รู้เห็นในปัจจุบันเจริญมหาสติรอบในสติมหาปัญญารอบในปัญญาแล้วเห็นปรกติ

อันนี้ท่านสอนเปรียบเทียบ ชีวิตและนิพพาน ธาตุขันธ์มีจิตสิงอยู่ จิตกับธาตุขันธ์คนละตัวกัน พระบางรูปก็สอนผิดเพราะยังไม่เห็นธรรมจริงว่าจิตคือวิญญาณขันธ์ จริงๆ แล้ว จิตก็จิต วิญญาณขันธ์ก็วิญญาณขันธ์ เป็นการสอนที่มั่วที่สุด จิตปรุงแต่งธาตุขันธ์ขึ้นมา แล้วมันก็ยึดอยู่เรียกว่าสิงอยู่ รวมเรียกว่าชีวิต แต่เมื่อพิจารณากายจิตให้เห็นตามจริงแล้ว ก็จะวางสภาพที่เห็นตามจริงนั้นได้ เห็นตามจริงว่าธาตุขันธ์นั้นไม่ใช่เราของเรา พอวางได้ จิตก็จะหดตัวเข้ามา มันหดตัวจริงๆ นะ หลวงปู่มั่นเรียกว่ามันหดตัวเข้าหาจิตเดิม ความหมายคือจิตมันหดตัวเข้าหาตัวมันเอง มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ ปฏิบัติมาถึงตรงนี้ จะน้ำตาคลอ ที่มาถึงรอยเดียวกับหลวงปู่มั่น ถึงรอยเดียวกับหลวงปู่ชา หลวงปู่ชาก็เคยบอกว่า แล้วจิตมันจะหดตัวเข้ามา มันจะหดตัว เคลื่อนเข้าหาตัวมันเองบอกไม่ถูกเหมือนกัน ต้องมาถึงจึงจะเข้าใจ ยิ่งหดตัวก็จะยิ่งรู้เห็นสภาพธรรมในปัจจุบัน สติก็จะมีกำลังมากขึ้นอย่างอัศจรรย์ กลายเป็นมหาสติขึ้นมา คำว่ามหาสติก็คือสติมันใหญ่มันโตมันมีกำลัง จนถึงขนาดอารมณ์เข้าไม่ถึงได้

ส่วนปัญญาที่เห็นตามจริงก็จะมีมากขึ้น มันเอื้อซึ่งกันและกัน สติโต ปัญญาก็โต มีมหาสติ ก็มีมหาปัญญา มีความรอบยิ่งในปัญญา แล้วก็จะเห็นรูปนามเกิดดับเป็นปรกติของเขาอย่างนั้น หาแก่นสารตัวตนไม่ได้ พอถึงเวลาดับขันธ์ ชีวิตก็ดับไป เหลือแต่จิตคือนิพพาน ท่านจึงบอกว่าชีวิตกับนิพพาน มันเป็นอย่างนี้นี่เอง นิพพานก็คลอดจากชีวิต รู้แจ้งในชีวิต เห็นว่าชีวิตไม่มีอะไร ก็ออกจากชีวิต พบนิพพาน

- ปฏิบัติผิดนั้น ลบสังขารด้วยไตรลักษณ์ไม่ได้ ประพฤติไปตามสังขาร ปฏิบัติถูกนั้น คือลบสังขารด้วยไตรลักษณ์ได้

คำว่าลบก็คือดับ ดับสังขาร สังขารดับ ถ้าปฏิบัติผิด เดินมรรคผิด ก็ไม่สามารถลบสังขารได้ แม้จะพิจารณาด้วยไตรลักษณ์คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ลบหรือดับสังขารไม่ได้ เช่นการนั่งภาวนาเผาร่างกายอยู่ กำหนดเผากระดูก เผากายมาเป็นสิบปี แม้จะเห็นว่ากายนี้ไม่เที่ยง เพราะพอเผาเสร็จก็กลายเป็นเถ้าเป็นถ่าน แต่การที่เข้าไปกำหนดเผา เข้าไปเล่นเสียเอง มันไม่ได้เห็นตามจริง แต่เข้าไปกำหนด ลงไปคลุกคลีด้วย จะไม่เห็นตามจริง เขาสอนให้เป็นผู้ดูที่ดี ไม่ใช่ให้ลงไปเล่น นี่เรียกว่าปฏิบัติผิด แต่ถ้าปฏิบัติถูก คือพิจารณาเฝ้าสังเกต เหมือนสังเกตเห็นใบไม้ร่วงหล่น ไม่ใช่เข้าไปเด็ดใบไม้ให้ร่วงหล่นลงมาเสียเอง ก็จะเห็นไตรลักษณ์ตามจริงได้ จิตที่เฝ้าดู จะผละออกมาเอง แต่ถ้าจิตเข้าไปเล่น ไม่มีเวลาจะผละจะถอน เพราะสนุกกับการเล่นนั่นแล้ว

บางคนนั่งปุ๊บจิตสงบ ก็เผาตัวเองเลย มันทำจนเคยชิน ทำมายี่สิบสามสิบปี ก็ไม่เกิดนิพพิทาญาณแต่อย่างใด ก็ได้แค่นั้น ไตรลักษณะญาณมันไม่เกิด แล้วจะเอาอะไรมาเบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมา มันก็ยังยึดติดสังขารอยู่เหมือนเดิม ไม่มีวันจะลบดับสังขารได้ เพราะจิตที่ละสังขารได้ ลบสังขารได้ คือจิตที่ในขณะจิตนั้นไม่มีสังขารใดเจือปนเป็นไปไม่ได้จะให้จิตที่ปรุงแต่งอยู่ ละสิ่งที่ปรุงแต่งนั้นได้ จะต้องให้จิตหยุดปรุงแต่ง จึงจะเห็นสิ่งที่ปรุงแต่งหรือสังขารตามจริง เมื่อเห็นตามจริง จิตจึงจะลบหรือดับสังขารของมันเอง โดยไม่ต้องไปกำหนดว่าต้องละต้องลบต้องวางอะไรเลย หลวงปู่ดูลย์จึงสอนว่า หน้าที่เราคือทำในสิ่งที่เอื้อต่อจิตให้จิตเห็นตามจริงเท่านั้นเอง มันจะละ จะวางของมันเอง ให้เห็นตามจริงว่าสังขารทั้งหลายมันไม่เที่ยง ทนอยู่ไม่ได้ หาตัวตนแก่นสารไม่ได้ เป็นอนิจจังทุกขังอนัตตา หน้าที่ของเรามีแค่นั้น

● ปฏิภาคเป็นเรื่องของปัญญาฯ

อันนี้คงบันทึกไม่ทัน จึงได้แค่ปฏิภาค เป็นเรื่องนิมิตต่างๆ ว่าด้วยปฏิภาคนิมิต เป็นนิมิตที่เป็นแก้วใส ติดอยู่ในนิมิต พวกฝึกสมถะฝึกฌานก็จะมีที่อยู่คือนิมิตต่างๆ เหล่านี้ หลวงปู่มั่นจึงสอนให้รู้เท่าทันนิมิตต่างๆ ไม่ว่าอุคคหนิมิตหรือปฏิภาคนิมิต ว่ายังไม่ใช่นิพพาน ให้มีปัญญารู้เท่าทันนิมิตต่างๆ ไม่หลงติดอยู่จะเป็นการเสียเวลา คำว่าปัญญาในทางธรรมก็คือการรู้เท่าทันรูปนามทั้งปวง ปฏิภาคนิมิตก็จัดเป็นรูปติดตาอย่างหนึ่ง ต้องมีปัญญารู้เท่าทัน วางนิมิต มาพิจารณากายจิตให้เห็นตามจริง จึงจะไปรอดได้ พระบางรูปพิจารณากาย แต่ไม่ออกไปทางไตรลักษณ์ คือเพ่งกายแทน เพ่งผมขนเล็บฟันหนังบ้าง กระดูกบ้าง เพ่งคือฌาน เห็นคือญาณ เอาส่วนของกายมาเป็นอารมณ์ในการบริกรรมภาวนา คัมภีร์วิสุทธิมรรคนั่นแหละคือตัวหลง ในสติปัฏฐานสี่ท่านสอนเรื่องกายเพื่อให้เห็นกายตามจริง จะได้เบื่อหน่ายในกาย จิตจะได้ถอนอุปาทานในกายออกมา แต่ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค กลับสอนให้เพ่ง พร้อมทั้งบริกรรมด้วย เช่นเกศาๆๆๆๆ อัฐิๆๆๆ กระดูกๆๆๆ จนเกิดภาพติดตาขยายใหญ่ได้เล็กได้ แล้วก็ใสเป็นกระดูกแก้ว พอภาวนาปุ๊บ ก็พรึบขึ้นทันที จิตกับกระดูกรวมเข้าเป็นหนึ่ง ก็ติดอยู่ในนั้น กิเลสอารมณ์หายหมด ก็หลงว่านิพพานแล้ว บรรลุอรหัตผลแล้ว มันจะต่างอะไรกับการเพ่งดินเพ่งน้ำ เพ่งกระดูกก็คือกสิณอย่างหนึ่งเท่านั้นเอง ไม่เห็นไตรลักษณ์ เมื่อไม่เห็นไตรลักษณ์ จะเอาความเบื่อหน่ายในรูปในนามมาจากไหน นักปฏิบัติจึงต้องมีปัญญากำกับไปตลอดทาง หากขาดผู้รู้มาคอยชี้แนะ ก็จะหลงปฏิบัติผิดอยู่ ไม่มีทางพบจิตพบธรรมได้เลย

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ธรรมะชี้เข้ากายกับจิตเป็นคัมภีร์เดิม

ท่านทรงกลด : ธรรมะชี้เข้ากายกับจิตเป็นคัมภีร์เดิม หมายถึงคัมภีร์ต่างๆ ก็ออกมาจากกายและจิตนี้ ธรรมะ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นี้ ก็ล้วนออกจากจิตจากกาย ถ้าเรียนรู้กายกับจิตได้อย่างรู้เห็นถ่องแท้แล้ว ก็ถึงคัมภีร์เดิมแล้ว ไม่ต้องไปเรียนคัมภีร์อะไรที่ไหนอีก มีคัมภีร์มากมาย เขียนโดยพระรูปนั้นรูปนี้ บางคนก็ยึดเอาคัมภีร์เป็นสรณะ ไม่ฟังใคร อะไรที่ผิดแผกไปจากคัมภีร์ก็เหมารวมว่าผิดไปหมด หารู้ไม่ว่าคัมภีร์ที่ตนยึดอยู่นั่นแหละมันของผิดอยู่อย่างเต็มๆ คัมภีร์อื่นนอกจากพระไตรปิฎกแล้ว จะผิดเป็นส่วนใหญ่และแม้แต่ในพระไตรปิฎกเอง บางส่วนมาแก้ไขเอาตามความเข้าใจของพระรุ่นหลังๆ ที่ไม่ได้บรรลุอรหัตผล ก็มีผิดให้เห็นอยู่ พระไตรปิฎกที่ถูกต้องที่สุดมีอยู่ครั้งเดียว คือครั้งแรกที่มีการสังคายนาพระไตรปิฎก หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มีการสังคายนา รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรกนำโดยพระมหากัสสปะ มีพระอานนท์เป็นผู้ตรวจทาน

หลังจากนั้นมาก็มีการสังคายนากันหลายครั้ง มีเอาเรื่องฌานมาเป็นเรื่องบรรลุธรรมบ้าง เช่นว่า พระรูปนั้น บรรลุอรหัตผลเพราะเข้าฌานนั้นฌานนี้ ไปเอาของพราหมณ์ของฤษีมาเป็นเรื่องบรรลุธรรมบ้าง พระที่ได้แค่ฌาน ก็ยึดว่าตรงนั้นแหละคือนิพพาน ก็สังคายนาไปตามความเห็นความเข้าใจของตน ดังนั้นอย่าเชื่อคัมภีร์อะไรให้มากนัก โดยเฉพาะคัมภีร์ที่เขียนโดยท่านเจ้าคุณนั้นท่านเจ้าคุณนี่ เป็นการเขียนตามความเข้าใจของตนเองทั้งนั้น ไม่ได้เขียนออกมาจากจิตจากใจที่รู้เห็นธรรมจริง ทางที่ดีที่สุด ให้หันหน้าเข้าหาคัมภีร์เดิม คือกายและใจเรานี่แหละ ดูกายดูจิตดูใจ วันนี้จิตใจเป็นอย่างไร ปรุงแต่งโทสะ

ขึ้นกี่ครั้งแล้ว ผมร่วงผมหงอกไปกี่เส้น ผิวหนังเหี่ยวย่นไปเท่าไรแล้ว อารมณ์ยินดียินร้ายเกิดดับเห็นบ้างไหม ให้ทวนเข้าหาคัมภีร์เดิมคือกายและใจนี้ จึงจะพบธรรมแท้ อย่าไปเอาธรรมเทียมที่เขียนไว้ในคัมภีร์ ไม่มีประโยชน์อันใด จะมีประโยชน์อันใด จดจำคัมภีร์อะไรได้มากมาย แต่ยังละสักกายทิฏฐิ อะไรไม่ได้เลย จะเสียชาติเกิดเปล่าๆ

● ญาณ ของพระพุทธเจ้า ท่านหมายเอา สกนธ์กาย เช่น นิมิตธาตุไฟ ธาตุลม ธาตุน้ำ ธาตุดิน และอาการ ๓๒ เป็นนิมิต ท่านบอกว่ารู้เห็นเช่นนี้ บรรดาท่านเจ้าคุณทั้งหลายไม่คัดค้านเลยฯ

คำว่าท่านเจ้าคุณต้องเป็นท่านเจ้าคุณทั้งหลาย อันนี้หลวงปู่มั่นกำลังสอนเรื่องเดิมอยู่คือเรื่องคัมภีร์ ท่านบอกว่าญาณของพระพุทธเจ้า ก็คือการรู้เห็นสกนธ์กายตามความเป็นจริง เห็นกายสักแต่เป็นธาตุดินน้ำลมไฟ เห็นอาการสามสิบสองมีผมขนเล็บฟันหนังไปตลอดจนถึงมันสมอง ตามความเป็นจริงว่าเป็นของไม่สะอาด สักแต่เป็นธาตุดินธาตุน้ำ ต้องเสื่อมต้องพังหาแก่นสารตัวตนอะไรไม่ได้ การเห็นดังกล่าวต้องเห็นแบบที่ปรากฏขึ้นในจิต ท่านเรียกนิมิต หลวงปู่มั่นบอกว่าหากรู้เห็นเช่นนี้ บรรดาท่านเจ้าคุณทั้งหลายไม่คัดค้านเลย หมายถึงพระที่เขียนตำราคัมภีร์ทั้งหลายไม่อาจจะออกมาเถียงคัดค้านอะไรได้ เพราะเป็นการเห็นตามจริงที่ปรากฏขึ้นในจิต ไม่ใช่ปรากฏอยู่แต่ในคัมภีร์ ท่านเจ้าคุณทั้งหลายจะเห็นก็เห็นแต่ที่ปรากฏในคัมภีร์เท่านั้น แต่จะมาเห็นแบบที่พระนักปฏิบัติเห็น ไม่มีทางจะเห็นได้ พอเห็นแล้ว ท่านเจ้าคุณทั้งหลายจะมาคัดค้านก็ไม่ได้ เพราะมันเห็นตามจริงของมันแล้ว

อย่างพระโสดาบันท่านละสักกายทิฏฐิได้ ท่านก็เห็นว่าขันธ์ห้ามันไม่ใช่เราของเรา ละความหมายการมีตัวตนในขันธ์ห้าลงได้ ถ้าท่านเจ้าคุณจะมาคัดค้านว่า

มันไม่ใช่อย่างนั้นอย่างนี้ ก็ปล่อยให้คัดคัดค้านไป แต่ใจของพระโสดาบันไม่มีทางจะเห็นอย่างที่ท่านเจ้าคุณทั้งหลายเห็น หลวงปู่ชาบอกว่า เหมือนแต่ก่อนเราเข้าใจว่าเป็ดเป็นไก่ ไก่เป็นเป็ด พอมารู้ความจริงว่าเป็ดเป็นอย่างไรไก่เป็นอย่างไร ใครจะมาบอกว่าเป็ดไม่ใช่เป็ด ใจมันก็ไม่รับ เพราะมันรู้แล้วว่าเป็ดเป็นอย่างไร ไก่เป็นอย่างไร ท่านเจ้าคุณจะมาบอกว่าเป็ดคือไก่ ไก่คือเป็ด ใจของผู้เข้าถึงธรรมก็ไม่มีวันจะรับได้ จิตกับขันธ์ห้าอารมณ์ก็เช่นกัน

แต่ก่อนเราก็หลงเข้าใจว่าขันธ์ห้าเช่นความคิด (สังขารขันธ์) คือจิต แต่พอแยกจิตออกจากขันธ์ได้ เห็นจิตเป็นจิต คิดเป็นคิด ท่านเจ้าคุณทั้งหลายจะมาคัดคัดค้านว่าจิตคือคิด คิดคือจิต ใจของผู้ที่เห็นธรรม มันก็ไม่รับ จะเอาไปตัดหัวฆ่าให้ตายให้ยอมรับว่าจิตคือคิด คิดคือจิต มันก็ไม่ยอมรับ เพราะมันเห็นความจริงประจักษ์แจ้งเสียแล้ว คำว่าเห็นประจักษ์แจ้งก็คือเห็นเป็นญาณทัสสนะ ไม่ใช่เห็นแบบโลกๆ เห็นแบบคิดเอาหมายเอา หรือคิดลงแก่ใจอะไรเทือกนั้น คำว่าลงแก่ใจกับญาณทัสสนะ มันคนละราคากัน อย่าเอามาเทียบกัน มันคนละเรื่องกัน เทียบกันไม่ได้

● เจริญทางจิตอย่างเดียว ตั้งแต่ อุปจารสมาธิ รู้วาระจิตของผู้อื่นได้ แก้นิวรณ์ได้แต่โมหะคุมจิต ถ้าเจริญวิปัสสนา ถึง อัปปนาสมาธิ ท่านอาจารย์บอกเช่นนั้น และบอกว่าทำความรู้ให้พอเสียก่อนจึงไม่หวั่นไหว

หมายถึงเจริญทางจิตด้วยการทำสมาธิอย่างเดียว ได้สมาธิตั้งแต่อุปจารสมาธิ รู้วาระจิตของคนอื่นได้ แก้นิวรณ์ได้ แต่โมหะยังครอบงำจิตอยู่ อันนี้คือการทำสมาธิแบบสมถะ เอาแต่สงบ พอได้สมาธิแบบนั้น นิวรณ์ห้าประการก็เข้าไม่ถึง นิวรณ์ห้าก็คือกามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และวิจิกิจฉา เคยแสดงไปเยอะแล้วเรื่องนิวรณ์ห้า เมื่อนิวรณ์ห้าเข้าไม่ถึง จิตก็เป็นสมาธิ แต่

นี่คือสมาธิแบบสมณะ อาจจะรู้วาระจิตของผู้อื่นได้ แต่ยังมีความโง่คือโมหะคุมจิต ครอบงำจิตอยู่ ออกจากสมาธิแบบนั้นมาก็โง่เหมือนเดิม ยังมีโมหะ อวิชชาเต็มหัวใจอยู่เหมือนเดิม ที่หลวงปู่หลายองค์เรียกสมาธิหัวตอนั่นแหละ มันเป็นของที่ยังเสื่อมได้อยู่

แต่ถ้าเจริญวิปัสสนาคือเจริญสติปัฏฐานสี่ จนถึงอัปปนาสมาธิ ตรงนี้แยกเป็นสองส่วน ส่วนแรกก็คือคำว่าวิปัสสนา เมื่อเราพูดถึงวิปัสสนา ความหมายที่ถูกต้องก็คือการเจริญสติปัฏฐานสี่ ถ้าหลุดหรือพ้นไปจากสติปัฏฐานแล้ว แม้จะชื่อการปฏิบัติว่าวิปัสสนา ก็ไม่ใช่วิปัสสนาตามพุทธประสงค์ สติปัฏฐานสี่คืออะไร เป็นอย่างไร ถึงเวลาควรจะรู้กันบ้างแล้ว แสดงไปเยอะแล้ว อยู่ในหนังสือมากมาย อย่าให้เป็นแบบที่หลวงปู่มั่นว่า คนไม่สนใจธรรม ก็เหมือนเทน้ำลงบนหลังสุนัข มันสะบัดทิ้งเกลี้ยงไม่เหลือหลอ

ทีนี้มาส่วนที่สองคือคำว่าอัปปนาสมาธิ ตรงนี้ทำให้คนเข้าใจผิดกันมาก พอเห็นคำว่าอัปปนาสมาธิ ก็จะถึงการทำสมาธิจนจิตรวมถึงฐาน ได้แสดงไปหลายครั้งว่าจิตรวมกับจิตตั้งมั่นคนละอันกัน จิตรวมลงไปแช่แน่นิ่ง คือฌาน จิตที่รวมเป็นฌานเรียกว่าอัปปนาฌาน แต่อัปปนาสมาธิ หมายถึงจิตที่ตั้งมั่นนิ่งอยู่ สมาธิกับฌานคนละเรื่องกัน สมาธิแปลว่าความตั้งมั่นของจิต แต่ก่อนก่อนจะรู้เห็นธรรมก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน พระพุทธเจ้าก็บอกมาตลอดว่าสมาธิแปลว่าจิตตั้งมั่นๆๆๆๆ มันจะตั้งมั่นได้ต่อเมื่อเจริญสติ แยกจิตออกมาจากอารมณ์ มา "ตั้งมั่น" ให้เห็นอยู่ พบจิตพบธรรม คนได้ฌาน ได้อัปปนาแบบฌาน ไม่มีวันพบธรรม เห็นธรรม พบจิตเห็นใจ อย่างอาจารย์ของเจ้าชายสิทธัตถะทั้งสองท่านคืออุทกดาบสและอาฬารดาบส ต่างก็ได้อัปปนาๆๆๆ กันทั้งนั้น แม้พระพุทธเจ้าตอนนั้นที่เข้าไปศึกษากับอาจารย์ทั้งสองท่านก็ได้อัปปนาเช่นกัน แต่มันเป็นอัปปนาแบบฌาน เลยเรียกว่าอัปปนาฌาน ท่านก็รู้ว่าไม่ใช่ทาง

พ้นทุกข์ ก็ผละออกมาจากสองสำนักนั้น มาแสวงหาทางด้วยตนเอง จนพบอานาปานสติ ในคืนตรัสรู้ และแยกจิตออกจากขันธ์ห้ามาตั้งมั่นได้ พบสัมมาสมาธิ จึงรู้ธรรมเห็นธรรม คำว่าอัปปนาคือแน่วแน่ เป็นหนึ่ง อยู่ที่ว่าแน่วแน่เป็นหนึ่งแบบโง่หรือแบบมีปัญญา ถ้าแน่วแน่แบบโง่ ก็คือสมาธิหัวตอหรืออัปปนาฌาน แต่ถ้าแน่วแน่เป็นหนึ่งแบบจิตตั้งมั่น ก็เป็นอัปปนาสมาธิ จะเกิดปัญญาขึ้นมา สมาหิโต ยถาภูตัง ปชานาติ เมื่อจิตตั้งมั่นก็จะเห็นรูปนามตามความเป็นจริง พระพุทธเจ้าก็พร่ำสอนแบบนี้ แต่หาคนรู้จริงที่จะมาอธิบาย มันยากยิ่งนัก เมื่อเราเจริญสติจนถึงอัปปนาสมาธิ หรือสัมมาสมาธิ เราก็จะรู้จะเห็นธรรม เรียกว่าทำความรู้ให้พอเสียก่อน จึงจะถึงสภาวะจิตอัปปนาสมาธินั้น คำว่าทำความรู้ก็คือการเจริญสติ เจริญวิปัสสนา เมื่อความรู้พอ จิตตั้งมั่นเกิดอัปปนาสมาธิ ก็จะไม่หวั่นไหวไปตามกิเลสอารมณ์ต่างๆ ขณะที่แยกจิตออกมาตั้งมั่นได้ จิตย่อมไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ใดๆ ขณะจิตนั้น ก็จะเห็นรูปนามตามจริง ก็จะละหรือคลายโมหะหรืออวิชชาที่คลุมครอบงำจิตลงได้ ส่วนจะได้มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นกับกำลังสติปัญญาในขณะนั้น แต่อย่างน้อยสักกายทิฏฐิก็จะถูกทำลายลงไปในขณะจิตนั้น

● จะบอกการดำเนินวิปัสสนาและสมถะ โดยเฉพาะนั้นมิได้ เพราะมันไปหน้าเดียว จริตของคนต่างๆ กัน แล้วแต่ความฉลาดไหวพริบของใคร เพราะดำเนินจิตหลายแง่ แล้วแต่ความสะดวก

อันนี้หมายถึงว่าแต่ละคนจริตไม่เหมือนกัน จะบอกว่าคนนี้เหมาะกับอันนี้ คนนั้นเหมาะกับอันนั้นคงไม่ได้ ไม่ใช่วิสัยของสาวกที่จะบอกได้ว่าใครเหมาะกับกรรมฐานแบบใด อันนี้เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น ที่มีญาณหยั่งรู้ว่าคนไหนควรจะสอนอย่างไร จึงจะบรรลุธรรมโดยเร็ว ถ้าบอกก็ได้แค่บอกหน้าเดียว คืออย่างเดียว แต่ละคนก็ต้องหาทางพลิกแพลงเอา แล้วแต่

ความฉลาดไหวพริบของแต่ละคน เมื่อดำเนินจิตหลายแง่หลายมุมแล้ว เขาก็จะรู้เองว่าควรจะไปอย่างไรจึงจะไปรอด อันนี้ท่านพูดจากประสบการณ์ของท่าน ว่าก่อนนั้น ก็ภาวนาพุทโธ จิตสงบเกิดนิมิต แล้วก็หลงในนิมิต ผ่านไปสามเดือนนิมิตก็ไม่ยอมจบ แต่ละคืนมันก็มีลูกเล่นให้ชวนติดตาม เหมือนดูหนังซีรีย์ ท่านก็มาตรึกว่า สงสัยจะไม่ใช่ทาง ก็เลยลองมาพิจารณากายดู ปรากฏว่าเมื่อจิตสงบเพราะพิจารณากาย จิตก็ไม่ไปไหน ได้แต่ระลึกรู้อยู่ในกาย จิตมันอยู่กับที่ ไม่หลงนิมิตอะไรเหมือนเมื่อก่อน ท่านก็เลยคิดว่าคงถูกทางแล้ว ต่อมาท่านก็บรรลุอนาคามี คือถ้ากล่าวถึงสมถะ หรือความสงบอย่างเดียวนี้ มันไม่จบ แต่ถ้าสงบเพราะวิปัสสนา มันจึงจะจบ

พระอริยสาวกบางรูป ถ้าบำเพ็ญมาเพื่อเป็นสาวก พอบรรลุแล้ว ก็จะแนะนำผู้อื่นได้น้อย เพราะไม่ใช่วาสนาของตนที่สั่งสมมาเพื่อทางนี้ แต่สำหรับผู้ที่บำเพ็ญมาทางพุทธภูมิ เมื่อบรรลุธรรมแล้ว สามารถแจกแจงสั่งสอนธรรมชี้แนะธรรมได้กว้างขวางลึกซึ้งกว่าสาวกทั่วไป อันนี้หมายถึงได้บอกลาพุทธภูมิเสียกลางคัน ไม่ประสงค์จะเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ตราบใดที่ยังไม่มีพระพุทธเจ้าองค์ใดพยากรณ์ ตราบนั้นก็บอกลาพุทธภูมิได้อยู่ แต่ถ้ามีพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งพยากรณ์แล้วว่า จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าชื่อนั้นๆ ก็บอกลาไม่ได้ ต้องบ่ายหน้าสั่งสมบารมีต่อไปจนเต็ม นักปฏิบัติถ้าไม่มีผู้รู้จริงมาชี้แนะ ก็ต้องเพียรสังเกตจิตตนเอง ว่าสิ่งที่ตนปฏิบัติอยู่ มันใช่หรือไม่ ติดเพ่งติดฌานติดสงบหรือไม่ ซึ่งก็ได้ชี้แนะแสดงให้เห็นไปมากมาย วันนี้ก็มีศิษย์นักปฏิบัติดีท่านหนึ่ง ส่งข้อความมามีนักปฏิบัติคนหนึ่ง ส่งข้อความมาอีกทีว่าที่เขาติดตามพระอาจารย์ชื่อดังรูปหนึ่งอยู่ แต่เหมือนจะสอนให้ติดเพ่ง มันใช่หรือเปล่า นี่แสดงว่าพอจะแยกแยะออกแล้วว่าเพ่งกับรู้ คนละตัวกัน เพ่งเป็นฌาน รู้เป็นญาณ พระอาจารย์รูปนั้นสอนให้เพ่งบ้าง บริกรรมบ้าง แล้วจิตก็พรวดลงไป บางทีก็

ถึงขั้นที่สี่เลย อันนี้คือฌานอย่างไม่ต้องสงสัย แล้วก็ติดอยู่ในนั้น เคยมีศิษย์อีกคนหนึ่ง ส่งคำสอนของพระอาจารย์รูปเดียวกันมาให้ดู แล้วบอกว่า นี่มันสมาธิของพวกฤๅษีหรือเปล่าคะ ท่านอาจารย์ ก็โมทนาสาธุไปที่แยกแยะได้แล้ว

การปฏิบัติ ไม่ว่าจริตจะเป็นอย่างไร ขอให้อิงสติปัฏฐานไว้ ไม่มีวันหลงทางอย่างแน่นอน และให้พิจารณาไปพร้อมๆ กัน พิจารณากายบ้าง หายใจเข้ารู้สึกตัว หายใจออกรู้สึกตัวบ้าง ยืนเดินนั่งนอนกินพูดดื่มคิด ให้รู้สึกตัวอยู่เสมอ อารมณ์ใดๆ เกิดก็ให้รู้เท่าทัน ว่ามันต้องเสื่อมต้องดับ ใส่อนิจจังเข้าไป จิตปรุงแต่งเป็นราคะบ้าง โทสะบ้าง จิตฟุ้งซ่านบ้าง ก็ให้รู้ ความคิดอารมณ์ใดๆ มากระทบ ก็แค่รู้ ให้อยู่กับรู้อยู่เสมอ รู้คือสติ รู้เท่าทันคือปัญญา แล้วจิตมันจะค่อยๆ สงบๆ ของมันเอง เรียกว่าสงบด้วยอำนาจวิปัสสนา ถึงตรงนั้น จริตใครจะเป็นอย่างไรก็ไม่สำคัญแล้ว เพราะใจมันได้หลักของมันแล้ว หลักของใจที่แท้จริงก็คือสตินั่นแหละ ใช่ใดอื่น ได้สติตัวเดียว ก็ได้พระไตรปิฎกทั้งเล่มเชียวนะ ก็ลองทำๆ กันดู ขยันก็ทำ ขี้เกียจก็ทำ ทำจนจิตมันทำของมันเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

● มนุษย์วนเวียนเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ติดของเก่ากามาวจรสวรรค์ ๑ สัตว์เดรัจฉาน ๑ มนุษย์ ๑ ท่านพวกนี้ติดของเก่า พระไตรปิฎก มีกิน ๑ มีนอน ๑ สืบพันธุ์ ๑ แม้ปู่ย่าตายายของเราล้วนแต่ติดของเก่า พระพุทธเจ้าก็ดี พระปัจเจกก็ดี พระอรหันต์ก็ดี เมื่อท่านยังไม่ตรัสรู้ก็ติดของเก่า เพลิดเพลินของเก่าในรูป เสียง กลิ่น รสของเก่าทั้งนี้ไม่มีฝั่งไม่มีแดน ไม่มีต้น ไม่มีสายย่อมปรากฏอยู่เช่นนั้น ตื่นเต้นกับของเก่า ติดรสชาติของเก่า ใช้มรรค ๘ ให้ถอนของเก่า ให้อิทธิบาท ๔ ตีลิ่มสะเทือนใหญ่ปังๆ ลิ่มเก่าถอนคืออวิชชา ลิ่มใหม่คือวิชชาเข้าแทนดังนี้ ท่านพระอาจารย์มั่นท่านพูด ใช้ตบะความเพียรอย่างยิ่ง ที่จะถอนได้ต้องสร้างพระบารมีนมนาน จึงจะถอนได้ เพราะของเก่ามันบัดกรีกันได้เนื้อเชื้อสายของกิเลสมาพอแล้ว ย่อมเป็นอัศจรรย์ของโลกนั้นทีเดียว

ท่านทรงกลด : อันนี้ท่านก็อธิบายค่อนข้างชัดอยู่แล้ว คำว่าของเก่าก็คือการกินการนอน การสืบพันธุ์ คือติดกามนั่นเอง เรื่องกินเรื่องนอน เรื่องสืบพันธุ์เป็นเรื่องของกามทั้งนั้น สวรรค์ก็มีกาม สัตว์ก็มีกาม มนุษย์ก็มีกาม หลวงปู่มั่นบอกว่า คนเราก็จะเพลิดเพลินอยู่ในของเก่า ได้แก่ รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสธรรมารมณ์ซึ่งก็คือเรื่องกามนั่นเอง คำว่ากามในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการสืบพันธุ์อย่างเดียว อย่างเรายินดีในรูปในเสียงในรสในกลิ่น อันนี้ก็เป็นกามอย่างหนึ่ง บางทีก็เรียกกามคุณห้า คือรูป เสียงกลิ่น รสสัมผัส แต่จริงๆ ธรรมารมณ์ก็ก่อให้เกิดกามคุณได้ อย่างเช่น นั่งอยู่เฉยๆ ภาพผู้หญิงสวยโผล่ขึ้นมา ภาพชายหนุ่มรูปงามโผล่ขึ้นมา แล้วเกิดความยินดีในกามขึ้นมา ก็เกิดกามขึ้นได้ เกิดกามตัณหาขึ้นมา คำว่าตัณหาก็เช่นกัน ไม่ได้หมายถึงเรื่องราคะเรื่องรักเรื่องใคร่อย่างเดียว

อะไรที่เป็นความอยากในรูป เสียง กลิ่น รสสัมผัสก็เป็นเรื่องตัณหาทั้งนั้น เรียกว่ากามตัณหา

สิ่งเหล่านี้ หลวงปู่มั่นบอกว่าเป็นของเก่าที่ติดตัวเรานานแสนนาน ไม่มีฝั่ง ไม่มีแดน ไม่มีต้น ไม่มีปลาย คำว่าสายน่าจะบันทึกผิด ที่ถูกก็คือไม่มีปลาย หมายความว่าของเก่าที่ติดอยู่นี้ ไม่รู้ว่าเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใด และจะไปสิ้นสุดปลายทาง ณ ที่ใด มันก็ติดไปตลอดอนันตกาล หาที่สิ้นสุดไม่ได้ แต่เมื่อพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ สั่งสอนเวไนยสัตว์ ให้รู้จักอริยสัจจ์ นั่นแหละจึงพอจะพบปลายได้บ้าง แต่สำหรับคนโลกที่หูหนวกตาบอด ไม่สำเหนียกถึงสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสพร่ำสอน พวกเขาก็จะยังคงติดของเก่าอยู่ต่อไปและพวกเขาก็จะตื่นเต้นกับของเก่าอยู่อย่างนั้น อย่างไม่รู้จักเบื่อหน่าย

มีแต่คนมีบุญวาสนาทางธรรมสูงเท่านั้น ที่จะเห็นโทษเห็นภัยในการติดของเก่าดังกล่าว เร่งหาทางออกจากของเก่า คนที่มีปัญญาทางธรรม จะเกิดปัญญาขึ้นมาว่า เราจะมาตื่นเต้นอะไรกับของเก่าที่เคยเสพมาไม่รู้กี่ล้านล้านกัปกัลป์ สิ่งที่เราเสพอยู่ ไม่ว่าจะเป็นรูป เสียง กลิ่น รสสัมผัส มันก็ของเดิมๆ ที่เคยเสพเคยลิ้มรสมาแล้วทั้งนั้น เสพครั้งหนึ่งก็ดับไปครั้งหนึ่ง แล้วก็ดิ้นรนแสวงหาเสพใหม่ เสพแล้วก็ติดอยู่กับของเก่าอยู่อย่างนั้น ไม่รู้ว่าจะยุติลงได้เมื่อใด เพราะหลงติดรสชาติของเก่าเข้าแล้ว หายากที่จะมีผู้ใดหลุดพ้นจากของเก่าเช่นว่าได้

หลวงปู่มั่นสอนว่า การจะถอนของเก่าดังว่าได้ จะต้องใช้มรรคมีองค์แปด มีสัมมาทิฏฐิเป็นเบื้องต้น เห็นโทษเห็นภัยในของเก่า เรียกว่าเริ่มเห็นชอบ พอเห็นโทษภัย จิตก็จะเริ่มออกจากของเก่า ตรงนี้เรียกว่าสัมมาสังกัปปะ คือดำริที่จะออกจากของเก่าคือกามทั้งหลาย แล้วก็จะสำรวมกายวาจา อาชีพชอบการงานชอบ คือมุ่งแต่ทำงานเจริญสติปัฏฐานด้วยความเพียร เรียกว่า

ประกอบด้วยสัมมาวายาโม เมื่อเดินมรรคเช่นนี้อยู่เนืองๆ วันหนึ่งจิตก็จะตั้งมั่น รู้ธรรมเห็นธรรม เห็นรูปนามตามจริง ก็จะถอนจากของเก่าออกมาได้ หลวงปู่มั่นบอกว่าการจะดำเนินมรรคให้สำเร็จ จะต้องอาศัยอิทธิบาทสี่ประกอบด้วย นั่นคือฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา คือจะต้องมีความปรารถนายินดีในการที่จะพ้นไปจากของเก่า พ้นไปจากวัฏสงสารเสียก่อน แล้วเจริญสติด้วยความเพียร มีจิตประกอบด้วยสติอยู่ตลอดเวลา กับทั้งหมั่นตรวจสอบมรรคอยู่เสมอว่าบัดนี้ ตนเดินมรรคถูกหรือผิด

หากพบว่าผิด ก็จะได้แก้ไขให้ถูก ตรงนี้หากไม่มีผู้รู้จริงมาคอยชี้แนะ ก็ต้องคอยตรวจสอบด้วยอุบายอันแยบคาย ด้วยปัญญาอันเฉียบแหลม จึงจะรู้ได้

หลวงปู่มั่นบอกว่าของเก่าที่ติดมานมนานนี้ มีอวิชชาเป็นตัวการใหญ่ เพราะไม่รู้เท่าทันในรูปเสียงกลิ่นรส เห็นว่าเป็นของดีของงาม จิตเลยติดยึดอยู่ไม่ยอมปล่อย ท่านบอกต้องใส่วิชชาคือความเห็นชอบเข้าไป ตอกลิ่มวิชชาเข้าไป ให้อวิชชากระเด็นออกมา เช่นเห็นรูปว่างาม เลยติดรูป ก็ต้องพิจารณากายให้เห็นตามจริง พอเห็นตามจริงว่า แท้จริงมันไม่งาม เป็นอสุภะ ทั้งหาตัวตนแก่นสารอะไรไม่ได้ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อวิชชาก็จะกระเด็นออกมา ก็จะถอนของเก่าได้

- บุคคลรักษาจิต ได้แล้วทั้งศีล แม้รักษาทางปัญญา ได้แล้วทั้ง ศีล สมาธิ ปัญญา ดุจข้าวสุกที่สำเร็จแล้ว เราจะตวงกิน ไม่ต้องไปกังวลทำนาเก็บเกี่ยว และข้าวเปลือก ข้าวสารเลย กินข้าวสุกแล้วก็เป็นพอนี้ ก็ฉันได้ เป็นสถานที่สำรวม

หมายความว่าผู้ใดรักษาจิตได้แล้ว ก็ได้ครบทั้งศีล สมาธิ ปัญญา อันนี้หมายถึงผู้ที่เจริญสติจนพบจิตพบธรรม รู้ว่าอันไหนจิต อันไหนอารมณ์ เมื่อได้จิตแล้วก็คือได้ธรรม อันนี้ก็เป็นวาจาของหลวงปู่มั่น วันใดได้จิต จิตนั่นแหละคือพระนิพพาน คือพระไตรปิฎก คือสติ คือสมาธิ คือปัญญา ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เมื่อได้จิต รักษาจิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง จิตจะรักษาตัวมันเอง ผู้ที่พบจิต ก็คือพบธรรม พบธรรมก็คือเกิดดวงตาเห็นธรรมคือพระโสดาบันนั่นเอง พระโสดาบันมีศีลห้าเป็นปรกติ อันนี้ก็แสดงไปมากแล้วว่าทำไมเป็นอย่างนั้น พระโสดาบันเห็นแจ้งแล้วว่าขันธ์ห้าหาตัวตนไม่ได้ สักแต่เกิดแต่ดับ พอเห็นอย่างนั้น มันก็ไม่คิดจะฆ่าจะลักทรัพย์ผิดลูกผิดเมียใคร ไม่รู้จะโกหกไปเพื่ออะไรและไม่รู้จะกินเหล้าเมายาไปทำไม เพราะเห็นสิ่งทั้งปวงมันไม่มีตัวตน ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ศีลมันก็มีโดยอัตโนมัติ เรียกว่ามีศีลวิรัติ คือศีลแบบที่ไม่ต้องสมาทาน พอเห็นรูปนามอารมณ์ตามจริงๆ มากเข้าๆ จิตจะเบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมา จิตจะตั้งมั่นด้วยตัวมันเองมากขึ้นๆๆๆ

พระโสดาบันจิตตั้งมั่นครั้งเดียว เห็นตามจริงครั้งเดียวก็จบเพียงนั้น ต่อไปจะเป็นชั้นละ เพราะชั้นเห็นกับชั้นละคนละชั้นกัน ยิ่งละได้มากเท่าใด จิตก็ตั้งมั่นมากเท่านั้น ตรงจิตตั้งมั่นนี่แหละคือสมาธิ เป็นสมาธิแบบลืมตา สมาธิเพราะมีสติกำกับจิตอยู่เสมอ มาถึงตรงนี้จะเข้าใจที่หลวงปู่ชาพูดว่า สมาธิอาตมาไม่มากหรอก แต่สติอาตมามาก หมายความว่าจิตที่ประกอบด้วยสติตลอดเวลาจิตย่อมเป็นสมาธิด้วยตัวมันเองส่วนปัญญาก็จะอยู่ในที่เดียวกัน จิตที่รักษาตัวมันเองได้ ย่อมจะเป็นรูปนามอารมณ์ตามจริงในเวลาเดียวกันว่า สิ่งทั้งปวงมันหาสาระแก่นสารตัวตนไม่ได้ เห็นสิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา นี่คือปัญญาที่ปรากฏในจิต เมื่อได้จิต รักษาจิตได้ ก็จะได้ลิ้มรสพระนิพพาน มันจะสงบเยือกเย็นตลอดเวลา ตรงนี้แหละที่หลวงปู่มั่นบอกว่าคือข้าวสุก คือฉันหรือกินได้ทันที

และกินอยู่ได้ตลอดเวลา ไม่เหมือนข้าวสาร ข้าวเปลือก ที่ต้องคอยไปทำนาปลูกเสียก่อนจึงจะได้กิน ข้าวสารก็ต้องเอามาหุงก่อน ข้าวเปลือกก็ต้องเอามาสีก่อน แล้วจึงนำมาหุง แต่สำหรับข้าวสุก มันกินได้ทันที จิตก็เช่นกัน หากรักษาจิตได้มั่นคง ก็สัมผัสรสพระนิพพานได้ทันที ความที่ยกมาให้ขยายนี้ ก็เป็นเรื่องลึกซึ้งมากๆๆๆๆๆ ถ้าปฏิบัติมาไม่ถึง ไม่สามารถตอบหรือขยายความได้เลย หลวงปู่มั่นช่างลึกซึ้งเสียยิ่งนัก ส่วนคำว่าเป็นสถานที่สำรวม หมายถึงจิตนั่นเอง เมื่อรักษาจิตได้ จิตมันก็จะสำรวมตัวมันเอง เมื่อจิตสำรวม กายวาจาก็สำรวม

- ครั้งพุทธกาล บางองค์ติดทางสมาธิ ๕๐ ปี จึงสำเร็จก็มี

อันนี้ก็แสดงไปเยอะแล้วว่า มิจฉาสมาธิ หรือสมาธิในทางสมถะ พอได้แล้วก็จะติดความสงบอยู่ในนั้น หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี เรียกว่าสมาธิหัวตอ หลวงตามหาบัวก็ติดอยู่หลายปี จนหลวงปู่มั่นเดินมาด่าว่าจะนอนตายอยู่ในสมาธิแบบนี้หรือ ตอนนั้นหลวงตามหาบัวติดพุทโธ ต่อมาท่านออกมาพิจารณากาย (กายคตาสติ) จึงสำเร็จไปได้ สมัยพุทธกาลก็มีภิกษุมากมายติดสมาธิแบบสงบ มีอยู่องค์หนึ่ง วันหนึ่งเข้าฌานไม่ได้ก็กลุ้มใจ เลยลงมือฆ่าตัวตายเลย ก่อนตายนึกถึงที่พระพุทธเจ้าสอนเรื่องเวทนา เลยเอาเวทนาก่อนตายมาพิจารณาด้วยไตรลักษณ์ จึงบรรลุอรหัตผลไปได้ แต่หายากที่จะเป็นแบบนี้ ส่วนใหญ่ก็ติดสมาธิแบบฌาน แบบสมถะกันหมด พระดังๆ สมัยนี้ก็สอนแต่สมาธิแบบที่ชวนให้ติดทั้งนั้น แล้วก็หลงว่านั่นคือสัมมาสมาธิ หลงว่าคือพระนิพพาน เห็นแล้วก็น่าสลดใจจริง สมาธิที่สอนให้เพ่ง ให้บริกรรม ให้จิตจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เพ่ง เพ่งดวงแก้ว เพ่งพระ เพ่งคำบริกรรมภาวนา ล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อความติดความหลงทั้งนั้น ให้เจริญไปในแนวทางสติปัฏฐานดังที่พร่ำสอนไปจึงจะถูก และเอาตัวรอดได้

● ธรรมทั้งหลายมาจากเหตุ คือจิตออกจากจิตเรียกเจตสิก ต่อนอกนั้นเป็นอาการทั้งหมด ดุจสันหรือคมของดาบมาจากเหล็กฉะนั้นฯ

เหตุก็คือจิตที่ปรุงแต่งเป็นอาการต่างๆ เรียกว่าจิตสังขาร สิ่งที่ออกมาจากจิตตามปริยัติเรียกว่าเจตสิก จิตกับเจตสิกคนละตัวกัน จิตเหมือนคน เจตสิกคือกริยาอาการต่างๆ ที่คนแสดงออกมา ถ้านิ่งอยู่ ไม่มีการแสดง ก็ไม่มีเจตสิกตรงที่นิ่งอยู่ ไม่เคลื่อนนั่นแหละ จะพบตนพบจิต ท่านเปรียบเทียบเหมือนดาบเล่มหนึ่ง ดาบที่ทำมาจากเหล็ก จากเหล็กมาเป็นดาบ พอเป็นดาบมันก็มีสันมีคม ทั้งสันและคมก็คือเหล็ก แต่พอมันอยู่ด้านหนึ่งก็เรียกว่าสัน พออยู่อีกด้านหนึ่งก็เรียกว่าคม จริงๆ มันก็คือเหล็กนั่นแหละ เพียงแต่หน้าตาของมันเปลี่ยนไปตามลักษณะที่มันแสดงเท่านั้นเอง ด้านหนึ่งแสดงเป็นสัน อีกด้านหนึ่งแสดงเป็นคม สมัยแสดงธรรมใหม่ๆ เคยแสดงเรื่องนี้เปรียบเทียบกับมายากลพันหน้า หน้าที่เปลี่ยนไปเป็นพันหน้าก็คือเจตสิก คือกริยาอาการ มันเปลี่ยนไปเรื่อยตามแต่จะปรุงแต่งเป็นหน้าอะไรแบบไหน แต่หน้าเดิมหน้าแท้มันมีอยู่หน้าเดียว นั่นคือจิตเดิมนั่นเอง

● ให้ปล่อยจิต อย่ากดจิต เหตุผลเคลื่อนคลื่นอยู่ใน ให้พิจารณาความรักความชัง พิจารณานิสัยของตน จิตดื้อ บริษัทมากพึ่งนิสัยเดิมมิได้ ตะครุบจิตจึงมีกำลัง

อันนี้เป็นการบันทึกระท่อนกระแท่นอยู่ ให้ปล่อยจิตในที่นี้ไม่ได้หมายถึงปล่อยจิตไปตามยถา ปล่อยให้ไหลไปตามอารมณ์แบบคนโลกๆ แต่หมายถึงปล่อยให้จิตเป็นธรรมชาติของเขา ธรรมชาติของจิตจริงๆ ก็คือสักแต่รู้ เพราะจิตคือธาตุรู้ ส่วนจิตที่ปรุงแต่งเป็นอะไรต่างๆ เรียกว่าผิดธรรมชาติ พระพุทธเจ้าเรียกว่าจิตผิดรูป อย่าไปกดจิต ก็คืออย่าไปบังคับจิต บังคับไม่ให้คิดไม่ให้นึก อันนี้มันผิดธรรมชาติ มันจะคิดจะนึกอะไร ก็ปล่อยไปก่อน แต่ให้รู้เท่าทันอยู่เสมอ ถึง

ได้สอนอยู่เสมอว่ายืน เดิน นั่ง นอน กิน พูด ดื่ม คิด ให้รู้สึกตัวอยู่เสมอ ให้อยู่กับรู้ แม้มันจะมีคิดมีนึกมีอารมณ์อะไรก็แล้วแต่ หากจิตอยู่กับรู้ได้ ก็ถือว่าถูกต้อง เพราะตราบใดที่ยังไม่ดับขันธ์นิพพาน คิดนึกมันห้ามไม่ได้หรอก ถ้าไปบังคับมัน ไปกดมัน มันจะบ้าได้

เหมือนครั้งหนึ่ง มีเพื่อนผู้พิพากษาท่านหนึ่งไปเข้าอบรมคอร์สปฏิบัติธรรมอันหนึ่ง ที่ดังมากๆ ไปถึงเขาก็ห้ามพูดเลย ท่านบอก ผมจะเป็นบ้าให้ได้ แล้ววันหนึ่ง คนที่นั่งข้างๆ ก็เกิดอาการคลุ้มคลั่งขึ้นมา ท่านก็โทรศัพท์มาคุยมาเล่าให้ฟัง ก็บอกว่า ท่านไม่บ้าเหมือนคนนั้นก็บุญโขแล้ว เพราะอะไร เพราะธรรมชาติจิตคนเรามันคิดมันนึกมานับกัปนับกัลป์ พอมันนึก ปากมันก็พูด อยู่ๆ ไปห้ามไปกดมันไว้ สังขารมันก็ต่อต้านสิ นี่ ไปกดมันไว้ ให้พิจารณาความรักความชังว่าล้วนแต่ไม่เที่ยง หาแก่นสารไม่ได้ วันนี้รักพรุ่งนี้ชัง วันนี้ชังพรุ่งนี้รัก เอาแน่อะไรไม่ได้สักอย่าง จะวิ่งตามความรักความชังเป็นหมาบ้าอยู่ทำไม ให้พิจารณานิสัยของตนว่าเป็นอย่างไร ควรแก้ไขอย่างไร คำว่านิสัยหมายถึงนิสัยของจิตสันดานของจิต ชอบคิดไปในทางชังหรือทางรัก ให้รู้เท่าทัน จิตดื้อมาก คำว่าบริษัทหมายถึงขยายความให้เห็นว่ามาก เพราะอะไรที่เป็นบริษัทหมายถึงมากอย่างคำว่าพุทธบริษัท ก็คือชาวพุทธจำนวนมาก จิตที่ดื้อมากๆ จะพึ่งนิสัยเดิมสันดานเดิมไม่ได้ เพราะมีแต่จะพาจิตให้เสียไปด้วยกัน นิสัยเดิมของจิตคนมักจะไหลลงสู่ที่ต่ำ จะพึ่งนิสัยเดิมแบบนั้นไม่ได้ ต้องคอยรักษาจิต คือตะครุบจิต จิตจึงจะมีกำลังขึ้นมา คำว่าตะครุบจิต กับรักษาจิตก็คืออันเดียวกัน รักษาจิตให้อยู่กับสติอยู่เสมอ อยู่กับรู้เสมอ ตะครุบจิตก็คือคอยคว้าจิตไว้ ดึงจิตไว้ไม่ให้ไหลไปตามอารมณ์รักอารมณ์ชัง เพราะนิสัยเดิมของจิต พอมีรักก็ไหลตาม พอมีชังก็ไหลตาม แต่ถ้าเราคอยตะครุบ คอยคว้า คอยดึงจิต คอยรักษาจิตไม่ให้ไหลไปตามอารมณ์ทั้งสองฝั่ง จิตจะมีกำลังขึ้นมา จนวันหนึ่งจิตมีกำลังตั้งมั่นขึ้นมา เกิดสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด ก็จะรู้เห็นธรรมขึ้นมา

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๓ วันพระ

- เหตุปจฺจโย โหติ ธรรมทั้งหลายเกิดเพราะเหตุ ดับเพราะเหตุฯ

- เหตุเกิดก่อน ปัจจัยเกิดทีหลังฯ

ท่านทรงกลด : อันนี้คือสิ่งที่พระอัสสชิสอนพระสารีบุตรสั้นๆ แต่กินใจความพุทธศาสนาทั้งหมด นั่นคือธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ เพราะเหตุ จะดับก็ต้องดับที่เหตุ เรื่องจึงจะจบ คำว่าธรรมทั้งหลายในที่นี้หมายถึงธรรมชาติที่เป็นรูปนามขันธ์ห้า เกิดแต่เหตุ หมายถึงมันมีการปรุงแต่งขึ้นมา ธรรมทั้งหลายจึงเกิดขึ้นมา เหตุเดิมของธรรมทั้งหลายก็คืออวิชชา เพราะอวิชชาคือความไม่รู้เท่าทันเหตุ จิตจึงปรุงแต่งเป็นนามเป็นรูปขึ้นมา โดยเริ่มแรกคือปรุงแต่งวิญญาณขึ้นมาก่อน คำว่าเหตุเกิดก่อน ปัจจัยเกิดทีหลัง อันนี้ท่านกำลังกล่าวถึงปัจจยาการของรูปนาม หรือปฏิจจสมุปบาท คำว่าปัจจัยก็ขึ้นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้น เพราะอวิชชาเป็นเหตุ จึงก่อให้เกิดสังขาร จากนั้นสังขารก็เป็นปัจจัยทำให้เกิดวิญญาณ วิญญาณก็เป็นปัจจัยก่อให้เกิดนามรูปตามมา นามรูปก็ก่อให้เกิดสฬายตนะ เกิดผัสสะ เกิดเวทนา เกิดตัณหา เกิดอุปาทาน เกิดภพชาติชรามรณะทุกข์โศก ตามมาไม่สิ้นสุด

ธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ เหตุก็คืออวิชชา คือความไม่รู้ การจะดับสิ่งทั้งปวงได้ก็ต้องดับที่เหตุก็คือดับอวิชชา อวิชชาก็คือความไม่รู้เท่าทันในสังขารทั้งปวง ไม่รู้เท่าทันในรูปในนาม พระพุทธเจ้าสอนสติปัฏฐานสี่ก็เพื่อให้เกิดวิชชา คือการรู้เท่าทันในรูปนามเสีย เมื่อวิชชาเกิด อวิชชาก็จะดับๆ ไป เอาวิชชาเข้าไปล้างอวิชชา เอาวิชชาเข้าไปดับเหตุ เมื่อดับเหตุได้ จิตก็จะหยุดการปรุงแต่ง เมื่อจิตหยุดการปรุงแต่งได้ วิสังขารคตัง จิตตัง ก็เกิดที่จิต หยุดภพหยุดชาติตรงนั้น

● จิตเป็นคนเรียกสมมุติเอง จิตเป็นเหตุที่กระสับกระส่าย จิตปรกติดีแล้วก็เป็นอันได้รับความสุขฯ

จิตเป็นคนเรียกสมมุติในที่นี้หมายถึง จิตเป็นคนเรียกหาสมมุติเอง คือตั้งสมมุติขึ้นมาเอง จิตเป็นเหตุที่กระสับกระส่ายก็คือจิตส่งนอก จิตเคลื่อน จิตปรุงแต่ง ถ้าจิตหยุดส่งนอก หยุดเคลื่อน หยุดปรุงแต่ง จิตก็เป็นจิตที่ปรกติ ย่อมได้รับความสุขคือพระนิพพาน เพราะจิตไม่รู้เท่าทันรูปนามอารมณ์ จิตจึงเป็นเหตุกระสับกระส่าย อยู่ไม่สุข วิ่งตามอารมณ์ไป เหมือนคนวิ่งตามไล่ตามเงาตนเอง อารมณ์ยินดีก็วิ่งตาม อารมณ์ยินร้ายก็วิ่งตาม ท่านจึงสอนให้หยุดอยู่กับรู้ จะได้หยุดวิ่ง หยุดกระสับกระส่าย สอนให้รู้เท่าทันอารมณ์ทั้งปวง ด้วยอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อรู้เท่าทันอย่างนั้น จิตก็จะหยุดเคลื่อน หยุดส่งนอก หยุดกระสับกระส่าย กลายเป็นจิตที่ปรกติขึ้นมา จิตที่ฝึกดีแล้ว เป็นปรกติดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้ในที่สุด เป็นสุขที่แตกต่างจากสุขใดๆ ที่เคยได้รับมาในโลกอย่างสิ้นเชิง จึงเรียกว่าโลกุตระสุข สุขเหนือโลก

● เอกมูลา เหตุผลมาจากความที่เป็นหนึ่งของจิต เป็นเหตุเป็นปัจจัย (เหตุ ปัจจโย) ประกอบกัน จึงตั้งเป็นบทบาทคาถาฯ

เอกแปลว่าหนึ่ง มูลก็คือเหตุ เหตุทั้งปวงเกิดจากจิตที่เป็นหนึ่งนี่แหละ จิตที่เป็นหนึ่งเดียวนี้ แต่ไม่ยอมหยุดซัดส่ายไปตามอารมณ์ กล่าวโดยย่อรูปนามอารมณ์ทั้งปวง ธรรมทั้งปวงก็ล้วนออกไปจากจิตที่เป็นหนึ่งนี้แหละ แต่ที่ไม่เห็นว่ามันออกไปจากจิตที่เป็นหนึ่ง ก็เพราะเราเคยไม่ทำให้จิตเป็นหนึ่งได้อย่างแท้จริง อย่างมากก็ทำได้แค่จิตรวม ซึ่งคนละเรื่องกับจิตที่เป็นหนึ่ง ถ้าจิตที่เป็นหนึ่ง จะเหลือจิตอันเดียวโดดๆ ตั้งมั่นอยู่ ไม่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ใดๆ และจะเห็นอารมณ์ทั้งปวง ธรรมทั้งปวงไหลออกจากจิตที่ตั้งมั่นเป็นหนึ่งเดียวนี้ ตรงนี้คือการเห็นธรรม เห็นธรรมก็คือเห็นรูปนามทั้งปวงออกไปจากจิต ออกไปแล้ว

ก็เกิดดับอยู่ หาความหมายตัวตนอะไรไม่ได้ จึงเรียกว่าเห็นธรรม บริกรรมจิตรวมลงเป็นหนึ่ง ไม่ใช่จิตเป็นหนึ่งตามนัยแห่งพุทธพจน์

จิตเป็นหนึ่งก็คือจิตผละออกจากขันธ์ห้า ออกมาตั้งเป็นหนึ่งอยู่ พระพุทธเจ้าเรียกว่าจิตตั้งมั่น ความตั้งมั่นของจิตหรือสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปดนั่นเอง สมาธิที่พระพุทธเจ้าเคยเรียนมากับอาฬารดาบส อุทกดาบส พระองค์ไม่เรียกว่าสัมมาสมาธิ แต่สมาธิที่พระองค์ค้นพบในคืนตรัสรู้ ทำให้พระองค์เห็นปัจจยาการของสิ่งทั้งปวงหรือปฏิจสมุปบาท นี่แหละพระองค์เรียกว่าสัมมาสมาธิ ที่พระองค์บัญญัติคำว่าสัมมาสมาธิก็เพื่อให้แตกต่างจากสมาธิของพวกพราหมณ์พวกฤษีทั้งปวงที่สอนสมาธิแบบสมถะ แบบฌาน กันอยู่อย่างมากมายในสมัยนั้น

เป็นที่น่าสลดใจที่ครูบาอาจารย์มากมายในสมัยนี้ กลับพากันสอนสมาธิแบบพวกฤษี แล้วชื่นชมอยู่กับการสอนการปฏิบัติเหล่านั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกอันใดที่คนสมัยนี้ทำสมาธิมาทั้งชีวิต แต่กลับไม่เคยเห็นความจริงของรูปนาม ไม่มีโอกาสได้ลิ้มรสของพระนิพพานเลย พูดตรงๆ ก็คือ ไม่มีวันจะบรรลุธรรมแต่อย่างใดเลย เพราะพากันติดความสงบที่ได้จากสมาธิ ซึ่งก็คือมิจฉาสมาธิที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ โดยไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรเลย ไม่เคยได้พานพบจิตเป็นหนึ่งแบบที่พระพุทธเจ้าหรือพระอริยสาวกแท้พบเลย ถ้าพบแล้ว ก็จะสิ้นสงสัยในธรรม วิจิกิจฉาจะถูกทำลายลง จะเห็นธรรมทั้งปวงเป็นเหตุเป็นปัจจัยหนุนให้เกิดเรื่องเกิดราวตามมาไม่สิ้นสุด จะเห็นโดยไม่ต้องคิดว่าเวลาตาเห็นรูป เกิดผัสสะ เวทนาเกิดและดับไปอย่างไร เห็นเวทนาก่อให้เกิดตัณหาๆ ก่อให้เกิดอุปาทานอย่างไร คราวนี้ก็ไม่ยากที่จะดับที่เหตุ เพราะรู้เหตุของสิ่งทั้งปวงแล้ว ธรรมทั้งปวงออกมาจากจิต เวลาจะดับก็ดับที่จิต ดับเหตุได้แล้ว ก็จะเหลือจิตหนึ่ง จิตเดิม จิตเดียวที่บริสุทธิ์และนั่นคือเป้าหมายสุดท้ายของพุทธศาสนา

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

โอวาทหลวงปู่มั่น บันทึกโดยหลวงปู่หลุย จันทสาโร เป็นธรรมะขั้นสูงทั้งสิ้น เพราะออกมาจากจิตพระอรหันต์ อาศัยครรลองแห่งธรรม ภูมิจิตภูมิธรรมที่เดินมาค่อนครึ่งทาง ก็พอจะคลี่คลายออกได้ตามสมควร หลายคนอ่านแล้วไม่เข้าใจหรอก เพราะลึกเกินกว่าจะเข้าใจ จุดมุ่งหมายไม่ได้ต้องการให้เข้าใจ แต่ให้ศึกษาเรียนรู้ไว้เท่านั้นเอง เพื่อให้จิตได้สัมผัสธรรมที่ลึกลับลึกซึ้ง เป็นอุปนิสัยแก่จิตในภายภาคหน้าเท่านั้นเอง ส่วนใครที่อ่านแล้วพอเข้าใจหรือเข้าใจดี ก็ขออนุโมทนาด้วย แสดงว่าจิตได้รับการอบรมมาดีพอตัวแล้ว ส่วนคนที่อ่านแล้วไม่เข้าใจก็อย่าท้อใจ หากไม่ทิ้งเส้นทางนี้ วันหนึ่งก็จะเข้าใจอย่างแน่แท้ ไม่ต้องกังวลใจใดๆ ถ้าคนสอนกันได้ ก็จะสอนได้ ถ้าสอนกันไม่ได้ ก็สอนไม่ได้ เข้ามาไม่นานก็ออกไป

อย่างพระพุทธเจ้า ใช่ว่าท่านจะสอนได้ทุกคน ถ้าไม่มีวาสนาต่อกัน สอนอย่างไรเขาก็ไม่ฟัง พระพุทธเจ้าก็ตรัสบอกพระอานนท์เรื่องนี้เหมือนกัน พระอานนท์ไม่เชื่อ พระพุทธเจ้าเลยทำให้ดู โดยไปโปรดผู้หญิงคนหนึ่งที่ไม่มีวาสนาต่อกัน สอนอย่างไรเธอก็ไม่ฟัง ไม่เอา ขนาดใช้ฤทธิ์ไปปรากฏพระวรกายล้อมหน้าล้อมหลัง เธอก็เอามือปิดหน้า ไม่อยากเห็นอยากฟัง พระอานนท์จึงเชื่อ พวกเราก็เช่นกัน เพราะมีวาสนาต่อกันมา จึงอยู่ในกลุ่มอย่างเหนียวแน่น ทั้งกลุ่มห้าร้อย กลุ่มสามร้อย และกลุ่มเนเชอรัลมายอีกสองร้อย กับกลุ่มอื่นๆ อีกหลายกลุ่ม ก็พอจะอนุมานได้อย่างหนึ่งว่าต้องมีวาสนาต่อกันมา เลยทำให้นึกถึงคืนหนึ่งที่ภาวนาเกิดความรู้ว่าคนในกลุ่มต่างๆ ที่สอนอยู่จะบรรลุธรรมจำนวนมาก ที่บรรลุกัน ก็เพราะจิตพวกเราใฝ่ในธรรมที่ถูกต้อง มีสัมมาทิฏฐิเดินมรรคถูก ไม่ได้บรรลุเพราะเรา เราเป็นเพียงผู้ชี้ทางชี้แนะเท่านั้น อยู่ไม่นานก็จากไป แต่สัมมาทิฏฐิที่เกิดในจิตในใจพวกท่าน ก็จะอยู่กับจิตกับใจพวก

ท่านทั้งหลายไปตลอดอนันตกาล แม้นิพพานแล้วก็จะยังอยู่ จิตที่นิพพาน สัมมาทิฏฐิก็ไม่ได้หายไปไหน ขอเพียงอย่าทิ้งหนทางที่ถูกต้องอันนี้ไปก่อนก็แล้วกัน ดังหลายๆ คนที่ไม่มีวาสนาต่อกัน ก็จะมีเหตุออกจากกลุ่มไป ทิ้งเส้นทางธรรมไป

กลับมาที่โอวาทหลวงปู่มั่นในคืนนี้

● ฝึกหัดจิตดีแล้ว จิตเข้มแข็งมีอำนาจมาก ย่อมกระทำจิตสารพัดได้ทุกอย่าง เมื่อเห็นอำนาจของจิตแล้ว แลเห็นกายเป็นของอ่อนจิตบังคับกายได้ฯ

ท่านสอนให้ฝึกหัดจิต การฝึกหัดจิตทำให้จิตมีอำนาจเข้มแข็ง การฝึกจิตตรงข้ามกับการฝึกกาย อย่างเราต้องการให้ร่างกายแข็งแรง ก็ต้องวิ่งต้องเดินต้องออกกำลังกาย เคลื่อนไหวทำโน่นนี่นั่น แต่จิตจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม จิตที่เคลื่อนไหวมาก กระสับกระส่ายมาก จะเป็นจิตที่ไร้กำลัง จิตที่วิ่งตามอารมณ์ตน อารมณ์คนอื่น วิ่งตามวาจาคนนั้นคนนี้ ย่อมขาดกำลัง เป็นจิตที่อ่อนแอยอมให้อารมณ์จูงจมูกพาไปโน่นนี่นั่นตลอดเวลา อารมณ์ดีก็วิ่งตาม อารมณ์แย่ก็วิ่งตามหัวซุกหัวซุน ไม่เคยหยุดพัก การทำจิตให้มีกำลัง ต้องทำให้จิตหยุดเคลื่อนไหว การทำให้จิตหยุดเคลื่อนไหวก็มีสองแบบ แบบแรกเรียกว่าสมถะคือทำให้จิตสงบ นิ่ง หยุด สงบ สุข บางทีก็กลายเป็นจิตแช่แน่แน่วอยู่กับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง เช่น เพ่งน้ำ ดิน ลม ไฟ บริกรรมคำภาวนาต่างๆ ทำให้จิตหยุดแน่วแน่อยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใด เอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาเป็นตัวล่อให้จิตมันจับพอจับได้ก็หยุด พอหยุดก็สงบ มีกำลังขึ้นมาเหมือนกัน จิตที่สงบแบบนี้เรียกว่าฌาน เอาไปทำน้ำมนต์ เสกคาถา เสกพระ สร้างวัตถุมงคล ก็ศักดิ์สิทธิ์ขลังดีเหมือนกัน อย่างที่หลวงปู่มั่นบอก

จิตมีอำนาจมาก ย่อมกระทำอะไรได้สารพัดอย่าง อำนาจจิตอันนี้ มาจากฌาน แต่อำนาจจิตอันนี้ไม่แน่นอน วันหนึ่งก็เสื่อมได้ เคยทำของขลังได้ วันหนึ่งก็ไม่ขลังขึ้นมาได้ เพราะเป็นอำนาจจิตที่เกิดจากการปรุงแต่งของจิตอยู่ อะไรที่ปรุงแต่ง ก็ย่อมเสื่อมได้เป็นธรรมดา เมื่อพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ท่านก็ค้นพบการสร้างอำนาจจิตแบบใหม่ขึ้นมา เป็นอำนาจจิตที่เกิดจากการหยุดปรุงแต่ง อำนาจจิตในแนวนี้ มีหนทางเดียวเท่านั้นที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ นั่นคือการอบรมสติปัฏฐานสี่ เพราะสติปัฏฐานนี่แหละ จะนำไปสู่การหยุดการปรุงแต่งของจิต เคยเขียนไว้ในหนังสือธรรมะจากใจเล่มที่ ๑ ว่าสติคือตัวทำลายการปรุงแต่งของจิต เวลาเรานึกเราคิดอะไร ตรงนั้นเรียกว่าจิตกำลังปรุงแต่งอยู่ แต่พอมีสติขึ้นมาอย่างถูกต้อง เช่น รู้สึกตัวทั่วพร้อมขึ้นมา รู้สึกกลางๆ ขึ้นมา รู้ซื่อๆ ขึ้นมา รู้อยู่กับที่ หรือรู้เท่าทันขึ้นมาว่าสิ่งที่คิดที่นึก มันไม่เที่ยง เป็นอนิจจัง ต้องเสื่อมดับไปในที่สุด จะเห็นการนึกการคิดที่เป็นการปรุงแต่งของจิต ดับลงตรงหน้าไปทันทีหรือบางทียังไม่ดับ มันก็จะค้างเติ่งอยู่ แล้วก็หายไปในที่สุด

พระพุทธเจ้าสอนพระอานนท์ว่า จะเห็นอารมณ์ทั้งปวงเคอะๆ เขินๆ อยู่ ทำอะไรจิตไม่ได้ ในขณะที่มีสติขณะจิตนั้นๆ แรกๆ จะเห็นไม่ชัด พอเห็นชัดรักษาความเห็นไว้ วันหนึ่งจิตมันหยุดตั้งมั่นขึ้นมาได้จริง เกิดความรู้ เกิดญาณทัสสนะ เห็นรูปเห็นนามตามจริง จะพบว่าจิตตรงนั้นมันมีกำลังมากๆ จิตหยุดตั้งมั่นกับจิตหยุดปรุงแต่งก็อันเดียวกัน จากนั้นจิตก็จะมีอำนาจของมันเอง ยิ่งจิตมีอำนาจมาก อารมณ์ก็ทำอะไรจิตได้น้อยลงเรื่อยๆ จนเข้าไม่ถึงจิตในที่สุด อำนาจจิตแบบนี้เรียกว่าเกิดจากการทำวิปัสสนา พระพุทธเจ้าสอนการสร้างอำนาจจิตด้วยการทำวิปัสสนา ไม่ได้สอนทำอำนาจจิตด้วยการบริกรรมคำภาวนาแต่อย่างใด จุดประสงค์ของการสอนการอบรมจิตเพื่อให้มีอำนาจมีกำลังของพระพุทธเจ้าไม่ใช่ใดอื่น เพื่อให้จิตมันตั้งมั่น เป็นสัมมาสมาธิ

จะได้เห็นรูปนามขันธ์ห้าตามจริง พอเห็นตามจริงว่าไม่ใช่เราของเรา จิตก็จะเบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมา มันจะมีกำลังมีอำนาจมากขึ้นเองโดยอัตโนมัติ จนถึงภาวะจิตเป็นหนึ่ง ฐีติภูตัง จิตไม่เคลื่อน ก็จะมีอำนาจไม่ต่างจากจิตที่เป็นอุเบกขารมณ์ในฌาน แต่ต่างกันราวฟ้ากับเหวก็คือ จิตที่เป็นฌานเสื่อมได้ ยังต้องเกิดแก่เจ็บตายต่อไปไม่รู้จบ แต่จิตที่เป็นหนึ่ง เป็นญาณ เป็นฐีติภูตัง คือจิตกลับคืนสู่ฐานะเดิม ไม่มีการเสื่อม ทั้งจะจบการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย จบวัฏสงสารลงได้ในที่สุด

เมื่อเห็นอำนาจของจิต จะเห็นกายเป็นของอ่อน จิตบังคับกายได้ หมายความว่าจิตมีอำนาจเหนือกาย ยกตัวอย่าง อย่างเวลานั่งสมาธิ เกิดความเจ็บปวดมากๆ ก็ทนไม่ได้ ต้องลุกขึ้น จิตสามารถบังคับกายให้นั่งสมาธิแม้มันจะเจ็บจะปวดอยู่ได้ ที่เจ็บที่ปวดก็คือกาย คือเวทนา แต่จิตนี้หาเจ็บหาปวดไปด้วยไม่ เพราะแยกจิตออกจากกายออกจากเวทนาได้แล้วนั่นเอง ที่หลวงปู่ชาเรียกว่าเหนือเวทนาก็คืออันนี้แหละ วิปัสสนาไม่ได้สอนให้เราหนีเวทนา แต่ให้อยู่กับเวทนา เรียกว่าต่างคนต่างอยู่ พอดับขันธ์ เวทนาก็ดับไป แต่จิตนี้ไม่ดับ

● ใครจะไปบังคับจิตนั้นไม่ได้เลย ต้องสอนจิตให้อยู่ด้วยอุบาย แม้คำสั่งสอนของพระองค์ ล้วนแต่เป็นนโยบายทั้งนั้น เหตุนั้นท่านจึงไม่ชี้อุบายตรงๆ ลงไปทีเดียวจึงชักอื่นมาเปรียบเทียบฯ

การบังคับจิตนั้นทำไม่ได้ คนที่พยายามทำก็จะบ้าไปในที่สุด เพราะจิตนี้ไวเหมือนวอก จะไปบังคับไม่ให้นึกไม่คิด เป็นไปไม่ได้ มีแต่จะรู้เท่าทันมัน มีแต่จะฝึกมันอยู่กับรู้ ให้รู้เท่าทันการปรุงแต่งทั้งหลาย จิตบังคับไม่ได้ แต่สอนได้ด้วยอุบายการฝึกจิต อุบายที่พระพุทธเจ้าให้ไว้ที่สำคัญก็คือสติปัฏฐานสี่ เช่น

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน จะไปบอก ไปบังคับให้มันเชื่อว่ากายนี้ไม่ใช่เราของเรานะ พูดสักล้านครั้ง มันก็ไม่เชื่อ จะไปบอกว่าเราไม่มี ไม่มีเรา บอกสักพันล้านครั้ง มันก็ไม่เชื่อ หน้าที่เราก็คือต้องทำให้มันเห็นตามจริงเสีย อย่างเช่นกายคตาสติ ผม ขนเล็บ ฟัน หนัง พิจารณาด้วยอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือให้เห็นว่าเป็นธาตุ เป็นของไม่สะอาด วันหนึ่งจิตสงบเกิดความเห็นขึ้นในจิต เห็นว่ากายสักแต่เป็นธาตุดินธาตุน้ำ เป็นของไม่สะอาด มันก็จะเกิดความรู้ขึ้นในจิต อ้อ! กายนี้ไม่ใช่เราของเรานี่นา ไม่ต้องมีใครมาบอก มาพร่ำกรอกหูอยู่ เพราะจิตมันเห็นตามจริงของมันแล้ว พอเห็นมันก็ละวางอุปาทานในกายออกมาเอง จะไปบังคับแบบในตอนแรก ว่าจิตเอ๋ย จงปล่อยวางกาย ปล่อยวางๆๆๆๆๆ บอกสักหมื่นครั้ง มันก็วางไม่ได้หรอก

หลวงปู่เจือ จึงบอกว่า ที่แท้การคิดจะละจะวางมันไม่ถูกต้อง ที่ถูกต้อง ต้องทำให้จิตมันเห็นตามจริงเสีย มันจึงละจึงวางของมันเอง นี่คืออุบายการสอนจิต หรือเวทนาก็เช่นกัน จะไปบังคับจิตให้ปล่อยวางอารมณ์ยินร้าย ปล่อยวางทุกข์ทั้งปวง ไม่มีทางจะทำได้หรอก มีแต่จะทุกข์มากขึ้น ที่ทุกข์มากขึ้นก็เพราะคิดจะปล่อยจะวางทุกข์ แต่กลับวางไม่ได้ เลยเป็นทุกข์ซ้อนทุกข์ เป็นทุกข์สาหัสขึ้นมา แต่วันใดฝึกจิตให้เห็นเวทนาตามจริง เห็นตามจริงว่าเวทนาไม่ว่าดีหรือร้าย ไม่ว่าทุกข์หรือสุข สักแต่เกิดขึ้นและดับไปเป็นธรรมดา หาแก่นสารไม่ได้ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาในเวทนาด้วยญาณทัสสนะ เมื่อนั้นแหละจึงจะปล่อยวางเวทนาลงได้เองโดยไม่ต้องฝืนใจบังคับ

เรื่องฝึกเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานก็สอนไปมากมาย ในหนังสือปุจฉาฯ เล่ม ๒ ก็สาธยายไว้อย่างละเอียดว่าด้วยเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานโดยเฉพาะ ใครมีก็ลองอ่านดู หรือกลับไปอ่านเล่มปฐมบทคือกว่าจะถึงกระแสธรรมก็ได้ ก็จะ

เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที บางทีการมีหนังสืออยู่ในมือ แต่กลับไม่เห็นค่า ไม่เห็นประโยชน์ ก็เหมือนไก่ได้พลอย เที่ยวไขว่คว้าสิ่งจอมปลอมข้างนอก บางคนก็ยังแสวงหาหนทาง สำนักโน่นนี่นั่น ส่วนใหญ่มันปลอมทั้งนั้น แต่ก็ดีเหมือนกัน ไปให้รู้ว่ามันปลอมอย่างไร แต่บางคนขาดปัญญา ไปแล้วก็ไปลับหลงอยู่ในสิ่งจอมปลอมนั้นอย่างน่าสลดใจที่สุด เคยลงข้อธรรมไปหลายครั้งว่าเรื่องศาสนาพุทธนี้ หากไม่ได้สอนเรื่องขันธ์ห้า ไม่เข้าใจเรื่องขันธ์ห้า แม้ทำบุญอะไรมากมาย นั่งสมาธิเป็นร้อยปี ก็ไม่มีวันจะเข้าถึงศาสนาพุทธได้ การจะเห็นขันธ์ห้า รู้แจ้งในขันธ์ห้าได้ ก็ต้องอบรมจิตด้วยสติปัฏฐานสี่นั่นแหละ

หลวงปู่มั่นบอกว่า พระพุทธเจ้าในบางทีก็ไม่ได้สอนอะไรตรงๆ เพราะมันเห็นยาก พระองค์ก็ใช้วิธีการอุปมาอุปมัย ซึ่งเป็นอุบายอย่างหนึ่งในการสอนเพื่อให้เห็นภาพ อย่างเรื่องขันธ์ห้านี้ พระองค์ก็เปรียบเทียบไว้ว่ารูปหรือกายนี้ก็เหมือนน้ำ ฟองน้ำ ลองหยิบน้ำขึ้นมาสิ กำไว้ได้ไหม มันกำไม่ได้หรอก เพราะมันไม่มีตัวตนของน้ำจริงๆ มันเกิดจากการประกอบกันของธาตุเท่านั้นเอง เป็นฟองน้ำหลายฟองมาประกอบกันเป็นน้ำ แต่พอจะเอาแก่นสารอะไรจากมัน มันเอาไม่ได้ แม้จะหยิบน้ำแบบเป็นๆ ก็ยังหยิบไม่ได้ ต้องใช้ภาชนะหยิบมันขึ้นมา ส่วนเวทนา พระองค์ก็เปรียบเหมือนคลื่นกระทบฝั่ง กระทบแล้วหาย กระทบแล้วหาย ฝั่งก็คือจิตเรานี่แหละ เวทนาก็คืออารมณ์ยินดีบ้าง ยินร้ายบ้าง เฉยๆ บ้าง ความเป็นจริง หากเห็นธรรม จะเห็นว่าพอมันกระทบแล้วแตกดับทันที เหมือนคลื่นกระทบหิน กระทบฝั่งอย่างไรอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าท่านเห็น เราก็เห็นแบบพระพุทธเจ้า จึงเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่า อ้อ! ที่ว่าเวทนาเปรียบเหมือนคลื่นกระทบฝั่ง มันเป็นอย่างนี้ๆ นี่เอง คลื่นมันก็ไม่มีอะไร พอกระทบ ก็แตกดับ พอกระทบก็แตกดับ เวลาไปทะเล ลองไปนั่งดูคลื่น เปรียบเทียบกับเวทนาอารมณ์ดู บางทีอาจจะเห็นธรรมขึ้นมาก็ได้ ถ้าเรา

เห็นว่ามันกระทบแล้วดับ กระทบแล้วดับ ก็จะเห็นว่าเวทนาสักแต่เวทนา คลื่นก็สักแต่ว่าคลื่น ทำอะไรจิตเราไม่ได้หรอก แต่ที่มันทำได้ ก็เพราะเห็นผิด เป็นมิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดว่าเวทนาอารมณ์ทุกชนิดมันมีตัวมีตน เป็นตัวเป็นตน พอเห็นผิด จิตก็ฉวยยึดไว้ ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงมันไม่มีอะไรจะให้ยึด เรียกว่าจิตหลอกจิต เหมือนเราพยายามจะยึดคลื่นที่กระทบฝั่งไว้ มันยึดได้เสียที่ไหน ลองไปทะเล ไปนั่งริมหาด ริมโขดหิน พยายามยึดคลื่นที่กระทบฝั่ง กระทบหิน มันยึดได้ไหม มีแต่คนบ้าเท่านั้นที่เที่ยวตามยึดคลื่นกระทบฝั่งกระทบหินอยู่ เราก็ไม่ต่างจากคนบ้าคนนั้น เที่ยวตามตะครุบเวทนาอารมณ์ หลวงปู่ชาจึงสอนว่าปุถุชน เห็นอารมณ์อะไรๆ ก็ตะครุบๆๆๆ ทุกข์เกิดตรงตะครุบนั่นแหละ ตรงตะครุบก็คืออุปาทาน ตามยึดในสิ่งที่ไม่มีให้ยึด

แต่ถ้าเราเห็นเวทนาเกิดแล้วดับไม่มีอะไรเหลือ เห็นตามจริงแบบนี้แล้ว มันก็ไม่มีอะไรให้ยึด มันจะปล่อยจะวางอยู่ทุกขณะจิตที่เห็นเอง จะเห็นแต่ว่าเวทนาก็สักแต่เวทนา ดังที่พระพุทธเจ้าสอน คลื่นก็สักแต่ว่าคลื่น เวทนาก็สักแต่เวทนาให้เห็นคลื่นก็สักแต่ว่าเห็น เห็นเวทนาก็สักแต่ว่าเห็น อย่าวิ่งเที่ยวไล่ตะครุบคลื่น อย่าเที่ยววิ่งไล่ตะครุบเวทนา แล้วจิตจะสงบ เพราะเวทนาเข้าไม่ถึงจิตเอง จิตสงบเพราะไม่เที่ยววิ่งไล่ตะครุบคลื่น ตะครุบเวทนาเหมือนเมื่อก่อน กลายเป็นจิตที่เต็มไปด้วยปัญญา เพราะรู้เท่าทันคลื่นเวทนาเสียแล้ว ส่วนสัญญาเล่า พระพุทธเจ้าก็เปรียบเหมือนพยับแดด เด็กรุ่นใหม่อาจจะไม่รู้จักพยับแดด เคยขับรถไปตามถนนที่มีแดดเปรี้ยงๆ ไหม บางทีเราก็จะเห็นไกลๆ เหมือนมีน้ำอยู่ข้างหน้า พอขับไปถึง อ้าว! ไม่ใช่น้ำนี่ นั่นแหละพยับแดด ความหมายก็คือมันเหมือนจะมีแต่ไม่มี สัญญาความจำ อดีตทั้งหลายก็เช่นกัน มันเหมือนคอยตามหลอกตามหลอนเราอยู่ตลอดเวลา เราก็เห็นมัน แต่ความเป็นจริงแล้ว สัญญาความจำทั้งปวง มันไม่มีจริง มันเป็นอนัตตา เป็นเรื่องที่จิต

หลอกจิตอีกอันหนึ่ง คือจิตปรุงแต่งสัญญาขึ้นมาเอง แล้วก็หลอกตัวเองว่าสัญญามีตัวมีตน เป็นเราของเรา เห็นสัญญาผิดไปจากความเป็นจริง สัญญามันก็มาๆ ไปๆ คนที่เป็นจริงเป็นจังกับสัญญา กับอดีต กับความจำ มีแต่จะทุกข์กับทุกข์ เพราะหลงยึดสิ่งที่ไม่มีว่ามี คนโลกๆ ก็จะเห็นสัญญาเป็นสัญญา

แต่หากเจริญสติปัฏฐาน จนจิตตั้งมั่น เห็นรูปนามตามจริง จะเห็นเลยว่าสัญญามันเกิดๆ ดับๆ หาแก่นสารไม่ได้ หาตัวตนไม่ได้ เป็นเพียงเงาของจิต เหมือนเงาแดดที่ดูเป็นน้ำนั่นแหละ อย่างเงาคนนี้ มันมีตัวตนไหมล่ะ คนเห็นเงาคนเป็นคน คือคนบ้า สัญญาก็คือเงาแห่งใจ อย่าบ้ากับสัญญาความจำอดีตอะไรให้มากเลย มันไม่มีจริงหรอก อย่าวิ่งตามสัญญาให้มากนัก ให้เห็นสัญญาเหมือนเห็นคลื่นกระทบฝั่ง คือเห็นก็สักแต่ว่าเห็น พอมันโผล่มาในหัว ก็แค่รับรู้รับทราบ หน้าที่เรามีเพียงเท่านั้น บางคนนอนไม่หลับทั้งคืน เพราะสัญญาเมื่อกลางวันตามมาหลอกตามมาหลอน วิ่งตามสัญญาไปไม่รู้จบ เรื่องนั้นโผล่มาก็หลงเป็นจริงเป็นจังกับมัน พอเรื่องนั้นจากหรือดับไป เรื่องใหม่ก็โผล่ขึ้นมาอีกก็หลงเป็นจริงเป็นจังกับมันอีก

ท่านพุทธทาสบอกว่า สัญญามันทำหน้าที่ของมันเท่านั้นเอง คือโผล่มาตามหน้าที่ แล้วก็จากหรือดับไป แต่เพราะเราไม่รู้เท่าทันว่าจะอย่างไรเสีย มันต้องจากไปต้องดับเป็นธรรมดา เราเลยยึด เลยวิ่งตามไปไม่รู้จบ เหมือนหลงตามพยับแดดเพราะเข้าใจว่าเป็นน้ำ มีตัวมีตน นั่นเอง สำหรับสังขารขันธ์ หรือความคิดปรุงแต่ง พระพุทธเจ้าให้อุบายเปรียบเหมือนหยวกกล้วย หมายความว่าเมื่อเราปอกเปลือกหยวกกล้วยเข้าไปถึงที่สุดของมัน ก็จะพบว่าท้ายที่สุดมัน "ไม่มีอะไร" คือหาแก่นไม่ได้ คำว่าแก่นก็คือแก่นสารตัวตน นั่นคือความคิดทั้งปวงก็คืออนัตตา ความคิดใดๆ เราปรุงแต่งขึ้นมาครั้งหนึ่งก็ดับไปทุกครั้ง มีตัวตนแก่นสารเสียที่ไหน บางทีก็ลืมไปด้วยซ้ำว่าคิดอะไร ความคิดนี้ เอาเข้า

จริงๆ มันไม่มีอะไร แต่ทำไมคนเราจึงยึดมั่นความคิดของตนอย่างสูง ที่เรียกว่ามีอีโก้นั่นแหละ ก็เพราะเห็นความคิดเป็นตัวเป็นตน เป็นเราของเรา เห็นไหมทุกอย่างเกิดจากความเห็นผิดทั้งนั้น ความเห็นผิดหรือมิจฉาทิฏฐินี่คืออวิชชา พอทำความเห็นให้ถูกด้วยอุบายอันแยบยลแบบที่พระพุทธเจ้าสอน วิชชาก็จะค่อยๆ เกิด อวิชชาก็จะค่อยๆ ดับไป เหมือนความสว่างเกิด ความมืดก็หายไปแบบเดียวกัน

ขันธ์อันสุดท้ายก็คือวิญญาณขันธ์ พระพุทธเจ้าให้อุบายว่าเปรียบเหมือนมายากล ความหมายของมายาก็คือไม่จริง มายาก็คือของหลอกลวง อันนี้ลึกซึ้งมากๆๆ วิญญาณคือหน้าแรกที่อยู่กับจิตเดิมมากที่สุด ส่วนปรุงแต่งอันแรกที่ออกมาจากจิตก็คือวิญญาณ ในปฏิจจสมุปบาทจึงบอกว่าเพราะอวิชชาจึงก่อให้เกิดสังขาร สังขารก่อให้เกิดวิญญาณ หมายถึงเพราะความโง่ของจิต จึงปรุงแต่งวิญญาณขึ้นมา ปรุงแต่งก็คือสังขาร ปรุงแต่งวิญญาณขึ้นมาก่อน จากนั้นจิตและวิญญาณก็ปรุงแต่งนามรูปที่เหลือทั้งหมด ออกลูกออกหลานมากมาย วิญญาณก็คือตัวรู้ แต่เป็นตัวรู้ที่ร้ายกาจ เพราะมันหลอกจิตว่ามันคือจิต ยิ่งมีคำว่าจิตวิญญาณ ครูบาอาจารย์มากมายจึงหลงทาง คิดว่าวิญญาณขันธ์คือจิต จริงๆ มันคนละตัวกัน วิญญาณหรือมายานี้ มันหลอกครูบาอาจารย์เสียผู้เสียคนไปมากมาย

หลวงปู่ดูลย์บอกว่า วิญญาณคือส่วนสุดท้ายที่ต้องละ ถ้าปล่อยให้มันหลอกอยู่ก็ยังละไม่ได้ ยังต้องไปเกิดอีกในชั้นพรหมสุทธาวาส นักปฏิบัติจึงต้องรู้เท่าทันวิญญาณหรือมายาอันนี้ วิญญาณคือมายาหลอกจิตให้เห็นว่ามันเป็นตัวเป็นตน เป็นเรา อันนี้ก็กล่าวโดยย่อสำหรับวิญญาณ กล่าวอย่างไรก็ไม่มีวันเห็นภาพหรอก หากยังไม่เห็นธรรม ยังไม่บรรลุโสดาปัตติผล แต่ยกมาสาธยายก็เพื่อขยายโอวาทหลวงปู่มั่นว่าพระพุทธเจ้ามีอุบายในการสอนด้วยการเปรียบเทียบอย่างไรเท่านั้นเอง

● ให้รู้ที่จะแก้จิตของตน ให้รู้จักภพของตนที่จะไปเกิดฯ ท่านอาจารย์ได้พิจารณาวัฏฏะ ๕๐๐ ชาติ

อันนี้หมายถึงหลวงปู่มั่นได้พิจารณาภพชาติแต่หนหลัง ว่าเคยเกิดเป็นสุนัขอยู่ห้าร้อยชาติ ก็รู้สึกสลดใจในภพ ในวัฏสงสารยิ่งนัก จึงตั้งจิตอธิษฐานขอลาพุทธภูมิ ขอเพียงสาวกภูมิ จึงได้บรรลุอรหัตผลในชาตินี้ ท่านได้พิจารณาว่าหากยังไม่บอกลาพุทธภูมิ ก็ต้องไปเกิดไปตายอีกหลายแสนชาติ จึงแก้ที่จิตตนด้วยการบอกลาพุทธภูมิเสีย เมื่อแก้ได้แล้ว จึงถึงพระนิพพานในชาตินี้

● ปัจจุบันให้รู้ทางจิตฯ

อันนี้ก็ขยายความแต่สั้นๆ ว่าให้รับรู้ปัจจุบันด้วยจิต คืออะไรเกิด อะไรมากระทบ ก็ให้รู้อยู่ที่จิต แล้วจิตก็จะเป็นปัจจุบันขึ้นมา เพราะเมื่อจิตอยู่กับรู้ได้แล้ว จิตจะไม่แส่ส่ายไปในอดีต อนาคต การคิดเรื่องในอนาคต หากไม่ได้คิดด้วยจิตฟุ้งซ่าน แต่คิดด้วยการมีสติกำกับ ไม่ถือว่าเป็นการส่งจิตแส่ส่ายไปในอนาคตแต่อย่างใด หลวงปู่มั่น หลวงปู่ชาจึงสอนว่าเดิน ยืน นั่ง นอน กิน พูด ดื่ม คิด ให้รู้ตัวเสมอ เห็นไหม มีคำว่าคิดอยู่ และมันก็ทำได้จริงๆ คิดในขณะที่รู้ รู้ในขณะที่คิด รู้ที่จิต รู้อยู่กับจิต จิตอยู่กับรู้ ของอย่างนี้ บอกไปก็ไม่เห็นหรอก ต้องลงมือปฏิบัติจริงๆ แล้วจะพบว่าเมื่อจิตอยู่กับรู้ได้จริง จิตก็จะอยู่กับปัจจุบันได้จริง มันจะคิดแล้ววางๆๆๆ อยู่ทุกขณะจิต และขณะจิตนั้นก็ไวมาก และจะเห็นว่าคิดก็คิด จิตก็จิต ต่างคนต่างอยู่ มันเป็นอย่างไร ถึงตรงนั้นก็จะเข้าถึงคำสอนหลวงปู่มั่นที่ว่า ปัจจุบันให้รู้ทางจิต ว่ามันเป็นอย่างไร โดยไม่ต้องไปถามใคร

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ธรรมเป็นของเย็น พระกรรมฐานอยู่ที่ไหน สัตว์ป่าต้องอาศัยอยู่ หมูป่าเห็นคฤหัสถ์เป็นยักษ์เป็นมาร เบียดเบียนสัตว์ ยิงจนไม่มีเหลือ เสือภูวัว ท่านอาจารย์ทำอุโบสถ มันมาร้อง เมื่อฟังปาฏิโมกข์จบแล้วมันก็หายไป ท่านอาจารย์มั่นคุ้นเคยสัตว์เหล่านี้ ท่านรู้วาระจิตสัตว์เหล่านี้ เป็นมิตรสหายกันด้วยธรรมเครื่องเย็นใจ

ท่านทรงกลด : อันนี้หมายถึงพระที่จิตถึงที่ถึงธรรม จิตจะเยือกเย็น จึงเรียกว่าธรรมเป็นของเย็น พระกรรมฐานที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ที่ไหน ที่นั่นจะเยือกเย็น จะมีหมู่เทวดามาคอยอารักขา เพราะเทวดาอยู่ได้ด้วยปิติ เมื่อพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมาอยู่ ก็จะคอยแผ่เมตตา แผ่บุญที่เกิดจากการภาวนาให้เทวดาตลอดจนหมู่สัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น พวกนี้ก็จะรับรู้สัมผัสได้ถึงอำนาจแห่งความเยือกเย็น ก็จะพลอยอยู่เป็นสุขไปด้วย แล้วท่านก็ยกตัวอย่างหมูป่าเห็นชาวบ้านเป็นยักษ์เป็นมาร เพราะชาวบ้านคฤหัสถ์จะคอยตามล่าตามฆ่าเอาเขามาเป็นอาหาร ชาวบ้านจะคอยตามล่าหมูป่าจนแทบไม่มีเหลือ อย่างที่ภูวัว ขณะที่หลวงปู่มั่นทำอุโบสถ คือสวดปาฏิโมกข์ เสือมันก็มาร้อง พอฟังจบ มันก็หายไป พวกสัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นเสือหรืออะไรก็ตาม จะคุ้นเคยกับหลวงปู่มั่นมาก ท่านหลวงปู่มั่นรู้วาระจิตของสัตว์เหล่านั้น เป็นมิตรเป็นสหายกันเพราะมีธรรมเป็นตัวเชื่อม จิตท่านเป็นธรรมแล้ว จิตจึงเยือกเย็น สัตว์ป่าย่อมสัมผัสได้ถึงกระแสแห่งความเย็น ความเมตตาที่แผ่ออกมาจากจิตท่าน

พระป่าเวลาท่านธุดงค์ ท่านก็ไม่ได้อาลัยชีวิตแล้ว อุทิศชีวิตให้พระพุทธเจ้า หากจะตายก็ยอม เพราะยังไงก็ต้องตาย เวลาเจอสัตว์ป่าที่ดุร้าย ท่านก็แผ่เมตตาให้ หากไม่มีเวรต่อกันก็อย่าได้ก่อเวรก่อกรรม แต่ถ้าหากมีเวรต่อกัน เราเคยทำเจ้าไว้ก่อน ก็ยินดีที่จะชดใช้กรรมให้ ท่านไม่อาลัยชีวิตเลยแม้แต่นิด

เสือที่เจอ บางทีก็เป็นเสือปลอมก็มี คือเป็นเสือเทวดาคอยมาดูแลภยันตรายให้ สำหรับป่าแล้ว ก็คือบ้านหลังหนึ่งของหลวงปู่มั่น เดินอยู่ในป่าก็เหมือนเดินอยู่ในบ้าน มีครั้งหนึ่ง ท่านธุดงค์องค์เดียวอยู่ในป่า เข้าไปที่ถ้ำแห่งหนึ่ง ก็พบงูเห่าเจ้าของถ้ำเลื้อยเข้ามาหาจะเอาเรื่อง ท่านก็แผ่เมตตาให้ พูดทำนองว่าจะก่อกรรมอีกทำไม เกิดมาเป็นสัตว์เดรัจฉานแล้ว ยังรับกรรมไม่พออีกหรือ มันก็หยุดชะงัก ขณะที่ท่านพูด ท่านกำหนดจิต แผ่กำลังจิตไปที่มัน มันเลยฟังรู้เรื่องแล้วมันก็เลื้อยอ้อมตัวไป ท่านก็บอกว่าจะมาขอพักภาวนาอยู่สักพัก จากนั้นท่านก็อยู่ภาวนาในถ้ำนั่นแหละ ส่วนงูเห่า พอตกค่ำ มันก็ออกไปหากินตามประสาของมัน เช้าก็กลับมา เข้าที่ของมัน เรียกว่าต่างคนต่างอยู่

จริงๆ สัตว์ทั้งหลายก็คือเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายทั้งนั้น อย่างงู อย่างเสือ มันก็เคยเกิดเป็นคนมาแล้วทั้งนั้น แต่เพราะพลั้งพลาดในกรรม ตายไปก็มาเกิดเป็นงูเป็นเสือ บางคนก็คิดว่าทำไมต้องเกิดเป็นเสือ ทำให้ต้องล่าต้องฆ่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร ก็ต้องตอบว่าทุกอย่างเป็นไปตามกรรม สัตว์ที่ถูกเสือล่าเสือกิน ไม่มีเหตุกันมา มันก็ไม่ล่าไม่กินกันหรอก เพราะมันเคยล่าเคยกินกันมาก่อน ผูกจิตอาฆาตกันมาก่อน พอเกิดมา มันก็มาตามล่าตามกินอยู่อย่างนั้นแหละ ไม่มีวันจบ

- อย่าเชื่อหมอมากนัก ให้เชื่อธรรมมากจึงดี เชื่อกรรมเชื่อผลของกรรม

อันนี้ก็หมายความว่าเวลาเจ็บป่วยไม่สบายขึ้นมา ก็อย่าเชื่อหมอมากนัก หมอจะบอกว่าเป็นโน่นเพราะอย่างนี้ เป็นนี่เพราะอย่างโน้น เขาก็วินิจฉัยไปตามหลักวิทยาศาสตร์ที่ร่ำเรียนมา แต่ความจริงโรคทุกโรค ล้วนเกิดจากกรรมทั้งสิ้น ถ้าเราเชื่อกรรม เราก็จะเชื่อธรรม เพราะพระพุทธเจ้าตรัสสอนเป็นธรรมไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรม จะดีจะร้ายก็เป็นไปตามกรรมที่เคยทำมาทั้งนั้น โรคภัยไข้เจ็บก็เช่นกัน ล้วนเป็นผลของกรรมที่เคยทำไม่ดีไว้ทั้งสิ้น ไม่มี

ใครหนีกรรมพ้น ต่อให้ยิ่งใหญ่แค่ไหน ร่ำรวยมากแค่ไหน ก็ไม่อาจจะหนีกรรมไปได้เลย กรรมทำหน้าที่ของมันอย่างซื่อสัตย์เสมอ จะช้าจะเร็วก็อีกเรื่องหนึ่ง คนทำชั่วแล้วได้ดี ก็จะหลงระเริงไปตามสิ่งดีๆ ที่ได้รับ หารู้ไม่ว่าขณะนั้น ผลแห่งกรรมดีที่เคยทำไว้ในอดีตมันส่งผลอยู่ ลองมันสิ้นผลเมื่อใด คราวนี้ก็จะได้ลิ้มรสผลแห่งกรรมชั่วอย่างแสนสาหัส

บางคนยังไม่ทันตายก็ได้ลิ้มรสสัมผัสเลยก็มี ไม่นับหลังจากตายไปแล้วว่ามันทุกข์ทรมานแค่ไหน ถ้าเราเชื่อเรื่องกรรม ประกอบแต่กรรมดี กรรมไม่ดีที่ส่งผลก็จะส่งผลเสร็จสิ้นเร็วขึ้น ด้วยอำนาจแห่งกรรมดีที่ทำ บางคนเจ็บป่วย ได้รับการรักษาจากหมอ หายเจ็บป่วย ก็จะเชื่อหมอว่าเป็นเพราะหมอจึงหายป่วย จริงๆ เป็นเรื่องของกรรมทั้งนั้น เวลาป่วย กรรมไม่ดีส่งผล พอพบหมอ ได้ยาดีนั่นแหละกรรมดีส่งผล ทีนี้ บางคนป่วย แต่รักษาเท่าไรก็ไม่หาย หาหมอกี่คนๆ ก็ไม่หาย หมดค่ารักษาไปมหาศาลก็ยังไม่หาย นั่นเป็นเพราะกรรมชั่วมันส่งผลอยู่ รักษาอย่างไรก็ไม่หาย หลวงปู่ชาเวลาป่วยจึงบอกว่าก็รักษาไป มันหายก็ให้มันหาย มันไม่หายก็ให้มันตาย เรื่องมีแค่นั้น

● สถานที่เข็ดขวาง ท่านบอกว่าเป็นพวกเปรต ต้องทำบุญให้ทานอุทิศถึง เขาก็ได้รับอนุโมทนา หายไปเกิด ณ ที่อื่นๆ

สถานที่เข็ดขวางหมายถึงเวลาไปภาวนาอยู่ที่ใด ก็จะมีพวกอมนุษย์มาคอยรบกวนการภาวนา ขวางการภาวนาจนภาวนาไม่ได้ พระเณรพอไปภาวนา ณ ที่นั้น ก็จะถูกรังควานต่างๆ นานา จนอยู่ไม่ได้ ต้องเก็บกลดเผ่นหนีไปที่อื่น พระเณรอื่นรู้กิตติศัพท์สถานที่แห่งนั้นก็พากันกลัวเข็ดไม่กล้าเข้าไปภาวนา เลยเรียกว่าสถานที่เข็ดขวาง แต่สำหรับหลวงปู่มั่นท่านบอกว่าอมนุษย์ที่มาขัดมาขวาง เป็นพวกเปรต อสุรกาย ต้องทำบุญให้ทานอุทิศถึง มันจึงจะหายไป เกิด ณ ที่อื่น แต่มันก็ต้องอนุโมทนาในผลบุญที่อุทิศให้ด้วย จึงจะได้รับผลนั้นๆ แต่

จริงๆ แล้ว สำหรับพระป่า ท่านก็ไม่มีบุญอันใดจะให้ นอกจากบุญที่เกิดจากภาวนา ซึ่งบุญประเภทนี้มีอานิสงส์มาก สามารถแผ่บุญให้ได้ทันที พอเปรตอสุรกายโมทนาในบุญ ก็จะไปเกิดที่อื่น อันนี้ก็เป็นเรื่องลึกซึ้งเหมือนกันเพราะถ้าไม่มีวาสนาต่อกันมา มันก็ไม่รับ หากเป็นเช่นนี้ พระป่าก็จะใช้วิธีทรมาน คำว่าทรมานไม่ได้หมายถึงทำร้ายอะไรแบบนั้น แต่ท่านจะใช้อำนาจจิตจนมันทนอยู่ไม่ได้ ต้องไปอยู่ที่อื่นแทน อันนี้หมายถึงพวกที่โปรดไม่ได้ เป็นอันธพาลตั้งแต่เกิดจนตาย ตายแล้ว สันดานก็ยังเหมือนเดิม จิตที่ถึงธรรม ย่อมมีอำนาจอยู่ในตัว

ครั้งหนึ่งหลวงปู่มั่น เดินเข้าไปยังเทือกเขาแห่งหนึ่ง ก็ได้พบอมนุษย์ตนหนึ่ง มันบอกกับหลวงปู่มั่นว่า พอองค์หลวงปู่เดินเข้ามาในอาณาเขตที่มันครอบครอง มันก็รู้สึกอ่อนเปลี้ยเพลียแรงขึ้นมาทันที ทั้งๆ ที่หลวงปู่มั่นไม่ได้ใช้อำนาจจิตทำอะไรเลย จิตมันมีกำลังของมันเอง จิตของผู้ที่กิเลสราคะอะไรต่างๆ ทำอะไรไม่ได้ ย่อมมีกำลังมาก ภาษาธรรมะเรียกว่ามีพละห้าบริบูรณ์ คำว่าพละก็คือกำลังนั่นเอง หลวงปู่มั่นใช้อำนาจจิตเทศน์สอนพวกอมนุษย์ต่างๆ ในป่าให้เป็นสัมมาทิฏฐิมากมาย หลายครั้งที่ท่านไปอยู่ตามเขาลูกนั้นลูกนี้ พอจะเปลี่ยนย้ายสถานที่ เทวดาก็พากันมาอ้อนวอนขอให้ท่านอยู่ต่อเพราะเวลาที่ท่านอยู่ กระแสจิตของท่านแผ่ไปทั้งภูเขาทำให้พวกเขาได้รับความปิติ ความสุขไปตามๆ กัน เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องมีอยู่จริง ไม่ใช่เรื่องเหลวไหล คนที่มองว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ ก็คือคนที่ยังปฏิบัติไปไม่ถึง จะมองคนที่ปฏิบัติถึงประหนึ่งเหมือนคนบ้า งมงาย คนที่มองคนปฏิบัติถึงว่าบ้า ไม่นานคนที่มองนั่นแหละจะเป็นบ้าเสียเอง พวกเปรต พวกอสุรกาย ที่พระพุทธเจ้าตรัสบอกไว้ เป็นเรื่องจริงทั้งนั้น ทำให้มาก เจริญภาวนาให้มากแล้วจะหายสงสัยเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

● นิพพาน นั้นคือจิตหดโดยเห็นธาตุ รู้แจ้งธาตุ จิตฐีติภูตํ รู้อยู่นั้นเป็นตัวนิพพานฯ

ท่านทรงกลด : อันนี้ลึกซึ้งมากๆ ถ้าปฏิบัติไปไม่ถึง จะไม่เข้าใจที่หลวงปู่มั่นกล่าวไว้เลย นิพพานนั้นคือจิตหด ช่างตรงกับที่หลวงปู่ชาบอกไว้เสียเหลือเกิน ท่านบอกว่าแล้วจิตมันจะหดตัวเข้ามา เราก็กำลังเป็นอย่างนั้นอยู่ จิตมันจะหดตัวเข้าหาตัวเอง จากที่เคยวิ่งแส่ส่ายหาอารมณ์ มันจะหดตัวเข้ามา ยิ่งหดตัวเข้ามามาก สติก็จะมีกำลังขึ้นอย่างอัศจรรย์ จนแทบจะกลายเป็นสติที่คุ้มครองจิตอยู่ทุกขณะเลยก็ว่าได้ ความสุขแบบที่ไม่เคยพบมาก่อน ก็จะได้พบ มันเป็นสุขที่ไม่อาจจะหาได้จากในโลกมนุษย์ หรือโลกพรหม โลกเทวดา มันเป็นสุขที่แปลก ไม่เคยพบ ไม่เคยลิ้มรส เป็นสุขเหนือโลก เรียกว่าโลกุตตระสุข ถึงตรงนี้จะเข้าใจเข้าถึงคำสอนหลวงปู่ดูลย์ไปในคราวเดียวกัน

หลวงปู่ดูลย์สอนว่าอย่าส่งจิตออกนอก จิตส่งออกนอกคือสมุทัย ผลของการส่งจิตออกนอกก็คือทุกข์ ธรรมชาติของจิตปุถุชนจะส่งออกนอกตลอดเวลา จิตไม่เคยอยู่กับจิต ไม่เคยมีสติกำกับ จิตไม่เคยอยู่กับรู้ ไม่เคยอยู่กับความรู้สึกตัว ไม่เคยรู้เท่าทันอารมณ์เลย เห็นอะไรก็วิ่งตามตะครุบหมด หลวงปู่ชาบอกว่าเห็นอะไรก็ตะครุบ เห็นอะไรก็ตะครุบ จิตปุถุชนเป็นอย่างนั้น ส่วนของนักปฏิบัติธรรมที่เดินมรรคถูก แม้จะยังตะครุบ แต่ก็พยายามจะมีสติมีรู้เท่าทันมัน พยายามจะมีสติรู้สึกตัวทั่วพร้อมขึ้นมา การเดินมรรคถูก จิตจะค่อยๆ หยุดส่งออกนอกไปโดยปริยาย จะไม่ตามกระแสโลก กระแสอารมณ์เหมือนเมื่อก่อน ต้องทวนกระแสอารมณ์ กระแสโลก จึงจะถึงกระแสธรรม เมื่อทวนกระแสได้ จะเห็นว่าจิตที่เคยส่งออกนอก จะค่อยๆ หยุดส่ง สภาวะดังกล่าวกับ

จิตหดตัวก็คืออันเดียวกัน ยิ่งเห็นสิ่งทั้งปวงเป็นสักแต่ว่าธาตุ รู้แจ้งในธาตุว่าไม่ควรยึดมั่น จิตก็จะหดตัวเข้ามาโดยอัตโนมัติ

คำว่าฐีติภูตัง อันนี้ก็ได้เขียนไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมแล้วเช่นกัน หมายถึงภาวะที่จิตกลับคืนสู่ฐานะเดิม การที่จิตหดตัวก็คือจิตกำลังกลับคืนสู่ฐานะเดิม ฐานะเดิมของจิตเดิมก็คือจิตที่ไม่ปรุงแต่ง วิสังขาระคตัง จิตตัง เมื่อกลับคืนได้อย่างเต็มภูมิ จิตก็จะเหลือแต่ "รู้" อยู่อย่างเดียว หลวงปู่มั่นจึงบอกว่า "รู้อยู่นั้นเป็นตัวนิพพาน" ยิ่งจิตหดตัวมากเท่าใด ก็จะรู้อยู่มากเท่านั้น มันจะรู้ รู้อยู่อย่างเดียว ตรงรู้ๆ นี่แหละคือสติอัตโนมัติ สติบริสุทธิ์ นี่เป็นเพราะเราเข้าใกล้ภาวะตรงนั้น จึงสามารถสาธยายได้ดุจตาเห็นอย่างนี้ มันมีแต่รู้จริงๆ นะ เป็นรู้ที่เต็มไปด้วยสุข เพราะภาวะจิตที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่น มันเหลือน้อยลงทุกที บอกไม่ได้เหมือนกันว่าจะหยุดปรุงแต่งสนิทได้เมื่อใด เรื่องคำบริกรรมภาวนาอะไรนี่ มันไม่ใช่นิพพานอะไรเลย มันมีแต่รู้รู้อยู่ และมันก็ไม่ได้หายไปไหนจิตที่รู้นี่นะ มันไม่ได้หายไปไหน ดังพระบางรูปที่สอนผิดๆ ว่ามันจะกลืนหายไปกับสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือดังที่หลวงปู่ดูลย์ตอบศิษย์ว่านิพพานแล้วสัจธรรมคือจิตนี้มันยังอยู่ ไม่ได้หายไปไหน กล่าวโดยสรุปในโอวาทอันลึกซึ้งนี้ก็คือ "รู้ที่ไม่ปรุงแต่ง นี่แหละคือนิพพานล่ะ" ถ้าถามว่านิพพานคืออะไร ก็ตอบสั้นๆ ว่า นิพพานคือรู้ที่ไม่ปรุงแต่ง

- บรรพชิตจะต้องปฏิบัติตรงต่อพระนิพพาน

หมายความว่าพระแท้จะต้องปฏิบัติตรงต่อพระนิพพาน ไม่ใช่ปฏิบัติเพื่อพัดยศเพื่อลาภสักการะ เพื่อหวังจะเป็นท่านเจ้าคุณ เพื่อหวังให้มีคนมากราบไหว้บูชาเยอะๆ พระแท้ บรรพชิตแท้ จะต้องไม่มีการทำการตลาด หาเงินหาทองเข้าวัดทำทุกวิถีทางเพื่อให้วัดมั่งคั่ง ไม่มีตรงไหนที่ปฏิบัติตรงต่อพระนิพพานเลย การ

ปฏิบัติตรงพระนิพพานก็ต้องเจริญสติปัฏฐานสี่เท่านั้น อย่างอื่นไม่ใช่ทางตรงต่อพระนิพพาน อะไรใช่ทาง ไม่ใช่ทาง ถ้าติดตามอ่านกันมา ศึกษากันมา ก็ควรจะมีปัญญาแยกแยะกันได้บ้างแล้ว หากยังแยกแยะไม่ได้ ก็นับว่าน่าสลดใจสังเวชใจเสียจริง

● ในขณะที่มีชีวิตนั้นทำบุญดีมาก การทำศพถึงผู้ตายนั้นไม่ได้เป็นส่วนมาก แต่ทำตามประเพณีเท่านั้น พระอรหันต์นิพพาน ภูเขาถ้ำต่างๆ ใครทำศพให้ท่านเล่า ท่านทำไมถึงนิพพาน

อันนี้หมายความว่า คนเราควรจะทำบุญในขณะที่มีชีวิตอยู่ จะดีมาก เพราะเป็นการทำด้วยตนเอง บุญที่ได้ก็จะได้เต็มที่ ถ้ารอตาย แล้วรอให้คนทำบุญงานศพไปให้ หลวงปู่มั่นบอกว่ามันจะไม่ได้เป็นส่วนมาก เพราะอะไร ก็เพราะว่าบางคนตายแล้วก็เกิดใหม่ทันที ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นหมูเป็นแมวหมากาไก่ เป็นจิ้งจกเฝ้าบ้านก็เยอะ ทำบุญงานศพให้ตายก็ไปไม่ถึง หรือถ้าทำกรรมหนักก็ลงนรกทันที บุญก็ไปไม่ถึงอีก ยกเว้นเป็นเปรตเป็นสัมภเวสี ยังไม่ไปเกิด และยังวนเวียนอยู่ พอเขาทำบุญให้ ก็ได้อาศัยบุญจากการโมทนาพอจะเอาตัวรอดไปได้บ้าง หรือบางทีไปเกิดเป็นเทวดาแล้ว บุญที่ทำบางทีเขาก็ไม่เห็นความสำคัญมันเหมือนคนได้กินอาหารภัตตาคารหรูๆ เสียแล้ว จะลดตัวลงมานั่งกินอาหารข้างทาง มันก็ยาก นี่แหละหลวงปู่มั่นจึงบอกว่าการทำศพทำบุญถึงผู้ตายนั้น ส่วนใหญ่ก็ไปไม่ถึง เป็นแค่การทำตามประเพณีเท่านั้น ดังนั้น หากพ่อแม่หรือตนเองยังมีชีวิตอยู่ ก็ควรจะขวนขวายพาท่านทำบุญรวมทั้งตนเองด้วย อย่าไปคาดหวังว่าลูกหลานเขาจะทำไปให้ บางทีก็ทำให้ปีละครั้ง บางปีเขาก็แกล้งลืมเสีย ถึงตอนนั้นเราก็ไปเกิดเป็นอะไรต่อมิอะไรแล้ว จะทำบุญอะไรเสียก็รีบทำ เพราะความตายไม่เคยรอใคร เราทำเองกินเองดีกว่าเที่ยวไปขอใครกินเหมือนขอทาน

พระอรหันต์นิพพานตามภูเขาถ้ำต่างๆ ไม่มีใครทำศพให้หรอก หลวงปู่มั่นกำลังบอกว่า พระอรหันต์ไม่ได้คาดหวังว่าจะให้ใครมาคอยทำศพให้เหมือนปุถุชน ท่านไม่ได้หวังบุญจากงานศพ เพราะจิตท่านมันเลยบุญไปแล้ว จิตอยู่เหนือกุศลและอกุศล กุศลา ธัมมา อกุศลา ธัมมา ไปงานศพเคยได้ยินพระสวดบ้างไหม จิตพระอรหันต์ท่านไม่เอาทั้งกุศลและอกุศล ไม่ต้องการให้ใครมาทำศพให้ ท่านก็นอนตายคือนิพพานตามถ้ำตามเขาอยู่มากมาย ทำไมท่านถึงนิพพานอยู่ในถ้ำในเขาได้เล่า ก็เพราะท่านไม่ได้อาลัยในกายขันธ์ กายหยาบอันนี้ ท่านละอุปาทานในกายได้แล้ว แลเห็นกายมันเสื่อมพังไปดุจเห็นเกวียนเก่าๆ ที่ผุพังไปตามกาลเวลาเท่านั้นเอง ไม่มายืนร้องไห้เหมือนวิญญาณปุถุชนที่ยืนร้องไห้อยู่ข้างกายหรือศพตนเองเวลาตนเองตายหรอก พระอรหันต์ท่านทำไมถึงนิพพานได้โดยที่ไม่ต้องการให้ใครมาจัดงานศพได้ เพราะท่านเห็นว่าศพท่านมันไม่ใช่ของท่าน หยิบยืมมาจากธรรมชาติดิน น้ำ ไฟ ลม ก็คืนธรรมชาติไปตามที่ยืมมา ไม่ต้องการบุญ และไม่ต้องการให้ใครมาจัดงานศพใหญ่โตสิ้นเปลืองเหมือนคนโลกๆ

● ข้อเปรียบชั้นนิพพาน คือ นับ ๑ ไปถึง ๐ ๐ (สูญ) โลกเขาแปลว่าไม่มี แต่สูญมีอยู่นี้ฉันใด นิพพานเป็นของที่มีอยู่ฯ

อันนี้ก็ลึกซึ้งมากๆ เลข ๑ คืออะไร ๑ หมายถึงสิ่งที่มี มีของอยู่ ๑ อย่าง ๑ ชิ้น ๒ ก็เช่นกัน เลขต่างๆ คือสิ่งที่ปรุงแต่งขึ้นมา ทำให้ดูว่ามี เลข ๓ เลข ๔ เลข ๕ มันมีทั้งนั้น แต่พอเป็นเลข ๐ แปลว่าไม่มี คือมันเท่ากับศูนย์ มันไม่มี โลกแปลศูนย์ว่าไม่มี เลยดูเหมือนสูญ เอาล่ะ คราวนี้ ให้มองเลข ๐ ดีๆ เห็นอะไรไหมในเลข ๐ มีอะไร เห็นกันไหม มันคือความว่าง ในเลข ๐ มันเป็นความว่าง แต่เป็นความว่างที่มี นิพพานก็เช่นกัน นิพพานัง ปรมัง สุญญัง นิพพานว่างอย่างยิ่ง

แต่เป็นความว่างที่ไม่สูญ หลวงปู่มั่นจึงบอกว่านิพพานเป็นของที่มีอยู่ หมายความว่านิพพานคือความว่างที่มีอยู่

หลวงปู่ชาก็บอกเหมือนกัน คนทั่วไปไม่เข้าใจความว่างของนิพพาน ท่านบอกว่านิพพานไม่ใช่ว่ามันว่างในสิ่งที่ไม่มี แต่มันว่างในสิ่งที่มี แล้วอะไรคือว่างเล่า ก็จิตไงล่ะ จิตว่าง จิตว่างคือนิพพาน จิตว่างไม่ใช่ว่าจิตไม่มี จิตมีอยู่ แต่มันว่าง ว่างจากอะไร ว่างจากอารมณ์ ว่างจากกิเลส ว่างจากการปรุงแต่ง เมื่อใดที่ปรุงแต่ง เมื่อนั้นก็เป็น ๑ เป็น ๒ เป็น ๓ ๔ ๕ ๖ ฯลฯ แต่พอเป็น ๐ มันก็ไม่มีการปรุงแต่ง ออกไปจาก ๐ ก็เป็น ๑ เป็น ๒ เป็น ๓ เป็น ๔ ๕ ๖ ฯลฯ แต่เมื่อทวนกระแสเข้ามา จิตหดตัวเข้ามา จาก ๖ มาเป็น ๕ มาเป็น ๔ แล้วก็มาเป็น ๑ สุดท้ายก็กลับคืนสู่ฐานะเดิมคือ ๐ นี่ธรรมอย่างนี้ มันไหลของมันออกมาเอง หาอ่านที่ไหนในโลกไม่ได้หรอก ๐ ที่จิตหดตัวเข้ามานี่แหละคือนิพพาน คือ ฐีติภูตัง เลข ๐ มันไม่ได้สูญมันยังมีความว่างอยู่ในนั้น

หลวงปู่มั่นจึงบอกว่า สูญมีอยู่นี้ฉันใด นิพพานก็เป็นของที่มีอยู่ฉันนั้น เมื่อใดที่มี ๑ มี ๒ เมื่อนั้นก็ยังเกิดแก่เจ็บตายอยู่ ยังท่องเที่ยวในวัฏสงสารอยู่ แต่เมื่อใดเจริญสติ จนจิตกลับคืนสู่เลข ๐ ได้ เมื่อนั่นแหละจะหยุดการท่องเที่ยวในภพน้อยภพใหญ่ ในวัฏสงสารเสียได้ หยุดการเวียนว่ายตายเกิด ไปตลอดอนันตกาล

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๓

● ธาตุกับจิตติดกัน จึงวนเวียนแก่ เจ็บ ตาย อยู่ทุกชาติหาที่สิ้นสุดมิได้ ธาตุเป็นของที่มีอยู่เช่นนั้นตั้งแต่ดั้งเดิมมา และแปรปรวนอยู่เช่นนั้น จิตของคนไม่ไปยึดไปถือ ก็เป็นจิตสิ้นทุกข์ได้ฯ

ท่านทรงกลด : โอวาทอันนี้ ตอนต้นและตอนท้ายย่อมเป็นคำตอบอยู่ในตัว คำว่าธาตุกับจิตติดกัน หมายความว่าจิตเข้าไปยึดติดในธาตุ ยึดติดในธาตุที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสกนธ์กายอันนี้ ยึดติดในดิน น้ำ ลม ไฟ ดินน้ำลมไฟก็เป็นของที่มีอยู่เช่นนั้นตั้งแต่เดิมมา ประกอบกันขึ้นมา แล้วก็แปรปรวนเป็นธรรมดาอยู่อย่างนั้น หาความแน่นอนอันใดบ่มิได้ ดินก็ต้องแปรปรวนไป น้ำก็ต้องแปรปรวนไป ลมก็ต้องแปรปรวนไป ไฟก็ต้องแปรปรวนไป เป็นธรรมดาของเขาอยู่อย่างนั้น หากจิตเราเห็นธาตุตามความเป็นจริงเช่นนี้ ไม่เข้าไปยึดถือ ก็จะเป็นจิตที่สิ้นทุกข์ได้ในเร็ววัน

● จิตตั้งจิตมิได้ ตั้งจิต ตั้งธาตุ จึงแสดงรู้เห็นด้วยกันได้ เพราะจิตมันเป็นนามธรรม

ธรรมดาจิตเป็นของไม่มีตัวตน คือหาตัวตนไมได้ว่าหน้าตาจิตเป็นอย่างไร แต่ของที่ไม่มีตัวตนที่มีอยู่ แต่เป็นของที่ไม่มีตัวตนที่มีอยู่จริง จะเอาจิตมาตั้งจิตให้เห็นเป็นตัวเป็นตนขึ้นมาหาได้ไม่ เพราะว่ามันเป็นนามธรรม เหมือนความคิด ความคิดก็เป็นนามธรรม ไม่มีใครที่สามารถจับความคิดเอามาขังกรงได้ แต่ว่าธาตุเป็นของมีตัวตนที่เห็นได้ จึงต้องเอาธาตุมาเรียนรู้เพื่อให้ได้พบจิต เข้าถึงจิต ให้จิตมันตั้งขึ้นมา หมายความว่าหลวงปู่มั่นกำลังบอกว่าให้พากันพิจารณากายหยาบอันประกอบด้วยธาตุสี่อันนี้ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ไปตลอดจนเยื่อ

มันสมอง ให้เห็นเป็นอนิจจังเสีย ให้เห็นเป็นธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม พิจารณาจนจิตสงบ และเห็นกายเห็นธาตุตามจริง จิตจะผละออกจากความยึดมั่นในกายออกมา "ตั้งมั่น" ให้เห็น เห็นจิตคือเห็นธรรม แต่ไม่ใช่เห็นแบบเป็นตัวเป็นตนอะไรหรอกนะ มันเป็นการเห็นด้วยญาณทัสสนะ จะเกิดญาณรู้ขึ้นมาว่าอันนี้คือจิต อันนี้คือธาตุ อันนี้คือขันธ์ อันนี้คืออารมณ์ ต้องตั้งธาตุขึ้นมาก่อน จึงจะตั้งจิตได้ เมื่อตั้งจิตขึ้นมาได้ ก็จะพบจิตพบธรรมล่ะ อันนี้ท่านพูดตามประสบการณ์การปฏิบัติธรรมของท่าน เพราะท่านพิจารณากายหรือกายคตาสติ จนนำไปสู่การพบจิตพบธรรม ท่านจึงประพันธ์ไว้ว่า พบต้นจิต จิตต้น พ้นโหยหวน แต่ความเป็นจริง การพบจิตมีหลายวิธี ตามแนวสติปัฏฐานสี่ การปฏิบัติธรรมคือการเจริญสติตามแนวสติปัฏฐานสี่ ย่อมนำไปสู่การพบจิตพบธรรมทั้งสิ้น นำไปสู่การตั้งมั่นของจิต พอจิตตั้งมั่นก็คือสัมมาสมาธิในมรรคมีองค์แปด สมาธิที่พระพุทธเจ้าสอนคือความตั้งมั่นของจิต สมาธิแปลว่าความตั้งมั่นของจิต เมื่อจิตตั้งมั่น ก็จะเห็นรูปนามตามความเป็นจริง เห็นแล้วก็จะเบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมา จะเกิดนิพพิทาวิราคะตามมาโดยอัตโนมัติ

● ธรรมทั้งหลาย จิตประกอบกายยกขึ้นแสดง ปราศจากกายแล้วจะยกนามธรรมขึ้นแสดงไม่ได้เลย อันนี้ก็คือสิ่งที่ขยายความไปข้างต้น

หมายความว่าธรรมทั้งหลาย ประกอบด้วยจิตด้วยกาย ให้ยกกายขึ้นพิจารณาก่อน เพราะเป็นของที่แลเห็นได้ง่าย จึงได้บอกพวกเราว่าก่อนนอนควรจะสาธยายอาการสามสิบสองให้ได้ทุกคืน ตั้งแต่ผม ขนเล็บ ฟัน หนัง ถึงมัตถะเกมัตถะลุงคังคือเยื่อมันสมอง หลวงปู่มั่นจะสอนเน้นเรื่องกายมาก ท่านบอกว่าปราศจากกายแล้ว จะยกนามธรรมขึ้นมาแสดงไม่ได้เลย ธรรมดาขันธ์ห้าย่อมประกอบไปด้วยรูปและนาม รูปก็คือกายอันนี้ ให้พิจารณากายก่อน ใช้กายนำไปหาจิต อันเป็นนามธรรม ท่านบอกว่าหากปราศจากกายแล้ว จะยก

จิตขึ้นแสดงไม่ได้เลย เพราะกายนี้ก็เกิดจากจิต เป็นเรื่องมหัศจรรย์ที่จิตซึ่งเป็นนามธรรมสามารถปรุงแต่งกายอันเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ แรกเริ่มจิตจะปรุงแต่งวิญญาณขึ้นมาก่อน จากนั้นก็ปรุงแต่งนามที่เหลือคือเวทนาสัญญาสังขาร ส่วนรูปนี้ปรุงแต่งท้ายสุด ในปฏิจจสมุปบาทจึงใช้คำว่าเพราะวิญญาณเป็นปัจจัยจึงมี นาม-รูป จะไม่ใช้คำว่า รูป-นาม นี่คือความลึกซึ้งของปฏิจจสมุปบาท แต่ก่อนก็สงสัยว่าทำไมไม่ใช่คำว่ารูปนาม แต่พอเห็นอะไรเป็นอะไร จึงเห็นว่านามมาก่อนรูป

เรื่องปฏิจจสมุปบาทเป็นของลึกซึ้ง ท่องเป็นนกแก้วนกขุนทอง ไม่มีวันเข้าใจเข้าถึงหรอก ต้องเจริญสติอย่างเดียวเท่านั้น จึงจะเห็น มันจะเห็นเลยว่าตากระทบรูปแล้วเกิดผัสสะ เกิดเวทนาตามมาอย่างไร พอขาดสติกำกับ ตัณหาราคะตามมาอย่างไร ผู้ที่มาเห็นถึงกระบวนการตรงนี้แจ้งชัดดุจตาเห็นรูปจึงไม่ยากที่จะบรรลุธรรมขั้นสูงๆ ต่อไป ปฏิจจสมุปบาทที่สอนๆ กันอยู่ เป็นเรื่องความจำความเข้าใจทั้งนั้นและก็เป็นไปไม่ได้ที่คนเราก่อนตาย เปิดบทปฏิจจสมุปบาทให้ฟัง จะบรรลุธรรมได้ เรื่องนี้ก็แสดงไปหลายครั้งแล้ว เป็นเรื่องเหลวไหลโกหกทั้งนั้น

หลวงปู่มั่นท่านก็ไม่ได้สอนอะไรแบบนั้น อย่างพระมหาหลายรูปมากราบฝากตัวเป็นศิษย์ท่าน ท่านก็บอกวางตำราเสียก่อน วางปฏิจจสมุปบาทที่เรียนมาเสียก่อน ให้พิจารณากาย เอากายเอาธาตุมาพิจารณาก่อน เห็นกายตามจริงเกิดความเบื่อหน่ายในกาย จิตผละจากกายออกมา ก็จะเห็นรูปเห็นนามที่เหลือทั้งหมด นามธรรมจะปรากฏขึ้นแสดงให้เห็นอย่างแจ้งชัด แล้วจะสิ้นสงสัยเอง

ก็พอสมควรแก่คำถาม เรื่องโอวาทหลวงปู่มั่นนี่ก็แปลกเหมือนกัน มาถูกที่ถูกเวลา หากยกมาให้เราขยายความเมื่อหลายปีก่อน ก็คงจะไม่ขยายได้ลึกซึ้งพิสดารได้ปานนี้ เช่นเรื่องจิตหด จิตกลับคืนสู่ฐานะเดิม อ่านตำราให้ตายอย่างไรก็ไม่มีวันเข้าใจเข้าถึง แต่พอปฏิบัติไปถึง เออ! มันหดจริงๆ จิตมันหดตัวเข้าหาตัวมันเอง ยิ่งหดตัวมากเท่าใด การปรุงแต่งก็น้อยลงมากเท่านั้น เพราะเห็นมันหดตัวจริงๆ จึงสามารถขยายความได้ไม่ติดขัด ทำให้กราบหลวงปู่มั่นหลวงปู่ชาได้อย่างสนิทใจ ว่าที่ท่านสอนอย่างนี้ๆ มันคืออะไร และสามารถนำมาขยายความให้พวกเราฟังได้อย่างถึงจิตถึงใจ

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓

● มัคโคหนทางดำเนินมีที่สุด ส่วนหนทางเดินเท้าไม่มีที่สิ้นสุดฯ

ท่านทรงกลด : มัคโค ก็คือมรรคา คือมรรค คือหนทางการปฏิบัติที่ชอบที่ถูกต้อง ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมได้เขียนไว้ในตอนธรรมพื้นฐาน เอโกมัคโค คือทางสายเอก ทางสายเดียว ภิกษุทั้งหลาย อะไรคือเอโกมัคโค ได้แก่สติปัฏฐานสี่นั่นเอง สติปัฏฐานคือทางสายเอกสายเดียวที่จะนำไปสู่การพบจิตพบธรรม นำไปสู่การพ้นทุกข์ หลวงปู่มั่นบอกว่ามัคโค จริงๆ ต้องเอโกมัคโค เป็นทางดำเนินที่มีที่สุด ส่วนหนทางเดินเท้าไม่มีที่สิ้นสุด ท่านเปรียบเทียบการเดินทางระหว่างโลกกับธรรม ทางเดินเท้าก็คือทางเดินแบบโลกๆ ท่องเที่ยวไปในวัฏสงสาร ไม่มีที่สิ้นสุด เดินไปไม่มีจุดหมาย ชาตินี้เป็นคน ชาติหน้าเป็นหมา เป็นเทวดา เป็นพรหม กลับมาเกิดเป็นคน ตายแล้วก็ไปเกิดเป็นสัตว์นรกบ้าง เปรตบ้าง อสุรกายบ้าง ไม่มีที่สิ้นสุด คนไม่มีวาสนาทางธรรมก็จะเพลิดเพลินอยู่กับการเดินเท้า หารู้ไม่ว่ากำลังเดินไปสู่ความตายอยู่ทุกขณะ เกิดมากี่ชาติกี่ชาติก็ต้องตาย แต่เอโกมัคโค เมื่อเดินแล้วจะไปพบกับความเป็นอมตะ คือไม่ตาย ถ้าจะตายก็จะตายชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย หรือหากบรรลุแค่โสดาบัน อย่างมากก็จะตายอีกไม่เกินเจ็ดชาติ ก็จะจบการเดินทางในวัฏสงสารอันยาวนาน หลวงปู่มั่นจึงบอกว่ามัคโคนี้ เป็นทางดำเนินที่มีที่สุด

● เอโก มคฺโค หนทางอันเอก วิสุทธิยา เป็นหนทางอันบริสุทธิ์มีทางเดียวเท่านี้ มโน ปุพฺพํ จิตเป็นบุพภาคที่จะได้เป็นใหญ่ จิตถึงก่อนสำเร็จด้วยจิตฯ (มโน ปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนมยา)

โอวาทที่สองบันทึกถูกต้องแล้ว ใช้คำว่าเอโกมัคโค คือหนทางเอก วิสุทธิยา ก็คือนำไปสู่ความบริสุทธิ์ของจิต ที่บันทึกว่าเป็นหนทางอันบริสุทธิ์มีทางเดียว น่าจะเป็นว่าหนทางที่จะนำไปสู่ความบริสุทธิ์มีทางเดียว ขณะเดินทางยังไม่บริสุทธิ์ เมื่อเดินทางถึงจึงบริสุทธิ์ คำว่ามโน ปุพพัง จิตเป็นบุพภาค อันนี้ลึกซึ้งมากๆ ภาคคือส่วน บุพ คือเริ่มแรก แรกเริ่ม จิตเป็นบุพภาค หมายความว่าจิตคือส่วนที่เริ่มแรกของสิ่งทั้งปวง จิตปรุงแต่งสิ่งทั้งปวง รูปนามขันธ์ห้าออกมา จิตคือต้นเหตุของสิ่งทั้งปวง ด้วยอวิชชาจิตจึงปรุงแต่งส่วนต่างๆ ออกมา ปรุงแต่งวิญญาณ นามรูปที่เหลือทั้งหมด เราจึงต้องเจริญสติปัฏฐาน เพื่อยังจิตให้ฉลาด เกิดวิชชาขึ้นมา พอวิชชาเกิด อวิชชาก็จะค่อยๆ ดับไปเอง แต่จิตนี้ไม่ได้ดับตามอวิชชา คงเหลือจิตที่บริสุทธิ์

หลวงปู่มั่นจึงบอกว่าหนทางที่นำไปสู่ความบริสุทธิ์ก็คือจิตบริสุทธิ์นี่แหละ ไม่ใช่ว่าอวิชชาดับ แล้วจิตจะดับ ดังที่พระบางรูปสอนว่า จิตดับ อวิชชาดับ ไม่มีจิตไม่มีอวิชชา ซึ่งเป็นการสอนที่ผิดหลงอย่างใหญ่หลวง ทีนี้ หลวงปู่มั่นบอกว่าจิตเป็นบุพภาค คือส่วนเริ่มแรกส่วนตั้งต้น เราก็ต้องทวนกระแสเข้าหาจิต เข้าถึงส่วนเริ่มแรกของจิต หรือจิตเดิม จิตก็จะเป็นใหญ่ เป็นใหญ่กว่ากิเลสอารมณ์ อารมณ์กิเลสทำอะไรจิตไม่ได้ เมื่อถึงจิต จิตถึงจิต จิตก็จะตัดอารมณ์กิเลสทั้งปวงได้ เรียกว่าสำเร็จด้วยจิต การปฏิบัติใครถึงจิตก่อน คนนั้นก็สำเร็จ หลวงปู่มั่นจึงบอกว่าเห็นจิตคือเห็นธรรม ถึงจิตคือถึงธรรม ธรรมทั้งปวงออกมาจากจิต กิเลสเกิดที่จิต ก็จบลงที่จิต พบต้นจิต จิตต้น พ้นโหยหวน อันนี้ก็คือความหมายที่อันเดียวกับบุพภาคของจิต จิตที่ตั้งต้น จิตเดิม จิตเริ่มแรก กับต้นจิต จิตต้น มันอันเดียวกันหมด

จริงๆ การเจริญสติปัฏฐานก็คือการทวนกระแสอารมณ์ กระแสโลก เข้าไปหาจิตที่ตั้งต้น หรือจิตเดิม พบจิตเดิม ก็คือพบตน หลวงปู่ขาวบอกว่าผู้ใดพบตน ผู้นั้นก็จะพ้นโลก คำว่าพบตนก็คือพบจิตนี่แหละ จิตที่เป็นต้นจิต ต้นเหตุของสิ่ง

ทั้งปวง เมื่อพบต้นจิต ก็จะเห็นว่าเหตุของสิ่งทั้งปวงมาจากจิต มาจากการปรุงแต่งของจิต คราวนี้ก็ไม่ยากที่จะดับการปรุงแต่งของจิตได้ พอดับได้จิตก็จะตกอยู่สภาวะที่ไม่สามารถปรุงแต่งอะไรได้ เรียกว่าวิสังขารคตังจิตตัง อันเป็นปฐมวาจาที่พระพุทธเจ้าเปล่งออกมาหลังจากตรัสรู้ แปลว่า บัดนี้ จิตตถาคตไม่อาจจะปรุงแต่งเป็นอะไรได้อีกต่อไป จิตที่ไม่ปรุงแต่งมันเป็นอย่างไร

เคยไปงานศพไหม เคยฟังพระสวดบังสุกุลไหม พระสวดเอง เออเอง แต่ยังไม่เคยเห็นพระองค์ไหนเข้าถึงบทสวดอันนี้เลย

อนิจจา วต สังขารา อุปปาทวยธัมมิโน อุปปัชชิตวา นิรุชฌันติ เตสัง วูปสโม สุโข

สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ เกิดแล้วย่อมดับเป็นธรรมดา เกิดแล้วย่อมดับไป

เตสัง วูปสโม สุโข

การเข้าไประงับดับสังขารทั้งปวงเสียได้ เป็นสุขจริงหนอ

นี่ ความสำคัญที่สุดอยู่ในตอนท้ายที่พระสวด การเข้าไปดับสังขารเสียได้ สุขจริงหนอ บรมสุข

เตสัง วูปสโม สุโข

การเข้าไปดับสังขารที่จิตเสียได้ จิตหยุดการปรุงแต่งเสียได้ สุขจริงหนอๆๆ

อวิชชาดับ สังขารก็ดับ แต่จิตไม่ดับ เป็นจิตที่เสวยวิมุตติสุข เนื่องจากดับสังขารทั้งปวงลงได้ แล้วเรื่องราวทั้งปวงก็จบลงตรงนั้น ภพชาติจบลงตรงนั้น การเดินทางสิ้นสุดลงตรงนั้น ไม่ต้องมาเดินทางเท้าบนโลกนี้หรือโลกไหนอีกต่อไป ตราบจนอนันตกาล

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ วันพระ

วันนี้เป็นวันพระใหญ่ ทางโลกกำหนดให้เป็นวันลอยกระทง คนทางโลกก็จะสนุกสนานตามประเพณีที่ทำกันมา ส่วนพวกเราก็สนุกสนานกับวันลอยกระทงกันมามากแล้ว ความสนุกสนานที่ผ่านมาก็เป็นแค่ชั่วครู่ชั่วคราว เหมือนไฟไหม้ฟาง หาแก่นสารไม่ได้ เกิดแล้วก็ดับไป สนุกครั้งหนึ่งก็ดับลงครั้งหนึ่ง สนุกทางโลกก็เท่านั้นแหละ ไม่มีสาระอะไรที่จะยึดจะถือได้เลย ควรจะเบื่อหน่ายความสนุกทางโลก เข้าหาความสงบทางธรรมจึงจะประเสริฐสุด เพราะความตายไม่เคยรอใคร วันนี้สนุก พรุ่งนี้ตายแล้วก็มี ควรจะใช้วันเวลาที่เหลือศึกษาปฏิบัติธรรม เจริญสติ หาทางพ้นทุกข์ พบจิตพบธรรม พบพระนิพพาน ก็จะพบความสุขที่แท้จริง ความสุขที่ไม่เกิดไม่ดับ เรียกว่าอมตสุข

โอวาทธรรมของหลวงปู่มั่นก็ใกล้จะจบเข้ามาทุกขณะแล้ว คงจะได้หนังสือเล่มหนาพอสมควร เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่ายิ่งในพระศาสนา หนังสือทุกเล่มที่พวกเราทำบุญทำกันมา และทีมงานได้จัดพิมพ์ขึ้น ต่อไปจะมีคนมาตามหาตามอ่านกันอย่างมากมาย เพราะเป็นของจริง ท้าให้มาอ่าน มาพิสูจน์กัน อย่างในไลน์กลุ่มสายธารธรรมสามร้อย ก็มีสมาชิกคนหนึ่งส่งข้อความมาบอกว่า ญาติผู้ใหญ่ท่านหนึ่งได้อ่านหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรม เกิดปัญญาทางธรรม มีความปิติซาบซึ้ง อยากจะให้คนอื่นได้อ่านบ้าง เลยขอทำบุญเอาหนังสือไปแจกประมาณร้อยห้าสิบเล่ม ก็โมทนากับญาติผู้ใหญ่ท่านนั้นด้วย หนังสือที่ออกมาทุกเล่ม หากคนหยาบๆ ไม่มีวาสนาทางธรรมอ่าน ก็จะวางตั้งแต่หน้าแรกแล้ว แต่ถ้าคนมีวาสนาทางธรรมได้อ่านจนจบ ก็จะเกิดปิติ เกิดปัญญาขึ้นได้ บางคนอ่านไปก็ขนลุกไป หลายๆ อย่างที่ติดค้าง เป็นคำถามก็มีอยู่ในหนังสือทั้งนั้นแหละ และไม่ใช่ว่าจะอ่านครั้งเดียวแล้วก็จบแค่นั้น ให้พยายามอ่านกลับไปกลับมา ปัญญาเกิดขึ้นได้

● ใช้ไหวพริบเป็นอาชาไนยอยู่เนืองนิตย์

คำว่าไหวพริบที่หลวงปู่มั่นพูดในที่นี้หมายถึงปัญญา ปัญญาสำคัญที่สุด ให้ตรวจสอบการปฏิบัติของตนเองด้วยปัญญา ว่าบัดนี้จิตหลงไปในมิจฉามรรคหรือไม่ ติดความสงบหรือไม่ ส่งออกนอกแล้วหรือไม่ จิตปรุงแต่งราคะ โทสะขึ้นแล้วหรือไม่ จิตฟุ้งซ่านหรือไม่ จิตไม่รู้เท่าทันอารมณ์แล้วหรือไม่ จิตคิดดีคิดไม่ดีหรือไม่ คำว่าอาชาไนยก็คือม้า ม้าที่จะนำพาผู้ปฏิบัติไปถึงจุดหมายปลายทาง ไหวพริบก็คือการรู้เท่าทันรูปและนาม รู้เท่าทันอารมณ์ทุกชนิด รู้เท่าทันจิตที่ปรุงแต่งเป็นโน่นนี่นั่นตลอดเวลา ให้จิตอยู่กับรู้อยู่เสมอ พอเผลอไปก็ดึงจิตกลับมาอยู่กับรู้อีก ให้คอยสังเกตจิตอยู่เสมอ

● ให้แก้อวิชชา แก้อนุสัยความไม่รู้ไม่ฉลาดนั้นให้กลับเป็นคนฉลาดฯ

อวิชชาก็คือความไม่รู้ ไม่รู้เท่าทันในรูปในนาม เห็นผิดว่ารูปนามขันธ์ห้าอารมณ์เป็นเราของเรา ให้แก้ให้มันถูก แก้จากความเห็นผิดเป็นเห็นถูกเสียจากมิจฉาทิฏฐิ ให้เป็นสัมมาทิฏฐิเสีย สัมมาทิฏฐิก็คือวิชชา อนุสัยก็คือกิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานของจิต ซึ่งธรรมดาหากไม่มีอะไรมากระทบ มันก็นอนเนื่องไม่แสดงออกมา อย่างปรกติคนเรา อยู่เฉยๆ ก็ไม่เป็นไปเท่าไรนัก พอมีใครมาด่า ก็จะโกรธออกมา ตัวโกรธนี่แหละคืออนุสัย ทางปริยัติเขาเรียกปฏิฆะ พอหายโกรธ โกรธนั้นก็ไม่ได้หายไปไหน มันนอนเนื่องอยู่ในสันดานของจิตนั่นแหละ จิตพร้อมที่จะแสดงออกมาตลอดเวลา ตามตำราเขาว่าอนุสัยมีเจ็ดอย่างเหมือนสังโยชน์ คือความเห็นผิดว่าขันธ์ห้าเป็นตัวเป็นตนหรือสักกายทิฏฐิ และความเห็นผิดในการประพฤติการปฏิบัติ หรือสีลัพพตปรามาส ความลังเลสงสัยหรือวิจิกิจฉา ความไม่พอใจหรือปฏิฆะหรือตัวโกรธ ความยินดีพอใจในกาม

หรือกามฉันทะ ความยึดติดในรูป ในอรูป หรือรูปราคะ อรูปราคะ ความสำคัญว่าตนเองเหนือกว่าเขา หรือมานะ และความไม่รู้คืออวิชชา

เมื่อเราเจริญสติ จนบรรลุโสดาบัน จะแก้อนุสัยสักกายทิฏฐิ สีลัพพตปรามาส และวิจิกิจฉาได้ เมื่อบรรลุอนาคามีผล ก็จะแก้อนุสัยตัวโกรธหรือปฏิฆะกับกามราคะได้ อนุสัยที่เหลือจะแก้ได้เมื่อบรรลุอรหัตผล คราวนี้ก็มาถึงสิ่งที่ลึกซึ้งกว่านี้เข้าไปอีก คำว่ากิเลสนอนเนื่องอยู่ในสันดานนั้น มันนอนเนื่องอยู่อย่างไร เพราะจิตปรุงแต่งจิตสังขารได้แก่อารมณ์ต่างๆ ขึ้นครั้งหนึ่งก็ดับไปทุกครั้ง แล้วจะเอาอะไรมานอนเนื่อง มันเหมือนไม่เหลือที่ให้นอนเนื่อง เรื่องนี้นักปริยัติไม่มีวันรู้ คนที่ปฏิบัติไปไม่ถึง ไม่มีวันรู้ คำว่านอนเนื่องก็คือนอนเนื่องอยู่ในสันดานของจิตเดิมนั่นเอง มันไม่ได้นอนเนื่องในจิตสังขาร อะไรที่เป็นสังขารเมื่อเกิดแล้วก็ต้องเสื่อมดับ เหมือนอารมณ์โกรธ พอเกิด ไม่นานก็จะดับ แต่ตัวโกรธตัวจริง มันนอนเนื่องอยู่ในจิตเดิม มันมีเชื้ออยู่ตลอดเวลา เหมือนงูเห่าโผล่ออกมาจากรู ธรรมดางูมันก็นอนเนื่องอยู่ในรู พอกบเขียดอะไรผ่านมา มันก็ออกมาตะครุบกิน กินเสร็จ มันก็เลื้อยลงไปในนอนอยู่ในรูเช่นเดิม งูนั้นไม่ได้หายไปไหน ตัวโกรธก็ดี อวิชชาก็ดี มันอยู่กับจิตตลอดเวลา มีอวิชชาเป็นหัวหน้าใหญ่ เป็นตัวการใหญ่ อวิชชาเป็นพ่อแม่ของกิเลสทั้งปวง เพราะมีอวิชชา ตัวโกรธจึงมี

จิตเดิมแม้จะปรุงแต่งสิ่งทั้งปวง แล้วสิ่งทั้งปวงนั้นดับไป แต่ตัวมันไม่ได้ดับ มันก็ยังคงปรุงแต่งอยู่ทุกขณะจิต มันปรุงแต่งอวิชชา ปรุงแต่งราคะ โทสะ ปรุงแต่งอารมณ์ทั้งปวงมานานนับเป็นล้านๆๆๆๆ กัป นับกัปไม่ได้ เมื่อมันปรุงแต่งมากๆ เข้า มันก็หมักดองจิต ย้อมจิต ย้อมตัวมันเอง ภาษาปริยัติเรียกว่าอาสวะ พลอยทำให้จิตมีความยินดีในกาม ในภพ หมักดองความเห็นผิด หมักดองความไม่รู้คืออวิชชา จนยากที่จะแก้ไขได้ หากไม่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ก็ไม่มี

วันจะแก้อนุสัย ล้างอาสวะได้เลย อนุสัยกับอาสวะเป็นของคู่กัน อนุสัยคือกิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานของจิต คือจิตมีสันดานคอยปรุงแต่งกิเลสตลอดเวลา จนดูเหมือนนอนเนื่องอยู่ นอนเนื่องอยู่ในจิตเดิมนั่นแหละ ขณะเดียวกันกิเลสที่ปรุงแต่งตลอดเวลา เกิดขึ้นที่จิตตลอดเวลา ก็หมักดองจิตนั้นไว้ จิตที่เดิมผ่องใสเมื่อถูกหมักถูกดองด้วยกิเลส ก็เศร้าหมองไป ซึ่งคนโลกๆ ก็ไม่มีวันจะรู้เรื่องเหล่านี้ ก็ใช้ชีวิตเกิดแก่เจ็บตายไปไม่มีวันจบ เมื่อพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ก็สอนเรื่องสัมมาทิฏฐิ คือให้เห็นถูกเห็นชอบในรูปนาม ในกิเลส ทั้งปวงเสีย เปลี่ยนความเห็นผิดเป็นเห็นชอบ คือสัมมาทิฏฐิ

หลวงปู่มั่นก็บอกว่าให้แก้อวิชชา แก้อนุสัย แก้ความไม่รู้ไม่ฉลาดให้กลับเป็นคนฉลาด นั่นก็คือต้องเจริญสติปัฏฐาน อย่างเรื่องกาย ก็ให้แก้ด้วยกายคตาสติ ถ้าแก้ได้ จากเห็นกายเป็นคนนั่นคนนี้ เป็นเราเป็นเขา เป็นสัตว์เป็นบุคคลต่างๆ ก็จะหมดลง คราวนี้ก็เริ่มฉลาดขึ้นมาบ้างแล้ว อวิชชาถูกบั่นทอนลงบ้างแล้ว แต่ยังไม่หมดแค่นั้น เพราะขันธ์ห้ามีถึงห้าอย่าง รูปหรือกายเป็นเพียงด่านแรก ยังมีเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่บางคนพิจารณากาย แก้กายได้ ก็แก้ความยินดีในกาย คือกามไปได้ในคราวเดียวกัน บรรลุอนาคามีก็มี เช่นหลวงปู่มั่น หรือบางคนเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็สามารถแก้อนุสัยได้หมดก็มี อันนี้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับอุบายในการปฏิบัติของแต่ละคน แต่สำหรับเรา ได้เคยบอกไว้แล้วว่าให้พิจารณากายบ้าง เวทนาบ้าง จิตตานุปัสสนาบ้าง เพราะทุกอย่างที่พิจารณา ที่เจริญ ก็เพื่อให้สติมันโต พอสติโต มีกำลัง แยกจิตออกจากขันธ์ห้าได้ มันก็ถึงกระแสธรรมกระแสพระนิพพานแล้ว คราวนี้ที่เหลือก็ไม่ยากที่จะเดินต่อ การแก้อวิชชา แก้อนุสัยต่างๆ มีทางเดียวก็คือเอโกมัคโค คือทางสายเอก สายเดียว นั่นคือสติปัฏฐานสี่ ทางอื่นไม่มี เจริญสติแล้วจะฉลาด

ในรูปในนาม รู้เท่าทันรูป รู้เท่าทันนาม ตรงรู้เท่าทันรูปและนาม ก็คือวิชชา คือความรู้ความฉลาดที่หลวงปู่มั่นกล่าวถึง

- ความรู้ความฉลาด มีอยู่ในสถานที่ไม่รู้

อันนี้ก็ลึกซึ้ง มันคล้ายกับที่ท่านสอนว่าดอกบัวเกิดจากตมฉันใด ปัญญาก็เกิดจากความไม่รู้ฉันนั้น สถานที่ไม่รู้อยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่จิตนี่แหละ จิตมันไม่รู้ จิตมันโง่ มันเต็มไปด้วยอวิชชา ก็ต้องทำให้จิตมันฉลาดขึ้นมา อวิชชาเกิดที่จิต ก็ต้องแก้ที่จิต จิตมันไม่รู้ ก็ต้องแก้ให้มันรู้ให้มันฉลาดขึ้นมา หน้าที่เรามีอยู่อย่างเดียว ก็คือสอนจิต อบรมจิต ด้วยสติด้วยปัญญา และปัญญาที่จะทำให้จิตฉลาดขึ้นมา ไม่ใช่ปัญญาแบบทางโลก ไม่ใช่ปัญญาที่เกิดจากความคิดความจำ แต่เป็นปัญญาที่เรียกว่าภาวนามยปัญญา คือปัญญาที่เกิดจากการภาวนา ปัญญาแบบนี้เกิดได้อย่างไร ปัญญาแบบนี้เกิดได้ต่อเมื่อเราเจริญสติตามที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ในสติปัฏฐานสี่นั่นแหละ เมื่อเราเจริญสติจนสติมันมีกำลัง เรียกว่าอินทรีย์ห้าบริบูรณ์ อินทรีย์ห้าได้แก่ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา จิตก็จะตั้งมั่นเกิดสัมมาสมาธิขึ้นมา ต้องสัมมาสมาธิเท่านั้นนะ แล้วสัมมาสมาธิที่เกิดนี่แหละจะตัดสังโยชน์ ละอนุสัยได้ในขณะจิตเดียวนั้น ปัญญาที่เกิดในขณะจิตนั้น มันเลยความคิดไปแล้ว มันเป็นปัญญาที่เกิดจากการที่จิตหยุดคิด ปัญญาที่เกิดจากการคิด ยังไม่ใช่ปัญญาในทางธรรม แต่ปัญญาที่เกิดจากการที่จิตหยุดคิด จึงจะเป็นปัญญาในทางธรรม เป็นภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่จะทำให้ละอนุสัย สังโยชน์ได้ เป็นปัญญาที่จะทำให้คนธรรมดากลายเป็นอริยบุคคลขึ้นมาได้

ปัญญาหรือความรู้ความฉลาดที่เกิดในขณะที่จิตหยุดคิด มันก็เกิดที่จิตนั่นแหละ เกิดในสถานที่ที่เดิมมันไม่รู้ พอปัญญาเกิด วิชชาเกิด อวิชชาก็หมดกำลัง

ไป หายไป ขึ้นอยู่กับกำลังสติในขณะนั้น ถ้าสติมีกำลังมาก ปัญญามีกำลังมาก อวิชชาก็หายหรือดับไปหมดจากจิต จิตบริสุทธิ์ขึ้นมาทันที บรรลุอรหัตผล ณ ขณะจิตนั้น แต่หากกำลังสติมีไม่มาก ปัญญาที่เกิดมีกำลังไม่มาก อย่างน้อยก็พอจะทำให้สังโยชน์เบื้องต้นขาดลงจากจิตได้ สังโยชน์ทั้งสิบมันก็คืออวิชชาทั้งนั้นแหละ อย่างสักกายทิฏฐิที่พระโสดาบันละได้ ก็เป็นอวิชชาอย่างหนึ่ง เห็นรูปนามเป็นตัวเป็นตน เป็นก้อนเป็นอัตตา นี่คือสักกายทิฏฐิ เรียกว่ามันค่อยๆ บั่นอวิชชาลงไป อย่างที่หลวงปู่มั่นใช้คำว่าตอกลิ่มเข้าไป อวิชชาก็กระเด็นออกมา มันอาจจะยังออกมาไม่หมด เพราะกำลังที่ตอกมันไม่พอ แต่อย่างน้อยก็ทำให้มันหลุดออกมาจากจิตได้บ้าง พอมันหลุดออกมาได้บ้างแล้วที่เหลือก็ไม่ยากอีกต่อไป จิตจะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ บรรลุสกทาคามี อนาคามีและอรหัตผลตามลำดับในที่สุด หรือเปรียบอีกนัยหนึ่ง เหมือนจิตเรามันมืดอยู่เพราะอำนาจอวิชชาห่อหุ้มอยู่ พอเราอบรมสติ เจริญสติ ทำให้ปัญญาเกิด ปัญญาทางธรรมมันสว่าง ถ้าสว่างมาก อวิชชาคือความมืดก็จะสลายหายไปหมด ถ้าสว่างไม่มาก ก็ทำให้ความมืดหายไปได้เพียงบางส่วน หน้าที่เราก็คือเจริญสติปัญญาต่อไปให้มันมากขึ้นๆๆ จนความมืดหรืออวิชชาหายไปจากจิตจากใจทั้งหมด วิชชาหรือปัญญาก็จะเข้าแทนที่อวิชชาประจำที่จิตตลอดไป ห้องหนึ่งมืดอยู่ พอแสงสว่างเข้าไปถึง ความมืดก็หายไป ความมืดกับความสว่างก็อยู่ในห้องๆ เดียวกันนั่นแหละ นี่แหละหลวงปู่มั่นจึงบอกว่าความรู้ความฉลาด มีอยู่ในสถานที่ไม่รู้ เพราะว่ามันอยู่ในที่ที่เดียวกันนั่นเอง ทำปัญญาทางธรรมให้เกิด ความมืดที่จิตจะหายไป

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า นัตถิ ปัญญา สมอาภา แสงสว่างเสมอด้วยปัญญา เป็นไม่มี ซึ่งบางโรงเรียนก็เอาไปเป็นคำขวัญประจำโรงเรียนก็มี แต่จริงๆ มันลึกซึ้งกว่าที่คนโลกเข้าใจ เขาเข้าใจว่าปัญญาคือแสงสว่าง แต่ปัญญาที่เขาเข้าใจคือ

ปัญญาที่เกิดจากความคิดความเข้าใจ ซึ่งความจริง ปัญญาที่จะทำให้เกิดความสว่างที่จิตได้ ต้องเป็นปัญญาทางธรรมเท่านั้น

- อจินไตย เกิดความรู้ ความฉลาด นั้นหาประมาณมิได้ฯ

อันนี้ท่านหมายถึงว่าพอแก้อวิชชา แก้อนุสัยได้แล้ว จิตเกิดปัญญาบริสุทธิ์แล้ว ก็จะเกิดความรู้ความฉลาดขึ้นที่จิต เป็นจำนวนมาก ไม่สามารถประมาณได้

- มีนัยหลายนัย ถึงแปดหมื่นสี่พันประการฯ

จะเกิดความรู้ออกมามากมาย พระธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ก็ออกมาจากจิตที่ฉลาดแล้วอันนี้ แต่สำหรับเรื่องอจินไตยสี่อย่างนั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อความฉลาดอันนี้ อจินไตยสี่คือความเป็นไปของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าพุทธวิสัย เช่น ความรู้ว่าทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงทราบว่าคนนั้นต้องสอนอย่างนี้ คนนี้ต้องสอนอย่างนั้น อันนี้แม้จิตจะฉลาดเพียงใด ก็ไม่สามารถรู้ได้ เพราะเป็นพุทธวิสัย พระมหากัสสปะ ตอนนั้นบรรลุอรหัตผลแล้ว ก็พยายามทำอย่างที่พระพุทธเจ้าทำ ถูกพระพุทธเจ้าตำหนิ บอกว่ามหากัสสปะอันนั้นมันวิสัยของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่วิสัยของสาวก หรือเรื่องฌาน ว่าทำไมมีฌานแล้วแสดงฤทธิ์ได้อย่างนั้นอย่างนี้ ไม่สามารถคิดหาเหตุผลได้

เรื่องกรรม เรื่องโลก เหล่านี้คิดแล้วจะเป็นบ้าเสียก่อน ไม่ใช่คิดแล้วจะฉลาดนำพาจิตให้บริสุทธิ์ได้ จิตเมื่อฉลาดบริสุทธิ์แล้ว ก็ฉลาดรู้เท่าทันทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ การดับทุกข์ หนทางการดับทุกข์เท่านั้น ฉลาดในอริยสัจจ์ ฉลาดรู้ในรูปในนาม แต่ไม่ฉลาดรู้เรื่องอจินไตย และในความเป็นจริง เมื่อถึงตรงนั้น ตรงที่ล้างอวิชชาที่จิตได้แล้ว จิตมันก็ไม่อยากจะรู้อะไรอีกเลย เพราะว่ามันจบกิจแล้วนั่นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

● จิตรับธุระหมดทุกอย่าง จิตเป็นแดนเกิด รู้เท่าอาการของจิตได้แล้ว รู้ปรกติของธาตุฯ

ท่านทรงกลด : จิตรับธุระหมดทุกอย่าง หมายความว่าอะไรเกิดขึ้นก็มาลงที่จิต อารมณ์ยินดี ยินร้าย ก็จิตนั่นแหละเป็นผู้รับรู้ อย่างตำราปริยัติก็เขียนว่าเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง ก็เกิดวิญญาณรับรู้ทางตาทางหู แต่จริงๆ แล้ว ผู้ที่รับรู้ที่แท้จริงก็คือจิต วิญญาณทางตาก็เรียกจักขุวิญญาณ ทางหูก็เรียกโสตวิญญาณ ทางจมูกก็ฆานวิญญาณ ทางลิ้นก็ชิวหาวิญญาณ ทางกายก็กายวิญญาณ ทางใจก็มโนวิญญาณ วิญญาณเป็นเพียงตัวทำหน้าที่ส่งสารสื่อไปยังจิตเท่านั้นเอง ซึ่งตรงนี้ช่างตรงกับคำสอนของหลวงปู่ชา ที่บอกว่าวิญญาณมันมีอยู่วิญญาณเดียว ก็คือที่ใจหรือจิตนั่นแหละ ที่มันมาตามช่องทางต่างๆ นะ สุดท้ายก็มาลงที่ใจอันเดียว ใจหรือจิตจึงเป็นผู้รับธุระหมดทุกอย่าง ขณะเดียวกัน จิตก็เป็นแดนเกิดของสิ่งทั้งปวง ภพชาติอะไรต่างๆ ก็เกิดที่จิตนี่ทั้งนั้น กริยาอาการของจิตก็ออกมาจากจิต อาการของจิตภาษาปริยัติเขาเรียกเจตสิก เจตสิกก็ออกมาจากจิต เจตสิกหรืออาการของจิต เกิดจากจิตปรุงแต่ง

หลวงปู่มั่นจึงสอนให้รู้เท่าอาการของจิต บัดนี้อาการของจิตมันเป็นอย่างไร ก็ให้รู้เท่าทัน มันสุข มันทุกข์ มันยินดียินร้าย มันฟุ้งซ่าน มันโมโหแล้วนะ มันมีราคะแล้วนะ มันหดหู่แล้วนะ ให้รู้เท่าอาการของจิตให้มันทันกัน จึงเรียกว่ารู้เท่าทัน ที่เราพร่ำสอนไปมากมายก็คืออันนี้แหละ ให้รู้เท่าทันอาการของจิต รู้เท่าทันอารมณ์ทั้งปวง อารมณ์ทั้งปวงก็ออกมาจากจิต เป็นอาการของจิต รู้เท่าว่าอาการของจิต ไม่ว่าจะแสดงอาการอย่างไรก็ต้องเสื่อมดับ เป็นอนิจจัง ทุกขัง ทนอยู่ไม่ได้ ดับแล้วก็หาแก่นสารไม่ได้ เป็นอนัตตา เห็นไหม การปฏิบัติ

ทิ้งไตรลักษณ์ไม่ได้เลย ไตรลักษณ์กับวิปัสสนาอันเดียวกัน พิจารณาจนจิตสงบลงไป เกิดวิปัสสนาญาณ ไตรลักษณญาณขึ้นมา จิตก็จะถอนจากความยึดมั่นหมายมั่นในอาการของจิตออกมา พยายามให้รู้เท่าทันอาการของจิตอยู่เสมอ บางคนกิเลสโทสะกดหัวอยู่ ก็ยังไม่รู้ตัวก็มี นี่เพราะไม่เคยฝึกสติให้มันรู้เท่าอาการของจิต กิเลสอารมณ์มันก็จูงจมูกไปทางโน้นบ้าง ทางนี้บ้าง นอกจากหลวงปู่มั่นจะสอนให้รู้เท่าทันอาการของจิตแล้ว ก็ให้รู้เท่าทันปรกติของธาตุต่างๆ ด้วย อย่างกายนี้ก็ให้รู้เท่าทันว่าปรกติของกายมันเป็นแค่ธาตุเท่านั้น ธาตุดินน้ำไฟลมประกอบกันขึ้นมา ส่วนแข็งเช่น ผมขนเล็บฟันหนังก็คือธาตุดิน ส่วนอ่อนเช่น น้ำเลือดน้ำหนองปัสสาวะ ก็คือธาตุน้ำ ส่วนที่ให้ความอุ่นในร่างกายก็คือ ธาตุไฟ ส่วนที่เป็นอากาศเคลื่อนไหวไปมาก็คือ ธาตุลมเช่น ลมหายใจเข้าออก ถ้าเรารู้ปรกติของกายว่าเป็นธาตุอย่างนี้ เราก็จะไม่ยึดมั่นในกาย จิตจะถอนจากความยึดมั่นในกายออกมา

● จิตเป็นเครื่องบังคับกายกับวาจาให้พูดและให้ทำงานฯ

อันนี้ก็ตรงกับคำที่ว่าจิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว ปรกติคนเราจะทำอะไร จะพูดอะไร จิตจะเป็นผู้สั่งการว่าต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ ทางโลกหรือทางวิทยาศาสตร์ จะมองว่าผู้ที่สั่งการร่างกายหรือวาจาให้พูดอย่างนั้น ทำอย่างนี้คือสมอง ซึ่งความจริงไม่เป็นอย่างนั้น เพราะสมองก็เป็นกายอย่างหนึ่ง จิตสั่งกายวาจาผ่านสมองอีกทีหนึ่ง สมองเป็นเพียงเครื่องประมวลผลของจิต เวลาสมองพัง ก็สั่งการไม่ได้ ได้แต่ยืนมองร่างกายของตนเองอยู่ ยืนมองไม่นาน บางทีก็ผละไปที่อื่น ไปเกิดใหม่บ้าง บางทีอายุขัยยังไม่หมด ก็เป็นสัมภเวสีเร่ร่อนอยู่ ชีวิตหลังความตาย หลังสมองพังของผู้ที่จิตใจไม่มีธรรมะ น่าสงสารมาก บางทีก็เที่ยวเร่ร่อนขอทาน ขอส่วนบุญคนไปเรื่อย ไปเจอเจ้าที่เจ้าทางที่เขามีกำลังมากกว่า ก็ถูกขับไล่ไสส่ง กลับมาหาลูกหลาน ทำเสียงกุกๆ กักๆ เขา

ก็กลัว เอาพระมาสวดขับไล่ก็มี ถ้าลูกหลานดีหน่อย มีความเชื่อในชีวิตหลังความตาย ก็ทำบุญอุทิศผลบุญไปให้ พอเอาตัวรอดไปได้บ้าง แต่ถ้าเจอลูกหลานที่เขาไม่เชื่อสิ่งเหล่านี้ ก็กลายเป็นผีขอทานยืนอยู่หน้าบ้านนั่นเอง

เมื่อมีชีวิตอยู่ จึงไม่ควรประมาทในการใช้ชีวิต อย่าหลงระเริงกันให้มากเลย เพราะชีวิตเป็นของไม่แน่นอน แต่ถ้าอยู่ในกลุ่มธรรม ติดตามธรรมะเป็นประจำ จนธรรมะเข้าไปในจิตในใจได้บ้างแล้ว ก็ไม่น่าจะเป็นห่วงมากนัก ขอให้มีจิตอยู่ในธรรมเป็นตลอดเช่นนี้ก็แล้วกัน

● จิตที่ไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง เรียกว่า บริสุทธิ์

โอวาทอันนี้ก็คือที่สุดของพรหมจรรย์ ที่สุดของการปฏิบัติ ที่สุดของพุทธศาสนา ที่เราพากเพียรปฏิบัติกันมาก็เพื่อภาวะอันนี้ ภาวะที่จิตไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง หลวงปู่ดูลย์ก็สอนว่าจิตที่พ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวง เป็นสุขอย่างยิ่ง จิตบริสุทธิ์ก็คือจิตที่พ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวง เมื่อจิตพ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวง จิตก็บริสุทธิ์ เราปฏิบัติธรรมไม่ได้มุ่งทำลายจิต ดับจิต อย่างนั้นมันผิดทาง หลงทาง แต่เราปฏิบัติก็เพื่อให้จิตมันพ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวง จิตพ้นแล้ว จิตก็ไม่ได้หายดับสูญไปไหน จิตนั้นยังอยู่ แต่มันบริสุทธิ์ขึ้นมา ถ้าไปเจอครูบาอาจารย์ที่ไหนสอนว่านิพพานแล้วจิตดับ จิตหาย จิตไม่มี ก็ขอเตือนให้ถอยห่างคำสอนของท่านเหล่านั้นออกมา เพราะเป็นการสอนผิดไปจากพระพุทธเจ้า ผิดไปจากหลวงปู่มั่น หลวงปู่ดูลย์ หลวงปู่ชา หลวงตามหาบัวและพระอรหันต์แท้ทั้งหลาย

การจะพ้นไปจากอารมณ์ทั้งปวงได้ มีทางเดียวก็คือสติปัฏฐานสี่ สติปัฏฐานสี่คือเอโกมัคโค ทางสายเดียว ทางสายเอก อย่างเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็

คือการให้มีสติรู้เท่าทันสุข รู้เท่าทันทุกข์ สุขเวทนาก็ให้รู้เท่าทัน ทุกขเวทนาก็ให้รู้เท่าทัน เฉยๆ หรืออทุกขมสุขเวทนาก็ให้รู้เท่าทัน รู้ว่ามันไม่เที่ยง ต้องเสื่อมต้องพัง ไม่ควรเข้าไปหมายมั่นยึดมั่น อย่างพระพุทธเจ้าสอนปัญจวัคคีย์เป็นปฐมเทศนา ก็สอนเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน สอนว่าสุข คือกามสุขัลลิกานุโยคเธอทั้งหลายไม่ควรเข้าไปข้องแวะ ทุกข์ก็เช่นกัน อัตตกิลมถานุโยค ก็ไม่ควรเข้าไปข้องแวะ ทางสองทางนี้ไม่ควรเข้าไปข้องแวะ คำว่าไม่ควรเข้าไปข้องแวะก็คือไม่ควรส่งจิตเข้าไปข้องแวะ เมื่อไม่เข้าไปข้องแวะ จิตก็จะเป็นกลางขึ้นมาจิตจะตั้งมั่นขึ้นมาตรงนั้น

ถ้าเราสังเกตพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาดีๆ จะเห็นทางสายกลางอยู่ตรงนั้นพระหัตถ์ขวาก็คือสุข พระหัตถ์ซ้ายก็คือทุกข์ ตรงกลาง พระองค์เอานิ้วชี้โค้งเข้าหาหัวแม่มือ เป็นวงกลมขึ้นมา วงกลมนั้นคือเลขศูนย์ อันนั้นแหละคือจิตดังที่เคยแสดงขยายโอวาทหลวงปู่มั่นไปเมื่อหลายวันก่อน เลขศูนย์มันไม่สูญในเลขศูนย์มันมีความว่างอยู่ เลขศูนย์ก็คือจิตที่ว่าง หลวงปู่มั่นบอกว่าถ้าเป็นเลข ๑ ๒ ๓ ๔ มันก็ออกไปจากจิต ๑ ๒ ๓ ๔ ล้วนเป็นอาการของจิตทั้งนั้น พอเราทวนกระแสจิตกระแสอารมณ์เข้ามา อารมณ์สุขยินดีไม่วิ่งตาม ไม่เข้าไปข้องแวะ อันนี้แหละคือการทวนกระแสอารมณ์ ทวนกระแสโลก จิตก็จะหดตัวเข้ามาตั้งมั่นเป็นเลขศูนย์ ดังที่ปรากฏในพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา จิตตั้งมั่นได้ก็เพราะพ้นจากอารมณ์ทั้งปวง พระอัญญาโกณฑัญญะได้ฟังส่งกระแสจิตตามไป เห็นตามจริงดังที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนา จิตท่านก็เริ่มจะหยุด ไม่วิ่งตามอารมณ์สุขอารมณ์ทุกข์ จนหยุดตั้งมั่นได้สนิท พรากจิตออกจากอารมณ์ทั้งปวงได้ เห็นอารมณ์ทั้งปวงเกิดเป็นธรรมดา ดับเป็นธรรมดา ก็อุทานขึ้นมาว่า ยังกิญจิ สมุทยธัมมัง สัพพันตัง นิโรธธัมมันติ สิ่งใดเกิดเป็นธรรมดาสิ่งนั้นก็ดับเป็นธรรมดา คำว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็คืออารมณ์ทั้งปวงนั่นเอง เห็น

อารมณ์ขันธ์ห้าเกิดดับ หาตัวตนแก่นสารไม่ได้ พระพุทธเจ้ารู้วาระจิตของพระอัญญาโกณฑัญญะ ก็อุทานขึ้นมาว่า โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ รู้หนอก็คือรู้ธรรม เกิดดวงตาเห็นธรรมขึ้นมานั่นเอง ที่รู้ธรรมก็เพราะพระพุทธเจ้าเทศนาเรื่องเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน แต่ก่อนจะเทศนาพระองค์ไม่ได้บอกเลยว่า บัดนี้จะแสดงเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานนะ พระองค์ไม่ได้บอกอย่างนั้น การปล่อยให้ใจไหลไปตามกามสุข ไม่ควรทำ การปล่อยใจให้หลงในทุกข์ เช่น การทรมานตนเองให้ได้รับความทุกข์ ก็ไม่ควรทำ พระองค์สอนเรื่องอารมณ์ ไม่ได้สอนปริยัติอะไรเลย หลวงปู่ชาก็เช่นกัน ท่านก็สอนว่าการจะรู้เห็นธรรมเร็ว อยู่ที่อารมณ์ทั้งสองนี้ อารมณ์ยินดี ก็ให้รู้เท่าทัน อารมณ์ยินร้ายก็ให้รู้เท่าทัน ท่านก็สอนทางสายกลางเหมือนพระพุทธเจ้านั่นแหละ จิตพอรู้เท่าทันอารมณ์มากๆ เข้า ก็จะตั้งมั่นขึ้นมา รู้เห็นธรรมเหมือนพระอัญญาโกณฑัญญะ แล้วจากนั้นจิตก็จะค่อยๆ ชำระตัวมันเอง ปัญญาจะมากขึ้นๆๆ เองตามลำดับ พึงเข้าใจว่าชั้นรู้กับชั้นละ มันคนละชั้นกัน การจะละอารมณ์ได้ก็ต้องใช้ปัญญาอย่างเดียว นั่นคือจะเห็นอารมณ์เป็นอนัตตาตลอดเวลา จนจิตหลุดจากอารมณ์ออกมาได้ ชั้นรู้ชั้นเห็น จิตยังอาลัยพัวพันในอารมณ์อยู่ เพราะอยู่กันมานาน ดังที่หลวงตามหาบัวเคยเล่าไว้ จิตมันอ้อยอิ่งอยู่ ต้องใช้ปัญญาขั้นเด็ดขาดจัดการลงไป ตรงนี้จะเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า คนเราจะบริสุทธิ์ได้ก็ด้วยปัญญา คำว่าคนเราหมายถึงจิตคนเราจะต้องเห็นอารมณ์เป็นอนัตตา จนเกิดความเบื่อหน่าย นิพพิทา คลายกำหนัดวิราคะ แล้วจิตจึงจะหลุดจะพ้นออกมาได้ เมื่อพ้นออกจากอารมณ์ทั้งปวงได้จิตก็จะบริสุทธิ์ ตรงกับที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ตรงกับที่โอวาทหลวงปู่มั่น ที่หลวงปู่หลุย จันทสาโรบันทึกไว้ว่า จิตที่ไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง เรียกว่าบริสุทธิ์นั่นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

● สุทโธทนะห้ามพระองค์ไม่ให้ไปบิณฑบาต กรุงกบิลพัสดุ์ เราไม่อด พระองค์ตอบว่าไปตามประเพณีพระพุทธเจ้า สุทโธทนะฟังโอวาทแล้วได้โสดาบัน

ท่านทรงกลด : เมื่อพระพุทธเจ้าบรรลุอรหัตผล พระเจ้าสุทโธทนะทราบข่าวก็ส่งคนไปเชิญพระองค์กลับวัง หวังว่าพระพุทธเจ้าอาจจะเปลี่ยนใจกลับมาครองราชสมบัติ อันนี้เป็นความคิดของพระเจ้าสุทโธทนะในเวลานั้น พระองค์ส่งคนไปเชิญพระพุทธเจ้าหลายชุดหลายคราว คนที่ส่งไปเมื่อฟังธรรม ก็บรรลุธรรม ไม่มีใครกลับมาอีกเลย ครั้งสุดท้ายส่งอำมาตย์กาฬุทายีไปพร้อมบริวาร ๑,๐๐๐ คน พออำมาตย์กาฬุทายีและบริวารได้ฟังธรรมก็บรรลุอรหัตผล จึงทูลขอบวช แต่อาศัยที่ท่านรักษาสัจจะไว้กับพระเจ้าสุทโธทนะว่า หากได้บวชก็จะทูลเชิญพระพุทธเจ้ามายังกรุงกบิลพัสดุ์ให้ได้ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึง ในวันรุ่ง ก็ได้เดินออกบิณฑบาตไปตามถนนในเมือง พร้อมด้วยพระภิกษุมากมาย พระเจ้าสุทโธทนะ ไม่เข้าใจพุทธประเพณี คิดว่าพระพุทธเจ้าเดินเที่ยวขอทานข้าวเขากิน ก็เสด็จไปยืนต่อหน้าบอกพระพุทธเจ้าว่า ทำไมทำให้ตนต้องอับอาย พระองค์เที่ยวมาเดินขอเขากินอย่างนี้ ทำไมพระองค์และภิกษุจำนวนแค่นี้ ตนจะเลี้ยงดูไม่ได้เล่า พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ไม่ได้ตั้งใจจะให้อายอะไร การบิณฑบาตเป็นพุทธประเพณี หมายความว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายต่างก็เดินบิณฑบาตโปรดสัตว์ทั้งสิ้น แล้วก็แสดงธรรมให้พระเจ้าสุทโธทนะฟัง พระองค์ฟังแล้วก็บรรลุโสดาปัตติผล

เรื่องการบิณฑบาตนี้ หลวงปู่มั่นท่านก็ถือเคร่งครัดมาก ท่านจะต้องเดินบิณฑบาตทุกวัน เป็นจริยาวัตรของพระแท้ทั้งหลาย จะไม่นั่งรอให้คนมา

ประเคนถึงที่ แม้กระทั่งยามเจ็บป่วยหนัก บั้นปลายของอายุขัยของท่าน ท่านก็ให้พระช่วยประคองตัวท่านถือบาตรออกเดิน จนลุกไม่ไหว ท่านก็ให้พระประคองตัวท่านยืนขึ้นเพื่อให้คนเข้ามาใส่บาตร เป็นกิจของพระอรหันต์ที่จะต้องโปรดญาติโยม เคยเห็นพระบางรูป นั่งรอที่กุฏิบ้าง ศาลาบ้าง ไม่ยอมออกเดินบิณฑบาต ทั้งๆ ที่ไม่ได้เจ็บป่วยอะไร อย่างหลวงปู่แบน ธนากโรก็เช่นกัน บั้นปลาย แม้จะชราภาพมากแล้ว ท่านก็ออกเดินบิณฑบาตให้กับคนที่มาใส่บาตรในวัด อันนี้ก็ผิดพุทธประสงค์ เพราะขนาดตัวพระพุทธเจ้าเอง ยังทรงต้องออกเดิน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้กับสาวก เราเป็นพระสาวก หากไม่ได้เจ็บป่วยจริง ก็ไม่ควรจะเอาเปรียบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจะเดินบิณฑบาตทุกเช้า เว้นแต่มีกิจคนนิมนต์ให้ไปทรงฉันที่นั่นที่นี่

- ท่านไม่ให้ศีลแก่โยมที่รู้ศีล อ้างว่าแม้พระภิกษุที่บวชนั้นก็ไม่ให้ศีล ๒๒๗ เลย ให้แต่เพียง ศีล ๑๐ ชั้นสามเณรเท่านั้น ต่อนั้นประกาศสงฆ์ตั้งสมมุติให้กันเอง แล้วก็พากันรักษาพระปาฏิโมกข์ นี้ฉันใด เพียงศีล ๕ ให้เจตนารักษาแต่เฉพาะตนเอง เท่านั้นก็เป็นพอ

ข้อนี้ลึกซึ้งและสำคัญยิ่งนัก ตอนแรกก็สงสัยว่าทำไมถึงไม่ให้ศีลแก่โยมเช่นกัน คำตอบก็โพล่งออกมาเลย เหมือนหลวงปู่มั่นมายืนบอกบทอยู่ข้างหลัง ว่าเหตุที่ท่านไม่ให้ศีลแก่โยมนั้น ประการแรก เป็นเพราะว่าโยมส่วนใหญ่ยังหยาบอยู่อย่างทุกวันนี้ ไปวัดกันก็รับศีลกันแบบพล่อยๆ พอรับเสร็จออกมา ก็โกหกกันแล้ว ตกเย็นก็กินเหล้าดื่มสุรากัน นี่รับศีลจากพระอรหันต์ผู้ประกอบด้วยคุณอันยิ่งใหญ่ หากรับแล้ว รับพล่อยๆ รับแบบไม่คิดจะรักษาจริงจัง ความวิบัติก็จะตกแก่ตัวผู้รับอย่างเลี่ยงไม่พ้น รับศีลจากพระปุถุชน แล้วผิดศีลก็ยังพอทำเนา อันนี้รับกับพระอรหันต์ซึ่งมีจิตบริสุทธิ์ หากผิดศีลขึ้นมา มีแต่จะลงนรกอย่างเดียว ไม่ต้องสงสัยใดๆ เลย

ที่ท่านไม่ให้ศีลแก่ญาติโยมที่แม้จะรู้จักศีล ก็เพราะสงสารเมตตาแก่เขาต่างหาก แล้วท่านก็อ้างว่าขนาดพระ ท่านก็ยังไม่ให้ศีล ๒๒๗ ข้อเลย ให้แต่เพียงศีล ๑๐ ซึ่งเป็นศีลของสามเณรเท่านั้น จากนั้นก็ให้ภิกษุรักษาศีลเอาเอง ประกาศกันเอาเอง ให้พากันรักษาพระปาฏิโมกข์คือวินัยหรือศีลของสงฆ์เอา ฉันนี้ก็ฉันใด หากญาติโยมจะขอศีล ก็ให้เจตนารักษาเอาเฉพาะตนเองเถิด เท่านั้นก็พอแล้ว ไม่ต้องมาขอศีลอะไรจากเราหรอก เพราะญาติโยมก็รู้ศีลดีอยู่แล้ว ว่าศีลห้ามันมีอะไรบ้าง ดีชั่วก็รู้อยู่แก่ใจ จะมาขอเราทำไม การขอศีลให้ศีล ก็เป็นเพียงสมมุติเท่านั้น หากขอแล้วเอาไปทิ้ง ไม่ได้ตั้งใจจะรักษาอย่างจริงจัง ก็อย่ามาขอเลย จะเป็นบาปเป็นกรรมหนักไปเปล่าๆ ถ้าตั้งใจจะรักษาศีลเอง ก็สมาทานเอาเองได้ เพราะศีลมันอยู่ที่ความตั้งใจ ไม่ใช่อยู่ที่การเปล่งวาจา ปาณาติปาตา อทินนา กาเมสุมิจฉาจารา มุสาวาทา สุราเมรยมัชฌปมา อะไรเทือกนี้ ก็รู้ดีอยู่แล้วไม่ใช่หรือ อยู่ที่ไหน ตั้งใจที่ไหน มันก็เป็นศีลที่นั่นแหละ

ศีลไม่ได้อยู่ที่วัด อยู่ที่พระ อยู่ที่วาจา อยู่ที่คำพูด อยู่ที่ความตั้งใจของเรานี่ต่างหาก เกิดมาอยู่มาจนถึงป่านนี้ สมาทานขอศีลมากี่ร้อยครั้งแล้ว รักษาไว้ได้สักครั้งไหม มันก็แค่ลมปากเท่านั้นเอง ถ้ารู้ศีลแล้วว่ามีอะไรบ้าง ก็ไม่ต้องมาขอ ให้ตั้งใจเอาเอง หลวงปู่มั่นท่านว่าอย่างนั้น อีกประการหนึ่ง ท่านจะไม่เน้นเรื่องศีลมาก แต่ท่านจะเน้นการประพฤติปฏิบัติมากกว่า นั่นคือการเจริญสติภาวนา มุ่งทำวิปัสสนาญาณให้เกิดมากกว่า เพราะเมื่อเกิดญาณ บรรลุธรรมอย่างน้อยโสดาบันแล้ว ศีลห้ามันก็จะมาเองโดยอัตโนมัติ เรียกว่าศีลวิรัตินั่นเอง เป็นศีลประจำใจ ไม่ต้องสมาทานแต่อย่างใด มันจะเป็นของมันเอง ซึ่งเรื่องนี้ได้แสดงไปมากมายแล้ว ว่าทำไมพระโสดาบันจึงมีศีลห้าโดยอัตโนมัติ เป็นศีลวิรัติ ลองหาอ่านจากหนังสือเล่มต่างๆ ดู

● สมณะ พราหมณ์ มีการเพ่งอยู่เป็นนิจ มันไม่รู้ไม่ฉลาดแล้ว จะไปอยู่ ณ ที่ไหนอาพาธก็หาย บุญก็ได้ด้วย พระองค์ตรัสให้พระสารีบุตรทำเช่นนั้น แท้ที่จริงพระสารีบุตรก็ทำชำนาญมาแล้ว แล้วทำอีก อาพาธก็หาย

ท่านพูดถึงการอาพาธเจ็บป่วยของพระ ว่าสามารถใช้ธรรมโอสถรักษาหายได้ หากมีการเพ่งภาวนาอยู่เป็นนิจ คำว่าเพ่งในที่นี้หมายถึงการเพ่งในกายในจิต แต่ไม่ใช่เพ่งแบบเพ่งจ้องดังที่เข้าใจ หมายถึงการเพ่งพิจารณากายบ้าง จิตบ้าง การเพ่งพิจารณาดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในเวลาเจ็บป่วยได้ เวลาเจ็บป่วยหากภาวนาจนจิตเป็นสมาธิขึ้นมา อำนาจสมาธิก็สามารถรักษาอาพาธได้ อย่างหลวงปู่มั่นครั้งหนึ่งเจ็บป่วยหนัก พระและญาติโยมก็เอาหมอมารักษา จัดยาสมัยใหม่ให้ฉัน ท่านก็ไม่หาย สุดท้ายท่านบอกไม่ต้องฉันยาแล้ว จะใช้ธรรมโอสถรักษา แล้วท่านก็เข้าสมาธิ ที่เจ็บป่วยก็หายไป ตอนแรกก็สงสัยว่าทำไมหลวงปู่ไม่เข้าสมาธิรักษาเสียตั้งแต่แรก เสียเวลาให้หมอให้โยมให้พระคอยดูแลรักษาอยู่ได้ นี่คือความคิดแบบโง่ๆ ไม่ได้คิดถึงน้ำใจของพระอริยะเจ้าที่มีแต่จะสงเคราะห์โลก เพราะถ้าหลวงปู่ทำเช่นนั้นแต่ต้น พวกญาติโยมพวกหมอพวกพระปุถุชน ก็จะไม่มีโอกาสได้ทำบุญกับพระอรหันต์อย่างท่านเลย ท่านให้โอกาสคนพวกนั้นได้ทำบุญมากกว่า ท่านก็รู้อยู่แล้วว่ารักษาแบบหมอสมัยใหม่มันไม่หาย แต่ท่านก็ยอมให้ร่างกายมันทุกข์ทรมาน เพื่อจะสงเคราะห์คนเหล่านั้นนั่นเอง

ตรงคำว่ามันไม่รู้ไม่ฉลาดแล้ว ตรงนี้ข้อความที่บันทึก คนที่นำมาเผยแผ่นำมาไม่ครบ ความที่ควรเป็นก็คือ สมณะ พราหมณ์ (หมายถึงพระ) มีการเพ่งอยู่เป็นนิจ มันไม่รู้ไม่ฉลาดขึ้นมาแล้วก็ไม่รู้จะว่าอย่างไร พอมันรู้มันฉลาดขึ้นมาไปอยู่ที่ไหน เวลาอาพาธก็จะหาย ที่หายเพราะรู้แล้วว่าจะใช้ธรรมโอสถรักษาอย่างไร การเพ่งภาวนานอกจากจะช่วยรักษาอาพาธได้แล้ว ก็ยังเป็นบุญใน

เวลาเดียวกันอีกด้วย เพราะเมื่อจิตสงบเป็นสมาธิขึ้นมา ตรงนั้นเกิดบุญมหาศาล ครูบาอาจารย์จึงสอนว่าความสงบเป็นยอดแห่งบุญ พระพุทธเจ้าก็สอนให้พระสารีบุตรรักษาอาพาธด้วยธรรมโอสถเช่นกัน ซึ่งจริงๆ พระสารีบุตรท่านก็ทำชำนาญอยู่แล้ว พอทำอีก อาพาธก็หาย แล้วทำไมพระพุทธเจ้าทรงสอนพระสารีบุตรอีก พระองค์ไม่รู้หรือว่าพระสารีบุตรก็ทำอยู่แล้ว แท้จริงพระองค์ก็รู้ว่าพระสารีบุตรทำอยู่แล้ว แต่ที่สอนก็เพื่อเป็นนัยให้พระสารีบุตรไปสอนคนอื่นด้วย หมายถึงพระพุทธเจ้าอนุญาตให้ใช้ธรรมโอสถรักษาความเจ็บป่วยได้

จริงๆ เรื่องนี้ก็ลึกซึ้ง เพราะความเจ็บป่วยทุกรูปแบบก็เป็นกรรมอย่างหนึ่ง หากพุทธศาสนาหรือพระพุทธเจ้าสอนให้ใช้สมาธิ ใช้ธรรมโอสถ ใช้สัมโพชฌงค์เจ็ดเที่ยวรักษาคนป่วย ก็จะผิดจุดประสงค์การตั้งพุทธศาสนาไป เพราะพุทธศาสนามุ่งเน้นให้คนพ้นทุกข์ ให้พ้นไปจากการเกิดการแก่เจ็บตาย เหมือนที่พระองค์ทรงบัญญัติห้ามพระแสดงฤทธิ์นั่นแหละ พระองค์จะทรงเน้นปัญญามากกว่า การจะเที่ยวไปบอกด้วยพระองค์เองว่าให้รักษาอาพาธด้วยวิธีนี้ๆ นะ พระองค์จะทรงถูกติเตียนเอาได้ จึงทรงบอกเป็นการเฉพาะรายเท่านั้น ดุจที่บอกพระสารีบุตรเพื่อให้พระสารีบุตรไปบอกคนอื่นเป็นการเฉพาะเช่นกัน เพราะหากเมื่อกรรมส่งผลถึงที่สุดของมัน ธรรมโอสถอย่างไรๆ ก็เอาไม่อยู่เช่นกัน ขนาดพระโมคคัลลานะมีฤทธิ์มากมายก็ยังหนีกรรมไม่พ้นเลย ไม่มีใครใหญ่เกินกรรม ขอให้จำไว้

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

● มีแป้น (ไม้กระดาน) แล้วก็มีบ้าน มีบ้านแล้วก็มีแป้น พูดอย่างนี้จึงแจ่มแจ้งดี

ท่านทรงกลด : คำว่าแป้นในที่นี้คือไม้กระดาน เป็นภาษาทางอีสานกระมัง หลวงปู่มั่นบอกว่ามีแป้นแล้วก็มีบ้าน มีบ้านแล้วก็มีแป้น หมายถึงสังขารทั้งปวงมันไม่มีตัวตน มันประกอบกันขึ้นมา ปรุงแต่งกันขึ้นมาอย่างบ้านนี้ อะไรคือบ้านมันก็คือไม้กระดานประกอบกันขึ้นมาเป็นบ้านเท่านั้น เมื่อรื้อเอาไม้กระดานหรือแป้นออก บ้านก็ไม่มี ท่านเปรียบกายเราเหมือนบ้าน ประกอบกันขึ้นมาจากธาตุดินน้ำไฟลม มีผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ กระดูกทั้งหลาย เอ็นทั้งหลาย เยื่อในกระดูก ไต หัวใจ ตับ พังผืด ม้าม ปอด อะไรที่เป็นส่วนแข็งอันนั้นก็คือธาตุดิน ส่วนอันไหนที่เป็นส่วนอ่อนเหลว เช่น น้ำดี น้ำเลือด น้ำเหลือง น้ำลาย อันนั้นก็คือธาตุน้ำ แล้วก็มีลม มีความอุ่นคือไฟ ไฟย่อยอาหาร ไฟที่ให้ความอบอุ่นในร่างกาย ถ้าเราแยกผม แยกขน แยกเล็บ แยกฟัน แยกหนัง แยกกระดูก แยกส่วนต่างๆ ออกมา มันก็จะหาความเป็นตัวตนของคนได้ที่ไหน มันหาตัวตนไม่ได้ ถ้าเราพิจารณาจนจิตสงบลงไป แล้วเห็นกายตามความเป็นจริงดังกล่าวปรากฏขึ้นในจิตเหมือนตาเห็นรูป เห็นส่วนต่างๆ ของกายเป็นเพียงธาตุประกอบกันขึ้นมา ความยึดมั่นในตัวตนในคนก็ไม่มี เมื่อเห็นว่าคนไม่มี เป็นเพียงธาตุประกอบกัน จิตที่คิดจะทำร้ายคนก็ไม่มี จิตจะสงบจากอาฆาตพยาบาท นี่เรียกว่าจิตสงบด้วยปัญญาคือความเห็นชอบ เห็นตามจริงในธาตุอย่างบ้านที่หลวงปู่มั่นยกมาก็เช่นกัน บ้านใหญ่ บ้านเล็ก บ้านหรู บ้านธรรมดามันก็แค่ไม้กระดานประกอบกันขึ้น มายุคนี้ มันก็แค่ปูนหินทรายเหล็กอิฐประกอบกันขึ้นมา แยกปูน แยกทราย แยกเหล็ก แยกไม้ แยกอิฐออกมา บ้านก็หายไป หลวงปู่มั่นยกบ้านขึ้นมาอุปมาอุปมัยให้ฟัง แล้วท่านก็บอกว่า ต้องพูด

อย่างนี้ จึงแจ่มแจ้งดี ข้อความที่บันทึก ขาดหายไปในช่วงกลาง จึงทำให้ไม่สมบูรณ์

● ธรรมเป็นของธรรมดาตั้งอยู่อย่างนั้น คือตั้งอยู่ด้วยความแก่ ความเจ็บ ความตาย จึงได้ชื่อว่าธรรมเป็นของจริง ไม่มีอาการไป ไม่มีอาการมา ไม่มีขึ้น ไม่มีลง เป็นสภาพที่ตั้งไว้ดุจกล่าวไว้ ข้างต้นฯ

อันนี้ก็ลึกซึ้งมากๆ คำว่าธรรมในที่นี้หมายถึงจิต ธรรมดาจิตก็ตั้งของมันอยู่อย่างนั้น ไม่มีอาการไป ไม่มีอาการมา ไม่มีขึ้นมีลง ธรรมดาของจิตเดิมมันเป็นอย่างนั้น ส่วนความแก่ความเจ็บความตาย ไม่ใช่ธรรมของจริง เป็นของปรุงแต่ง จึงมีแก่ มีเจ็บ มีตาย อย่างกายนี้ เกิดมาแล้วก็มีแก่มีเจ็บมีตาย แต่จิตเดิมก็ตั้งอยู่อย่างนั้น ไม่ได้แก่เจ็บตายไปตามด้วย หรือจิตสังขารหรืออาการของจิตทั้งปวง เมื่อเกิดหรือปรุงแต่งขึ้นมาแล้ว ก็มีเสื่อมมีดับหรือตายไป แต่จิตเดิมไม่มีอาการไปมาเหมือนอาการของจิต เมื่อปฏิบัติจนถึงจิตเดิมหรือฐีติภูตังได้ ก็จะพบจิตไม่มีอาการไปมา มีสภาพที่ตั้งไว้ดุจกล่าวไว้ข้างต้น คำว่าตั้งไว้ ก็คือตั้งมั่น คำสอนของหลวงปู่มั่นใช้ภาษาธรรมดา แต่เป็นของลึกซึ้งทั้งนั้น ปฏิบัติไปไม่ถึง จะเห็นภาพหรือเข้าถึงเข้าใจในคำสอนท่านเลย

จริงๆ ที่ถูกแล้ว ฉบับที่ถูกต้องต้องบันทึกว่าธรรมเป็นของธรรมดาตั้งอยู่อย่างนั้น คือตั้งอยู่ท่ามกลางความแก่ความเจ็บความตาย จึงได้ชื่อว่าธรรมเป็นของจริง ธรรมที่จิตปรุงแต่งไม่ว่ารูปหรือนามย่อมแก่ตายเสื่อมดับไป แต่ตัวจิตเดิมมันก็อยู่ท่ามกลางความแก่ ความเจ็บ ความตาย มันหาได้แก่เจ็บตายไปด้วยไม่

● เอาธรรมชิ้นเดียวนี้เอง คือกายนี้เองไปเจ็บ กายชิ้นเดียวนี้เองไปแก่ กายชิ้นเดียวนี้เองไปตาย เมื่อตายแล้วก็ไปเกิดอีก ล้วนแต่ตื่นเต้นอยู่ด้วยธาตุอันนี้เอง หาที่จะจบไม่ได้และสิ้นสุดมิได้ฯ

แล้วท่านก็มาพูดถึงกายว่า เอาธรรมชิ้นเดียวกันนี้เอง คือกายนี้เอง ไปเจ็บ ไปแก่ ไปตาย ตายแล้วก็เกิดอีก มันก็ธาตุเดิมอีก คือธาตุดินน้ำลมไฟ เกิดกี่ทีกี่ทีก็ธาตุอันเดิม เกิดมาก็หลงดีใจตื่นเต้นไปกับธาตุอันเดิม เวลาเด็กเกิดใหม่ เราก็หลงตื่นเต้นดีใจ หลงว่าเป็นของขวัญอันประเสริฐ แต่พระพุทธเจ้ากลับเห็นเป็นตรงข้าม เห็นว่านั่นคือห่วง คือราหุล โลกกับธรรมมักมองสวนทางกันเสมอ เอาสิ่งนี้ไปพูดให้โลกฟัง เขาจะหาว่าบ้า มองโลกในแง่ร้าย มองโลกในแง่ร้ายกับมองโลกตามความเป็นจริง มันคนละเรื่องกัน เมื่อคนทางธรรมมองโลกตามความเป็นจริง ก็จะถูกคนทางโลกมองว่าเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย คนทางธรรมเห็นโลกตามความจริง จิตก็จะสงบ คนทางโลกไม่ได้มองโลกตามความเป็นจริง จิตก็จะวุ่นวายเร่าร้อน มันต่างกันตรงนี้

อย่างหมาแมวตายตัวหนึ่ง คนทางโลกก็มองว่าทำไมมันต้องตาย เพิ่งอายุได้ไม่กี่ปีเอง แล้วก็เป็นทุกข์วุ่นวายเร่าร้อนกับการตายของหมาของแมว แต่คนทางธรรมมองว่าของมันตายได้ เกิดมาแล้วก็ต้องแก่ต้องตาย ธรรมดามันเป็นของมันอย่างนั้น ไม่ตายวันนี้ ก็ต้องตายในวันหน้า เขาเห็นตามจริงอย่างนี้ จิตก็จะไม่ทุกข์ร้อนอะไรมาก เหมือนหลวงปู่ชาสอนเรื่องแก้วน้ำ ท่านบอกว่าแก้วน้ำนี้ มันไม่แตกวันนี้ก็ต้องแตกในวันหน้า ไม่มีคนทำให้แตก ไก่ก็จะทำให้แตก เพราะของมันแตกได้ ให้เห็นความแตกในความไม่แตก เมื่อมันแตกก็จะได้ไม่ทุกข์ เพราะเห็นตามจริงแล้วว่าของมันต้องแตก พอมันแตก เออ! นั่นไง ว่าแล้วมันต้องแตก หรืออย่างคบคน ก็อย่าไปคาดหวังว่าเขาจะดีอะไรมาก เพราะธรรมดาคนย่อมเปลี่ยนแปลงได้เสมอ จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว จิตบังคับกายอย่างที่หลวงปู่มั่นสอนไว้ ธรรมดาจิตมันเปลี่ยนตลอดเวลา จิตปรุงแต่งอย่างนี้

แล้วก็ดับ แล้วก็ปรุงแต่งใหม่ แล้วก็ดับอีก หาสาระแก่นสารไม่ได้ จิตที่เปลี่ยนแปลงก็บังคับกายวาจาให้เปลี่ยนไปตามด้วย ธรรมดาของเขามันเป็นอย่างนั้น ถ้าเราเห็นตามจริงอย่างนี้ เวลาคนที่เราคบรู้จักเขาเปลี่ยนไป ก็จะร้องขึ้นมาทันทีว่า อ้อ! เป็นธรรมดาเช่นนั้นเอง จะไม่มานั่งจมอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของคนทางโลก จะไม่เป็นบ้าเป็นหลังไปเหมือนคนทางโลก ขึ้นชื่อว่าคนย่อมไม่แน่นอน จึงไม่ต้องตื่นเต้นตกใจไปกับการเปลี่ยนแปลงของคน ให้เห็นเป็นของธรรมดา และไม่ต้องไปนึกหาเหตุผลอันใดให้เสียเวลา อย่าไปเสียเวลาหาเหตุผลกับการเปลี่ยนแปลงของคนให้มากนัก ว่าทำไมเป็นอย่างนั้นทำไมเป็นอย่างนี้ มันจะบ้าเอาเสียก่อน เฝ้าแก้ไขจิตใจตนเองไม่ให้ทุกข์ร้อนไปกับการเปลี่ยนแปลงของคนจะดีกว่า

จริงๆ เรื่องคนนี้ หากเจริญกายคตาสติ เห็นคนเป็นธาตุได้แล้ว จะไม่ทุกข์อะไรมากเลยเวลาคนเปลี่ยนไป เพราะเห็นแล้วว่าคนมันก็สักแต่ธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม เท่านั้น ถึงเวลาก็ต้องเสื่อมต้องดับต้องแก่ต้องตายไปเท่านั้น ใครทำอะไร เราก็แก้ไขไปตามหน้าที่ แต่ไม่ต้องลงมือไปทำร้ายอะไรเขา ไม่ต้องไปอาฆาตพยาบาทเขา ไม่ต้องไปตามแช่งสาปอะไรเขา อย่างนั้นมันทำร้ายตนเองทั้งนั้น ยิ่งแช่งก็ยิ่งเจอ การแช่งก็คือการอาฆาตพยาบาทอย่างหนึ่ง ไม่นานเขาก็ต้องตายเหมือนเรานี่แหละ เพราะขึ้นชื่อว่าธาตุ ย่อมแปรปรวนอยู่เป็นนิจ เสื่อมไปทุกขณะ จนแก่เจ็บตายไป ตายแล้วก็เกิดใหม่ ด้วยธาตุอันเดิม วนเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร หาที่จบไม่ได้ หากมาหลงกายเป็นตัวเป็นตนอยู่ ไม่มีวันจบ เพราะมันจะตามยึด มีอุปาทาน ตัวอุปาทานนี้แหละคือตัวพาไปเกิด แต่ถ้าเจริญสติภาวนาเห็นกายเป็นธาตุได้ มันก็บั่นทอนวัฏสงสารลงไปได้ แต่ถ้ายังมาตื่นเต้นอยู่กับธาตุเดิมอันนี้ ก็ไม่มีวันพ้นจากวัฏสงสารได้เลย จะตื่นเต้นไปทำไม มันของเก่าของเดิมทั้งนั้น เปลี่ยนแต่หน้าตา ชื่อแซ่สกุล แต่ธาตุก็ยังเป็นธาตุเดิมอยู่นั่นเอง

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

● ธรรมแสดงอยู่เรื่อยๆ เว้นแต่นอนหลับโดยมิได้กำหนดจะไม่รู้ไม่เห็นขณะนั้น

ท่านทรงกลด : หมายถึงธรรมที่ปรากฏแล้วจะแสดงให้เห็นอยู่เรื่อยๆ จะเห็นการเกิดการดับของธรรมอยู่เสมอ เห็นบ่อยๆ เข้ามันก็จะเบื่อหรือนิพพิทาขึ้นมาเรื่อยๆ เช่นกัน นิพพิทาหรือความเบื่อหน่ายในรูปนามอารมณ์ที่เห็นเกิดดับอยู่เสมอนั้น จะเกิดขึ้นหลังจากเห็นธรรมแล้วเท่านั้น ถ้ายังไม่เห็นธรรม ก็จะเป็นความเบื่อหน่ายแบบโลกๆ คือเบื่อๆ อยากๆ เบื่อไม่จริง แต่เบื่อหน่ายจริง มันจะจางคลายออกมา คำว่าธรรมที่แสดงอยู่เรื่อยๆ ก็คือรูปนามอารมณ์นั่นเอง มันจะแสดงการเกิดการดับให้เห็นเป็นปรกติ หลวงปู่ชาจึงบอกว่าคนธรรมดาเห็นจะกลายเป็นมุนี มุนีเห็นก็จะเห็นเป็นธรรมดา ธรรมะของพระอริยะเจ้าจะสอดคล้องต้องกันเช่นนี้เสมอ เพราะท่านเห็นสิ่งเดียวกัน ที่หลวงปู่ชากล่าวหมายความว่า ถ้าคนธรรมดาปฏิบัติธรรมเจริญสติอย่างถูกต้อง จนแยกจิตออกจากขันธ์ห้าอารมณ์ได้ เห็นอารมณ์เกิดดับอยู่ อย่างที่พระอัญญาโกณฑัญญะเห็น ว่าสิ่งใดเกิดเป็นธรรมดาสิ่งนั้นก็ดับเป็นธรรมดา หาตัวตนแก่นสารอะไรไม่ได้ ไม่มีสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาอะไรสักอย่าง การเห็นธรรมก็คือการเห็นการเกิดการดับของรูปนาม เห็นแล้วจึงเรียกว่าดวงตาเห็นธรรม

ทีนี้ ถ้าคนธรรมดาเห็นขึ้นมา คนนั้นก็จะกลายเป็นพระอริยะเจ้า หลวงปู่ชาเรียกว่ามุนี แต่พอมุนีหรือพระอริยะเจ้าเห็น มันก็จะเห็นเป็นของธรรมดาล่ะคราวนี้ มันก็จะแสดงให้เห็นอยู่เรื่อยๆ หลวงปู่มั่นบอกว่าเห็นครั้งหนึ่ง ก็จะเห็นตลอดไป จะเห็นอีกเรื่อยๆ เว้นแต่นอนหลับ การนอนหลับของพระอริยะเจ้าก็มีสองแบบ แบบแรกก็คือหลับแบบธรรมดา ปล่อยให้สังขารขันธ์ทำงานของเขาไปตามปรกติ ก็จะมีฝันอะไรเป็นธรรมดา พระอรหันต์ก็ฝันได้ ใช่ว่าจะฝัน

ไม่ได้ เพราะตัวสังขารขันธ์คือตัวปรุงแต่งมันยังทำงานอยู่ ยังไม่ดับขันธ์ แต่ท่านไม่ได้ยึดฝันเป็นจริงเป็นจัง เป็นเรื่องเป็นราวอะไร ฝันแล้วก็จบแค่ตรงนั้น เหมือนความคิดเกิดแล้วดับไป หาสาระอะไรไม่ได้ พอปล่อยให้หลับเป็นธรรมชาติของขันธ์ ก็จะไม่เห็น เว้นแต่จะกำหนดให้จิตอยู่กับรู้

● พระธรรมแสดงทั้งกลางวันและกลางคืน อกาลิโก กำหนดกาลเวลามิได้ แสดงทั้งภายนอกและภายใน

หมายถึงธรรมชาติของรูปนามมันแสดงตลอดเวลา อันนี้ก็อันเดียวกับโอวาทข้างต้น คือแสดงตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน ไม่ใช่จะแสดงให้เห็นเฉพาะเวลากลางวัน หรือกลางคืนเท่านั้น ทั้งแสดงทั้งภายนอก คือเห็นด้วยตาเปล่ากับแสดงอยู่ภายในใจ ภายนอกก็อย่างเช่น เห็นต้นไม้ ใบที่เคยเขียวกลับเหลืองร่วงหล่นลงพื้น นั่นก็คืออนิจจังแล้ว ขยับเข้ามาที่กายเรา เห็นผมร่วง ผมขาวบ้างไหม ผิวหน้า ผิวหนัง เหี่ยวบ้างไหม ฟันผุฟันพังไปกี่ซี่แล้ว ส่วนภายในก็คืออารมณ์ต่างๆ ที่เกิดแล้วดับไป เช่นอารมณ์ยินดีบ้าง ยินร้ายบ้าง พอใจไม่พอใจ โกรธ รัก ฟุ้งซ่าน หรืออย่างเวทนาก็มีสองแบบ เวทนานอกเช่นนั่งอยู่นานๆ ก็ปวดเมื่อยขึ้นมา เวทนาในก็คืออารมณ์ยินดีไม่ยินดีต่างๆ เห็นกันบ้างไหม มันเกิดมันดับวันหนึ่งมากมายเหลือคณานับ คนโลกๆ เขาไม่สนใจดูหรอก ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่คนทางธรรมก็จะหยิบมันขึ้นมาวิจยะคือวิจัยดู ให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเสีย จิตจะได้ไม่ไปยึดมั่นถือมั่นมาก

ถ้าสังเกตดูดีๆ จะเห็นธรรมมันแสดงตลอดเวลาจริงๆ ทั้งภายนอกภายใน คำว่าพระธรรมนี่ ถ้าเอาจริงๆ ก็คืออนิจจังนั่นแหละคือพระธรรม เห็นอนิจจังก็คือเห็นพระธรรม ตอนแรกให้เห็นแบบพิจารณาเฝ้าสังเกตไปก่อน การพิจารณาก็คือการพยายามสังเกตการเกิดการดับของรูปนามอารมณ์ต่างๆ เฝ้าสังเกตอยู่เนืองๆ แต่อย่าไปเป็นทุกข์กับการเฝ้าสังเกตนั้น ให้สังเกตด้วยจิตที่เป็นกลาง

ด้วยความรู้สึกตัวทั่วพร้อม วันหนึ่งพอจิตสงบตั้งมั่นขึ้นมา คราวนี้ก็จะเห็นพระธรรมของจริงปรากฏขึ้นในจิต เห็นแล้วก็จะเป็นมุนี ต่อไปมันก็จะเห็นเองโดยไม่ต้องกำหนดเห็นแบบตอนแรกเรียกว่าเห็นเป็นธรรมดา

● ผู้ที่รู้ธรรมแล้ว เป็นผู้วิเศษ อานิสงส์หาประมาณมิได้

ผู้ที่รู้ธรรมก็คือพระโสดาบันขึ้นไป เป็นผู้วิเศษในที่นี้ไม่ได้หมายถึงวิเศษแบบมีฤทธิ์อภิญญา เสกของศักดิ์สิทธิ์ หายตัวได้ รู้เห็นเหตุการณ์ในอนาคต หยั่งรู้ฟ้าดินได้ ไม่ใช่วิเศษอย่างนั้น คำว่าวิเศษในที่นี้ หลวงปู่มั่นหมายถึงเป็นผู้มีคุณวิเศษ มีคุณเป็นพิเศษกว่าปุถุชนคนธรรมดาสามัญทั่วๆ ไป เป็นเนื้อนาบุญของโลก มีอานิสงส์นับประมาณไม่ได้ หมายถึงการได้มีโอกาสทำบุญกับคนที่รู้ธรรมนั้น จะมีอานิสงส์นับประมาณไม่ได้ ดังในบทสวดมนต์บทสังฆคุณว่าผู้ที่เป็นสงฆ์ที่แท้จริงก็คือคู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเรียงบุรุษได้แปด เริ่มที่พระโสดาปัตติมรรคเป็นต้นไป บุรุษแปดนี้ เป็นเนื้อนาบุญของโลกที่แท้จริง อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ การได้มีโอกาสทำบุญกับผู้ที่รู้ธรรมเช่นนี้เป็นของยากยิ่ง

โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบัน หาผู้ที่จะมารู้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้จริงนั้นยากยิ่งนัก ทั้งชาวพุทธปัจจุบันก็หาผู้ที่มีปัญญาได้ยากเช่นกัน ส่วนใหญ่จะมีแต่ศรัทธา ปัญญาไม่ค่อยมี เห็นพระปลุกเสกเครื่องรางของขลังศักดิ์สิทธิ์ ก็ทึกทักหลงว่าเป็นพระอรหันต์ เห็นพระมีฤทธิ์ทักวาระจิตได้ถูก ก็ทึกทักว่าเป็นพระอรหันต์ เห็นพระสอนเรื่องสมาธิก็ทึกทักว่าเป็นพระอรหันต์ เห็นพระสอนเรื่องจิต ฟังแล้วก็ไม่รู้เรื่อง ซึ่งความจริงสอนผิด ก็ทึกทักเอาว่าเป็นพระอรหันต์ขาดปัญญาแยกแยะธรรมแท้ออกจากธรรมปลอมไม่ได้ แต่สำหรับพวกเราก็น่าปิติ มีจำนวนไม่น้อยที่มีปัญญาแยกแยะได้

อย่างวันก่อนก็มีศิษย์ปฏิบัติดีท่านหนึ่ง ส่งคำสอนของพระรูปหนึ่งมาให้ เขาเชื่อกันว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะมีลูกศิษย์มากมาย อ่านแล้วก็รู้ทันทีว่าสอนผิด ศิษย์ที่ส่งมาก็บอกว่าสอนผิด ก็เลยโมทนาไปกับเขาที่สามารถแยกแยะคำสอนผิดคำสอนถูกได้ ถ้าจิตตรงต่อมรรคต่อผลแล้ว จะแยกแยะได้เช่นนี้แหละ ไปพบเห็นธรรมสอนแบบผิดๆ จิตก็จะไม่รับ มันจะโต้แย้งด้วยปัญญาออกมาเอง คำสอนที่ส่งมาอ่านแล้วก็รู้ทันทีว่าได้แค่ฌานแค่นั้นเอง หลงเอาฌานเป็นนิพพาน ยังไม่ได้เป็นผู้รู้ธรรมจริงแต่ประการใด

ถ้ารู้ธรรมจริง จะสอนแบบที่หลวงปู่มั่น หลวงปู่ชาสอน ถ้ารู้ธรรมไม่จริง ก็จะเป็นการสอนแบบคาดเดาเอาเอง ถ้ารู้ธรรมจริง ธรรมที่สอนก็จะเป็นรอยเดียวกับหลวงปู่มั่น หลวงปู่ชา หลวงปู่ดูลย์ รอยเดียวกับที่พระพุทธเจ้าสอน อย่างเรื่องจิตดับ จิตกลืนหายไปกับอากาศธาตุอะไรนี้ จะไม่พบไม่เห็นในคำสอนของหลวงปู่มั่น หลวงปู่ชา หรือแม้แต่หลวงปู่แบนอะไรเลย ทั้งไม่พบในคำสอนของพระอรหันต์รูปไหนด้วย ถ้ารู้ธรรมจริง จะไม่สอนอย่างนั้น ก็ให้ใช้ปัญญาแยกแยะเอาเอง ทั้งนี้ก็แล้วแต่บุญวาสนาทางธรรมของแต่ละคนที่ทำมาไม่เท่ากันอีกด้วย ถ้าบุญวาสนาทางธรรมทำมาน้อย ก็จะพบและหลงอยู่กับคำสอนผิดๆ นั่นแหละ ไม่มีวันจะพบผู้รู้ธรรมจริงเลย หรือพบแล้ว ก็มีอันต้องพลัดพรากจากไปเองในที่สุด

ขยายความธรรม ในกลุ่มสายธารธรรม เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

วันนี้ก็เป็นการขยายความโอวาทหลวงปู่มั่นครั้งสุดท้าย มีบางท่านได้ติดตามอ่านแล้ว เกรงว่าจะไม่ได้อ่านธรรมะอีก ขอให้แสดงธรรมทุกวันพระ ก็จะดูว่าวันพระใดไม่ติดอะไรก็จะแสดงให้ฟังตามศรัทธา สำหรับโอวาทหลวงปู่มั่นที่ได้ขยายความติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายเดือนนี้ ทีมงานจะรวบรวมทำเป็นหนังสือไว้แจกพวกเรา หากได้หนังสือแล้วก็ขอให้เก็บให้ดี เพราะต่อไปจะไม่มีใครมาแสดงธรรมแบบนี้ให้ฟังอีก มีท่านผู้พิพากษาท่านหนึ่งติดตามอ่านโอวาทหลวงปู่มั่นที่ผ่านมา ได้ส่งข้อความส่วนตัวมา ขออนุญาตนำมาลงดังนี้

“คอยเฝ้าติดตามท่านทรงกลดขยายความโอวาทหลวงปู่มั่นทุกวันค่ะ เป็นคำอธิบายที่ทรงคุณค่ามากค่ะ ไม่เคยหาอ่านแบบนี้ได้จากที่ไหนเลย ดังที่ท่านบอกไว้จริงๆ เฝ้ารอการรวมเล่ม... กราบขอบพระคุณท่านทรงกลดอย่างยิ่งที่เสียสละเวลาให้สิ่งที่มีค่าที่สุดนี้ค่ะ”

การอ่านหนังสือธรรมะต่างๆ ที่ ทีมงานได้รวบรวมจัดทำขึ้นก็ดี ฟังธรรมหรืออ่านธรรมที่แสดงไปก็ดี หากจิตสงบขึ้นมาในขณะนั้น หรือเกิดปิติขึ้นมาในระหว่างที่ได้อ่าน เกิดมาชาตินี้ก็ไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้ว บุญที่เกิดจากจิตสงบหรือปิติในขณะดังกล่าว มหาศาลยิ่งกว่าสร้างโบสถ์สร้างวิหาร และนำไปสู่มรรคผลนิพพานอย่างไม่ต้องสงสัย ธรรมโอวาทของหลวงปู่มั่นที่หลวงปู่หลุย จันทสาโร บันทึกไว้ ถือเป็นธรรมชั้นยอดที่สุด เป็นธรรมที่ลึกซึ้งของพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนา ในช่วงกึ่งพุทธกาล ที่ไม่มีผู้ใดเทียบเท่าท่านยังก่อกำเนิดพระอรหันต์ตามมาอีกมากมาย โอวาทธรรมของท่าน อ่านแล้วก็ธรรมดาสามัญ ใช้ภาษาธรรมดา แต่แฝงไว้ด้วยความลึกซึ้งเกินคนสามัญจะเข้าถึง คนสามัญมาอ่าน ก็จะไม่รู้สึกอะไร แต่ถ้าผู้รู้ธรรมมาอ่าน จะเห็นความลึกซึ้งถึงจิตในแต่ละโอวาทคำสอน

อย่างคำสอนที่ว่า "จิตที่ไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง เรียกว่าบริสุทธิ์" เป็นภาษาธรรมดามากๆ แต่พอปฏิบัติไปถึงที่ของมัน โอ! ช่างลึกซึ้งจริงๆ ท่านก็สอนเหมือนหลวงปู่ชานั่นแหละ ไปดูคำสอนหลวงปู่ชาเถิด ท่านจะสอนอยู่สองเรื่อง คือเรื่องจิตกับอารมณ์ แล้วท่านก็บอกว่าจิตก็จิต อารมณ์ก็อารมณ์ อารมณ์ไม่ใช่จิต และจิตก็ไม่ใช่อารมณ์ จิตมีอันเดียว นอกเหนือไปจากจิตเรียกว่าอารมณ์ทั้งสิ้น รูปเวทนาสัญญาสังขารวิญญาณ ล้วนเป็นอารมณ์ของจิต อารมณ์ก็คือที่อยู่ของจิตของใจปุถุชน ทำไมหลวงปู่มั่นจึงบอกว่าจิตที่ไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง เรียกว่าบริสุทธิ์ นั่นคือจิตที่พ้นไปจากการติดพัวพันในรูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ ก็จะเป็นจิตที่บริสุทธิ์

พระโสดาบันแยกจิตออกจากอารมณ์ได้แล้ว แต่จิตก็ยังไม่บริสุทธิ์ พระสกทาคามีนอกจากแยกจิตออกจากอารมณ์ได้ ราคะโทสะเบาบาง แต่จิตก็ยังไม่บริสุทธิ์ พระอนาคามีเล่า แยกจิตออกจากอารมณ์ได้ ละอารมณ์ทั้งปวงได้ คงเหลือแต่วิญญาณขันธ์ จิตก็ยังไม่บริสุทธิ์ เพราะอะไร ก็เพราะว่าจิตของพระโสดาบันก็ดี จิตของพระสกทาคามีก็ดี จิตพระอนาคามีก็ดี ยังติดพัวพันในอารมณ์ต่างๆ อยู่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี จิตยังติดพัวพันในอารมณ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร ติดพัวพันในรูปสุข ในทุกข์ ในสัญญาความจำ ในความคิดต่างๆ พระอนาคามีจิตยังติดพัวพันในวิญญาณขันธ์ คำว่า "ติดพัวพัน" นี่เหมือนจะไม่มีอะไร แต่พอปฏิบัติถึงมันมีอะไรอยู่ในสิ่งที่คิดว่าไม่มีอะไร ติดพัวพันก็คือจิตยังไปมาหาสู่อยู่ เหมือนแม่ลูกแยกจากกัน เพราะอีกฝ่ายไปมีครอบครัว แม่ก็ยังไปมาหาสู่ลูกอยู่ ไม่ไปหาด้วยกาย ก็ส่งใจไปตลอดเวลา คำว่าติดพัวพันคือส่งใจไปพัวพันอยู่ ดังได้แสดงไปหลายครั้งแล้วว่าชั้นเห็นกับชั้นละ คนละชั้นกัน หลวงปู่ดูลย์ก็สอนเช่นนี้เสมอ

อย่างรูปนามอารมณ์ขันธ์ห้าอะไรนี่ ปุถุชนก็จะเห็นว่านั่นคือเรา เป็นเรา ของเรา ภาษาธรรมะเรียกว่าอหังการ มมังการ เห็นว่ารูปหรือกายนี้คือเรา ของเรา

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หรือความรู้สึกนึกคิดอะไรต่างๆ ว่านั่นคือเราของเรา แต่พอเราเจริญสติที่ถูกต้อง (สัมมาสติ) แยกจิตออกจากอารมณ์จากขันธ์ห้าได้ จิตตั้งมั่นจึงแยกจิตออกมาได้ พบจิตพบธรรม เกิดดวงตาเห็นธรรมบรรลุโสดาปัตติผล ก็จะเห็นว่า อ้อ! ที่เคยหลงว่าความรู้สึกนึกคิดคือเรามันไม่ใช่เราเลย จะเห็นขันธ์ห้าไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขาที่เรียกว่าละสักกายทิฏฐิได้

ตอนนี้มันเห็นล่ะว่ารูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ไม่ใช่เรา แต่จิตมันก็ยังยึดว่ามันเป็นของเราอยู่ สักกายทิฏฐินี่ ละอหังการไปได้แล้ว แต่มมังการ หรือความเห็นผิดว่ารูปนามขันธ์ห้าอารมณ์ยังเป็นของเราอยู่ เหมือนลูกของเราแต่งงานแยกจากเราไปแล้ว ไม่ได้อยู่กับเราแล้ว แต่เราก็ยังยึดพัวพันอยู่ว่าลูกก็ยังเป็นของเรา หรือดังที่ยกตัวอย่างไว้ในหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรม เหมือนเราขับรถ ไม่เคยลงจากรถเลย ขับไปขับมา เกิดความรู้สึกว่ารถกับเราเป็นส่วนหนึ่งเดียวกัน เราเป็นรถ รถเป็นเรา วันหนึ่งจอดรถ ลงจากรถมายืนดู อ้าว! รถไม่ใช่เรา เราไม่ใช่รถนี่นา แต่ก็ยังยึดติดพัวพันอยู่ว่ารถเป็นของเรา

รูปนามขันธ์ห้าก็เช่นกัน เพราะอยู่กับมันมานานนับอสงไขยไม่ได้ ก็เลยยึดว่านั่นคือเราของเรา แม้จิตจะแยกออกมาเกิดความเห็นแล้วว่ามันไม่ใช่เราแล้ว แต่ก็ยังยึดติดพัวพันอยู่ว่ามันเป็นของเรา พอเห็นว่าเป็นของเรา จิตก็ส่งแส่ส่ายไปพัวพันโดยอัตโนมัติ แต่เพราะเห็นความจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) ของรูปนามอารมณ์ว่ามันเกิดดับๆๆๆ พอเห็นเป็นธรรมดา (มุนีจะเห็นเป็นธรรมดา) ทุกขณะจิต จิตก็จะเรียนรู้ไปเองว่า มันไม่ใช่ของเราแล้ว พอเห็นดังนี้ จิตก็จะค่อยๆ ละความพัวพันออกมา มันจะเบื่อหน่ายคลายกำหนัดออกมาเอง ที่มันเบื่อหน่ายคลายกำหนัดก็เพราะเห็นชอบ ความเห็นชอบว่ามันไม่ใช่ของเรา คือปัญญาหรือวิชชา วิชชามากเท่าใด อวิชชาก็จางลงเท่านั้น ดุจแสงสว่างสาดส่องเข้ามาในห้องมากเพียงใด ความมืดก็หายไปเองมากเท่านั้น ความเห็นชอบ

ว่ามันไม่ใช่ของเรา คือปัญญาหรือวิชชา วิชชามากเท่าใด อวิชชาก็จางลงเท่านั้น ดุจแสงสว่างสาดส่องเข้ามาในห้องมากเพียงใด ความมืดก็หายไปเองมากเท่านั้น เมื่อเห็นมากเข้าๆๆๆ จิตก็จะหลุดจากความพัวพันในอารมณ์เวทนาสัญญาสังขารหรือความรู้สึกนึกคิดต่างๆ อนาคามีผลเกิดขึ้นตรงนี้ แต่จิตพระอนาคามีก็ยังพัวพันอยู่กับวิญญาณขันธ์ อันเป็นชั้นสุดท้ายที่ต้องละอีก จิตพระอนาคามีจะเห็นการเกิดดับของวิญญาณขันธ์ชัดเจนมาก ทำนองเดียวกันเมื่อจิตเห็นการเกิดดับ เห็นอนิจจัง เห็นอนัตตาในวิญญาณขันธ์มากเท่าใด จิตก็จะคลายความพัวพันในวิญญาณขันธ์มากเท่านั้น ตรงนี้หลายคนอาจจะงง แต่ถ้าอ่านหนังสือกว่าจะถึงกระแสธรรมอย่างกระจ่างแจ้ง จะไม่งง เพราะในหนังสือได้เขียนไว้ว่า เมื่อปฏิบัติไปลึกๆ จะพบว่าวิญญาณขันธ์ก็เป็นที่อยู่ของจิตหรือเป็นอารมณ์ของจิตได้ พอจิตหลุดจากความพัวพันในวิญญาณขันธ์ ก็เท่ากับไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวงลงได้ จิตก็บริสุทธิ์ สังเกตดีๆ หลวงปู่มั่นใช้คำว่า "ทั้งปวง" ทั้งปวงก็คือรวมถึงวิญญาณขันธ์ด้วยนั่นเอง นี่คือความลึกซึ้งของคำสอนหลวงปู่มั่น ที่น้อยคนนักจะเข้าถึงและเข้าใจ

สำหรับโอวาทสุดท้ายในวันนี้

● คนในโลก หลงของเก่า คือหลงธาตุนั้นเองแหละ ชังแล้วมารัก รักแล้วมาชัง หาที่สิ้นสุดมิได้ พระองค์ไม่หลง

อันนี้จะเหมือนกับที่เคยแสดงไปเมื่อวันก่อน คือการหลงของเก่าอันได้แก่ธาตุดินน้ำไฟลม ธาตุเดิมๆ ที่เคยครองกันมา ถ้าเจริญกายคตาสติจนเห็นกายตามจริงว่าเป็นสักแต่ธาตุดังกล่าว ประกอบกันขึ้นมาเป็นคนหรือสัตว์ ก็จะหายหลงไปได้เยอะแล้ว จะไม่ค่อยหลงรักหลงชังเหมือนเมื่อก่อน ในครั้งแรกอาจจะหลงรักหลงชังขึ้นมา แต่พอสติเข้ามาจับ การหลงการชังก็จะดับไปเอง เพราะไม่มีคนบ้าที่ไหนเที่ยวตามรักตามชังดิน ตามรักตามชังน้ำ ตามรักตามชังลม ตาม

รักตามชังไฟอยู่ได้หรอก ไม่มีใครตามรักตามชังโครงกระดูก น้ำเลือด น้ำหนอง ขี้เยี่ยวกองนี้ได้หรอก ถ้าเราเห็นกายตามจริงขึ้นมา เราจะสมเพชตัวเองที่แต่ก่อนเที่ยวตามรักตามชังน้ำเลือดน้ำหนองกองขี้กองเยี่ยวกองนี้อยู่ รักแล้วก็ชัง ชังแล้วก็รัก เพราะความที่ไม่รู้เท่าทัน เห็นผิดในสิ่งที่รักที่ชัง หาวันสิ้นสุดไม่ได้ บอกไม่ได้ว่าจะสิ้นสุดความรักความชังเมื่อวันใด

แต่พระพุทธเจ้าไม่หลง เพราะพระองค์ทรงเห็นด้วยญาณแล้วว่ากายนี้มันก็เป็นเพียงธาตุทั้งสี่ประชุมกันขึ้นมาเท่านั้นเอง ถึงเวลาก็เสื่อมแตกดับไป หาแก่นสารสาระอันใดไม่ได้ น่าสลดใจจริงๆ ชาวพุทธไปงานศพไม่รู้ว่ากี่ร้อยศพ แต่ก็ยังไม่เห็นความจริงตรงนี้ ขนาดเผาศพพ่อแม่ญาติพี่น้องตัวเองเสร็จ เช้าขึ้นมานั่งเก็บเถ้ากระดูกอยู่ ก็ยังไม่เห็นความจริงอันนี้ ยังเที่ยวตามรักตามชังอยู่ไม่ว่างเว้น เป็นทุกข์กับการตามรักตามชังธาตุดินน้ำไฟลมอยู่ไม่สิ้นสุด มันของเก่าของเดิมทั้งนั้น เกิดกี่ทีก็เอาดินเอาน้ำเอาลมเอาไฟอันเดิมนั่นแหละมาประกอบประชุมกันขึ้น ถึงเวลาก็เสื่อมหมดสภาพอีก ต้องเผาทิ้งอีก วนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่มีวันจบ เราเผาเขาบ้าง เขาเผาเราบ้าง ผลัดกันเผาอยู่อย่างนี้แหละ ไม่รู้ว่าวันใดจะได้เลิกเผา

- ธรรมธาตุ สัตว์หลงธาตุ ชมธาตุ ยินดีธาตุ ยินร้ายธาตุ จึงได้ทำกรรมไปต่างๆฯ

อันนี้ก็สืบเนื่องจากอันแรก ว่าสัตว์อันหมายถึงคนหรือสัตว์ต่างๆ หลงธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม ของเก่าอันนี้ มีความยินดีในธาตุ ยินร้ายในธาตุ ก็หลงทำกรรมไปต่างๆ นานา ถึงขนาดฆ่ากันเพื่อแย่งชิงกัน ทำร้ายกัน เพราะเห็นธาตุเป็นตัวเป็นตน เป็นเรา เป็นเขา ลงมือเบียดเบียนกัน หากเห็นตามจริง จะพบว่าสิ่งที่คนลงมือทำร้ายเบียดเบียนอยู่นั้น มันก็แค่ธาตุดินน้ำไฟลมเท่านั้น ส่วนเจ้าของผู้ครองธาตุครองกายอันได้แก่จิต ด้วยความหลงผิดเห็นว่าธาตุนี้กายนี้เป็นเรา

เป็นของเรา ก็ผูกใจเจ็บอาฆาตพยาบาท หาทางเอาคืนไม่สิ้นสุด กลายเป็นการลงมือก่อกรรมจองเวรกันไป ก็เพราะด้วยการไม่รู้เท่าทันในธาตุอันนี้ ถ้าเห็นคนเป็นสักแต่ว่าธาตุ ก็จะไม่ตกเป็นทาสของธาตุ นี่เพราะเห็นว่าคนเป็นคน จึงตกเป็นทาสของธาตุ

เคยลงข้อธรรมไปว่าถ้าเห็นบ้านเป็นธาตุ ก็จะไม่เป็นทาสของบ้าน บ้านที่คนเรายึดว่าเป็นของเรานี่ แท้จริงก็ไม่ต่างจากคน เป็นสังขารเหมือนคน ต่างกันตรงที่คนเป็นสังขารที่มีวิญญาณครอง แต่บ้านเป็นสังขารที่ไม่มีวิญญาณครอง นอกจากนั้นก็เป็นการปรุงแต่งของธาตุเหมือนกัน บ้านหนึ่งหลังก็ประกอบไปด้วยอิฐปูนเหล็กไม้ มันก็คือธาตุดินทั้งนั้น ถ้าเห็นบ้านเป็นเพียงธาตุดินประกอบกันขึ้นมา เราก็จะไม่ตกเป็นทาสของบ้าน เวลาบ้านพังก็จะไม่ทุกข์ เพราะอะไรที่เป็นการประกอบกันขึ้นมาหรือภาษาธรรมะเรียกว่าสังขารนั้นย่อมต้องเสื่อมต้องพัง พระบรมศาสดาก็สอนก่อนปรินิพพานไว้ว่า สังขารทั้งหลายย่อมมีความเสื่อมเป็นธรรมดา พระองค์สอนให้เห็นตามจริงว่าของมันเสื่อมเป็นธรรมดา เพื่อว่าจิตเราจะได้ไม่เข้าไปยึดมั่นในสังขารทั้งปวงนั่นเอง เป็นคำสอนเดียวกับคำสอนที่ว่า สัพเพธรรมานาลัง อภินิเวสายะ คือสิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น คำสอนทั้งปวงมันจบลงตรงที่ไม่ยึดมั่นถือมั่นอันนี้ อย่างหลวงปู่มั่นบอกว่าจิตที่ไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวง เรียกว่าบริสุทธิ์ มันก็อันเดียวกัน การไม่ติดพัวพันในอารมณ์ทั้งปวงก็คือการไม่ยึดมั่นในอารมณ์ทั้งปวง

อย่างกายหรือบ้าน มันก็เป็นสังขาร ต้องเสื่อมเป็นธรรมดา เวลามันเสื่อม ก็จะไม่เป็นทุกข์กับการเสื่อมกับการพังของกายของบ้าน แล้วทำไมคนทั้งหลายก็เห็นอย่างนี้ว่าของมันเสื่อมได้ ไม่ควรยึดมั่น แต่ทำไมยังทุกข์อยู่ ก็เพราะเขาเห็นตามความคิด ไม่ได้เห็นตามความจริง การเห็นตามความคิด กับเห็นตามความจริง คนละเรื่องกัน ต่างกันราวฟ้ากับเหว เห็นตามความคิด ยังละไม่ได้ ต้องเห็นตามจริงด้วยญาณทัสสนะ จึงจะละได้ จึงจะพ้นทุกข์ได้ อย่างหมอที่ผ่า

ศพต่างๆ ก็เห็นด้วยตาชัดแจ้งว่าร่างกายประกอบด้วยหัวใจ ด้วยเลือด ด้วยกระดูก เห็นความไม่สะอาดของร่างกายทุกอย่าง แล้วทำไมหมอยังลงมือก่อกรรมถึงขนาดฆ่าคนได้ เพราะมันเห็นด้วยตาเนื้อ เห็นด้วยความคิด มันแก้ความหลงธาตุ ยินดีธาตุ ยินร้ายธาตุไม่ได้หรอก เขาจึงได้ทำกรรมไปต่างๆ อย่างที่หลวงปู่มั่นบอกไว้ แต่ถ้าลองปฏิบัติธรรม เห็นด้วยตาในสิ เขาจะไม่มีวันลงมือก่อกรรมทำร้ายใครเลย เพราะมีแต่คนโง่เท่านั้นที่ลงมือก่อกรรมทำร้ายธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม

โอวาทธรรมหลวงปู่มั่นที่ยกมาให้ขยายนี้ลึกซึ้งมากๆๆ บางอย่างก็ไม่อาจจะแสดงออกมาเป็นคำพูดได้ หรือบางอย่างก็แสดงไปก็ไม่มีวันจะเข้าใจ ความลึกซึ้งของคำสอนของหลวงปู่มั่นก็ดี ของพระอริยสงฆ์องค์อื่นๆ ก็ดี ต้องปฏิบัติไปถึงจึงจะหายสงสัย แต่ในธรรมต่างๆ ของครูบาอาจารย์ที่เคยมีคนถามๆ มา โอวาทธรรมของหลวงปู่มั่นนับว่าลึกซึ้งที่สุด สมแล้วที่ท่านเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ของพระอรหันต์ในยุคกึ่งพุทธกาล หรืออย่างหนังสือมุตโตทัย เคยอ่านตอนเรียนอยู่ชั้นมัธยมต้น อ่านแล้วไม่เข้าใจเลยว่าคืออะไร แม้อายุมากขึ้น ลองกลับไปอ่านก็ยังไม่เข้าใจอยู่นั่นเอง จนมาปฏิบัติถึง จึงร้อง อ้อ! มันเป็นอย่างนี้ๆๆ ที่หลวงปู่มั่นเขียนไว้ มันเป็นอย่างนี้นี่เอง อย่างคำว่าพบต้นจิต จิตต้นพ้นโหยหวน คิดให้ตายก็ไม่มีวันเข้าใจ ต่อเมื่อมาเจริญสติพบจิต พบธรรม อ้อ! จิตต้นมันเป็นอย่างนี้ พบจิตต้น จิตเดิม มันจะพ้นทุกข์ พ้นโหยหวน มันเป็นอย่างนี้ พวกเรานี้นับว่ามีวาสนาสูง ที่ได้มีโอกาสได้อ่านโอวาทหลวงปู่มั่นที่ลึกซึ้ง บางคนทำบุญหลายล้านๆ สร้างพระใหญ่โตมากมาย จบเปรียญธรรมเก้าประโยค ก็ยังไม่มีโอกาสได้อ่านแบบนี้เลย

ประวัติท่านทรงกลด มั่นสิงห์

การศึกษา

- ปวช. (วิทยาลัยพณิชยการบางนา)
- นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (MBA) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นบท. (เนติบัณฑิตไทย)
- LL.M. (University of Southern California, USA.)

การทำงาน

- พนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
- ผู้พิพากษาประจำศาลแพ่งกรุงเทพใต้
- ผู้พิพากษาประจำศาลอาญากรุงเทพใต้
- ผู้พิพากษาศาลจังหวัดอุทัยธานี
- ผู้พิพากษาศาลจังหวัดร้อยเอ็ด
- ผู้พิพากษาศาลจังหวัดเพชรบุรี
- ผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง
- เลขานุการศาลล้มละลายกลาง
- ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสระบุรี
- ผู้พิพากษารองหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์
- ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลจังหวัดปราจีนบุรี
- ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดน่าน
- ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครนายก
- อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: songklod2465@gmail.com

ช่องทางการติดต่อ

LINE OPENCHAT สายธารธรรม

YouTube ทรงกลด มั่นสิงห์

ทรงกลด มั่นสิงห์

EMAIL Songklod2465@gmail.com

รายชื่อผู้บริจาค

Aye Sein Mon	๕๐
Eric Gordon Mckinlay อรวรรณ ทัศนิยม	๓,๐๐๐
กชกร มีวงศ์อุโฆษ และครอบครัว	๑,๐๕๕
กนกกาญจน์ คงสอน	๑๐๐
กนกพร ขจรศิลป์	๒,๐๐๐
กนกรัศมิ์ จิรวัฒนวาณิช	๒๐๐
กนกวรรณ วิบูลรัตน์	๒,๐๐๐
กนกวรรณ วิบูลรัตน์, มรกต บัวมหะกุล, ศิริพงษ์ วงศ์ศิวะวิลาส, ศิรัญญา พงศาวลี	๒,๐๐๐
กนลรัตน์ บูชางกูร	๕๐๐
กมล กำลังหาญ	๕๐๐
กมล จิรบุรานันท์	๗,๐๐๐
กมลพชร คงสม และครอบครัว	๓,๐๐๐
กมลพร ลิ่มสกุล	๓,๕๐๐
กมลภู ปิยะกาญจน์, ปภาพบ, พบปภา พันทวี	๑,๐๐๐
กรฎี นาคชาติ	๑,๐๐๐
กรณิศ กิตติประภัสร์	๑,๐๐๐
กรรณิกา จิราธิวัฒน์	๖๐,๐๐๐
กรรณิการ์ วงศ์จินดาเวศย์	๔,๐๐๐
กฤตลักษณ์ เศรษฐบุตร	๑,๐๐๐
กฤษณ์ณรงค์ ปรีดา จุลปาน และครอบครัว	๕๐๐
กฤษณา โรหิตรัตนะ	๑,๐๐๐
กลุ่มปฏิบัติธรรมเพื่อนบี อาภาพัชร์ ลี้ลับ	๙,๘๙๐
กวี พรรคติวงษ์	๑,๐๐๐
ก้องภพ นพทีปกังวาล	๕๖๐
กัญญานนท์ กมลยะบุตร	๕,๐๐๐
กัณณิกา เรืองนิติวิทย์	๕๐๐
กันตณัช ร่มเกตุ	๕๐๐
กัมพล บุญส่ง และครอบครัว	๑,๐๐๐
กาญจนา กาญจนรุจวิวัฒน์	๔,๕๐๐
กาญจนา จุฑาเจริญวงศ์	๒๕,๐๐๐
กาญจนา ดาวกระจ่าง	๑,๐๐๐
กาญจนา บุญจันทร์	๑,๐๐๐
กาญจนา หล่อพัฒนเกษม	๒,๐๐๐
กาญจ์ระวี อนันตอัครกุล	๓,๐๐๐
กานต์ชนิต พงษ์เพชร	๑,๐๐๐
กิ่งแก้ว ศรีสงวน	๓,๑๐๐
กิจชณัฏฐ์ คงกระพันธ์	๒,๐๐๐
กิตติ กิตติวรวัฒน์	๖,๐๐๐
กิตติ์ชญาห์ ภัทรวรรธพงศ์	๑,๐๐๐
กิตติธร สำราญรื่น	๑,๐๐๐
กิตติพงศ์-จงดี แสนเครือวงศ์	๑,๐๐๐
กิตติพงษ์ ลีตระกูลวรรณา	๑,๐๐๐
กิตติภพ - ชุติกาญจน์ จิรเจริญจิตต์	๓๐๐
กิติมา เจริญสุข อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑๑,๐๐๐
กิติยา สุวรรณ	๕๐๐
กิม ญาณทศศิลป์ และครอบครัว บุตร หลาน	๑,๕๐๐
กิ้ม อัจฉราพรรณ กันตังกุล และลูกหลานบริวาร	๕,๐๐๐
กิรณา อายุเจริญ	๑,๐๐๐
กุลภัสสรณ์ รัตอาภา อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องด้วยทุกภพ และเจ้ากรรมนายเวร	๑,๐๐๐
กุหลาบ เนตรประสพสุข	๑,๐๐๐
เกรียงไกร ชื่นรอด	๑๐๐
เกรียงศักดิ์ รอดพันธุ์ชู	๓,๐๐๐
เกศนี สิทธิธัญญาการ	๑,๐๐๐
เกศินี บุตรพรหมอ่อน	๕๐๐
เกษมสุข ศุภนคร	๗,๐๐๐
เกียวหวย แซ่โง้ว	๑๐๐
โกศล โรจน์ชูทองและครอบครัว	๒,๐๐๐
ไกรฤกษ์ ขันทองคำ	๒,๕๐๐
ไกรวิช จามรมาน	๑,๐๐๐
ขนิษฐา ประดิษฐ์ผล	๑,๐๐๐
ขวัญใจ สรรสง่าสกุล	๑,๐๐๐
ขวัญปภัสสร จานทอง	๒,๐๐๐
ขวัญพัฒน์-ฐานะเชษฐ์ สุวัฒนากุลวงศ์ และครอบครัว	๑,๐๐๐
ขวัญอร สารมาศ	๕๐๐
เขมชาติ เพ็กจู เขมิกา ป่านรอด	๑๐,๕๐๐
เขมพันธ์ ดวงใจ เวียรศิลป์	๑,๐๐๐
คเชนทร์ สิงห์ชู และครอบครัว	๔,๒๐๐
คเชนทร์ สิงห์ชูและกัลยาณมิตร	๕๐๐
คณกร อัศวเมธี	๒๐,๙๘๐
คณิดา พันธ์หิรัญพฤกษ์	๑,๐๐๐
คมกร จิรเจริญจิตต์	๑,๐๐๐
ครอบครัว นพทีปกังวาล	๑๓,๑๗๐
ครอบครัว จุฑาเจริญวงศ์	๑๐,๐๐๐
ครอบครัว พ.ประสิทธิ์	๔,๐๐๐
ครอบครัว ศรีมงคล	๑,๐๐๐
ครอบครัวสำราญรื่นและกิจเจริญธนารักษ์	๑,๐๐๐
ครอบครัวกานต์เรืองศิริ	๑,๐๐๐
ครอบครัวจันทร์เสงี่ยม, ครอบครัว ดำรงธนานุรักษ์	๕,๐๐๐
ครอบครัวเจอร์มี่ เคลล็อก	๕๐๐
ครอบครัวชำนาญสิทธิ์	๒,๐๐๐
ครอบครัวไชยญาติ	๑,๐๐๐
ครอบครัวทรงคุณ บุญชัยสุข อนัญญา สาธิตพิฐกุล ไพลิน บุญชัยกุล	๑,๐๐๐
ครอบครัวทรัพย์วรพล	๑๑,๐๐๐
ครอบครัวนพทีปกังวาล	๙,๑๐๐
ครอบครัวบุญรอด	๑,๐๐๐
ครอบครัวพลจันทร์และสุรางคนารัมภ์	๑๖,๐๑๒

ครอบครัวโพธิ์หน่อทองร่วม	๓๐๐
ครอบครัวภูแก้วฟ้า	๕๐๐
ครอบครัวมั่นสิงห์	๑๒,๐๐๐
ครอบครัวเมฆวิมล	๑๕,๐๐๐
ครอบครัวยาสมุทร, อนุจารี อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๕๐๐
ครอบครัวเรียวโชติสกุล อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕,๐๐๐
ครอบครัวโรจน์ชูทอง	๒,๐๐๐
ครอบครัวโรจนอุดมวุฒิกุล	๑,๐๐๐
ครอบครัววัชรี ดำรงธนานุรักษ์	๑๐,๐๐๐
ครอบครัววัฒนโฆวรุณ	๕,๐๐๐
ครอบครัวศรีวลีธร	๑,๐๐๐
ครอบครัวส่งพิริยะกิจ	๑,๕๐๐
ครอบครัวสุคันธรัตน์	๑,๐๐๐
ครอบครัวสุวรรณรุจิ	๑,๐๐๐
ครอบครัวอมรวาที	๑,๐๐๐
ครอบครัวอินทรลักษณ์	๑,๐๐๐
เง็กจก-คีเจา แซ่เจีย ลุ้น-เจียงกิม แซ่เล็ก ชูจิตต์-ประเสริฐ แซ่เล็ก	๒,๔๙๙
เงินบริจาคของญาติมิตรในงาน 100วัน บี อาภาพัชร์ ลี้ลับ	๓,๐๐๐
จตุพล แก้วรุ่งฟ้า	๑,๐๐๐
จรัลรัตน์ สำราญรื่น	๑,๐๐๐
จริยา สุขสมบัติ	๑,๐๐๐
จักรพนธ์ สีหพยัคฆ์	๑,๐๐๐
จักรพล ตาลทรัพย์และครอบครัว	๕๐๐
จักษ์พัชร์ อมรวุฒิ	๑๙๙
จันทร์หอม เอียสุวรรณ	๖,๐๐๐
จันทรา วงศ์มณี	๑,๐๐๐
จาณิษภักดิ์ จิรวัฒนวาณิช	๙,๕๐๐
จารุพัฒน์ จารุรัตนานนท์ และครอบครัว	๗,๕๐๐
จารุวรรณ โคจำนงค์	๕๐๐
จำนงค์ พะยอม กาวินำและครอบครัว	๑,๙๙๘
จินดา มหาพัณณาภรณ์ สมไชย จิรถาวรอนันต์	๔,๐๐๐
จินตนันท์ ชำนาญ	๕๐๐
จินตนา แก้วอารีลักษณ์และครอบครัว	๕๐๐
จิรกานท์ จันดี	๘๐๐
จิรวัฒน์ ธรรมเนาว์	๓๐๐
จิราพร บุญตาม	๓๐๐
จิราภรณ์ ด่านวิรุทัย	๑,๕๐๐
จิราภรณ์ พิลาบุตร	๑๙,๐๐๐
จึง ยัง ไล้จิ้ม ลูก-หลาน ครอบครัวจิรเจริญจิตต์	๑,๐๐๐
จึงอายัง แซ่จึง	๖๐๐
จุฑาทิพย์ สนิทพันธุ์	๑,๐๐๐
จุมพฎ มนิตยกูลและครอบครัว	๖,๐๐๐
จุไรพร ขุนจง	๑,๐๐๐
เจน ตุงคะศิริและครอบครัว	๑,๐๐๐
เจริญ ดวงสุวรรณ์	๔,๐๐๐
เจริยง จันทรกมล	๔๐๐
เจือจันทน์ พ.ประสิทธิ์	๑,๙๙๙
ฉวีวรรณ์ จันทร์ไทยและครอบครัว	๑,๐๐๐
ฉวี-สุจิต-พรณภัส ส่งพิริยะกิจ	๖,๗๐๐
ฉัตรชัย ภาพย์เสนีย์	๕๐๐
ฉันทนา ศิริรัตตัญญู	๑,๐๐๐
เฉลิม คิดซื่อ	๕๐๐
เฉลิมชาติ วรรณพฤกษ์ และครอบครัว	๒,๐๐๐
ชนนา อุดมศรีอนันต์	๒๐๐
ชนิตา วิวัฒนอาจารย์	๒,๐๐๐
ชมพร เพ็ชร์มุกข์	๑,๐๐๐
ชยพัทธ์ พงษ์เพชร	๒,๐๐๐
ชยพัทธ์ พงษ์เพชรและครอบครัว	๕,๕๐๐
ชยรัตน์ ศักดิ์โกศล	๑,๐๐๐
ชยุตม์ ณ ป้อมเพชร	๒,๐๐๐
ชยุตม์ ชุติมันต์ ธัญญภัค ณ ป้อมเพชร	๓,๐๐๐
ชลจันทน์ นาคงาม	๑๑,๐๐๐
ชลธร ฤทธิ์ทองพิทักษ์	๕๐๐
ชัญญภัค ณป้อมเพชร อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๐๐๐
ชัยเกียรติ, ชยุตม์, ชุติมันต์, ชัญญภัค, พิรชา ณ ป้อมเพชร	๑๒,๐๐๐
ชิตพล ชำนาญสิทธิ์	๑,๐๐๐
ชินดนัย อมรวาที	๕๐๐
ชื่นชม ชูเวสศิริพร	๓๐๐
ชื่นชม พิราพรรณ ชูเวสศิริพร	๒,๐๐๐
ชุลี เกษสุริยงค์	๓,๐๐๐
ชูจิตต์-ประเสริฐ พันธวาณี และครอบครัวสุรัชดาภิวัฒน์	๕,๙๙๙
เชฏฐพรรณ บังอร ปรียาวรรณ	๑๗,๐๐๐
โชติกา ฤทธิเรืองเดชน์	๑,๐๐๐
ฌัลล์ โคตา	๓๐๐
ญาณินท์ อังคาร อิทธิพล พ.ประสิทธิ์	๕๐๐
ฐานะเชษฐ์-ขวัญพัฒน์ สุวัฒนากุลวงศ์ และครอบครัว	๑,๐๐๐
ณรงค์กร ยะหัตตะ	๓๐๐
ณัฏฐ์ฑิพัฒณ์ กาญจนา ณัฐนันท์ ศุภณัฐ จุฑาเจริญวงศ์	๑๗,๐๐๐
ณัฐกิตต์ จิรเจริญจิตต์	๓,๐๐๐
ณัฐชัย เชียรประโคน	๑,๐๐๐
ณัฐชาต, ณัฐภพ ธัมกิตติคุณ	๒,๐๐๐
ณัฐนันท์ ศุภณัฐ จุฑาเจริญวงศ์ อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๓๑,๘๑๘
ณัฐปพนต์ กิจไพบูลย์ และพ่อแม่	๕๐๐
ณัฐพงษ์ วีนา ตนพิทักษ์และครอบครัว	๕,๐๐๐
ณัฐพัชร์ จันทร์สุยะ	๙๐๐
ณัฐภัสสร ลำนัย และครอบครัว	๕๐๐

ณัฐวัฒน์ โรจนอุดมวุฒิกุล	๓๐๐
ณัษดา แก้ววิบูลย์	๑,๕๐๐
ดนัย วงศ์อมรอัครพันธ์	๑,๐๐๐
ดวงตา กุมุท	๕๐๐
ดวงสมร สุขกนิษฐ์	๒,๐๐๐
ดารณี นรจิตร์และครอบครัว	๕๐๐
ดาลิน เชี่ยวชล	๓๒๐
ดาวประกาย สุริยจันทร์ อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕๐๐
ดาวประกาย สุริยะจันทร์	๓๐๐
ดำรง ณัฐวีร์ โอวรากร และครอบครัว	๑๙,๐๐๐
เดช คุ้มพันธ์	๕๐๐
ตริตาเวสน์ โสธนะเสถียร	๓๐๐
ตรีวุฒิ ธาริตา สาขากร	๔,๐๐๐
ตฤบดี ฤทธิเรืองเดชน์	๑,๐๐๐
ตุลย์ ยุพาพรรณ เอมอัชฌา มนปณัย สมสมาน	๕,๐๐๐
ทรงวิทย์ ศรุต พิชชาภัสร์ พิมพิศา ฐิติปุญญา ปริญดา ธัญลักษณ์ วงค์วิทวัส และลูกหลาน	๓,๐๐๐
ทรรศยา จารุพัฒนาพงศ์	๕๐๐
ทวี ผิวแก้วและครอบครัว	๑,๕๐๐
ทวีศักดิ์ ภักดีโต	๑,๐๐๐
ทศพล ไหลมา	๑,๐๐๐
ทิติยา พลอยแก้ว	๕,๙๐๐
ทิวา ชีวินไกรสร	๑,๐๐๐
เทวี เทพประชา	๕๐๐
ธนัท ผดุงสิน และครอบครัว	๔,๐๐๐
ธนันดา สุริยาอุทิศให้ วิรุฬห์สิทธิ์ แดนโพธิ์	๕,๐๐๐
ธนิต สุคันธรัตน์	๕๐๐
ธมนวรรณ ฐิติรุ่งโรจน์กุล	๕๐๐
ธัญรดี ราชบุรี	๕๐๐
ธานินทร์ ปาละวัธนะกุล	๒๐๐
ธิตินันธุ์ ชาญโกศล	๑,๐๐๐
ธีรเดช มโนลีหกุล	๒,๐๐๐
ธีรวิทย์ สิริเวสมาศ, พิสนี กาญจนโภคิน และครอบครัว	๒๗,๖๖๐
ธีระพงศ์ สุรางคนารมภ์	๑๐,๐๐๐
ธีระศักดิ์ ไชยวรรณ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๕๐๑
ธีระศักดิ์ สุรางคนารมภ์	๑๐,๐๐๐
ธีราภรณ์ เลี้ยงสุคนธร	๕๐๐
นงค์มนัส โพธิวงศ์วัฒนา, สุจิตต์ สุรโชคสิริพร	๑,๐๐๐
นงนุช ตันติประภาส	๑,๘๐๐
นงนุช รังษีและครอบครัว	๑,๐๐๐
นงนุช พั้ววงศ์	๓,๐๐๐
นงนุช อนุรักษ์ชนะชัย	๕๐๐
นงเยาว์ ปัญควณิช	๕๐๐
นงลักษณ์ คงธรรม	๑๙,๐๐๐
นงลักษณ์ ศรีทอง	๑,๐๐๐
นพงารัตน์ มาประณีต	๑,๐๐๐
นพดล, มัทนี โชติศิริ	๑,๐๐๐
นพร เพชรคุณ	๑,๐๐๐
นพวรรณ งามมีศรี	๑,๐๐๐
นภาพร แสงชัยทวีรักษ์	๓,๐๐๐
นภาพร แสงชัยทวีรักษ์ อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๕๐๐
นฤมล ลิ้มประเสริฐ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๗,๐๐๐
นลินทิพย์ -ไธพัตย์ สวัสดิ์มงคล	๕๐๐
นวรัตน์ วรรณพฤกษ์	๒,๐๐๐
นวลจันทร์ น้อมศรี อุทิศแก่นันทนา ทัดศรี	๑,๐๐๐
นวลรัตน์ ไม่ระบุชื่อสกุล	๑,๐๐๐
นันท์นภัส-อดุลย์ศักดิ์-อินทัช-อินธร โชติชูช่วง	๑,๓๐๐
นันทนา แจ้งสุวรรณ์	๔,๐๐๐
นันทา แซ่แต้และครอบครัว	๗,๐๐๐
นันทินี หาญนอก	๕๐๐
นิดา อุดมอักษรภาดา	๕๐๐
นิตยา วีระอาชากุล	๑,๙๐๐
นิทรา ตุงคะศิริและครอบครัว	๔,๐๐๐
นิธิชา ชีวนรสุชากุล	๒,๐๐๐
นิธินันท์ ฐิติรุ่งโรจน์กุล	๑๐๐
นิธิวรรณ บุญรอด	๑,๐๐๐
นิยมศรี ศรีคุณ และครอบครัว	๑,๐๐๐
นิรมล อิ่มวิทยา	๒,๐๐๐
เนาวรัตน์ บุญทับ	๓,๒๐๐
เนาวรัตน์ แย้มเยื้อน	๑,๐๐๐
บรรจง ตันทางกูล	๑,๐๐๐
บริษัท บลู แอลฟ่า จำกัด	๑,๕๐๐
บังอร ปรียาวรรณและครอบครัว	๓,๐๐๐
บังอร สุวิทยพันธุ์	๑,๐๐๐
บัณฑรโฉม แก้วสอาด	๑,๐๐๐
บัวล้อม พูลลาภและครอบครัว	๑,๐๐๐
บุคลากรศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดชัยนาท	๒,๗๐๐
บุญเกียรติ	๕๐๐
บุญชู บุญญฤทธิ์	๕๐๐
บุญฤทธิ์ ยาหอม	๒,๐๐๐
บุญสม วุฒิคุณ และครอบครัว	๑,๐๐๐
บุษกร ดำรงธนานุรักษ์	๕๐๐
บุษฎี วาสนา วิจิตรศิริ และครอบครัว	๑๐,๐๐๐
บุษบง ภูวรักษ์	๕๐๐
บุษบัน ปราการพิลาศและครอบครัว	๒๖,๐๐๐
เบญจมา อภัยวงศ์	๑๐,๐๐๐
เบญจมาศ วีระวัธนชัย	๕๐๐
เบญจรัตน์ ดิลกเลิศรัตน์	๑,๓๐๐
ปฏิญญา วงค์กุศลเลิศ	๑,๐๐๐
ปฐมนันทน์ พานิชกุล	๕๐๐
ปภาพบ พันทวี	๕๐๐
ประพิส บุญยืน	๕๐๐
ประภา, กิตติ อินทรหนองไผ่	๑,๒๐๐

ประภาวดี การย์บรรจบ	๑,๐๐๐
ประมวลพร แย้มบุญชู	๕๐๐
ประสงค์ จรูญรัตนา	๒,๐๐๐
ประสาน มุสิกศิริ	๕๐๐
ประสิทธิ์ -อัมพร บุญชัยสุข	๕๐๐
ปรัชญา ถนอมแก้ว	๑,๐๐๐
ปรางค์ทิพย์ ตั้นมาลี	๒๐๐
ปรางทิพย์ ปางพุฒิพงษ์	๒,๐๐๐
ปริญญา วงศ์วิทวัส	๒,๐๐๐
ปริวันท์ พฤกษ์ชาติศิริและครอบครัว	๕๐๐
ปรียาดา ธรรมยางกูร	๑,๐๐๐
ปวิช วงศ์วัฒน์ และครอบครัว	๔๐๐
ปวีณา เทียมเทศ	๑,๐๐๐
ปานณวิณทร์ อำนวยสุนันท์	๕๐๐
ปานทิพย์ เล็กมณี อุทิศให้ จรูญ เปรมใจ เล็กมณี	๑๒,๕๐๐
ปาริชาติ ปรีชาพรกุล อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕๐๐
ปิยพร พรหมเทศน์	๑,๐๐๐
ปุญยพัฒน์ สุวินิจจิต	๑,๐๐๐
ปุณญภา เธียรศิริพิพัฒน์	๑,๙๐๐
ปุณณภา อภิชาติอังกูร	๑,๐๐๐
เปรมยุดา ลิ่มสกุล	๒,๐๐๐
พงศกร เศรษฐวชิรา และครอบครัว	๒๔,๐๐๐
พงศ์ฤทธิ์ บารมี	๕๐๐
พงษ์ดนัย คำแสน	๑,๐๐๐
พงษ์ทัช ดีพิจารณ์	๒๐๐
พงษ์เทพ ดีพิจารณ์	๓๐๐
พงษ์ฤทธิ์ บารมี	๑,๐๐๐
พงษ์ศักดิ์ อนุจารีและครอบครัว	๑,๓๐๐
พงษ์โสภณ พลจันทร์	๑๐,๐๐๐
พจนลักษณ์ ปิยะกุลชัยเดช	๑,๕๐๐
พนาพร เดชกิจบรรหาร	๕๐๐
พนิดา พรหมจรรยา	๑,๐๐๐
พนิดา ภิญโญ	๕๐๐
พรพิมล บริบูรณ์ชัยศิริ จิรภัทร จอมพล	๓,๐๐๐
พรชัย อภินันท์ ทรัพย์มณีวงศ์	๑,๐๐๐
พรฑิตา ชัยอำนวย และครอบครัว	๔๒,๐๐๐
พรพรรณ ญาณทศศิลป์, พัฒนพงศ์ ภัคจิรา พิพัฒน์ เริงประเสริฐวิทย์	๓,๕๐๐
พรเพ็ญ เหล่าวิไลเลิศ	๑,๐๐๐
พรภัค จิรเจริญจิตต์ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕,๙๐๐
พรรณี กรองทอง สิงห์อนกูล	๑,๐๐๐
พรรณี เรืองเล็ก	๔,๐๐๐
พรสรวง สุนทรเจริญนนท์ อุทิศให้ตริตรอง น้อยศรี	๒,๐๐๐
พรหมภัสสร เทพหัสดิน ณ อยุธยา	๒,๐๐๐
พรอุมา หมอยา	๘,๐๐๐
พอฤทัย สรรพอุดม	๕๐๐
พัชนีย์ พิชิตการณ์และครอบครัว	๒,๐๐๐
พัชรมณฑ์ พัฒนสุขวสันต์	๔,๐๐๐
พัชรียา คำแสน	๑,๐๐๐
พัฒนา ต้นตระกูล	๘,๐๐๐
พัณณรัตน์ วณิชย์กุล	๑,๕๐๐
พัทธนันท์ ศรีวิโรจน์	๕๐๐
พัทน์ธาวัลย์ ชานเชส อุทิศบุญให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑๓,๖๐๐
พันธวาณี ชูจิตต์ สุรัชดาภิวัฒน์ อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๙๙๙
พิกุล ไฟลค์ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๔,๐๐๐
พิชญ์ พ่วงพงษ์ วิไล ก้อนพรหม อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๐๐๐
พินทุสร ติวุตานนท์	๑,๐๐๐
พิมพ์ชนก ลีตระกูลวรรณา	๑,๐๐๐
พิมพ์พรรณ พิธานพิทยารัตน์	๑,๐๐๐
พิมพ์ลภัส พลจันทร์	๑๙,๑๐๙
พิมลวรรณ เสนะวงศ์	๓,๐๐๐
พิศิฏฐ์ อมราภรณ์คุณ	๒๐๐
พิสนี กาญโภคิน	๕๐๐
พิสิฐคุณ สุวิพัฒนานนท์ อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๐๐๐
พีรพงศ์ จิรวัฒนวาณิช	๑๐๐
พีระเดช นพทีปกังวาล	๔,๐๐๐
พีระพล มีสุวรรณ	๓๐๐
แพรวา นพทีปกังวาล	๕๒๐
ไพทยา จิระภา ขำวารีและครอบครัว	๒,๐๐๐
ไพทูรย์ ชุติมา เวทการ	๒,๐๐๐
ไพโรจน์ ปาณิสรา ศึกษาและครอบครัว	๕๐๐
ไพโรจน์ - ศิริรัตน์ นพทีปกังวาล	๑,๔๒๐
ภริตา เฉยศิริ	๕๐๐
ภริษา ไพโรจน์	๕๐๐
ภวัต เรืองเดชวรชัย	๕๐๐
ภสร คุณพระสีหกุล	๕,๐๐๐
ภัควิภา เกษมศรีรัตน์	๕๐๐
ภัทชา ณิลังโส	๕๐๐
ภัทรลักษณ์ เข็มทอง	๑๐๐
ภัทราพร ยิ้มละมัย	๑,๐๐๐
ภานุรุจ วรลักขณ์ วิจิตรศิริ	๒,๐๐๐
ภารณี โกสินทร์ตระการ และครอบครัว, บุญภัทร์ วรรณพฤกษ์	๒,๕๐๐
ภารดี นพทีปกังวาล	๕๐๐
ภารดี พิธานพิทยารัตน์, พลอยใส	๕,๕๐๐
ภิญญาพัชญ์ อัครพุทธิวัฒน์	๓,๕๐๐
ภูเบศ วงศ์วัฒน์ และครอบครัว อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๐๐๐
ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค	๕,๐๐๐
ภูรินทร์ พลจันทร์	๒๓,๕๐๐
ภูสิทธิ์ แสงมณี	๑๐,๐๐๐
มงคล กัลยาณี, กุลธิดา มัตนาวี	๓,๐๐๐

มงคล นฤนาทดำรงค์และครอบครัว	๒,๐๐๐
มณฑา สิทธิพงศ์	๕๐๐
มณฑิชา ลักนะนรเศรษฐ์, กนกพิชญ์ เวชพาณิชย์กิจกุล	๕๐๐
มณี ตรีเพชรกุล อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑๑,๐๐๐
มณี, ศรีสมวงศ์ ธรรมศิริ	๒,๐๐๐
มนต์จันทร์ เทพสุวรรณ - วันชนะ วลัยกนก	๓,๕๐๐
มนตรี สุขกนิษฐ	๒,๐๐๐
มนุชนันท์ สวาทยานนท์	๑,๐๐๐
มยุรฉัตร ชัยเกียรติ ณ ป้อมเพชร และครอบครัว อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๒๙,๖๒๐
มรกต บัวมหะกุล, กนกวรรณ วิบูลรัตน์	๑,๐๐๐
มลฤดี ภักดีคง อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๙,๐๐๐
มะลิวัลย์ อู่เถื่อน	๒,๐๐๐
มัณฑนา อุเทน	๑,๒๐๐
มาณี ชินเวศยวงศ์ วรรณดี พลานุภาพ และครอบครัว	๕๐๐
มานิตา มัตนาวีและครอบครัว	๕,๕๐๐
มารศรี ดวงสมร สุขกนิษฐ ยุกติวัฒน์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	๑,๐๐๐
มารศรี สุขกนิษฐ มยุรฉัตร ณ ป้อมเพชร	๑๒,๐๐๐
มาลี จันทนยิ่งยง อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕,๕๐๐
มาลีนา บุนนาค ลู	๑,๖๐๐
มาลีวัลย์ สายวรรณะ	๑,๐๐๐
มุ้ยซุ้น แซ่เตียว สงวนวงศ์ แซ่ตั้ง	๕๐๐
เมตตา ศิลาพันธ์และครอบครัว	๕๐๐
เมตตา อนุจารีและครอบครัว อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๒,๖๐๐
ไม่ประสงค์ออกนาม	๗,๐๑๐
ยัง แซ่จึง ลูก-หลานครอบครัวจิรเจริญจิตต์	๑,๕๐๐
ยัง แซ่จึง ไล้งิ้ม แซ่อึ้ง	๕๐๐
ย่งหลี แซ่ตั้งและครอบครัว	๑,๐๐๐
ยวนใจ หยิ่น แซ่อุ่ย	๑๐,๐๐๐
ยุทธศักดิ์ เกิดภู่	๒,๐๐๐
ยุพาพร ดอนจัน	๕๐๐
ยุรี จิรเจริญจิตต์ และครอบครัว	๕๐๐
ยุวดีย์ คูภิรมย์ และครอบครัว	๒,๐๐๐
โยธิน วรวิทย์ ศิรินทร วราภรณ์ เกศินี จิตจาตุรันต์	๒,๕๐๐
รักใจ พนาอภิชน	๑,๕๐๐
รัชกร ศรีวลีธร อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑๗,๓๐๐
รัชกร-สิตา-รมณ ศรีวลีธร	๕๐๐
รัชดาพร อิ่มวุฒิกุล	๑,๐๐๐
รัชนีกร บุญชัยสุข, คมสัน สุนทร	๕๐๐
รัฐฐภัทร์ บุญย์เอกพงศ์	๕,๐๐๐
รัฐนันท์ เดชบุญภาและครอบครัว	๕,๐๐๐
รัตติญา นำเจริญกิจกุลและครอบครัว	๕๐๐
รัตินันท์ ไพศาลอุดมฤทธิ์	๕๐๐
รัตน์ชา ใจอารีย์	๑,๐๐๐

รัตนา วงศ์อรุณนิยม	๖,๐๐๐
รัศมี อมรวาที	๑,๐๐๐
รุ่งทิพย์ อภิญญาปุญญเขต	๑,๐๐๐
รุ่งนภา อิ้วตกส้าน	๕,๐๐๐
รุ่งนภา อิ้วตกส้าน และครอบครัว	๕,๐๐๐
รุ่งโรจน์ ดีพร้อม	๕๐๐
รุจิรัตน์ ลิ้มทองเจริญ	๒๐๐
เรณู ป้อมสมบูรณ์	๕๐๐
โรงเรียนเจริญวิทยา (อำนาจเจริญ)	๒,๐๐๐
ฤทธิรงค์ ธรรมญางกูร	๕๐๐
ลัดดา ธัมกิตติคุณและลูกหลาน	๕๐๐
ลัดดา พลไชยฤทธิ์	๑,๐๐๐
ลัดดา ไสวเกียรติ และครอบครัว	๑,๐๐๐
ลาวณี เรียวโชติสกุล	๒,๐๐๐
ลูกศิษย์จากเยอรมันและเดนมาร์ก	๒,๙๐๐
ลูกหลานหวน-บุญมี เจริญสุข อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๔,๐๐๐
เลขาชนก หมายสินและครอบครัว	๕๐๐
ไล้งิ้ม แซ่อึ้งและครอบครัวจิรเจริญจิตต์	๑,๐๐๐
วงศ์ธรณ์ ป้อมสมบูรณ์	๑,๐๐๐
วชิรพันธุ์ โพธิราช	๒,๐๐๐
วชิรศักดิ์ โภชนกิจ	๑,๐๐๐
วณิชา รัชตะนาวิน	๑,๐๐๐
วณิภา เสริมสุวรรณ และ ครอบครัว	๑,๑๐๐
วรกร ศรีวลีธร	๕๐๐
วรญา เดชาภูรีกุลธร และครอบครัว	๕๐๐
วรนุช ผิวเหลืองสวัสดิ์	๗,๐๐๐
วรพงษ์ สุพิมล	๑,๐๐๐
วรรณพร เนรวมหวาน	๒๐๐
วรรณพร เนียมหวาน	๕๐๐
วรรณพร พละภิญโญ	๑,๐๐๐
วรรณี จันทรสาขา	๓๐๐
วรรธนีย์ เตชะสุข	๑,๕๐๐
วราภรณ์ จานโอ	๔,๐๐๐
วราภรณ์ ชาญโกศล	๑,๐๐๐
วศิน ศุจินันทน์	๕๐๐
วศินี หนุนภักดี	๒,๐๐๐
วสันต์ เง็กเตียง เรียวโชติสกุล	๑,๐๐๐
วัชระ จิรัฐิติเจริญ	๑,๐๐๐
วันเพ็ญ ยิ่งยงวัฒนากุล อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๗,๔๐๐
วัลยา เตชะสุข	๑,๐๐๐
วาณี สายประดิษฐ์	๑,๐๐๐
วาทินี จิตจาตุรันต์	๑,๐๐๐
วารุณี จิตจาตุรันต์	๕๐๐
วารุณี ภาพย์เสนีย์	๒,๕๐๐
วิชัย ชำนาญการค้า	๒,๐๐๐
วิชาญ ชาญโกศล	๑,๐๐๐

วิญญู อินทิรา มั่นธรรม	๓,๕๐๐
วิฑูรย์ จันทรสีมาวรรณ	๑,๐๐๐
วิฑูรย์ ไทยธัญญพานิช	๓,๐๐๐
วิทยา, ปรีชา, ปณิธิ, ปิยนุช สุรางคนารมภ์, นันทา แซ่แต้	๑๐,๐๐๐
วิทิตา ประสพอัครกิจ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๓๐๐
วิรัญญา ทัศนิยม	๑,๐๐๐
วีไล ก้อนพรหมและครอบครัว	๑,๐๐๐
วีไล พิชญ์ พ่วงพงษ์	๕,๐๐๐
วีไลลักษณ์ เต็มธนาภัทร	๕๐๐
วิวัฒน์ ศักดิ์พิชัยมงคล และครอบครัว	๕๐๐
วิสาลักษณ์ ธิรินทร์ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕๐๐
วีณา ตนพิทักษ์	๑๑,๐๐๐
วีณา บรรดาศักดิ์	๑,๐๐๐
วีระ สากุล	๒,๐๐๐
วีระชัย อมรรัตน์และครอบครัว	๒,๐๐๐
วีระยุทธ บุญรอด	๓๐๐
ศรชัย ศาสนบัณฑิตและครอบครัว	๕๐๐
ศรัณยพัชร์ สุขนทีธรรม	๕๐๐
ศราพร แต่งเกลี้ยง	๕๐๐
ศราวุธ ไชยสัตย์	๒,๕๐๐
ศรีนวน คิดซื่อ	๒,๖๐๐
ศรีน้อย ลิมปิวัฒนา	๙,๐๐๐
ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์	๑,๐๐๐
ศรีเมือง ทองประจักษ์	๒,๕๐๐
ศรีวรรณ เกลียวสิริกุล	๕๐๐
ศรีสมวงศ์ ธรรมศิริ	๔,๐๐๐
ศักดา หิรัญวัชรพฤกษ์	๕๐๐
ศักดา พงษ์รักษาและครอบครัว	๑,๐๐๐
ศักดา หิริญวัชรพฤกษ์	๕๐๐
ศันสนีย์ ศรแมน	๕๐๐
ศิรัณญา พงศาวลี, ศิริพงษ์ วงศ์ศิวะวิลาศ	๑,๐๐๐
ศิราภรณ์ บัวชาติ	๕๐๐
ศิริชัย และสุนิดา เจริญวุฒิลาภ	๕๐๐
ศิริพร โฆษวณิชการ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๑,๕๐๐
ศิริพร โฆษวณิชการและครอบครัว	๗,๗๐๐
ศิริรัตน มณีโชตแสงมณี	๑๑,๐๐๐
ศิวพร วิปุลานุสาสน์	๒,๐๐๐
ศิวพร วิปุลานุสาสน์ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๓,๐๐๐
ศุภณัฐ จุฑาเจริญวงศ์	๑,๐๐๐
ศุภธิดา พรหมพยัคฆ์	๕๐๐
ศุภสิทธิ์ งามพรรคพันธุ์	๒๐๐
เศกสรร เอี้ยววิจิตรจารุ และครอบครัว	๕๐๐
เศรษฐสิทธิ์ สุพรทิพย์ ธีรสุวัฒน์ บุลเสฏฐ์	๑,๐๐๐
สกลศรี มาลีนนท์	๔๐,๐๐๐
สงวนวงศ์ แซ่ตั้งและมุ้ยซุ้น แซ่เตียว	๕,๙๕๔
สถาพร โฆษวณิชการ	๕๐๐
สถาพร-ศิริพร โฆษวณิชการ	๑,๐๐๐

สน โรจนอุดมวุฒิกุล และครอบครัว	๒,๐๐๐
สมเกียรติ คูวัธนไพศาล	๙,๐๐๐
สมจิต สหัสสะรัง	๑,๐๐๐
สมเจตน์ รัตติกาล	๕๐๐
สมไชย จิรถาวรอนันต์	๑,๐๐๐
สมนา ปนาทกุล	๑,๐๐๐
สมบูรณ์ สุรีย์ ลิ้มประเสริฐ	๓,๐๐๐
สมปรารถนา สุนทรรังษี	๕๐๐
สมพล ศรีบริบาล	๙๙๙
สมภพ วงษ์ตระกูล	๕๐๐
สมภาพ สอนวงศ์	๒,๕๐๐
สมวาสนา สิทธิดำรงการ	๕๐๐
สมศรี, เคี่ยงพวง แซ่อึ้ง	๒,๐๐๐
สมสิริ คิดซื่อ	๑,๕๐๐
สมหมาย - อัญชลี ภัทรพล - ณิชาภัทร อุปถัมภ์	๕,๐๐๐
สมาน เบิกบาน	๑,๐๐๐
สรณพ แสงสำลี	๕๐๐
สายชล พงศ์สุธางค์ และบุตร	๒,๕๐๐
สายเพชร จรัสดำรงนิตย์	๔,๕๐๐
สิทธิโชค สิทธิโชคคำวงศ์	๓๐๐
สิทธิศักดิ์ ปฏิเมธีกรณ์	๓,๐๐๐
สิริญาพัทธ์ วงศ์สุนทร	๑,๐๐๐
สิรีรัศมิ์-พฤกษ์มงคล-กนกพร-ฉัตรพร-ขจรศิลป์	๑๔,๐๐๐
สุกัญญา เพ็ชรไทย	๑,๐๐๐
สุกัญญา หอมชื่นชม สมชาติ ธรรมศิริ	๑,๐๕๐
สุคนธ์ กิตติพันธ์	๒,๕๐๐
สุจิตต์-กุชชี่ สุรโชคสิริพร และครอบครัว	๓,๕๐๐
สุทธิพงษ์ วงศ์วัฒน์และครอบครัว	๒,๖๐๐
สุธีรา โตษยานนท์	๑,๐๐๐
สุธีรา ปกรโณดม	๒,๐๐๐
สุนทร ศรีปรัชญาอนันต์ และครอบครัว	๑๕,๐๐๐
สุนทรี ศรีอนันตพร	๑,๐๐๐
สุนทรีย์ ทิพย์มณเฑียร	๕๐๐
สุนันท์ ทองสาย	๒,๐๐๐
สุนันท์ บุญรอด	๖๐๐
สุนันทา ธนสารสมบัติ	๒,๐๐๐
สุนีย์ ว่องเดชากุลและครอบครัว	๒,๐๐๐
สุบิน พรวิสุทธิ	๒,๐๐๐
สุปรีญา เจริญสินสัมฤทธิ์	๑,๕๐๐
สุพร วัลลภา ณัฐชาต ณัฐภพ ธันกิตติคุณ	๖,๐๐๐
สุพร ทองฤทธิ์	๑,๐๐๐
สุพร, ตุ๊ษฎี, สาริศา ทองฤทธิ์	๑,๐๐๐
สุภณัฐ ช่วงงาม	๑,๐๐๐
สุภาณี จันทโชติวรรณ	๒๐๐
สุภาพร กันจันทร์วงศ์	๒,๐๐๐
สุมาลี ธรานนท์	๔,๐๐๐
สุมาลี โวล์ฟ	๓,๐๐๐
สุมาลี มหณรงค์ชัย	๕๐๐

สุมิตรา คัดเจริญ	๕๐๐
สุรพัศ เพ็ชรคง	๑,๐๐๐
สุรสิทธิ์ ศรประสิทธิ์ และครอบครัว	๒๓,๐๐๐
สุรัตน์ ธัมกิตติคุณ อนัญญา โอภาสสุขสถิต	๑,๐๐๐
สุวรรณดี ไชยวรุ	๑,๐๐๐
สุวรรณา ธรรมยศและครอบครัว	๒,๐๐๐
สุวรรณี ตันติวีรสุต	๕๐๐
สุวิชา โกมลทัต	๑,๐๐๐
เสริมโชตน์ เหรียญเจริญ	๑,๐๐๐
เสาวลักษณ์ ฤกษ์เกษม-จารวี เลิศวนิชกิจกุล	๒,๐๐๐
เสาวลักษณ์ วิทวัสชุติกุล	๖,๐๐๐
แสงดาว องค์สุนทรชัย อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕๐๐
โสภิณ จิระเกียรติกุล	๕๐๐
โสรยา สมานเสรีศักดิ์, รัสเซิล เคียร่า หว่อง	๕๐๐
หทัยพัชร มหาพิรุณ	๒,๐๐๐
หรรษา สุสายัณห์ และครอบครัว	๒,๐๐๐
หลักสูตรอบรมสารวัตรรุ่นที่ 167	๒,๐๐๐
หลักสูตรอบรมสารวัตรรุ่นที่ 188	๑๑,๒๔๑
หลักสูตรอบรมสารวัตรรุ่นที่ 193	๔,๗๒๐
ห่วน วงศ์วัฒน์ และครอบครัว	๕๐๐
หวน-บุญมี เจริญสุข	๕๐๐
หาญเดช พันทวี เยาวศรี กีระนันทน์	๙๐๐
อดิศักด์	๑,๐๐๐
อนงค์ สุวรรณราช	๕๐๐
อนัญญา อมรวาที	๑,๐๐๐
อนุชา จิตจาตุรันต์และครอบครัว	๗,๐๐๐
อนุเทพ ฉ่ำประสิทธิ์	๕๐๐
อภิญญา กั้นเกษและครอบครัว	๕๐๐
อภินันท์ ทรัพย์มณีวงศ์	๖,๐๐๐
อภิสิทธิ์ สุนทรเรขา	๑,๐๐๐
อมรรัช อุดมศรีอนันต์ ณิชา ประสิทธิภาพ	๒๐๐
อมรรัตน์ ปิยะตระกูล	๑,๐๐๐
อมรา พงศ์ศิริกูล	๒,๕๐๐
อรนุช อุดมศรีอนันต์และครอบครัว	๒๐๐
อรวรรณ ทัศนิยม	๓,๐๐๐
อรอุมา ผดุงพัฒโนดม	๑,๐๐๐
อรอุมา ผลผลึกและครอบครัว	๑,๐๐๐
อรอุมา สมานเสรีศักดิ์	๕๐๐
อรุณพร รุจินิรันดร์ และครอบครัว	๖,๐๐๐
อรุณี สุคนธรัตน์ อุทิศให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๓,๐๐๐
อรุณี สุคันธรัตน์ สิริรัตน์ บุนนาค	๑,๐๐๐
อัครวัตน์ เสาวไพบูลย์	๑,๐๐๐
อังคณา จั่นอุไร	๒,๐๐๐
อังคาร เกษตร พ. ประสิทธิ์	๑,๑๐๐
อัจฉราวรรณ พิมพาเพ็ชร	๒๐๐
อัจฉริยา มีระเกตุ	๑,๕๐๐
อัจฉรียา ส่งวัฒนา	๒,๐๐๐
อัญชนา คุ้มกัน	๕๐๐
อัญชลี กลิ่มจิตร	๒,๐๐๐
อัญชลี ณีวัง	๒,๕๐๐
อัญชลี อินทรียงค์	๑,๐๐๐
อัญชุกร จิรเจริญจิตต์	๑๐๐
อัปสร วิสิทธวงศ์	๒,๐๐๐
อัมพร เจียรรัตนพงศ์	๕๐๐
อาภาพรรณ ศรีสุขประเสริฐ และครอบครัว	๒๒,๐๐๐
อารยา เจริญทรัพย์	๓,๐๐๐
อาวุธ อิ่นคำ-คุณเบญจวรรณ สว่างดี	๕๐๐
อำนาจ คงไทย	๕๐๐
อำนาจ วิมล นุชประไพ	๒,๐๐๐
อำไพพรรณ สมานเสรีศักดิ์ Mr.Craig Bligh	๕๐๐
อิทธิพล พ.ประสิทธิ์	๕๐๐
อินทรีย์ พ.ประสิทธิ์	๒๐๐
อิ่มบุญ มณีรัตน์และครอบครัว	๒,๕๐๐
อิสรีย์ กานต์เรืองศิริ	๑๗,๓๖๘
อิสรีย์ พงศ์กมลานนท์	๕๐๐
อี้ซ้ง แซ่เฮ้ง ครอบครัว ฐิติรุ่งโรจน์กุล อุทิศให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภพชาติ	๕,๐๐๐
อุทิศ กินแก้ว	๑,๐๐๐
อุทิศให้ สมบูรณ์, ไพรนิยม ลิ้มประเสริฐ, นิรมล ลิ้มวรนันท์	๓,๐๐๐
อุทิศให้ สุทัสน์ ตันติพิศาลกุล	๓,๐๐๐
อุทิศให้จรูญ, เปรมใจ เล็กมณี	๑,๐๐๐
อุทิศให้สมบูรณ์, อนงค์ สุนทรเรขา	๑,๐๐๐
อุทิศให้โสภา ส่งคุณฤทธิการ	๑,๐๐๐
อุบล พานิชพงษ์	๑,๐๐๐
อุไร เรืองสุวรรณ	๑,๐๐๐
อุไรวรรณ ไกบสส์แนร์	๑,๙๘๗
อุษณบุศย์ ศรีอุทัยภรณ์	๕๐๐
อุษณีย์ สมบัติชัยศักดิ์	๑,๕๐๐
อุษา ติกขะปัญโญ	๑,๐๐๐

โอวาทธรรมหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

ทรงกลด มั่นสิงห์

9 786165 770859